DE CONCVRSV DEI AD ACTVS LIBEROS VOLVNTATIS CREATÆ,

Ac De ſcientia quam Deus habet de contingentibus ſub conditione futuris priùs ratione quàm liberè quidquam decernat.

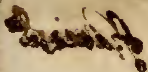
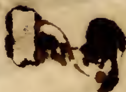
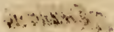
OPVSCVLA THEOLOGICA
FRANCISCI DIOTALLEVII
Ariminenſis.

Nunc primùm in Lucem edita.



LVGDVNI,
Sumptibus Horatij Cardon.

M. DCXI.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.





ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO D. DOMINO ALOYSIO CAPPONIO S. R. E. Cardinali Amplissimo.

FRANCISCVS DIOTALLEVIVS.



LVRIMVM tibi libentissimè debeo, Cardinalis amplissime, tum aliis nominibus permultis, tum eò potissimùm, quòd tunc domi tuæ perhumaniter, atque honorificè receptus sim, cùm primi (quicũque sint) ingenij mei partus in lucem

atque vt ad eximium illud gloriæ faſtigiũ peruenire poſſis, quod iampridẽ in omnium mentibus tuarum virtutum, ac rerum geſtarũ admiratio conſtituit: in nobiliſsimæ familiæ tuæ ſplendorem, atque ornamentum; in bonarum artium dignitatem, & columen; in Chriſtianæ Reip. decus, atque præſidium fœliciter, ac diutiſſimè Vale. Romæ Kalendis Auguſti. M D C X I.

APPRO

APPROBATIO.

PRODIBIT in lucem meritò, & in ſtudioſorum commodum non paruum *Opuſculum iſtud Theologicum concurſu Dei, ad actus liberos voluntatis creatæ*, dum nihil non ſanum & Catholicum habet, & quod non ſit ad mentem Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ, quod ego ſubſcriptus teſtor, Actum Lugduni, 16. Auguſti 1611.

FR. ROBERT. BERTELOT
EPISCOPVS DAMASCI.

APPROBATIO.

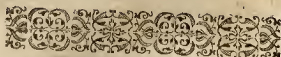
IOANNES Claudius Deuillius, in sacra Theologia Magister,& diuini verbi Prædicator; In sancti Pauli huiusce Ciuitate Canonicus, & in hac Lugdunensi Diœcesi à Domino Claudio de Bellieure Illustrissimo & Reuerendissimo Archiepiscopo, Librorum Censor designatus, fidem facimus nos hunc librum, cui inscriptio est, *Opusculum Theologicum Francisci Diotalleuij, De concursu Dei ad actus liberos voluntatis creatæ*, accuratè perlegisse; nihílque in eo orthodoxis Catholicæ ac Romanæ Ecclesiæ dogmatibus aduersum, nobis, animo vel præsentissimis, occurrisse. Quinimò, perquàm nitidum & magnificè acútum opus visum est:ideóque, quod Typis mandetur splendidè dignum, iudicauimus. Lugduni, apud sanctum Paulum. XVI. Kal. Septemb. 1611.

IOAN. CL. DEVILLIVS.

R.D. D. Antonij Emanuelis Chalomi huius libri imprimendi facultas.

ANTONIVS Emanuel Chalomus in præfectura Lugdunẽsi Consiliarius Regius, in primatu Franciæ Iudex, & in Archiepiscopatu Lugdunensi Vicarius Generalis: *Opusculum Theologicum Francisci Diotalleuij, De concursu Dei ad actus liberos voluntatis creatæ*, à Theologis recognitum, vt in lucem edatur facultatem concedimus. Lugduni 15. Iulij 1611.

CHALOM V. G.



INDEX CAPITVM IN HOC OPVSCVLO CONTENTORVM.

PARS PRIMA.

CAP.

CAPVT III.

CAPVT IV.

CAPVT V.

CAPVT VI.

CAPVT VII.

PARS SECVNDA.

CAP.



OPVSCVLVM THEOLOGICVM FR. DIOTALLEVII.

De Concursu Dei ad actus liberos voluntatis creatæ.

PROOEMIVM.



ELEBERRIMA est inter Catholicos nonnullis abhinc annis orta controuersia, quæ à diuinis auxiliis nomen sibi vendicauit. Ea verò licet complures contineat quæstiones; omnes tamen, vel saltem quæ præcipuæ sunt; ab illa pendere videntur: quo scilicet pacto Deus concurrat ad actus liberos voluntatis creatæ, tum ad eos qui supernaturales sunt; tum etiam ad eos, vel potius ad physicam entitatem eorum, qui sunt ordinis naturalis, & mali moraliter. Quod ipsum dum quæritur nil aliud profectò quæritur; nisi An concursus generalis Dei physicè prædeterminet voluntatem creatam ad producendam entitatem physicam actus praui:&c, An gratia efficax physicè eandem prædeterminet ad actum bonum super-

naturalem ac propterea per aliquam realem virtutem sibi propriam differat ab auxilio gratiæ sufficientis nec ne. Hanc autem quæstionem vnà cum tota controuersia fusè, atque egregiè tractarunt doctissimi viri complures; nullus tamen id sibi proposuisse videtur, vt ea ex professo congereret, quæ ex sacrosancto Concilio Tridentino erui possent ad hanc causam accommodata. Quamobrem cùm mihi Iurisprudentiæ studia non permittant, vt totam controuersiam latiùs pertractem; non ab re visum est, præcipuam illam controuersiæ partem, à qua ceteræ pendent, ita attingere, vt ad meam sententiam confirmandam ea omnia in medium proferam, argumenta quæ mihi sacrosancta Tridentina Sinodus, sessione sua sexta suppeditauit: cùm præsertim aliqua ex iis nonnihil habere virium illi ipsi persuaserint; quibus vtpote meæ opinioni aduersantibus eadem Romæ in publicis, priuatísque Disputationibus dissoluenda proposui; etsi enim eorum sententiæ in hac quæstione minimè subscribo; eos tamen doctissimos viros esse libens fateor; atque hoc ipsorum testimonium eò libentiùs magni facio; Quia dissensio hæc intellectus speculatiui (cui nihil commune cum animi motibus ac voluntatis pondere) nullatenùs imminuit optimam illam animi mei propensionem, quæ ipsorum tum beneuolentiæ erga me, tum etiam doctrinæ, atque aliarum virtutum insignibus iure debetur. Agam igitur solum de concursu diuino ad illos actus liberos creatos, qui vel mali sunt moraliter; vel boni sunt & supernaturales: Cæteros verò actus omittam; quippequi non pertineant ad eam controuersiæ partem,

quam

quam aggredior; & vel eandem, vel minorem contineant difficultatem.

In toto autem hoc Opusculo, & sequenti ab-stinebo ab omni planè Censura illius opinionis, quam pro viribus oppugnādam arbitrabor: Quod si quidpiam quod notam aliquam redolere videatur; vel inter argumentandum exciderit; vel argumentationis natura extorserit cum subiecta materia coniuncta; Id ne Censuræ loco haberi vllo modo possit; Apertè in præsentia moneo, illud à me non proferri tanquam iudicium quod de Aduersariorum opinione feram; sed solùm tamquam argumētationem quandam, aut illationem. Vt ergo ad rem veniamus, pugnantes in proposito sententias referemus; vt eam posteà, quæ nobis amplectenda videtur, ex doctrina Concilij pro viribus confirmemus.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur sententia eorum qui voluntatem creatam ad actus liberos physicè à Deo prædeterminari putant.

THeologi nonnulli recentiores, qui arbitrantur voluntatem creatam à Deo moueri per physicam prædeterminationem, de tribus capitibus illius Quæstionis, quam in Proœmio pertractandam proposuimus, hæc secum ipsi statuunt. Asserunt primò, Auxilium gratiæ efficacis simpliciter necessarium esse ad singulos actus supernaturales eliciendos: efficaciam verò in eo consistere vt physicè, siue ad modum causæ physicè prædeter-

mınet arbitrium creatum vt liberè ac infallibiliter consentiat Deo excitanti, atque vocanti. Neque enim in huiusmodi efficacia vllum ordinem includi putant ad præscientiam consensus arbitrij ex hypothesi futuri: sed auxilium ipsum secundùm se consideratum intrinsecè ac essentialiter habere hanc efficacem virtutem, vt prædeterminando faciat causas liberas liberè operari.

Hinc verò inferunt voluntatem creatam gratiæ efficaci dissentire non posse in sensu composito; sed solùm in sensu diuiso. Quam distinctionē cùm ab aliis perperam putent explicatam ipsi ita declarant, vt dum homo negatur posse dissentire in sensu composito motioni efficaci, sensus sit vt licet potentia ad actum oppositum cum illa motione consistat; implicet tamen contradictionem hæc duo simul esse vera: vt scilicet auxilium efficax sit in homine, & homo dissentiat. Dum verò asserunt hominem auxilio efficaci motum dissentire posse in sensu diuiso; id se significare profitentur; vt homo dum habet motionem efficacem simul etiam retineat potentiam ad actum motioni oppositum cum ipsa tamen motione non coniungendum, sicut in simili dicitur: Paries albus in sensu diuiso posse esse niger, quia simul cum albedine retinet potentiam ad nigredinem, quamuis vtranque qualitatem simul habere nequeat. Quamuis enim (inquiunt) potentia ad dissentiendum physica sit, & absolutè loquendo possit reduci ad actum, nunquam tamen reducetur stante in hoc homine auxilio efficaci, quia ipsum auxilium facit, vt illa potentia non reducatur in actum eidem auxilio repugnantem.

Secundò,

Secundò asserunt auxilium efficax distingui ab auxilio gratiæ sufficientis per aliquid sibi intrinsecum, eò quòd auxilium efficax secundùm se, atque vt venit à Deo realem aliquam virtutem habeat ad efficiendum, quam in se ipso non habet auxilium sufficiens.

Tertiò denique asserunt satis consequenter physicam prædeterminationem à Deo conferri etiam cùm actus praui eliciuntur, ita vt quicquid entitatis reperitur in quocunque actu peccati, quamuis intrinsecè malo debeat in Deum referri, tanquam in primam causam præmouentem, & prædeterminantem actuali motione creatam voluntatem ad talem actum, quatenus actus & ens est. Hanc opinionem adeò fideliter à me esse relatam vt ad subtrahendam omnem querelæ occasionem, verbis ipsis addictus esse voluerim, facilè comperiet, qui Auctores ipsius leuiter etiam percurret.

CAP. II.

Explicatur sententia eorum qui negant omnem physicam prædeterminationem. Et innuitur ordo seruandus in ea probanda ex doctrina Concilij Tridentini, sess. 6.

SEntentia superiori contraria, vtpotè physicam omnem prædeterminationem de medio tollens, est non solùm doctissimorum virorum ex recentioribus, sed antiquorum etiam scholasticorum, & firmissima habet fundamenta in sacris literis, Conciliis, & Patribus, vt fusè ac optimè

ostendunt Molina p.p.q.14.art.13.& 9.23. & in concordia iisdem in locis, Illustrissimus Cardinalis Bellarminus lib.4.de gratia,& lib. arbitr. cap.4. & lib 6. cap.15.& alibi Suares in opusculis præsertim lib.3.& alij. Qui hac in re nihil aliud sentiunt, quàm id quod S.Augustinus conceptis verbis expressit lib.1.ad Simplic.q.2.vbi sic habet.*Vt & illud verum sit multi vocati, pauci electi, vt quamuis multi vno modo vocati sint, tamen quia non omnes vno modo affecti sunt illi soli sequantur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei, & illud non minus verum sit. Igitur non volentis,neque currentis,sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocauit,quo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem,*& paucis interiectis.*Verum est ergo multi vocati, pauci verò electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati.Illi autem qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi non electi, quia non secuti,quamuis vocati,* & rursus post pauca. *Cuius autem miseretur sic eum vocat quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat.* Hæc Augustinus cuius etiam verbis hi Auctores addicti.

Dicunt primò auxilium efficax, quod ex diuina electione, & decreto diuinæ voluntatis datur, illud esse, quod confertur ita affectis, vt ad illud recipiendum reperiantur idonei,quippe quo congruenter vocantur, atque ita vocantur quomodo scit Deus eis congruere,vt vocantem nō respuant; gratiam enim efficacem asserunt esse gratiam congruam, sed congruitatem nequaquam consistere in natura,& essentia ipsius gratiæ,quæ ex se absque vllo ordine ad consensum arbitrij, etiã sub conditione futurum efficaciam habeat,Probant verò id ex verbis relatis, quia si hæc nimia congruitas admittere

mitteretur. Non ideo non sequerentur omnes vno modo vocati, quia non omnes vno modo affecti essent (vt vult S. Augustinus) sed potiùs ex pluribus eodem modo affectis, ideò alij sequerentur, alij non sequerentur, quia non omnes eodem modo (hoc est vocatione eiusdem virtutis) vocarentur. Neque considerādi essent alij atque alij excitationis, ac suasionis modi, quibus homines pro sui diuersitate ad consensum alliciuntur, ac perducuntur (vt considerat S. Augustinus post verba relata.) Nam Deus hac vna ratione persuaderet omnibus neque eodem, neque simili modo affectis, si nimirum physicam prædeterminationem largiretur.

Dicunt secundò auxilium efficax non distingui encitatiuè, & essentialiter ab auxilio sufficienti, vel per vllam realem virtutem sibi propriam; quæ auxilio sufficienti inesse non possit. Probant hoc ipsum ex verbis relatis, quia ex multis vno modo vocatis, hoc est auxilio eiusdem virtutis alij sequuntur, alij non sequuntur, & ideò licet in iis, qui sequuntur auxilium sit efficax, in iis verò qui non sequuntur sit solùm sufficiens, si tamen spectetur entitas realis, ac realis, & intrinseca virtus vtriusque nullum est discrimen. Quamobrem auxilium efficax in eo putant à sufficienti differre quod efficax ex electione diuina, seu efficaci, & absoluto Dei decreto de consensu arbitrij creati detur cum ea conditionalium futurorum præuisione qua cognoscitur alicui spectatis omnibus ita congruere, vt si per ipsum vocetur infallibiliter consensurus sit, cùm tamen auxilium sufficiens quantumuis æqualis, & aliquando etiam maioris virtutis

intrinsecæ cum opposita præuisione conferatur.

Ex his inferunt primò in gratia efficaci, in ratione efficacis inuolui non solùm realem entitatem, & virtutem ipsius auxilij, sed præterea etiam præuisionem illam: qua, cùm arbitrij consensus ideò conditionaliter futurus prænoscatur, quia conditionaliter futurus est: sequitur vt gratia efficax in ratione efficacis eam necessitatem futuri consensus arbitrij includat, qua omne, quod est dum est necesse, est esse.

Inferunt secundò gratiæ efficaci secundùm ea omnia, quæ includit in ratione efficacis dissentiri non posse in sensu composito, quia in ea ratione includitur necessitas ex suppositione consequenti, vt consensus arbitrij sit futurus, si gratia detur in illis circũstantiis, cum quo non potest coniungi, vt si gratia in illis ipsis circunstantiis detur, consensus non sit futurus, & adsit dissensus: At verò, si gratia, quæ est efficax, spectetur secundùm totam realem vim, ac virtutem sibi intrinsecam abstrahendo ab omni præscientia, & suppositione futuri consensus, docent gratiæ efficaci dissentiri, & resisti omnino posse in sensu composito cùm huiusmodi gratiæ de facto (teste Augustino) in sensu composito dissentiat à multis, qui vocationem non sequuntur licet eodem modo (hoc est æqualis virtutis auxilio) vocati quo alij, qui sequuntur.

Inferunt tertiò contemperationem illam Augustinianam creatæ voluntatis cum gratia seu ipsummet creatæ voluntatis consensum, vt conditionaliter futurum, esse conditionem sine qua entitas gratię motionis, vel auxilij perueniẽtis cum tota sua reali virtute non habeat rationẽ efficacis.

Denique

Denique inferunt quartò argumenta, quibus contra Auctores primæ sententiæ probatur, admittendam esse potentiam ad dissentiendum auxilio efficaci in sensu composito atque ad consentiendum in sensu composito auxilio sufficienti per se sumpto, contra hanc ipsorum sententiam retorqueri non posse. Nam eò solùm spectant argumenta illa, vt scilicet cum gratia, quæ de facto est efficax specificatiuè solùm accepta, & secundùm entitatem, ac totam tuam realem virtutem coniungi possit actus oppositus, & cum eo, ratio inefficacis. Et similiter cum ea sola entitate gratiæ, quæ de facto est auxilium sufficiens coniungi possit actus ad quem mouet, & consequenter ratio efficacis. Quæ cùm primam sententiam funditus euertant, hanc tamen posteriorem opinionem explicant, & confirmant. Ideò cum huius sententiæ Auctores docent sensum Concilij Tridentini esse, vt cum gratia efficaci ad volitionem boni coniungi possit nolitio eiusdem, aut volitio opposita, non id volunt, vt simul quis possit velle, & nolle idem bonum, sed vt cum tota illa virtute auxilij, à quo de facto producitur (arbitrio creato liberè concurrente) volitio boni, possit (seclusa suppositione, & præscientia consensus futuri) coniungi per liberam subtractionem consensus arbitrij, nolitio eiusdem boni, & volitio opposita. Quæ omnia semper habenda sunt præ oculis dum legitur quidpiam eorum, quæ contra Auctores primæ sententiæ obiiciuntur in hac quæstione, quam præ manibus habemus. Atque hæc de auxilio Dei sufficienti, ac efficaci ad bonos actus.

Quod verò pertinet ad actus malos dicunt

physicam prędeterminationem ad illos multò minùs admittendam esse. Probant tum ex superioribus, tum etiam ex aliis Augustini verbis eodem lib.1.ad Simpliceam, quæst.2.vbi ait. *Nihil à Deo erogari quo sit homo deterior: ita vt ob hoc dicatur obdurare peccantes quosdam, quia non eorum miseretur, non quia impellit, vt peccent.* Hinc autem colligunt. Ad hos actus Deum permissiuè solùm concurrere, seu per concursum simultaneum causæ liberæ naturaliter debitum, vt sua libertate vti possit, ita vt ad actum malum potiùs, quàm ad bonum ideò solum Deus concurrat, quia ita præuisa est per scientiam futurorum contingentium conditionalium exigere libertas creata, cùm alioqui Deus semper paratus sit libentiùs (vt ita dicam) concurrere ad actum bonum.

Contra hanc sententiam ita explicatam illud obiici posset. Non satis firmum esse fundamentum ipsius in libro illo ad Simplicianum quæst.2. constitutum. Vel quod liber ille ab Augustino scriptus non sit, vel quod scriptus fuerit ante exortam hæresim Pelagianam: quo tempore Augustinus naturam gratiæ non tam accuratè perpenderat. Sed hæc nullo negotio reiiciuntur. Quod enim liber ille non alium, quàm S. Augustinum habeat Auctorem patet, quia S. Augustinus lib. 2. retractatum initio, & de prædestinat. Sanctorum, cap.4. illum vti suum agnoscit, atque ita agnoscit, vt eius materia argumentis atque initio descriptis, nullum cuiusuis suspicioni locum relinquat. Quòd verò ab Augustino iuniori ante hæresim Pelagianam scriptus fuerit, nihil refert; quia post eandem hæresim non exortam modò, sed pluribus

etiam refutatam,damnatam publicè;& ad senium vergentem ita ab eod. Augustino approbatus est tum locis suprà citatis, tum etiam de bon. perseuer.cap.20.& 21.vt cap.illo 4. de prædest.Sanctorum secundùm veritatem diuinarum Scripturarum,& Deo reuelante scriptus dicatur : Imò tantùm fecit hunc librum Augustinus post hæresim Pelagianam,vt eum aptissimum iudicauerit ad ipsorum etiam Semipelagianorum errorem facilè reiiciendum. Qua de causa citato cap. 4. SS. Prosperum , & Hilarium , vt eundem in Massilientium notitiam perducant. Quorum hæresim dum ipsemet Augustinus refellit in lib. de bon. perseu. cap. 14. libri huius ad Simplician. quæst.2. & doctrinam, & verba clarissimè repetit.

Summa eorum in quibus duæ propositæ sententiæ inter se pugnant.

EX his omnibus patet Iria potissimùm esse in quibus vtriusque sententiæ Auctores inter se dissentiunt. Primum enim Auctores primæ opinionis asserunt, Auxilium efficax (seclusa omni præsentia , & suppositione futuri consensus)physicè prædeterminare voluntatem creatã ad actum bonum supernaturalem;ita vt ex natura illius virtutis realis , quam tale auxilium includit,sit cum eo incompossibilis eiusdem actus negatio,& actus oppositus.

Deinde ex superiori propositione deducunt auxilium efficax distingui à sufficienti realiter, siue per aliquam realem virtutem sibi intrinsecam, qua sufficiens careat.

Tertiò

Tertiò denique tribuunt vim physicè prædeterminandi arbitrium creatum, non solùm auxilio speciali gratiæ efficacis, sed etiam auxilio, quo Deum putant nos mouere ad eos ipsos actus, qui sunt intrinsecè mali, siue ad realem ipsorum entitatem.

Hæc autem omnia constantissimè negantur ab Auctoribus secundæ sententiæ, qui auxilium sufficiens gratiæ, & efficax, & concursum ad actum peccati longè aliter explicant, vt paulò antè indicauimus. Quia igitur posteriori opinioni libentissimè subscribo. Eam (pro nostro præsertim instituto) satis superque confirmatam putabo, si ex doctrina huius sextæ sessionis non sine magna saltem probabilitate tria illa Aduersariorum placita reiecero. Quod vt pro viribus efficiam: quæ in hac sessione, ad causam facere videbuntur, referam sigillatim, atque ex iis argumenta depromam. Quæ verò afferemus vsque ad cap. 7. Ad sententiam Aduersariorum de gratia sufficienti atque efficaci refellendam pertinebunt. Cap. verò 7. contra physicam prædeterminationem ad entitatem actus mali argumentabimur.

CAPVT III.

Argumenta pro secunda sententia proximo cap. explicata ex nonnullis verbis sacrosancti Concilij Tridentini, sessione 6. cap. 5.

PRimo loco sese offert citatæ sessionis cap. 5. cuius singula ferè verba nobis mirum in modum fauent: Quia tamen pleraque simillima sunt aliis,

quæ

quæ habentur infrà can. 4. Ideò,ipsis in commodiorem locum reiectis, perpendemus in præsentia ea dumtaxat, quæ habentur in calce eiusdem capitis,nimirum.*Vnde in sacris litteris cùm dicitur, Conuertimini ad me,& ego conuertar ad vos libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Dei nos gratia præueniri confitemur.*

Agitur hoc loco de dispositione adultorum ad iustificationem, vt expressè patet legenti contextum huius capitis 5.& sequentis. Quò fit vt conuersio nostra(de qua mentio habetur in verbis relatis)sit motus ille fidei,spei,&charitatis in Deum, per quem cap. sequenti dicimur ad iustificationem disponi ; ad quem motum voluntas ex se absque auxilio præuenientis gratiæ potens nequaquam est, Vt ex hoc ipso cap. constat illis verbis. *Neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit* : quod ipsum latiùs decernitur infrà, Can.3. Vt propterea cogamur fateri Dei nos gratia omnino præueniri debere, vt nosmetipsos mouere possimus in Deú, atque ad illum conuertere. His autem positis sic argumentor. Non possumus nosmetipsos conuertere in Deum, nisi quatenus auxilium diuinæ gratiæ præuenientis actu obtinemus, vt patet ex dictis. Ergo præceptum illud, Conuertimini ad me, & admonitio illa nostræ libertatis non cadit supra nos nisi pro eo statu,qui diuinæ gratiæ motionem includit. Tantùm enim abest, vt libertas ad conuersionem consistat sine potentia ad illam,vt huiusmodi potentia sola sine potentia ad oppositum non sit satis.Hinc autem clarissimè infertur

fertur motione illa gratiæ nos physicè non prædeterminari, quia si ea motio nos non relinquit ita indifferentes, vt conuertamur si volumus, & non conuertamur si nolumus; frustra præcipitur nobis, vt postquam huiusmodi motione præuenti sumus, conuertamur, & frustra (ne dicam falsò) libertatis nostræ in actu conuersionis admonemur. At verò si motio illa gratiæ nos physicè prædeterminat; verè non relinquit nos ita indifferentes, vt colligitur ex testimonio moderni, atque egregij Doctoris, qui physicam prædeterminationem explicare, ac defendere studuit libro ante paucos menses impresso; sic enim habet. *Efficacia moralis non prædeterminat physicè nostram voluntatem ad operandum, sed eam indeterminatam, & ita indifferentem relinquit, vt si vult operetur, si non vult nihil operetur. Sed efficacia Auxilij præuenientis gratiæ physicè prædeterminat nostram voluntatem ad operandum; ergo hæc ille.* Quibus multum ponderis inesse videtur ad ostendendum gratiam præuenientem physicè prędeterminantem ad conuersionem non relinquere hominem ita indifferētem (etiam ex Aduersariorum sententia) vt si velit conuertatur, & si nolit non conuertatur: si enim prædeterminatio relinqueret indifferentiam non satis benè opposita fuisset efficacia auxilij præuenientis efficacis morali.

Refellitur responsio quæ ab Aduersarijs afferri posset.

NEque valet si dicas Concilium cùm dicit nos præcepto illo conuersionis admoneri libertatis nostræ, loqui de nobis, vt motis gratia perue-
nienti

nienti sufficienti, non verò efficaci, quæ physicè prædeterminat. Non (inquam) valet, nam Concilium agit de nobis vt motis ea gratia, per quam tangente Deo cor hominis, homo ipse aliquid agat inspirationem accipiens, quam abiicere posset: gratiam autem, per quam aliquid agitur, inconfessò, est apud omnes esse efficacem; præterquam quod Aduersarij solent vltrò fateri, agi hoc loco à Concilio non solùm de gratia sufficienti, sed etiam de efficaci, vt attingemus infrà cap. 7.

Alia responsio reiicitur.

AT dices, hominem, vt motum gratia efficaci, quamuis physicè prædeterminanti ad conuersionem esse adhuc liberum, conuertatur, & non conuertatur, quia physica prædeterminatio relinquit potentiam ad oppositum, ac propterea etiam libertatem.

Sed contrà est, quia ipsimet Aduersarij concedunt formalem arbitrij creati libertatem sitam esse in actiua indifferentia facultatis liberæ indifferenter se habentis ad opposita. Ex verbis verò paulò suprà relatis, atque ex ipsis terminis euidens videtur facultatē physicè prædeterminatam ad vnum indifferenter ad opposita nequaquam se habere. Et quamuis voluntas physicè prædeterminata, vt conuertatur, possit in sensu tantùm diuiso (vt Aduersarij contendunt) non conuerti. Id tamen, vt clariùs etiam, ac fusiùs ostendetur in sequentibus capitibus) non est satis ad libertatem. Ad hanc enim requiritur potentia ad opposita, quę sit expedita, & proxima ex communi omnium sensu,

sensu, quem ipsemet Aduersarij negare non audent, sed conantur explicare. Quis autem dicat eam potentiam per quam possit quis non conuerti solum in sensu diuiso ea quòd ipsa coniungi nequeat cum negatione conuersionis, esse potentiam expeditam, & proximam ad hæc opposita, scilicet ad conuersionem, & non conuersionem? Notio enim ipsa nominis rem clarissimam reddere videtur. Nam cùm proximitas propriè dicta sit inter duo quanta, à quorum altero, vt ad alterum perueniatur per nullam quantitatem interceptam priùs pertranseundum sit: hinc proxima potentia dicta est illa, à qua transitus ad actum immediatus est, quia nihil inter ipsum, & potentiam intercipitur per quod sit quodammodo gradus faciendus, cum à potentia ad actum progrediendum est. At verò si potentia physicè prædeterminata ad conuersionem in Deum est potentia ad oppositum in sensu tantùm diuiso: vt ab ea perueniatur ad liberam negationem conuersionis; medium aliquid pertranseundum omnino est; debet enim priùs esse decisio ipsius prædeterminationis ad conuersionem; & etiam prędeterminatio ad entitatem illius actus liberi, quo negatio conuersionis eligitur. Ergo huiusmodi potentia prædeterminata ad conuersionem, per quam in sensu solùm diuiso potest quis non conuerti, non est potentia proxima ad conuersionem, & ad oppositum nec libera.

Confirmatur verò egregiè tota hæc ratiocinatio: quia vt optimè docet Scot. in 4. dist. 49. quæst. 6. sub. §. Dico ergo ex doctrina Arist. 9. Meta. text. 12. potentia operatiua non est satis, vt aliquid non solùm secundùm quid, & quantum est ex parte sui,

sed

ſed etiam ſimpliciter poſſit operari: Nam requiritur prætereà, vt nihil ſuperſit addendum, remouendum, aut immutandum, vt effectus ſit. Cùm autem aliquid diſpoſitione aliqua affectum dicitur potens in ſenſu diuiſo tantùm ad oppoſitum; Vt actum hunc oppoſitum acquirat, priùs eſt aliquid remouendum, ac immutandum, quia vt expreſsè docet Capreol. Thomiſtarum Princeps in 2. diſt. 28. quæſt. 1. art. 3. ad 2. contra 4. concluſionem id eatenus eſt potēs ad illud oppoſitum, quatenus poteſt perdere diſpoſitionem quam habet, & acquirere contrariam, Ergo quicquid eſt potens tantùm in ſenſu diuiſo, non eſt potens ſimpliciter, ac proinde falſum omnino eſt, vt ſit in potentia proxima. Qua de cauſa Capreol. loco citato, & in reſp. ſequenti ad 3. (vbi potentiam in ſenſu diuiſo explicat exemplis, quæ ad eandem explicandam ab Aduerſariis offerri ſolent) pro eodem expreſsè accipit potentiam remotam, ac potentiam in ſenſu diuiſo, & potentiam proximam ac potentiam in ſenſu compoſito.

Aliud argumentum ex verbis relatis deductum proponitur.

PRæterea vt magis, ac magis confirmetur hominem motum gratia præuenienti non eſſe liberum ad actum bonum, ſi motio illa phyſicè prædeterminet.

Pono primum phyſicam prædeterminationem ad conuerſionem tribuere voluntati, non ſolùm actum conuerſionis, ſed etiam potentiam ad illam, eò quòd in voluntate non adſit auxilium ſuf-

ficiens à prædeterminatione distinctum: id quod saltem aliquando de facto contingit ex Aduersariorum sententia, vt videre licet apud eundem Modernum, cuius nonnulla verba suprà retulimus. Pono secundò libertatem nostram in conuersione in Deum esse non tantùm ad actum conuersionis, & suspensionem illius absque alio actu positiuo, sed etiam esse ad liberam volitionem conuersionis, & liberam, & positiuam volitionem conuersione oppositam: per huiusmodi enim positiuam volitionem gratiæ dissentitur, atque abiicitur inspiratio: quod à nobis præstari posse docet Concilium hoc cap. 5. & infrà can. 4. & quãuis ad exercitium libertatis etiam in suspensione actus requiratur ex Aduersariorum sententia physica prædeterminatio, ac propterea sit in re eadem difficultas de libertate contradictionis, & contrarietatis. Nos tamen maioris claritatis gratia loquemur hîc de libertate ad volitionem conuersionis & volitionem oppositam. His ergo positis sic argumentor. Vt homo gratia præuenienti motus ad conuersionem in Deum, liber sit ad volitionem conuersionis, & volitionem oppositam debet habere vnam, eandémque numero potentiam, per quam formaliter constituatur potens ad vtramque volutionem. Nulla enim est potentia libera; cùm facultas ad vnum oppositorum in vna, & ad reliquum in altera potentia reperitur. Qua de causa Scot. in 2. dist. 37. quæst. 1. sub §. Aliter ponitur, ait in causa libera, quæ potest in opposita idem sub eadem ratione propria esse causam oppositorum: At ex aduersionem sententia, homo ad conuersionem motus, talem potentiam non habet; ergo: Minor
cui

euidenter probatur, quia potentia, quam homo gratia præuenienti motus habet ad volitionem conuersionis est quid conflatum ex arbitrio creato & gratia efficaci physicè prædeterminante iuxta primam suppositionem Aduersariorum sententiæ consentaneam. Potentia verò quam habet ad volitionem oppositam, non est illud ipsum conflatum: hoc enim volitionem illam oppositam producere, & recipere nequit: nam alioqui dissentiretur gratię efficaci seu physicè prædeterminationi in sensu composito. Neque hoc argumentum retorqueri potest contra nostram sententiam, ex eo quòd potentia ad volitionem conuersionis componatur, ex arbitrio creato, ac entitate gratiæ congruæ; potentia verò ad volitionem oppositam non eodem modo componatur; cùm entitas gratiæ congruæ non præbeat vires, neque concurrat ad volitionem hanc oppositam: Non, inquam, hoc pacto potest retorqueri. Nam licet entitas gratiæ congruę non concurrat ad volitionem sibi contrariam: cum huiusinodi volitione tamen (seclusa ratione congruitatis, seu suppositione futuri consensus) illa ipsa entitas gratiæ simul reperiri potest; vt propterea verum sit eandem numero potentiam, quæ conflata ex arbitrio creato, & gratiæ entitate potest elicere,& recipere volitionem conuersionis: Eandem prorsus conflatam, vt sic; posse elicere, & recipere volitionem oppositam, quia quamuis elicere possit volitionem malam ratione partis solùm (nempe arbitrij creati.) Actiones tamen partis rectè tribuuntur conflato, dummodo compositione manente exerceantur. Hæc autem in opinione Aduersariorum locum non habent,

quia conflatum illud ex arbitrio creato, & physica prædeterminatione, ratione prædeterminationis repugnat volitioni, quæ conuersioni opponitur, quò fit vt in sententia ipsorum nulla ratione possit esse vera hæc propositio. Compositum ex arbitrio creato, & physica prædeterminatione potest (etiamsi addatur per concursum solius arbitrij) elicere, & recipere volitionem conuersioni oppositam: per hoc enim significatur arbitrium simul retinere posse compositionem cum physica prædeterminatione, & actum eidem oppositum habere. Quod Aduersarij contendunt falsum esse: Ac proinde nihil conceduntratione cuius dici possit esse vna, eadémque potentia ad volitionem conuersionis, & volitionem oppositam.

CAPVT IIII.
Argumenta pro eadem sententia ex cap. 7. eiusdem 6. sessionis.

CAp. 7. ad rem nostram accommodata hæc habentur. *Iustitiam in nobis recipientes vnusquisque suam secundùm mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundùm propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem.*

His verbis constat propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem constitui, vt aliquam licet minus præcipuum gratiæ mensuram. Si autem homo ad disponendum se, & cooperandum physicè prædeterminaretur tam cooperatio simpliciter, quàm talis, vel talis, hoc est cum tanta, vel tanta intensione, esset potiùs cooperatio, & dispositio propria physicè prędeterminationis, quàm ipsius

ipſius hominis : quia non ab innata voluntatis libertate, ſed ab eſſentia, atque intenſione phyſicè prædeterminationis vndequaque penderet, ita vt vnica ratio, quare cooperatio tantam haberet intenſionem ea eſſet, quia phyſica prædeterminatio ex ſola Dei voluntate conceſſa tantam haberet virtutem. Quod rurſus ſi ita eſſet : ſola Spiritus ſancti voluntas debuiſſet aſſignari tanquam gratiæ menſura. Neque addenda fuiſſet (vt quid diuerſum pertinens ad eandem menſuram) propria cuiuſque cooperatio, & diſpoſitio. Adde quod ſi concilium voluiſſet cooperationem, & diſpoſitionem noſtram ita à Dei notione pendere, vt eadem conſtituta motionis vi, nullam ex placito noſtræ voluntatis varietatem accipere poſſet ; Caluino contendenti tribuendum eſſe ſoli efficacitati auxilij totam perfectionem noſtræ conuerſionis, & præparationis. Non diſplicuiſſent verba illa (& ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem) cui tamen ſummoperè diſplicuerunt : vt oſtendunt quæ ex eodem Caluino in antidoto refert Ruard. Iaper. ar. 7. in reſponſione ad argumenta Caluin. pag. mihi 250. Neque mouere nos debet quod ſi gratia datur ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult ; hoc ipſo videatur nullum in menſura gratiæ locum relinqui liberæ diſpoſitioni, & cooperationi. Ne irrita alioqui ſaltem aliqua ex parte, reddi poſſit voluntas Spiritus ſancti partientis gratiam : Mouere nos, inquam, id non debet, nam voluntas Spiritus ſancti de tanta, vel tanta gratia adultis largienda non mandatur executioni ſine prætura ipſorum diſpoſitione, ad quam Deus mouet tali

auxilio, vt cum eo non solùm negatio tantæ intensionis, sed negatio etiam totius actus, imò, & actus oppositus coniungi possit. Qua in re cùm appareat locus libertati relictus in cooperando. Non tamen timendum est propterea ne irrita reddatur voluntas Spiritus sancti, quia ex eadem voluntate homines à Deo mouentur eo modo, quo ipse scit illis congruere, vt se disponant ad eam partem gratiæ, quam Spiritus S. largiri statuit.

CAPVT V.

Probatur secunda sententia ex cap. xj. eiusdem sess.

IN cap. XI. Primo loco sese offerunt accuratiùs perpendenda verba illa initio capitis. *Nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce vti* (id est debet) *Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impoßibilia. Nam Deus impoßibilia non iubet : sed iubendo monet, & facere quod poßis, & petere quod non poßis, & adiuuat vt poßis: cuius mandata grauia non sunt, cuius iugum suaue est, & onus leue. Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt, qui autem diligunt eum, vt ipse testatur, seruant sermonem eius quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt.* Et paucis interiectis. *Vt iusti ipsi eò magis se obligatos ad ambulandum in via Iustitiæ sentire debeant, quod liberati iam à peccato: serui autem facti Deo sobriè, iustè, & piè viuentes proficere possunt per Christum Iesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam.* Cum his coniungi possunt verba can. 18. infrà hac ipsa sessione, nimirum; *Si quis dixerit Dei præcepta homini*

etiam

etiam iustificato, & sub gratia constituto; esse ad obseruandum impossibilia: anathema sit.

Ex his verbis euidentissimè probari auxilium Dei sufficiens ad implendam mandata ipsimet Aduersarij fatentur, & quidem meritò. Nam si Deus impossibilia non præcipit, dum præcipit, vt iustè viuamus, & vitam æternam promereamur (quod absque auxilio gratiæ præstare non possumus, vt decernitur infrà can. 2.) Clarissimum est debere nobis præsto esse illud auxilium, quo imbecillitas nostra suffulta iustè viuendo, & vitam æternam promereri, & Dei mandata implere omnino possit. At verò si auxilium efficax physicè prædeterminat, & propterea sufficiẽs auxilium ab efficaci realiter, atque entitatiuè distinguitur quippe quod reali aliqua virtute careat, quæ sit propria efficacis, & præterea si Deus ad entitatem etiam cuiusque actus mali physicè prædeterminat (vt Aduersarij contendunt.) Omnes illi, qui auxilio efficaci destituti, & ad entitatem actus mali prædeterminati præcepta transgrediuntur; videntur illa implere non posse, ac propterea carere auxilio verè sufficienti Concilio mirum in modum hoc in loco reclamante: Minorem hanc probat optimè Suarez in opusc. lib. 3. de auxiliis diuinæ gratiæ cap. 8. ex eo quòd, qui caret auxilio efficaci non habet (ex Aduersariorum sententia) auxilium includens quicquid in ratione principij, & actus primi necessarium est ad effectũ: qua probatione satis euidenti vtuntur etiam alij Auctores nostræ opinionis. Mihi verò videtur eadem minor probari prætereà clarissimè ea ratione, quia vt auxilium Dei præueniens, cui homo dissentit peccando sit verè

illi sufficiens ad non peccandum, oportet, vt sit talis inspiratio, & motio, cui homo possit consentire, & cum qua possit coniungere actum bonum, ad quem eadem motio mouet, aut negationem actus à quo illa remouet. Hoc autem concedere nequeunt Aduersarij de illo auxilio, quod dicunt esse sufficiens in homine peccante, quia si cum eo posset coniungi actus bonus ad quem illud auxilium mouet, aut negatio actus à quo remouet; posset etiam idem actus bonus eademque negatio coniungi cum prædeterminatione ad entitatem actus oppositi, quæ prædeterminatio simul cum illo auxilio sufficienti reperitur, ac proinde posset physicè prædeterminationi in sensu composito dissentiri, aut non consentiri, quod falsissimum esse iidem Aduersarij vbique clamant: vt verò vis huius rationis manifestior fiat, eam alicui exemplo applicatam forma sillogistica muniam, addendo singulis propositionibus suas probationes.

Pono ergo Petrum v. g. vindictæ appetitu inflammatum elicere cum perfectissima cognitione eorum omnium, quæ hîc, & nunc actum efficiunt, liberam volitionem homicidij iniusti contra præceptum Domini. Non occides: Pono prætereà debere hoc loco iuxta opinionem Aduersariorum duo auxilia aliquo modo opposita in Petro concedi. Alterum supernaturale quod sit sufficiens Petro, vt abstineat à voluntate illa homicidij iniusti ex fine supernaturali, atque vt actum oppositum eliciat. Alterum verò naturalis ordinis quod physicè prædeterminet voluntatem Petri ad producendam illam volitionem homicidij iniusti secundùm

dùm omnem entitatem realem quam habet, & quatenus actus, & ens est: Habentur hæc satis expressè in sententia horum Auctorum suprà c. 1. relata: Et quod in hac facti specie dicimus; idem in aliis omnibus dicendum est: quotiescumque enim actus aliquis elicitur contra quodcumque præceptum; voluntas ad illum ex Aduersariorum sententia physicè prædeterminatur ratione totius entitatis quam habet: quia physica prædeterminatio est necessaria ad omnem actum. Rursus, quia hic actus debet esse liber, iidem Auctores fatentur debere tunc esse in voluntate auxilium sufficiens ad abstinendum ab eo actu, atque ad eliciendum actum oppositum. His ergo positis, vt ostendamus in exemplo, quod attulimus: non dari auxilium verè sufficiens in Aduersariorum sententia: sic argumentor, si Petrus eliciens volitionem omninò liberã homicidij iniusti haberet auxilium verè efficiens ad abstinendum ab huiusmodi volitione, atque ad eliciendam liberam volitionem oppositam: posset huiusmodi auxilio consentire in sensu composito. Sed non potest in sensu composito consentire. Ergo non habet auxilium verè sufficiens. Maior probatur.

Primò, quia cõsentire actualiter alicui auxilio est actualiter cum eo coniungere, seu componere actum ad quem mouet (vt constat tum ex notione nominis, tum ex consensu, quem præbemus auxilio efficaci.) Ac propterea Petrum ipsum actualiter consentire auxilio sibi sufficienti ad abstinendum à libera volitione homicidij iniusti, atque ad eliciendum volitionem oppositam; nihil aliud est nisi ipsum cum auxilio illo sufficienti actualiter

coniungere liberam negationem volitionis homicidij iniusti, ac volitionem oppositam. Cum ergo posse Petrum auxilio sufficienti consentire, sit posse illud ipsum quod est actualiter cōsentire tali auxilio: si verè consentire potest auxilio sufficienti ad abstinendum à volitione homicidij iniusti, atq; ad eliciendam volitionem oppositam; verè etiam poterit liberam negationem volitionis eiusdem homicidij, & volitionem oppositam, simul habere cum eo auxilio sufficienti. Quod est eidem auxilio consentire in sensu composito. Hoc argumentum licèt (ni fallor) confirmatione non indigeat: confirmari tamen quàm maximè posset ex iis, quæ addemus infrà cum simile argumentum vrgebimus ex verbis, Cap. 5. & Can. 4. cap. n.7.

Secundò; eadē maior, quod sc. si auxilium verè est sufficiens possit illi Petrus in sensu composito consentire. Probatur, quia illud auxilium est verè sufficiens ex cuius actiuitate iuncta cum actiuitate arbitrij creati conflatur actiuitas, & principium effectui adæquatū: effectus enim, de quo loquimur, non debet pendere à solo arbitrio creato; quia superat ipsius vires. Neque à solo auxilio, quia debet esse liber, & vitalis: sed pendere debet ab vtriusque viribus simul iniunctis: Ac propterea: Hoc quod est Petrum posse per auxilium quod dicitur sufficiens abstinere à volitione homicidij iniusti atque oppositam volitionem elicere, nihil est aliud nisi posse ipsum Petrum per conatum, & influxum suæ voluntatis simul iunctum cum concursu, & influxu auxilij prȩuenientis sibi inhærentis, abstinere ab illius homicidij volitione, atque elicere volitionem oppositam. Cùm ergo auxilium

præue

prçueniens inhærens eatenus possit simul cum voluntate concurrere, quatenus illi inhæret. Hinc fit, vt sicut concursus voluntatis esse non potest, nisi simul cum concursu auxilij præuenientis sufficientis, ita vterque concursus esse nequit, nisi cum actuali etiam eiusque auxilij inhærentia in voluntate, cum qua debet propterea posse esse simul in sensu composito productio liberæ negationis volitionis homicidij iniusti; & productio volitionis oppositæ, quia huiusmodi productio à concursu sui principij adæquati non differt. Et quia in his immanentibus actibus productio idem est, ac eorumdem receptio in suo principio vitali; receptio etiam illius liberæ negationis, & receptio volitionis oppositæ volitioni homicidij, debet posse esse simul in sensu composito, cum inhærentia auxilij sufficientis in voluntate. Ac propterea verissimum erit, oportere, vt Petrus possit auxilio prçuenienti consentire in sensu composito, si auxilium illud verè sufficiens est, quia oportet, vt simul cum eo habere possit effectum ad quem dicitur ipsum auxilium esse sufficiens. Hoc ipsum explicatur, & confirmatur ampliùs, quia implicat contradictionem apertissimè. Vt voluntas per auxilium præueniens sibi inhærens constituatur potens ad suum actum immanentem in sensu solùm diuiso. Nam si per illud voluntas sit potens, omninò poterit suum actum immanentem in se habere dependenter ab ipso auxilio sufficienti. Ac proinde simul esse poterit in sensu composito actus immanens voluntatis, atque huius actus dependentia ab auxilio sufficienti inexistente ipsi voluntati, quod

necessa

necessariò ostendit posse omnino esse in sensu cõposito in eadem voluntate auxilium illud sufficiens, & actum ad quem dicitur sufficiens. Si autem voluntas fit potens per auxilium in sensu tamen diuiso. Non possunt simul esse vera hæc duo: Voluntas habet sibi inhærens auxilium sufficiens. Et habet actum ad quem illud auxilium est sufficiens; sed solùm potest esse vera hæc (voluntas habet actum, & non habet auxilium sufficiens) hoc est habet actum independenter ab auxilio sufficienti: fieri ergo voluntatem per auxilium sufficiens potentem ad suum actum immanentem in sensu diuiso, est ipsam posse habere illum actum dependenter, & non dependenter ab ipso auxilio sufficienti. Quod cùm implicet contradictionem satis patet sufficiens auxilium omnino requirere, vt simul cum ipso possit esse ille actus (propter quem alioqui frustra daretur ad quem dicitur sufficiens quod *est posse* eidem *in sensu compositio consentiri*: manifesta est igitur. Ex his, vt opinor; veritas illius maioris propositionis, hoc est, si Petrus eliciens volitionem omnino liberam homicidij iniusti haberet auxilium verè sufficiens ad abstinendum ab huiusmodi volitione, atque ad eliciendam liberam volitionem oppositam; posset huiusmodi auxilio consentire in sensu composito.

Iam redeamus ad minorem: sed Petrus *in* instanti in quo peccat volendo liberè homicidium iniustum non potest auxilio sufficienti, quod habet ad oppositum consentire in sensu composito, id est non potest cum eo auxilio coniungere liberam negationem illius actus quo peccat, & actum positiuum oppositum: ergo non habet auxilium

verè

verè sufficiens.

Minorem sic probo, si Petrus in eo instanti, in quo peccat liberè volendo iniustum homicidium, posset cum auxilio sufficienti ad non peccandum coniungere liberam negationem illius actus, quo peccat, & actum positiuum oppositum; posset in sensu composito non consentire, imò etiam dissentire motione efficaci physicè prędeterminati ad actum volitionis (quo peccat) quatenus actus est. Consequens autem ab Aduersariis admitti non potest. Ergo nec antecedens.

Sequela est euidens, quia, vt suprà posuimus, in eodem instanti temporis, & naturæ simul est in Petro motio efficax physicè prædeterminās ad entitatem volitionis homicidij iniusti, & simul motio sufficiens ad liberam eiusdem volitionis negationem, atque ad volitionem oppositam. Ideò impossibile omnino est, vt aliquid esse possit simul in hoc instanti cum vna motione, quod in eodem instanti nequeat esse simul cum alia. Nam hæc etiam propositio videtur esse certa certitudine Mathematica. *Quæ sunt, aut esse possunt simul cum vno*; tertio in vno eodémque instanti (ita vt dum vnum in hoc instanti coexistit tertio; alterū etiam in eodem instanti cum eodem tertio existat) *sunt, aut esse possunt in eodem instanti simul inter se.* Si ergo in quo instanti Petrus peccat liberè, volendo iniustum homicidium, potest simul esse cum motione sufficienti quam habet, libera negatio illius volitionis qua peccat, & positiua volitio opposita. Eadem libera negatio, & positiua volitio poterit etiam esse simul cum motione, quam habent physicè prædeterminantem ad volitionem iniusti homicidij,

cidij; quod formaliter est posse huic physicè prędeterminanti motioni non consentiri, & dissentiri in sensu composito.

Responsio cuiusdam doctissimi viri proponitur, & reiicitur.

RESpondit mihi aliquando vir doctissimus eius opinionis sectator, quam oppugnamus: Per accidens esse auxilio sufficienti, quod Petrus habet in instanti, in quo peccat, vt cum eo sit coniuncta motio physicè prædeterminãs ad entitatem actus peccati; quia hæc motio ab illo auxilio non exigitur, & propterea per accidens etiam esse in exemplo proposito: Vt Petrus non possit suo auxilio sufficienti in sensu composito consentire. Satis tamen esse, vt possit quisque consentire in sensu composito auxilio sufficienti non coniuncto cum physica prædeterminatione opposita.

Contra hanc tamen responsionem videntur vrgere plura. Primò enim contra illam est, quia vndecumque tandem proueniat, vt Petrus dum elicit volitionem homicidij iniusti; non possit illam non elicere. Verissimum tamen erit ipsum non liberè velle, & non peccare contra id quod posuimus. At verò vndecumque etiam oriatur, vt simul cum auxilio ad non peccandum coniungere nequeat, hîc, & nunc liberam negationem actus peccati; hoc ipso fit, vt hîc, & nunc huiusmodi negationem habere non possit pendentem ab auxilio sibi inhærenti, ac proinde, vt hîc, & nunc auxilio careat verè sufficienti, atque vt ab actu pec

peccati abstinere non possit, vt constat ex dictis suprà.

Et sanè quòd potentia ad consentiendum auxilio sufficienti in sensu composito impediatur non à natura auxilij, quod dicitur esse sufficiens, sed à prædeterminatione opposita simul existente; solum probat, quod auxilium, quod dicitur sufficiens, posset cum voluntate suum actum efficere, nisi adesset opposita prædeterminatio, quod tamen eandem prædeterminatione posita præstare non potest. Ex quo confirmatur quàm maximè tota hæc nostra ratiocinatio, quia cùm actus producendus est in illis circunstantiis, in quibus est aliqua vis in contrarium nitens; non est sufficiens ad illum actum producendum, quod vim illam aduersam superare nequit. Cùm ergo auxilium gratiæ, quod dicitur sufficiens Petro ad non peccandum superare non possit efficaciam, & robur motionis physicè prædeterminãtis ad entitatem actus peccati; verè non est auxilium sufficiens ad abstinendum ab actu peccati, & non peccandum pro illis circunstantiis, in quibus adest illa physica prædeterminatio. Nec refert quod hæc dicatur efficaciter mouere ad actum peccati, solùm quatenus actus, & ens est, non quatenus peccatum est. Quia Petrus cùm hîc, & nunc perfectam habeat cognitionem eorum omnium, quæ afficiunt actum, non aliter potest vitare peccatum, quàm simpliciter abstinendo à productione illius entitatus actus, cum qua intrinsecè est connexa malitia moralis.

Secundò, contra eandem responsionem est, quia licet dici possit esse per accidens auxilio sufficienti ad vnum motio efficax, & physicè prædetermi-
nans

nans ad oppositum. Tamen hæc coniunctio motionum ad opposita; quarum altera sit physicè prædeterminans simpliciter, & absque addito potiùs dicenda est esse per se, quàm per accidens, tum quia est per se habita ratione propriæ causalitatis causæ primæ, & exigentiæ causæ secundæ liberæ, cui necessarius est concursus physicè prædeterminans ad actum, quem elicit; & auxilium sufficiens ad oppositum: tum etiam quia huiusmodi coniunctio, non solùm vt plurimum; sed etiam semper reperitur: imò necessariò reperitur quandocumque aliquis actus elicitur, vt patet ex dictis: quod non est in iis, quæ verè sunt per accidens.

Tertiò denique contra eandem responsionem est; quia quod ait satis esse, vt possit quisque consentire in sensu composito auxilio sufficienti non coniuncto cum physica prædeterminatione opposita, id est, extra limites difficultatis propositæ: & præterea est in se falsum. Primum patet, quia difficultas proposita ponit, vt actus aliquis eliciatur: & vrget contra illud auxilium, quod sufficiens dicitur ad non eliciendum. Quandocumque autem actus aliquis de facto elicitur, semper necesse est, vt adsit prædeterminatio physica ad illum, secundùm Aduersarios, & consequenter, vt auxilium sufficiens ad liberam negationem illius actus coniunctum sit cum physica prædeterminatione opposita.

Secundum verò, vt scilicet falsum etiam sit consentiri posse in sensu composito, auxilio sufficienti, non coniuncto cum physica prædeterminatione opposita. Patet, quia non potest iuxta sententiam Aduersariorum esse vera hæc propositio (Petrus

elicit

elicit volitionem, & non habet physicā prædeterminationem ad illam, sed habet solum auxilium ad ipsam sufficiens) ac proinde falsum est abstrahendo etiam à physica prædeterminatione opposita, vt cum solo auxilio sufficienti ad aliquem actum, possit ille actus coniungi: seu possit auxilio sufficienti in sensu composito consentiri.

Quod si dicas cum auxilio sufficienti ad aliquem actum seiuncto à prædeterminatione ad oppositum, posse illum actum coniungi superueniente prædeterminatione ad eūdem actum. Hoc non efficit, vt possit in sensu composito consentiri auxilio sufficienti, sed vt consentiri in eo sensu possit auxilio efficaci, & prædeterminationi: Imò satis ostendit auxilium, quod dicitur sufficiens, non esse per se sumptum verè sufficiens, quia ab eo simul cum voluntate (omni alio auxilio secluso) actus pendere non potest: cùm non possit esse vera hæc propositio. Hic actus fit à voluntate cum solo illo auxilio sufficienti.

Reiecta igitur hac responsione: nostrum argumentum vndique satis confirmatum, maximum robur habere videtur ad ostendendum in Aduersariorum sententia non dari auxilium verè sufficiens: Quod ipsum.

Secundum argumentum contra sententiam Aduersariorum de distinctione auxilij sufficientis, & efficacis.

PRæterea probatur, quia quando de facto actus producitur dependenter (vt putant Aduersarij) à physica prædeterminatione, vel auxilio effi-

caci; cùm hoc in se sit agens necessarium influit quantum potest. Vel ergo influxus prædeterminationis æqualis omnino est indigentiæ effectus, vel maior, vel minor: minor esse non potest, quia actus ille alioqui non produceretur. Quod est contra id quod posuimus: neque etiã est maior, quia physica prædeterminatio ad actus naturales, eiúsque influxus exigitur (secundùm Aduersarios) ab ipsamet natura causarum secundarum; & effectuum; A quorum tamen natura postulari non potest influxus, quo effectus non indigeat, quia nihil postulari potest frustrà; qua de causa influxus maior indigentia effectus, si non implicat cõtradictionem, vt putarunt nonnulli; saltem miraculosus est, ac propterea in omni operatione admitti non potest sine absurdo. Reliquum ergo est, vt influxus physicè prædeterminationis æqualis omnino sit indigentiæ effectus. Ex hoc autem videtur euidenter probari verè sufficiens non esse illud auxilium, quod ab Aduersariis appellatur sufficiens. Nam illud auxilium non est verè sufficiens per quod non potest esse tantus influxus, quantus est ille, quo indiget effectus, vt fit: sed per auxilium, quod Aduersarij appellant sufficiens, non potest esse tantus influxus, quantus est ille, quo indiget actus; ergo maior videtur per se nota; minor probatur: quia effectus indiget tanto influxu, quantus est ille, qui de facto est à physica prædeterminatione, vt patet ex dictis. Tantus autem influxus esse non potest per auxilium quod Aduersarij dicunt sufficiẽs, quantus de facto est à physica prędeterminatiõne, vel auxilio efficaci: quia per virtutem minorem non potest esse tantus influxus, quantus est à maiori

iori influente quantum potest: & auxilium sufficiens est virtus minor, quàm physica prædeterminatio, atque auxilium efficax, cùm hoc (vt asserunt Aduersarij) aliquam realem virtutem includat, qua sufficiens careat: qua de causa modernus Auctor, qui nouissimè pro physica prædeterminatione scripsit, ait auxilium efficax multò maius auxilium esse, quàm sit auxilium sufficiens.

Tertium Argumentum.

TErtiò, principaliter auxilium quod Aduersarij appellant sufficiens non esse verè sufficiens: Probatur, quia cum auxilio sufficienti solùm, voluntas secundùm Aduersarios infallibiliter nunquam operabitur: cúmque huiusmodi infallibilitatem esse velint independentem à præscientia, qua præuisum sit arbitrium creatum non consensurum, concedunt, & concedere coguntur hanc infallibilitatem niti solùm in natura, & tali intensione auxilij sufficientis. Admittendum enim omninò est aliquod fundamentum infallibilitatis, siquidem hæc ad intellectum pertinet, qui tanquam potentia necessaria determinatur ab obiecto, & tunc infallibiliter cognoscit, quando obiectum aliquod habet esse inuariabile. Qui ergo videt voluntatem cum auxilio sufficienti tantùm, atque huius naturam penetrat, ac intensionem, hoc ipso videt in causa effectum non futurum: Ergo causa (siue in præsentia accipiatur solum auxilium sufficiens, siue compositum ex ipso, & voluntate) debet esse determinata ad eundem effectum non producendum iuxta doctrinam sancti

Thomæ, de cognitione futurorum in causa p.p. q.14.ar.13. Nulla autē causa, vt inductione ostendi potest determinata est ad aliquid non faciendum, nisi quia caret virtute ad illud ipsum faciendum necessaria: cùm enim virtus productiua sit propter ipsum effectum producendum, ipsa si perfecta sit, hoc est tanta, quanta requiritur, non potest contra suum finem habere determinationem ad non producendum; ac proinde non potest esse infallibiliter non futurum, id quod habet principium verè sufficiens, & verè possibile est. Quod optimè confirmant verba illa Arist. 9.Meta.t.8.vbi ait, *Manifestum est quod non potest verum esse, dicere, quod possibile quidem est hoc: non tamen erit, alioquin quænam impossibilia sint; hoc modo fugiunt nos.* Auxilium ergo sufficiens, vtpote determinatum ad non producendum effectum verè sufficiens non erit. Cùm præsertim secundùm Aduersarios creata voluntas quippe quæ indifferens est ad opposita prærequirat, vt operetur determinationem ad vnum, quam tamen determinationem auxilium sufficiens secundùm eosdem Aduersarios tribuere nequit.

Quartum argumentum.

QVartò denique, vt idem probetur, recolendum est quod suprà diximus; in quocumque homine peccante reperiri secundùm Aduersarios, dum peccat physicam prędeterminationem ad entitatem actus peccati, quatenus actus, & ens est; simul cum auxilio sufficienti ad abstinendum à productione eiusdem entitatis. Quo fit, vt idem omnino

omnino actus, qui est consensus in sensu composito vni ex illis motionibus ad opposita, sit dissensus alteri, & resistentia similiter in sensu composito. Hinc verò sic argumentor. Quicumque peccat non potest vitare id per quod peccat: Ergo verè non habet auxilium sufficiens ad implenda diuina mandata, & non peccandum: antecedens probatur. Quicumque peccat; peccat resistc suo actualiter auxilio Dei sufficienti in sensu composito: hæc enim resistentia culpæ tribuitur, & ob eam homines in sacris literis increpantur, cum dicitur, vocaui, & renuistis, vos semper Spiritui sancto restitistis: sed quicumque peccat non potest non dissentire, & non resistere actualiter in sensu composito auxilio quod dicitur esse sufficiens. Ergo quicumque peccat (contra tritum Augustini pronunciatum) in eo peccat, quod vitare non potest. Minor probatur, quia cùm omnis peccans, in quo instanti actum elicit malum, physicam prædeterminationem habeat ad illum actum vel ipsius entitatem. Non potest ille qui peccat secundùm Aduersarios huic prædeterminationi non consentire in sensu composito. Cùm ergo idem sit (vt diximus) consentire in sensu composito huic prædeterminationi, & dissentire, vel resistere in sensu composito auxilio sufficienti. Verissimum erit, neminem eorum, qui peccant, posse non dissentire, aut non resistere in sensu composito auxilio Dei, quod dicitur sufficiens: Atque ex his omnibus satis pro viribus probatum est non concedi ab Aduersariis auxilium verè sufficiens; quo sublato præcepta Dei sunt verè impossibilia, & ruit quicquid Concilium decernit in verbis, quę retulimus.

Alia verba eiusdem capitis xj. & argumenta ex illis desumpta proponuntur.

RElìquum ergo iam est, vt alia verba eiusdem cap.xi. perpendamus: sunt autem illa. *Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* His adiungi possunt alia non absimilia, quæ habentur cap.13. vbi dicitur. *Tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent, Deus enim (nisi ipsi illius gratiæ defuerint) sicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans velle, & perficere. Veruntamen, qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore, ac tremore salutem suam operentur, in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiuniis, & castitate: Formidare enim debent scientes, quod in spem gloriæ, & nondum in gloriam renati sunt, de pugna, quæ superest, cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent dicenti. Debitores sumus non carni, &c.*

Hæc autem omnia videntur aduersari quàm maximè opinioni, quam oppugnamus.

Primò enim si ea opinio vera est, tunc solùm operamur bonum, quando sua gratia Deus ad illud operandum physicè nos prædeterminat, & priùs est saltem natura Deum deserere nos physicam prædeterminationem ad bonum minimè conferendo, imò conferendo prædeterminationem ad entitatem actus oppositi: quam vt nos bonam operationem non eliciendo, aut eliciendo malam, Deum deseramus. Ideò nec desumus gratiæ, nisi quia illa nobis priùs deest, atque ita deest,

vt loco sui admittat physicam prædeterminationem ad entitatem actus mali, cum qua neque actum bonum, neque actus mali negationem coniungere possumus.

Secundò, in ea sententia pro libera solùm voluntate Dei physica prædeterminatio datur ad actum bonum, atque ad entitatem actus mali. Ergo non omnes firmissimam spem collocare debent in Dei auxilio, sed iure potiùs timere possunt, ne vbi strenuè aliquandiu se gesserint pro sola Dei voluntate subtrahatur necessarium auxilium ad persistendum in bono, & loco illius physica prædeterminatio succedat ad entitatem actus mali; id quod de facto dicendum esset contigisse multis, quos nouimus post diuturnam vitæ sanctitatem à recto tandem tramite recessisse. Hæc autem quæuis verba ex Concilio relata deessent, per se ipsa tamen à fidelium omnium sensu abhorrent nimis. Quis enim ferre possit, si dicatur post eam Dauidis sanctitatem, ob quam Deus ipse testatus est se inuenisse hominem secundùm cor suum, eidem Dauidi pro sola Dei voluntate subtractum esse auxilium necessarium ad vitandum adulterium, atque homicidium, & prætereà inditam esse motionem huius naturæ, vt cum ea criminum illorum exclusionem coniungere nequiuerit?

Tertiò, in eadem Aduersariorum sententia nullus resistit, aut resistere potest prædeterminationi ad entitatem actus mali, coniungendo cum ea bonum actum oppositum malive actus negationem. Multi tamen de facto resistunt pugnæ carnis, Dæmonis, ac Mundi, coniungendo cum eorum conatibus actus oppositos & victoriam: Ergo magis for-

midare debent de Deo iustificati, ne tribuat illam physicam prędeterminationem ad entitatem actus mali, quam de pugna cum illis tribus hostibus.

Responsio Aduersariorum ad argumentum allata proponitur, & pluribus reiicitur.

His omnibus responderi potest ex doctrina moderni atque insignis Doctoris, qui nouissimè scripsit, hac ratione: si ille, qui à Deo non accipit auxiliū efficax prædeterminans existebat in peccato originali, vel mortali, deseruerat iam Deum priùs per peccatum, vt patet: si verò erat in gratia constitutus. Ipse priùs in genere causæ demeritoriæ deserit Deum peccando, quàm Deus eum priuet auxilio efficaci. Nam si carentia auxilij efficacis consideretur, vt simplex negatio pendet quidem à libera solùm voluntate Dei, & priùs est in hoc sensu, Deum non dare auxilium efficax, quàm hominem peccare, & demeritoriè expellere gratiam iustificantem, quam habebat. Si tamen eadem carentia efficacis auxilij consideretur, vt priuatio, seu pœna peccati, in liberum arbitrium, vt in causam demeritoriam refertur. Et priùs est sub hac ratione hominem peccare, quàm Deum non dare auxilium efficax, neque enim inconueniens est, vt idem respectu eiusdem secundùm diuersam rationem sit prius, & posterius. Atque hinc fit, vt homo præstet impedimentum gratiæ efficaci præcisè, etiam per peccatum præsens, cùm scilicet à Deo excitatus resistit vocationi diuinæ, & committendo peccatum impedit se ipsum, ne obtineat auxilium efficax, quod cum illo peccato est incompossibile.

Sed

Sed hæc responsio, quatenus attingit impedimentum peccati præcedentis, non affert generalem rationem, quare Deus subtrahat hominibus auxilium necessarium ad bonum: subtrahit enim illud Deus iuxta sententiam Aduersariorum etiam absque peccato præcedenti, vt patet non solùm in iis, qui post remissionem suorum peccatorum actualium gratia iustificāti accepta iterum peccāt: sed etiam in illis, qui ritè baptizati cùm primùm ad vsum rationis peruenerint, se ipsos non ordinant ad debitum finem: hi enim ex doctrina S.Tho.1.2. quæst. 89. art. vlt. peccant mortaliter, ac proinde carent auxilio efficaci, & necessario ad non peccandum, cùm tamen originalis eorum culpa per baptismum deleta fuerit, & anteà neque mortaliter, neque etiam venialiter peccauerint, vt docet S.Tho. loco citato.

Quatenus verò eadem responsio nititur impedimento cuiuscunque peccati præsentis distinguendo simplicem negationem auxilij efficacis physicè prædeterminantis ab ipsius priuatione.

Contra illam est primò, quia eo ipso quod simplex negatio auxilij physicè prædeterminantis priùs est ex libera solùm Dei voluntate, quàm homo peccet, priùs est etiam hominem deseri à Deo, vtpotè positiuè non tribuente auxilium necessarium, quàm Deum deseri ab homine per peccatum. Ex quo sequi omnino videtur illud ipsum, quod suprà intulimus. Iustificatum scilicet firmissimam spem in diuino auxilio collocare non posse, sed debere potiùs maximè timere de illius negatione, cùm à sola Dei libera volitione pendeat, atque ita pendeat, vt physicam prædeterminatio-

nem ad oppositum semper habeat adiunctam. Nec vllus eam præuenire, aut à se remouere, vel cum ea bonum actum coniungere possit.

Alia eiusdem responsionis oppugnatio.

SEcundò, contra eandem responsionem est, quia carentia auxilij efficacis pro eo instanti naturæ, in quo conceditur antecedere actum peccati non potest dici non esse priuatio, sed negatio simplex: quia est negatio formæ in subiecto apto. Quod si dicas ad priuationem, vt hîc accipitur non esse satis, vt subiectum aptum sit recipere formam oppositam, sed præterea etiam requiri, vt forma sit aliquo modo debita. In quo sensu pœna damni dicitur priuatio gloriæ, hoc est negatio gloriæ debitæ. Hoc videtur difficultatem non minuere, sed magis, ac magis implicare: si enim auxilium efficax eo pacto est debitum homini, non est debitum simpliciter, & absolutè (alioqui teneretur Deus semper illud conferre) sed erit debitum conditionaliter, seu per ordinem ad aliquod opus hominis, ita vt priùs natura sit huiusmodi opus, quàm auxilij collatio. At cùm hoc implicat contradictonem, vt idem auxilium sit necessariam principium cuiuscunque operis humani: cúmque huiusmodi auxilium necessarium sit in instanti naturæ ante actum liberum, in hoc ipso instanti erit debitum, nam in alio præsertim posteriori non est vsui. At nullus hominis actus cõsiderari potest ante actum liberum, à quo aliqua ratione pendeat collatio auxilij diuini. Neque ratio illa debiti explicari potest, ita vt homo ipse debitor (vt ita dicam) sit habendi

bendi illud auxilium, eò quòd debeat non habere impedimentum,neque actum peccati,vt auxilium consequatur ad idem peccatum vitandum. Hoc (inquam)dici non potest, quia à productione,aut non productione actus peccati pendere non potest collatio huius, vel illius prædeterminationis, cùm ab actu secundo pendere nequeat actus primus,vel complementum illius.

Postrema eiusdem responsionis oppugnatio.

TErtiò,contra eandem responsionem est, quia peccatum præsens nullo modo est causa, aut ratio,vt non conferatur hîc, & nunc auxilium efficax necessarium ad oppositum. Ergo nullo modo priuatio huius auxilij habet rationē pœnæ. Antecedēs probatur,quia iuxta sententiā Aduersariorum Deus absoluto suo,atque efficaci decreto prędefiniuit &prædeterminauit,vt esset hic actus rig. liberæ volitionis vindictæ,quatenus actus est,priùs in signo rationis,quàm intellectus diuinus cognosceret hunc eundem actum esse futurum etiam ex quacunque hipothesi.Atque eadem ratione statuit pro hoc tempore , atque his circunstantiis conferre prædeterminationem intrinsecam , & inhærentem ad eundem actum quatenus actus est , homini illum elicienti , quia eo modo prædefinit quicquid est in tempore:& præterea, quia ex prædeterminatione extrinseca per euidentem consequentiam infertur physica prædeterminatio intrinseca ad idem , vt tradunt ipsimet Aduersarij. Quæ intrinseca prædeterminatio ad actum liberæ volitionis vindictæ,quatenus actus est,incompossibilis

ſibilis eſt omnino cum auxilio efficaci ad implendum præceptum eo 'actu violatum. Priùs ergo quàm Deus quidquam videret de actu hoc, quo præceptum violatur, & propterea nulla habita ratione huius peccati adhuc incogniti, ſtatuit ex mera ſua voluntate conferre huic homini aliquid incompoſſibile cũ auxilio efficaci neceſſario ad bonum; In quo decreto includitur etiam decretum de non conferendo illud auxiliũm efficax neceſſarium. Ergo cauſa, & ratio quare in tempore non conferatur hoc auxilium neceſſarium, & prædeterminans eſt ſola voluntas Diuina; nullatenus autem ipſum peccatum.

Atque ex his patet quamuis aliquando idem poſſit eſſe prius, & poſterius reſpectu eiuſdem ſecundùm diuerſam rationem, vt in illa reſponſione dicebatur: non tamen fieri poſſe, vt negatio auxilij efficacis prædeterminantis ſimul ſit in ratione negationis prior actu peccati, & poſterior eodem in ratione pœnæ: quia pœna in recto importat malum aliquod connotando culpam præcedentem, ad quam puniendam infligatur illud malum: In propoſito autem quicquid eſt mali, eſt carentia phyſicè prædeterminãtis auxilij ad actum bonum, pro eo ſigno rationis, quod antecedit ſignum aliud, in quo ipſemet actus bonus deberet eſſe. Tunc enim duntaxat eſt malum illo auxilio carere quando ipſum vſui eſſe poteſt. Illa ergo carentia auxilij prædeterminantis, vt eſt in inſtanti rationis poſt actum peccati, non eſt pœna, quia vt ſic non importat aliquod malum. Vt verò eſt in inſtanti ante actum, quia connotare non poteſt (vt euidens eſt) culpam, præcedentem ratio-

nem pœnæ habere nequit. Ergo tantum abest, vt in ratione pœnæ sit posterior actu peccati, vt nullam etiam pœnæ rationem habere possit, siue ante actum peccati, siue post illum. His addi potest, quod physica prædeterminatio ad entitatem actus peccati nulla ratione est posterior illo. Ex quo videtur sequi, vt Deus in sententia Aduersariorum non solùm priùs deserat nos, quàm à nobis deseratur: sed etiam vt priùs aliquid moliatur nobis perniciosius: cùm ex libera sua voluntate tribuat positiuum impulsum seu motionem, cum qua peccati fugam coniungere non possumus.

CAPVT VI.

Argumenta pro secunda sententia ex eadem sess. 6. Can. 4.

CAnon quartus totus ob oculos ponendus est, quia totus mirificè nobis fauere videtur; sic igitur habet.

Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti quoad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac preparet: neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, meréque passiuè se habere; anathema sit.

Cum hoc canone coniungenda sunt verba illa cap. 5. Quorum vim in hunc locum reiicimus expendendam.

Sunt autem illa. *Declarant præterea*, nimirum Sancta Synodus, *ipsius iustificationis exordium in adultis*

adultis à Dei per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse, hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, vt qui per peccata à Deo auersi erant per eius excitantem, atque adiuuantem gratiã ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur: ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens: quippe qui illam, & abiicere potest, neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit.

Hoc loco ponendum est primò damnari à Concilio his verbis hæresim Caluini cum actuali arbitrij nostri libertate pugnantem in actibus ex gratia manantibus.

Agnoscit hoc Caluinus ipse in Antidoto in hunc Canonem quartum, & caput quintum (quod apud ipsum est sextum) vt videre est in verbis ipsius à Ruardo Tapero relatis articulo septimo. In respon. ad argumenta Caluini contra liberum arbitrium pag. mihi 241. & deinceps. Vbi Tridentini Patres nominatim oppugnantur.

Hoc ipsum cum aliis omnibus Catholicis fatentur etiam Aduersarij, præsertim verò Modernus ille Doctor, cuius suprà meminimus.

Ponendum secundò Caluinianam hanc hæresim in eo constitutam fuisse quod contra antiquum totius Ecclesiæ sensum Caluinus in Institutione euomit apud Ruard. Tap. art. septimo citato, pag. 240.

Voluntatem (inquiens) *mouet gratia non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, vt nostræ postea sit electionis motione obtemperare, aut refragari; sed*

sed illam efficaciter efficiendo.

Quam eadem hæresim damnatam in Tridentino agnoscens, dum confirmare conatur, vt diximus in Antidoto apud Ruard. loco suprà citato, pag. præsertim 246. Eadem ferè verba repetit, dum ait. *In eo hallucinantur* (Patres) *quod motum nobis offerri somniant; qui mediam electionem nobis relinquat: nihil autem de efficacia illa cogitant, qua cor hominis renouatur, vt ex prauo fiat rectum.* Hæc positio nostra his ipsis Caluini verbis satis probata nulla confirmatione videtur indigere.

Ponendum tertiò Caluini controuersiam in proposito cum Catholicis fuisse de gratia efficaci; expressè enim hoc cernitur in verbis, quæ retulimus. Hinc autem fit, vt Concilium docens, posse nos gratiam abiicere illique dissentire intelligendum sit non solùm de gratia sufficienti : sed etiam de efficaci. Id, quod ipsi etiam Aduersarij concedunt; & quidem meritò. Nam alioqui Caluino Concilium non contradiceret.

His ita constitutis illud ex verbis Concilij relatis primo loco animaduertendum occurrit. Quod dum cap. 5. negatur liberum hominis arbitrium tactum gratia illa; quæ de facto sortitur effectum nihil omninò agere inspiratioñe recipiens: non tribuitur arbitrio influxus duntaxat in genere causæ efficientis. Tum quia huiusmodi influxus concurrunt ad suas actiones minimè liberas pueri, Amentes, & Bruta (imò etiam serra effectiuè concurrit ad fissionem absque vllo prorsus vestigio libertatis) tum etiam, quia effectiuus concursus à Caluino ipso voluntati nostræ conceditur, dum in Antidoto apud Ruard. Tap. art. 7. citato pag. 237. eidem

237. eidem conceditur concursus spontaneus, qui non à violēta velextraria coactione pendeat, sed ab affectione animi propentissima, & propriæ libidinis motu. Concursus ergo qui arbitrio tribuitur à Concilio ille est, qui est proprius actus liberi, quíque à Caluino negatur, dum electio inter media nobis à gratia efficaci relinqui negatur: hoc est concursus electiuus in differentiam sui principij prærequirens. Nam si de alio concursu Concilium loqueretur, præterquam quod Caluino non contradiceret. Malè etiam probaret hominem agere inspirationem recipiendo, ex eo quòd illam abiicere possit. Et malè concluderet ex actione à se asserta, nos præditos esse libertate, cuius in sacris literis possimus admoneri: At verò si inspiratio, seu gratia, quæ de facto est efficax inter se ipsam, & assensum, mediam nobis electionem relinquit: perspicuum esse videtur per eam nos physicè non prædeterminari ad assensum. Electio enim non est à principio determinato ad vnum: sed ab indeterminato ad plura, vt optimè docet S. Thom. 12. q. 13. ar. 2.

Secundò animaduertendum est, si Concilium cum docet liberum arbitrium à Deo motum, atque excitatum, motione, atque excitatione dissentire, ac inspirationem abiicere posse: ita intelligendum sit, vt eidem numero entitati, ac reali virtuti gratiæ, quæ de facto habet effectum dissentiri possit in sensu composito: nullum ampliùs locum relinqui. Primæ opinioni, quippe quæ illud ipsum (vt scilicet Concilium sit in eo sensu intelligendum) in terminis neget; Et gratiam prætereà quæ est efficax ex natura sua physicè asserat prædeterminare: Quo posito potentia illa ad dissentiendum in sensu composito

posito est omninò impossibilis. Vt igitur ostendamus consilium eo pacto intelligendum esse. Recolenda est notio sensus diuisi, & compositi quam ipsorum Aduersariorum verbis explicuimus, cap. 1. Ab ea enim notione hactenus non aberrauimus, neque aberrabimus in posterum: ac proinde nomine sensus diuisi semper intelligemus simultatem potentiæ: ita vt cùm arbitrium motum dicitur posse in sensu tantùm diuiso habere actum motioni oppositum: sensus sit, vt arbitrium simul cum motione prædeterminanti ad actum bonum potentiam retineat, quæ possit actum malum elicere, non coniungendo tamen illum simul cum motione ad actum bonum: nomine verò sensus compositi intelligemus potentiam simultatis; ita vt verè possit in sensu composito voluntas dissentire motioni ad aliquem actum, si simul non quidem cum eo actu, sed cum præuia motione ad illum actum possit habere eiusdem actus negationem; & actum oppositum: Prætereà statuendum est sensum diuisum, & compositum considerari posse, tum in illis propositionibus, in quibus enunciatur potentia cum aliquo positiuo. Vt cum dicitur voluntas mota hac vel illa gratia posse hunc, vel illum actum facere, aut non facere, tu etiam in illis, in quibus enunciatur potentia cum formæ alicuius negatione: qua de causa propositionem hanc (sine prædeterminatione nihil velle possumus) distinguit insignis Doctor ex Aduersariis qui nouissimè scripsit. Vt in sensu composito vera sit, (quia non possunt hæc duo simul esse vera: vt, scilicet, nos velimus in particulari aliquid; & Deus non prædeterminauit, vt velimus illud) in sensu autem diuiso, sit vera. Qui-

bus ita constitutis, illud iam deducendum est: vt, scilicet, Concilium docens posse nos gratiæ, quæ de facto est efficax, dissentire; illamque abiicere: intelligendum sit in sensu composito. Quod probatur.

Primum argumentum quo probatur Concilium loqui de potentia dissentiendi in sensu composito.

PRimò, quia Concilium in hac ipsa sess. 6. propositiones alias (siue per illas enuncietur voluntas cum gratiæ negatione, siue cum gratia, vel alia positiua dispositione) semper vsurpauit in sensu composito: Ergo in eodem etiam sensu dicendum est vsurpasse illam: liberum arbitrium à Deo motum, ac excitatum potest gratiæ dissentire, atque inspirationem abiicere. Antecedens patet, quia declarat can. 2. hominem sine gratia iustè viuere, & vitam æternam promereri non posse, can. 3. sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem non posse credere, sperare, diligere, aut pœnitere, sicut oportet can. 22. sine speciali Dei auxilio non posse hominem perseuerare vsque in finem can. 23. Omnia peccata etiam venalia sine speciali Dei priuilegio vitari non posse. Quæ omnia constat intelligi in sensu composito, ita vt cum illa gratiæ inspirationis, & specialis auxilij, ac priuilegij negatione actus illi coniungi nequeant: nam quòd homo illis ipsis donis spoliatus possit actus illos habere in sensu diuiso; nulli dubium; cùm homo ex se habeat potentiam per quam possit ad illos actus concurrere, non coniungendo concursum cum eorum donorum negatione,

gatione, hoc est, coniungendo illum cum ipsa forma negationi opposita.

Declarat prætereà idem Conc. cap. 14. Eosqui ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderint rursus iustificari posse cum excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint cap. 15. omnes qui lethalia committunt peccata, ab illis cum diuinæ gratiæ adiumẽto abstinere posse can. 28. Iustificatum in accepta iustitia cum speciali Dei auxilio perseuerare posse can. 23. Ex speciali Dei priuilegio venialia omnia posse vitari. Atque hæc etiam, exploratissimum est, intelligenda esse in sensu composito. Non solùm enim fieri potest, vt hæc simul vera sint; vt, scilicet, quis excitetur à Deo, & curet amissam gratiam recuperare, vel vt perseueret, & habeat speciale Dei auxilium, vel denique vt abstineat à mortalibus, & venialibus omnibus, & habeat gratiæ adiumentum, aut speciale priuilegium: sed præterea singuli illi effectus absque singulorum donorum cõsortio nulla ratione esse possunt. Ex his igitur manifestum est verissimum esse illud Antecedens, vt, scilicet, aliæ propositiones liberam potentiam cum aliquo positiuo, aut aliqua negatione enunciantes vsurpatæ sint à Concilio in sensu composito. Consequentia verò, qua inferebamus intelligendam etiam esse in sensu composito propositionem, qua dicitur liberum arbitrium gratia motum illi dissentire, eámque abiicere posse. Probatur tum ex iam ostensa consuetudine Concilij no aliter vsurpandi huiusmodi propositiones, quàm in sensu cõposito; tum etiam quia æquiuocasset alioqui non sine magna erroris occasione

in duobus verbis. Quod enim cap. 5. docet hominem sine gratia non posse ad iustitiam se mouere; habet sensum compositum; eò quòd cum illa negatione gratiæ coniungi nequeat motus ad iustitiam. Quod verò ibidem subdit, hominem diuina inspiratione tactum, posse illam abiicere; sensum haberet diuisum. Quæ sanè æquiuocatio in vsurpatione potentiæ ad errorem inducendum eo esset aptior; quia alibi in eadem seſſ. in simili negatiua, & affirmatiua à se inuicem non distantibus idem sensus compositus retentus est; vt patet can. 22. Cùm dicitur homo non posse in accepta iustitia sine speciali Dei auxilio perseuerare: & rursus cum eo posse. Et simpliciter, Can. 23. dum dicitur, Non posse quemque sine speciali Dei priuilegio venialia omnia vitare: Cùm eo vero vnumquemque id posse. Hæc enim omnia, vt ex dictis patet, sensum duntaxat compositum habere possunt.

Huc accedit quod Concilium ad consulendum ipsis etiam indoctis ne amplius hæreticorum versutia seducerentur: atque ad os obstruendum calumniatoribus, quos in foribus habere se non ignorabat: omnem verborum improprietatem, obscuritatem, atque ambiguitatem de industria vitare debuit, & voluit, vt egregiè testantur apertissimæ PP. voces in actis à me perlectis eiusdem Cõcilij: ac proinde in eo tantùm sensu verba, & propositiones vsurpare potuit, in quo vsurpantur ex communi loquendi consuetudine. Hanc verò si respicias; non alium sanè, quàm compositum sensum habere fateberis, propositionem, de qua agimus; instar aliarum similium. Cùm enim dicimus homi

hominem ad aliquid volendum, faciendúmve illectum, inuitatum, rogatum, aut ſuaſum poſſe allicienti, & roganti: aut precibus, & ſuaſione diſſentire ſemper (vt notiſſimum eſt) hæc intelligimus in ſenſu compoſito, ita vt precibus, & ſuaſione, & cum omni eo, in quo actus alliciendi, atque inuitandi conſiſtit, poſſit actualis diſſenſus coniungi. Idem planè iudicium eſt de propoſitione; qua dicitur homo à Dæmone tentatus poſſe tentationi diſſentire, eáque expellere: ac de aliis quibuſcumque ſimilibus. Ridiculus enim omnino videretur, qui ex eo, quaſi à poſteriori colligeret virum aliquem conſtantiſſima pietate præditum eſſe. Quia tentatus grauiſſima quaque tentatione poteſt illi in ſenſu diuiſo facilè diſſentire, aut vrbem aliquam optimis ad ſui defenſionem præſidiis munitam eſſe: quia obſeſſa quantumuis diuturna, ac alioqui periculoſa obſidione poſſet eam in ſenſu diuiſo ſuſtinere ſine deditione. Ex quo liquidò apparet ſenſum compoſitum huiuſmodi propoſitionibus deberi ex omnium ſententia, cùm ſimpliciter proferuntur: quia cum ſimpliciter, hoc eſt, ſine ſenſus diuiſi expreſſione proferuntur; approbantur ab omnibus: prolatæ autem cum expreſſione ſenſus diuiſi ab omnibus reiiciuntur.

Confirmatur, quia alioqui ſi huiuſmodi propoſitiones ſimpliciter prolatæ intelligerentur in ſenſu diuiſo: propoſitio hæc; Beati videntes Deum poſſunt illum odiſſe, veriſſima eſſet: retinet enim Beatus potentiam, per quam actum odij Dei elicere poſſit, non coniungendo illum cum beatifica viſione, ac propterea negatiua oppoſita abſque vllo addito eſſet falſa. Idemque eſset de illa confirma-

tus in gratia poteſt peccare mortaliter imò hæc etiam veriſſima eſſe intelligeretur abſque vlla explanatione (& oppoſita eius falſa ſimpliciter) nimirũ, voluntas humana Chriſti coniuncta mediante humanitate cum ſuppoſito diuino, & à diuina voluntate efficaciter directa poteſt liberè ſe determinare ad actum intrinſecè malum, quæ tamen omnia ſatis abhorrent à communi Catholicorum ſenſu.

Secundum argumentum.

SEcundò, Concilium intelligendum eſſe in ſenſu compoſito, Probatur; quia non imitaretur alioqui vſum loquendi ſacrarum literarum. Cum enim Deo dicitur. Eſther. 13. Non eſt qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ, & Iob. 9. Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & Iob. 41. Quis reſiſtere poteſt vultui meo? Hæ ſanè propoſitiones perſimiles illi, de qua diſputamus, compoſitum ſenſum habent. Nam id certum videtur, vt, ſcilicet, poſſit reſiſti voluntati diuinæ etiam efficaci in ſenſu diuiſo eo modo, quo Aduerſarij dicunt in ſenſu diuiſo eidem poſſe diſſentiri: ſicut enim liberum arbitrium ſub extrinſeca, atque intrinſeca prædeterminatione (ſecundùm Aduerſarios) retinet potentiam, per quam poſſit actum oppoſitum producere, non coniungendo ipſum cum illis prædeterminationibus: atque hac de cauſâ poteſt illis prædeterminationibus in ſenſu diuiſo diſſentire. Ita etiam retinet eodem modo potentiam, per quam conari poſſit in oppoſitum eius quod vult voluntas diuina efficax, non coniungendo cum tali voluntate conatum,

conatum, ac propterea potest eidem voluntati etiam resistere in sensu diuiso.

Refellitur quædam responsio.

NEque valet; si dicas non esse eandem rationem de potentia dissentiendi voluntati diuinæ; ac de potentia eidem resistendi: quia resistere importat ex sua formali significatione quandam renitentiam, quam actus dissentiendi non includit. Non, inquam, valet: nam in proposito actus dissensus, & resistentiæ nullatenus differunt; gratiæ namque diuinæ, ac diuinæ voluntati dissentiendo resistimus; & resistendo dissentimus. Patet, cùm quis gratiæ sufficienti dissentit; & consequenter voluntati diuinæ antecedenti: tunc enim eidem gratiæ & voluntati resistit, & non per alium actum, quàm per illum ipsum quem dissentit. Hinc in sacris literis repulsa, quæ ab improbis datur gratiæ Dei significatur aliquando nominibus importantibus dissensum. Vt cùm dicitur vocaui, & renuistis: aliquando verò nominibus importantibus resistentiam. Vt cùm dicitur, Vos semper Spiritui sancto restitistis. Hinc etiam S. Anselm. in Matth. cap. 6. super illis verbis fiat voluntas, vt explicaret potentiam dissentiendi, quam S. Paulus retinuit simul cum efficacissima sua vocatione, ait. *In Paulo tamen videtur cogens voluntas Dei; sed non est; quia licèt sit percussus: tamen voluntas erat libera, vt resisteret si vellet.* Hinc denique illud, quod hîc declarat Concilium Tridentinum, dum ait posse nos gratiæ dissentire. In Concil. Senonen. decreto fidei 15. exprimitur illis verbis. *Nec denique tale sit*

huiusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Vbi (vt hoc obiter dicamus) certum videtur Concilium Senonen. loqui in sensu composito (quicquid dicant Aduersarij) quia potentiam illam ad resistendum affert (vt patet ex Contex.) vt probet virtute illius trahentis gratiæ nos ineuitabiliter non trahi ad quod tamen probandum inepta est prorsus potentia ad resistendum in sensu diuiso, vt constare etiam poterit ex sequentibus.

Tertium Argumentum.

TErtiò, Probatur illud ipsum, vt scilicet Conc. Trid. intelligendum sit in sensu composito, quia cùm docet hominem à Deo motum, atque excitatum posse gratiæ dissentire, eamque abiicere explicat, & ostendit vsum libertatis, quem obtinet homo in actibus supernaturalibus, vt constat præsertim ex modo loquendi cap. 5. ibi. *Quippe qui illam, & abiicere potest*: particula enim (quippe) indicat potentiam abiiciendi, probare nostram libertatem in illis actibus. At si Concilium in sensu diuiso loqueretur, vsum libertatis nostræ nullatenus explicaret. Cùm enim in Aduersariorum sententia requiratur physica prædeterminatio non solùm ad actum bonum, sed etiam ad totam entitatem actus mali priùs natura quàm is eliciatur. Posse hominem motum atque excitatum gratiæ, & motioni dissẽtire in sensu diuiso, nihil est aliud, nisi; Hominem cùm mouetur, ac excitatur, potentiam simul cum motione retinere, per quam mediante opposita prædeterminatione actum motioni quam habet oppositum, ita elicere queat, vt cum

cum eadem ipsum non coniungat. Quod rursus nihil est aliud, nisi hominem physicè prædeterminatum ad vsum: posse in sensu diuiso physicè prædeterminari ad oppositum. Per hæc verò tantum abest vt explicetur, ac probetur libertas, vt nihil etiam dicatur quòd pugnet aut cum vera necessitate, aut cum maxima etiam coactione. Necessitas enim omninò potest in ea potentia reperiri, quæ ad opposita se habeat, mediante receptione oppositorum impulsuum, seu motionum, cùm quarum neutra coniungere possit contrarium actum. Imò huiusmodi potentiam ad opposita mediantibus impulsibus concupiscentiæ, & gratiæ vna cum vera necessitate tribuit Caluinus (vt infrà videbimus) voluntati nostræ: In quo non secum ipse, sed cum fide catholica pugnat. Quod verò ne coactioni quidem repugnet potentia se habens ad opposita mediantibus oppositis motionibus patet in eo; qui trahitur inuitus à potentiori ad aliquem locum: simul enim cum hoc motu coacto retinet potentiam, per quam superueniente opposita actione mouentis in locum oppositum pari coactione ferri possit.

Confirmatur, quia fieri non potest, vt aliqua motio voluntatis creatæ nullam qualitatem, aliúmve terminum producens (vt de physica prædeterminatione tradunt exprofessò Aduersarij ratione sui esse incompleti, & realis virtutis, quam ex natura sua includit, sit talis, vt necessaria omninò sit ad actum, & cum ea coniungi nequeat actus oppositus. Et tamen libertatem illiúsve vsum non tollat. Nam si huiusmodi motio (vt aiunt) virtuosa in aliquo signo naturæ, seu rationis absoluitur priùs

quàm ſit productio actus voluntatis, prioritate in quo: & propterea in ſuo fieri non includit fieri eiuſdem actus: neque fieri huius includit fieri illius. Nulla ſanè videtur eſſe ratio quare adeò neceſſaria ſit hæc motio, vt ipſius influxus de potentia ſaltem abſoluta à ſolo Deo eſſe non poſſit: cùm ipſa ſit virtus quædam, & cauſa creata, atque ex S. Tho. p. p. quæſt. 105. ar. 2. Erroneum ſit dicere Deum non poſſe facere per ſe ipſum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quancumque cauſam creatam. Neque enim videtur explicari poſſe quo modo habeat vim phyſicè prædeterminandi: ſiquidem cùm prior ſit actu voluntatis ſecundùm totum ſuum eſſe: ab eo nullatenus pendet, ac proinde eſſe poteſt etiam ſi actus poſteà non ſequatur. Qui ſaltem poterit non ſequi ex eo quod Deus in poſteriori ſigno ſuſpendat concurſum ſimultaneũ cum illa motione, & voluntate: quem concurſum Aduerſarij non negant, neque negare poſſunt ſine lapſu in ſententiam Durandi de Operatione cauſarum ſecundarum abſque concurſu Dei: ab ipſis etiam communiter reiectam. Quod ſi dicas ita eſſe connexum actum voluntatis cum illa motione, vt hoc ipſo, quod Deus motionem producit, non poſſit non præſtare, quicquid eſt neceſſarium ad actum: hoc ſanè videtur nõ aliter eſſe poſſe; niſi quia entitas illius motionis virtuosè proportionaliter ſe habeat ad actum voluntatis creatæ, ſicut ſe habet entitas motus localis ad exiſtẽtiam ſucceſſiuam mobilis in ſpacio maiori ſe: quæ entitas motus non eſt prior prioritate in quo, ſed ſolùm prioritate à quo illa exiſtentia in ſpacio maiori: quia fieri illius motus eſt aliquo modo ipſum fieri

huius

huius existentiæ ac proinde essentiæ illius rei, quæ est motus localis, repugnat coniungi cum sua existentia in rerum natura, nisi simul in eodem instanti naturæ in quo, ab ipsa pendeat existentia successiua mobilis in spacio maiori. Si autem hoc pacto se habet physica prædeterminatio ad actum voluntatis, nulla maior in voluntate libertas videtur superesse, quàm in quocumque localiter motu ab extrinseco : si enim actus voluntatis ita pendet à motione virtuosa, seu prædeterminatione, vt huius fieri (quod à libera tantùm voluntate Dei ortum ducit) essentialem habeat connexionem cum productione illius, non apparet sanè quomodo sub libertatem hominis (posita prædeterminatione) cadere possit ; cùm quæ connexa sunt, cum rei alicuius essentia posita illa re, necessariò sequantur.

Quartum Argumentum.

QVartò; probatur Concilium intelligendum esse de potentia ad dissentiendum in sensu composito : quia alioqui non contradiceret Caluino, Caluinus enim in Institutione, vt suprà retulimus ex Ruard. Tap. ar. 7. pag. 240. ait, *Voluntatem mouet gratia non qualiter multis seculis traditum est, & creditum, vt nostræ posteà sit electionis motioni, aut obtemperare, aut refragari.* Quæ repetit postea etiam in Antidoto, vt videbimus infrà. Quamobrem hæretica propositio Caluini est hæc negatiua (Voluntas mota à gratia, quæ est efficax non potest illi refragari, seu dissentire, eámve abiicere) cui Concilium vt contradicat affirmatiuam oppositam pronunciatiam sic argumentor. Vel propositio

nega

negatiua Caluini ab ipso intellecta fuit in sensu diuiso, ita vt negauerit voluntati potentiam ad dissentiendum in sensu diuiso gratiæ, quæ de facto est efficax. Vel intellecta fuit in sensu composito, vt potentiam negauerit ad coniungendum dissensum gratia. Non primum quia iuxta hæresim Caluini voluntas est talis potentia, vt cùm habet gratiam, quæ est efficax, actum bonum illi obsequendo necessariò eliciat (vt patet ex verbis paulò antè relatis, & patebit ampliùs ex iis, quæ infrà referemus) cùm verò ea gratia caret concupiscentiæ ex necessitate obtemperando, actum oppositum necessariò eliciat, vt ea testantur, quæ refert Ruard. Tap. ait, 7. cit. pag. 237. Ex eodem Caluino in Antidoto, vbi loquens de homine in statu naturę lapsę, ait eum. *Qua est naturæ prauitate non posse nisi ad malum moueri, & agi.* Cùm ergo Caluinus, ne somniauerit quidem, vt per gratiam, quæ est efficax, tollatur entitas potentiæ voluntatis, quæ cum actibus oppositis coniungitur; omnino voluit cum gratia efficaci manere potentiam, quę actum illi oppositum: sed cum ea non coniunctum habere possit, imò, quæ non possit illum non habere, quatenus à gratia efficaci seiunctus haberi possit. Quò fit, vt nullo modo negauerit potentiam ad dissentiendum in sensu diuiso: si verò dicatur secundùm propositionem, scilicet, Caluini ab eo intellectā fuisse in sensu composito. Quis non videat Caluino minimè contradicere Concilium nisi propositionem suam intelligat in sensu composito? Nimis enim tritum est, contradictorias non esse propositiones illas, quarum altera aliquid in vno sensu affirmat; altera verò id in alio sensu negat.

Con

Contradictionem autem inter propositiones illas Concilij, & Caluini agnoscunt non modò Aduersarij cum cæteris catholicis, vt suprà indicauimus, sed etiam ipsemet Caluinus in Antidoto plurimus in locis, vt videre est apud Ruard.ar.7. sępiùs citato apud quem pag. 242. loquens de Patribus Concilij Triden.ait: *Sed in quo hominem Deo socium adiungunt? quia gratiam Dei, quam repudiare posset, liberè recipit, & Spiritus sancti illuminationem: quantum ex Dei virtute detrahunt, quæ à Propheta describitur. Dabo*(inquit)*legem meam in cordibus vestris.* Et rursus ibidem pag.246.*In eo*(ait Caluinus)*hallucinantur quòd motum nobis afferri somnient, qui mediam electionem nobis relinquat, Nihil autem de efficacia illa cogitant, qua cor hominis renouatur.* Denique pag.249. *Dico*(inquit)*apertè pugnare quod hic pronunciant Tridentini Patres cum illa sententia, quisquis audiuit à Patre venit ad me. Nam vt prudenter animaduertit Augustinus, inde sequitur, nullum à Deo audire, quin simul in Christũ credat, motúmque Spiritus sancti sic esse efficacem, vt fidem semper gignat. Constituunt autem hoc in hominis opinione, vt Dei inspirationi, si velit, auscultet.* Hæc ille: quæ profectò præter contradictionem inter Concilium, & Caluinum quoad potentiam dissentiendi gratiæ, quæ est efficax, videntur etiam apertè ostendere non alia de causa Caluinum in contradictione perstitisse; nisi quia contra suam hæresim sentiebat statutam à Concilio potentiam dissentiendi in sensu composito: alioqui enim qua ratione putare potuisset de virtute Dei mouentis aut de efficacia, qua cor hominis renouatur quidquam detrahi per potentiam ad dissentiendum in sensu duntaxat diuiso,

hoc

hoc est, per eam potentiam, quæ ex proprio nomine, & conceptu habeat, vt effectum gratiæ ac virtutis mouentis nullatenus impedire, differre, aut imminuere possit? Sanè ex verbis vltimoloco relatis constat in eo esse Caluini vim, vt motus Spiritus sancti ita sit efficax, vt effectu numquam careat: ac propterea in eo sensu negat voluntati potentiam dissentiendi gratiæ in quo essentiali;& propter suã naturalẽ vim infallibili eius efficacitati aduersatur. Potentia autẽ ad dissentiendũ in sensu solùm diuiso tantum abest, vt illi efficaciæ repugnet, vt eam omnino requirat, & includat. Ideò enim (ex ipsorum etiã Aduersariorum sententia) potest voluntas nostra dissentire solùm in sensu diuiso gratiæ, quæ de facto est efficax, quia hæc est natura talis motus, vt sẽper ob suæ virtutis essentiã sortiatur effectũ, ex quo sequitur, vt non sit in voluntate potentia ad habendũ actum oppositum in sensu cõposito cum illa, sed solùm insensu diuiso.

Ad hęc quòd Caluinus solũ negauerit nobis potentiam ad dissentiendũ gratiæ, quæ est efficax in sensu cõposito: Confirmatur, quia negare potentiam ad dissentiendũ in sensu diuiso est negare in eo homine, qui benè agit potentiam simpliciter ad opposita mediantibus etiam oppositis motionibus, & prædeterminationibus. Hanc autem potentiam, neque Caluinus, neque vllus omnino negare potest, cum omnibus manifestissima sit frequenti experimento, quo constet homines de facto circa idem obiectum versari actu volitionis, & nolitionis; & aliquando benè, & aliquando malè agere: quísque hoc negaret, diceretur potiùs naturali lumine carere quàm hæresim excogitare.

Quintum

Quintum Argumentum.

QVintò; probatur Concilium loqui de potentia dissentiendi in sensu cõposito; quia assensus quem docet cap. 5. & Can. 4. citatis, præstari gratiæ, quæ de facto est efficax, est assensus verus, & in sensu composito, hoc est, coniunctio actus boni ad quem gratia mouet simul cum ipsa gratia. Quamobrem si Concilium doceret hominem, qui gratiæ præbet assensum, posse illum ei nõ præbere: sensus esset, vt homo habens illam gratiam, quæ de facto est efficax, possit non facere id, quod facit, hoc est, non coniungere cũ eadem gratia illũ actum bonum, quem de facto cũ ea coniungit: ac propterea declararet Concilium posse hominem gratiæ, quæ de facto est efficax non consentire in sensu composito, id est, simul cum illa non habere actum bonum quem simul habet, seu habere cum eadem illius actus negationem. Cùm ergo de facto Concilium, vt aliquid ampliùs diceret, expresserit potentiam positiuè dissentiendi (quæ potentiam non consentiendi inuoluit, & aliquid addit) omnino intelligendum videtur de potentia dissentiendi in sensu composito. Nam alioqui longè minùs nobis tribuisset, quàm si solam potentiam expressisset non consentiendi.

Sextum Argumentum.

POstremò, Cõcilium intelligendum esse de potentia dissentiendi in sensu composito. Probatur, quia implicat contradictionem, vt homo possit gratiæ, quæ est efficax, dissentire in sensu diuiso, quod

quod sic ostendo posse dissentire huiusmodi gratiæ est posse cum illa componere, seu simul cum illa habere actum illi oppositum. Ergo implicat contradictionem, vt eidem possit homo dissentire in sensu diuiso, hoc est, vt possit componere non componendo, sed diuidendo. Et consequenter, vel simpliciter falsum est, quod Concilium docet; Posse nimirum hominem dissentire gratiæ, quæ est efficax, vel illi verè dissentiri potest in sensu composito: Antecedens probatur sic: Actualiter dissentire gratiæ, est actualiter simul cũ illa habere & cõponere actum ipsi oppositum. Neque enim esse, aut intelligi potest dissensus vllus absque simulta mea existentia eius respectu, cuius est dissensus, & ad quod ex propria sua ratione importat ordinem, & relationem. Ergo posse gratiæ dissentire, est posse simul cum illa habere seu componere actum ipsi oppositum. Consequentia per se ipsa videtur omnino clara, vt tamen luce meridiana clarior fiat.

Probatur sic, posse dissentire gratiæ, est posse illud ipsum quod est actualiter eidem dissentire: sed id quod est actualiter dissentire gratiæ, est simul cùm ipsa componere actum illi oppositum. Ergo posse gratiæ dissentire, est posse actum oppositum cum ea componere.

Prima quarundam responsio ad sextum argumentum affertur, & reiicitur.

TOtam hanc ratiocinationem, quæ meum intellectum planè conuincit, proposui doctissimis viris ex sectatoribus contrariæ opinionis: quorum responsiones operæ pretium est referre, ac pro viribus

viribus refellere, vt nostrum argumentum magis, ac magis confirmetur: aliqui ergo concesserunt, actualiter dissentire gratiæ nihil aliud esse, nisi actualiter habere simul cum ipsa actum ei oppositum; hinc tamen inferri negarunt, vt posse eidem dissentire sit, posse simul cum illa habere actum oppositum: cumque hanc deductionem postremo syllogismo iam allato probarem, dixerunt in contransitum fieri à sensu diuiso ad sensum compositum.

Sed præter quàm quòd huiusmodi transitum ostendere numquam potuerunt aut poterunt, nisi fallor. Contra illam responsionem est.

Primò, quia consequentia illa dissentire actualiter gratiæ est actualiter cum ea componere actum ei oppositum. Ergo posse gratiæ dissentire est posse cum ea oppositum actum componere, nititur in vera, & receptissima Philosophia Arist. 2. de an. tex.33. & S.Tho. ibidem: qua, scilicet, docemur non aliter potentiarum rationem inuestigare quã per cognitionem, & definitionem actuum; qui sunt illis priores (vt Arist. loquitur) secundùm rationem: statim enim atq; nouimus essentiam actus, intelligimus eam quæ potentia nominatur respectu illius, esse vim faciendi (si actiua sit, de qua loquimur) tale ens quale nouerimus esse actũ. Hinc apud Arist. & S.Tho. 2. de an. tex.48. cum omnium approbatione ex eo quòd nutritio sit conseruatio viuentis per conuersionem alimenti in substãtiam aliti: infertur potentiam nutriendi, siue nutritiuam; esse potentiam eo pacto conseruandi viuens, quæ consequentia similis adeò est nostræ, vt nulla ratione bona esse possit, si nostra mala sit. Cúm-

que tota hæc Peripatetica doctrina ab eo principio pendeat, vt potentia (si de actiua loquamur, & idem è proportionaliter de passiua) vis sit talis, quæ possit facere illud ipsum ens quod est actus à quo denominatur: si quis Aristotelicam consequentiam paulò antè allatam negaret, posset eo pacto probari: Potentia nutriendi, seu nutritiua est vis, ac potentia faciendi id, quod est nutritio: sed id, quod est nutritio est conseruatio viuentis per conuersionem alimenti in substantiam aliti: ergo potentia nutritiua est potentia faciendi illam conseruationem, seu ea ratione conseruādi viuens. Quod etiam argumentum cùm simillimum sit postremo syllogismo à nobis suprà allato in confirmationem illius consequentiæ (ergo posse dissentire gratiæ est posse cum ea componere actum illi oppositum) fit, vt sicut in hoc nullus est vitiosus transitus ab vno ad alium sensum; ita etiam noster ille syllogismus firmissimus sit, & omni vitio careat. Et sanè si modus argumentandi, quem vltimo loco in proposito adhibuimus, malus est: mala omnino est methodus illa Arist. à S. Tho. cæterisque omnibus approbata, de inuestiganda potentiarum natura per cognitionem essentiæ actum.

Secunda oppugnatio primæ responsionis ad sextum argumentum allatæ.

SEcundò, contra eandem responsionem est, quia rationi, & essentiæ entis omnino eidem conuenit ratio actualis, & possibilis: ergo si dissensus actualis gratiæ est actualis compositio, seu coniunctio cum illa actus ipsi oppositi: Dissensus eidem

eidem gratiæ possibilis, erit eadem omnino compositio vt producibilis, & factibilis ad extra; cúmque huiusmodi dissensum esse possibilem; nihil aliud sit, nisi hominem posse illum efficere. Hoc ipsum; quod, scilicet, homo possit gratiæ dissentire: illud erit omnino; vt, scilicet, possit cum ea oppositum actum componere. Id quod sub aliis etiam terminis ad maiorem claritatem inferri potest. Voluntas enim iuxta morem loquendi scholasticorum dici potest facere suos effectus tum in actu, tum etiam in potentia; sicut ergo si in actu dissentiat gratiæ; actu facit compositionem cum illa oppositi actus: ita etiam quatenùs dicitur dissentire eidem gratiæ in potentia (quod è Posse illi dissentirem) dicẽda est facere in potentia eandem cõpositionem, quia ad eandem prorsùs essentiam effectus comparatur, pro diuerso statu. Optimè ergo infertur ex eo quòd actualis dissensus sit actualis compositio; vt potentia dissentiendi sit potentia efficiendi eandem compositionem: atque huiusmodi consequentia optimè etiam confirmatur per illum postremum syllogismum suprà allatum, cuius Maior est. Posse dissentire gratiæ est posse illud ipsum quod est actualiter illi dissentire. Ex quibus reiecta est (vt opinor) satis prima illa responsio, quam retulimus. Superest iam vt aliam audiamus.

Secunda responsio ad sextum argumentum.

ALia ergo responsio est viri eiusdem sententiæ non minùs docti, qui cùm animaduertisset totius ratiocinationis formam omni prorsus vitio

 carere:

carere: ingenuè tandem fassus est, eam non aliter dissolui posse, quàm si negetur antecedens illius entimemmatis (Actualiter disentire gratiæ est actualiter cum ea componere actum ipsi oppositum. Ergo posse disentire gratiæ est posse cum ea oppositum actum componere.) Huius autem entimemmatis Antecedens alterutro ex duobus capitibus existimabat negari posse, vel quia actualiter dissentire, siue actualis dissensus non importet ex propria significatione compositionem, seu coniunctionem & simultantem illius actus, qui est dissensus: cum ea suasione aut motione respectu cuius est dissensus: vel certè, quia licèt nomen dissensus actualis actualem illam compositionem importet ex propria significatione apud Grammaticos recepta, Concilium tamen in hac propria significatione illud nomen non vsurpauerit: quo fieri putabat, vt actualis dissensus ex mente Concilij non sit actualis illa compositio quicquid sit de propria significatione vocabuli.

Prima oppugnatio secundæ responsionis ad sextum argumentum.

IN hac respõsione illud verissimum esse arbitror, nostram scilicet ratiocinationem nulla simpliciter ratione solui posse, nisi ex iam allata responsione soluatur. Quare, vt eam insollubilem esse pro viribus ostendam. Contra hác responsionem probare conabor neutro ex illis duobus capitibus negari posse illud antecedens (actualiter dissentire gratiæ est actualiter cum ea componere actum ipsi oppositum) quod enim negari non possit spectata propria

propria ſignificatione nominis diſsenſus actualis: Quod erat primum caput. Primò, quia apud Grammaticos, & alios omnes nihil eſt aliud actualis diſſenſus; niſi ſenſus: ſiue liber actus, oppoſitus, & contrarius motioni, aut ſuaſioni reſpectu cuius dicitur eſſe diſſenſus; quæ oppoſitio, & contrarietas requirit eandem rem reſpectu cuius eſt diſſenſus (vtpote ſui terminum) ſimul exiſtentem cum ſuo fundamento. Cùm ergo agamus de diſſenſu reſpectu rei non aliter exiſtentis quàm inhærendo illi, qui poteſt diſſentire: propria ſignificatio vocabuli (diſſenſus) requirit vt in eodem ſimul ſit terminus contrarietatis importatæ per diſſenſum: hoc eſt motio, cui diſſentitur. Et fundamentum eiuſdem contrarietatis; quod eſt actus ipſe, qui eſt formalis diſſenſus. Ex quo palàm fit diſſenſum ex propria ſua ſignificatione eſſe compoſitionem actus oppoſiti motioni cum ipſa motione: ſeu poſitionem actus oppoſiti motioni, in eodem, in quo eſt motio, & ſimul cum illa.

Secunda oppugnatio eiuſdem ſecundæ reſponſionis.

SEcundò probatur, quia ſi quis habeat internam ſuaſionem, aut motionem ad eliciendam exempli cauſam, in hoc inſtanti liberam volitionẽ hodierni ieiunij. Et ſimul in hoc inſtanti habeat illam ipſam volitionem, ſine dubio non diſſentit; ſed conſentit: ſi verò in hoc ipſo inſtanti habeat volitionem non ieiunandi cras. Per hanc non diſſentit prædictæ motioni, quia illi non opponitur ob temporis diuerſitatem: Ex quo fit, vt huiuſmodi vo-

litio consistat cum consensu illi motioni præstito: potest enim quis in hoc instanti simul habere volitionem ieiunandi hodiè per quam motioni consentit) & volitionem non ieiunandi cras; quæ nihil habet commune cum illa motione: si rursùs habeat in instanti antecedenti, aut sequenti volitionem non ieiunandi hodie: per hanc ipsam motioni non dissentit, quia illa mouet, & suadet ad producendam volitionem hodierni ieiunij in hoc determinato instanti; ideò illi non opponitur, & non dissentit productio cuiusuis alterius volitionis in alio instanti. Patet, quia huiusmodi productio consistit cum consensu, qui eidem motioni præstetur. Qui enim in instanti antecedenti, aut sequenti elicit volitionem nõ ieiunandi, hodie potest in hoc instanti producere volitionẽ hodie ieiunandi, per quam illi motioni consentit. Si denique ille idem qui in hoc instanti mouetur interius ad eliciendam in hoc instanti volitionem hodierni ieiunij, nullam in hoc ipso instanti eliciat volitionem de hodierno ieiunio; dicetur quidem motioni non consentire: non autem dicetur illi verè, & positiuè dissentire per actum oppositum. Ergo à sufficientissima partium enumeratione relinquitur, vt in proposito solùm sit dissensus: si is, qui in hoc instanti habet motionem ad eliciendam in hoc instanti volitionem hodierni ieiunij: habeat in hoc ipso instanti volitionem hodiè non ieiunandi: ac propterea componat cum illa motione actum ei oppositum. Cùm ergo hæc vera sint spectata significatione nominis dissensus iuxta commune omniũ hominum sententiam, vt per se patet: fit vt nomen dissensus omnino importet ex propria significatione

ne compositionem actus motioni, aut suasioni oppositi cum ipsa motione, aut suasione:& ratio(quæ totum etiam argumentum confirmat) est, quia eatenus internæ motioni dissentimus, quatenus eam in nobis percipientes liberè eligimus agere cōtra perpensionem ab ea nobis inditam. Ac propterea dum elicimus actum dissensus internæ motioni hanc ipsam simul habemus: Nam eam in nobis agnoscentes dissentimus, cùm voluntas neque actu dissensus, neque alio quocumque ferri possit in incognitum.

Ex quibus colligitur primò, aduersarios nomine tenùs duntaxat videri concedere, vt in homine possit esse actus oppositus motioni cuius physicè prædeterminanti. Cùm enim omnis huiusmodi motio moueat ad actum eliciendum in certo instanti, & certis circunstantiis non aliter esse potest actus verè oppositus cuilibet motioni, quam si cum illa simul sit in illo ipso instanti, & circunstantiis, vt probauimus. Quod tamen illi negant fieri posse.

Colligitur secundò, in actu dissensus duos ordines esse distinguendos: Alterum ad suum obiectum, per quem constituitur in tali specie actus: alterum verò ad id respectu cuius dicitur dissensus ob cuius defectum fieri potest, vt actus eiusdem speciei, & habens eundem ordinem ad obiectum, careat ratione dissensus. Siquis enim à nullo suasus, vt velit ire in partem dexteram eliciat volitionem eundi in sinistram; nulli prorsus dissentiet, vt notum est: Et tamen actus eius erit eiusdem speciei, ac eundem habebit ordinem ad obiectum, quem haberet, si eliceretur alio suadente

te ad volendum ire in partem dexteram: in quo casu haberet rationem dissensus propter existentiam oppositæ suasionis cui opponeretur. Idem accidit in actu transgressionis legis, aut præcepti. Nullo enim existente contrario præcepto actus comestionis aut volitionis illius non est transgressio, aut inobedientia; idem verò actus eundem habens ordinem ad suum obiectum posito præcepto de non comedendo habet rationem transgressionis atque inobedientiæ. Idem illustrari posset in sexcentis aliis exemplis: sed hæc ipsa ob nimiam rei claritatem libentiùs omisissem, nisi ad ea præferenda responsiones, quas ab Aduersariis audiui, quodammodo coëgissent.

Atque ex his probatum est iam satis (vt opinor) antecedens illud actualiter dissentire gratiæ, est actualiter cum ea componere actum ipsi oppositum negari non posse ex primo illo capite spectata, nimirum propria significatione nominis dissensus.

Contra secundam responsionem probatur nomen dissensus à Concilio in propria significatione fuisse vsurpatum.

QVod verò negari etiam non possit ex secundo capite, ex eo scilicet quod Concilium idem nomen non vsurpauerit in sua propria significatione.

Probatur primò efficaciter ex iis, quæ suprà diximus hoc ipso cap. in primo argumento, ac eius confirmationibus: alienissimum enim est ab instituto Concilij docentis sanam doctrinam in materia

teria tam lubrica, vocabulis abuti; ac ea in alio ſenſu vſurpare, quam ille ſit, quem ex cōmuni omnium ſententia important. Imò PP. in c. 5. & Can. 4. huius 6. ſeſſ. 14. de quibus agimus: de induſtria (vt ibidem retulimus) omnem planè ſermonis improprietatem, atque ambiguitatem vitarunt.

Secundò probatur, quia dum Concilium docuit poſſe nos illi gratiæ diſſentire, cui præbemus aſſenſum: ita vſurpauit (vt patet) nomen diſſenſus, vt hic ſit oppoſitus aſſenſui (de quo ibidem loquebatur) & motioni, à qua ille aſſenſus pendet. Neutri autem eſſet oppoſitus diſſenſus in alia, quam propria ſignificatione vſurpatus. Aſſenſui enim non eſſet oppoſitus: quia ille eſt actus ſupernaturalis, qui non aliter eſſe poteſt quàm in ſenſu compoſito ſimul cum motione, quæ de facto ſit efficax. Et propterea ipſius ſubiectum eſt voluntas non quidem ſola, ſed ſimul cum ſupernaturali motione. Ex quo fit, vt actus cuius ſubiectum ſit voluntas vt eadem motione ſpoliata non ſit illi oppoſitus, quippe qui non verſetur circa idem. Talis autem eſt actus diſſenſus aliter quàm in ſua propria ſignificatione vſurpatus, quia ſi non eſt actus compoſitus cum motione cui diſſentitur, eſt actus inhærens voluntati eadem motione prorſus deſtitutæ. Quod verò diſſenſus in eadem impropria ſignificatione acceptus non ſit oppoſitus motioni; probari poteſt ex iis quæ paulò ſuprà diximus in ſecundo argumento, dum probabamus propriam ſignificationem nominis diſſenſus. Quibus addi poteſt quod Concilium accipit nomen diſſenſus in eo ſenſu, in quo ſit oppoſitus non quidem motioni in genere ad ali-

quem actum, sed illi ipsi indiuiduæ quam quis hîc, & nunc habet. Id enim expresse ostendunt illa verba cap. 5. *Neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam, & abjicere potest.* Id ostendunt (inquam) in pronomine illo repetito (illam) si verò nomen dissensus ita accipitur, vt non importet compositionem cum motione cui dissentitur nullo modo est oppositus certæ & determinatæ motioni: Si enim volitio, quam modò quis habeat occidendi inimicum dum ad ei parcendum efficaciter, hoc est per motionem ex natura sua prædeterminantem non mouetur; potest vlla ratione dici opposita esse motioni prædeterminanti ad parcendum; & habere rationem dissensus respectu illius: nulla sanè est maior ratio, quare sit opposita potiùs motioni quam habuit, prædeterminanti ad parcendum, heri, nudiustertius, & ante quantumcumque tempus, quàm cuiuis ex illis motionibus prædeterminantibus, quas idem habiturus sit postea in ordine ad eundem inimicum. Ac proinde constat illam vltionem nulli indiuiduæ, & certæ motioni opponi tanquam proprium ipsius dissensum. Imò simpliciter non magis habet vllam rationem dissensus, quàm habeat rationē transgressionis ille actus, qui posset lege prohiberi, sed exercetur de facto nulla planè lege prohibēte. Quò fit, vt huiusmodi vsurpatio nominis dissensus non solùm minimè congruat propriæ significationi, sed etiā ab ea ita recedat, vt maxima solùm eiusdem nominis abusio esse possit. Qualis abusio etiam esset, si quis transgressionem vocaret illum actum, qui tempore quo fit nulla lege est prohibitus: sed fuit

fuit antea aliquandiu prohibitus, vel poſtea ſpacio aliquo temporis elapſo prohibetur.

Tertium argumentum, quo probatur nomen diſſenſus non impropriè fuiſſe vſurpatum.

TErtiò, quòd Concilium in nomine diſſenſus propriam ipſius ſignificationem retinuerit, oſtendi poteſt ex iis, quæ ſuprà hoc eodem cap. in 4. argumento attulimus de ſenſu Caluinianæ hæreſis in propoſito; ac de contradictione inter Cõcilium, & Caluinum.

Quartum argumentum.

QVartò probatur, quia in eo ſenſu vſurpatum eſt à Concilio nomen diſſenſus, in quo æquiualet huic verbo (abiicere) Pro eodem enim accipitur (diſſentire) Can. 4. atque (abiicere) cap. 5. vt in confeſſo eſt apud omnes. Diſſentire autem ſeu diſſenſus in propria ſolùm & vera ſua ſignificatione acceptus (quatenus importat cõpoſitionem ſępiùs explicatam) æquiualet huic verbo (abiicere) nam abiicere gratiam omninò ſignificat compoſitionem actus gratiæ oppoſiti ſimul cum ipſa gratia, ſiquidem ſignificat actum illi oppoſitum ita circa ipſam verſantem, vt ſine ipſa neque eſſe, neque intelligi vlla ratione poſſit. Quis enim capiat, aut credat id ab aliquo abiici quod non habeat? Hinc Ariſt. 4. Meta. t. 22. *Abiiciens* (inquit) *habet aliquid eius quod abiicit.* Cui conſentit in terminis S. Thomas in eum locum. Dicunt verò (habet aliquid eius quod

quod abiicit) quia loquuntur de successiuis,quæ sicut per partes abiiciuntur, ita etiam per partes habeantur necesse est. Abiicere ergo entitatem gratiæ,quæ de facto est efficax, est illam gratiam à se remouere, & cum ea hunc actum oppositum cum ea componere: Ac propterea hoc ipsum etiam est, illi dissentire iuxta Concilij sententiam.

Quintum Argumentum.

QVintò denique idem probatur:nam si liceret hoc pacto interpretari Concilium Tridentinum nihil haberemus in vllo Concilio certi, aut etiam in sacris literis. Pro libito enim posset quisque dicere hæc aut illa verba non solùm in minus proprio sensu fuisse vsurpata, sed etiam in eo sensu, qui nihil cum proprio haberet commune. Neque verò quisquam hîc mihi obiiciat quod obiecerunt aliquando Aduersarij. Nimirum faciendam non esse tantam vim in significatione vocabuli:quasi hoc Grammatici sit potiùs, quàm Theologi. Nemo(inquam)id obiiciat qui vt Magistros optimos non quidem Grammaticorum,sed Theologorum agnoscat S.Augustinum, & ipsum etiam Apostolum Paulum Gentium omnium Doctorem. Ab his enim vti didicimus hac argumentandi formula, quæ propriè nititur significationi vocabulorum.Nam hac ipsa vtitur S.August.Dum in illud Psalm.78. Adiuua nos Deus salutaris noster.Ex eo probat adiutorium Dei, & gratiam non tollere: liberum arbitrium, quia vis vocis adiuuandi hoc importat, vt qui adiuuatur aliquid agat: Hinc tractat 4. in Epist. Io. ait, *fidi-*

cis, Adiutor meus esto, aliquid agis: nam si nihil agis quomodo ille adiuuat? Eodem etiã modo argumẽtatur Aug. de verbo Apostoli serm. 13. Et de perfectione iustitiæ contra Cœlestium. Hac eadem etiã argumentandi formula vtitur Apostolus Paulus, dum ait, Rom. 4. Vbi non est lex, neque præuaricatio: quod argumentum latiùs persequitur August. lib. 83. qq. quæst. 66. lib. 1. ad Simplician. initio, & alibi. Quod sanè argumentum accommodatissimum est nobis. Nam similiter dicimus: Vbi non est motio, neque illi motioni, quæ non est, potest esse dissensus: vt sicut præuaricatio non potest esse in sensu diuiso à lege, sed solùm in sensu composito cum illa; ita neque dissensus in sensu diuiso à motione respectu cuius sit dissensus; sed solùm in sensu composito cum illa.

Explicatur quomodo locum habeat distinctio de sensu diuiso, & composito.

DIces, distinctio de sensu diuiso, & composito est communiter recepta, & aliis potentiis in ordine ad alios actus cum omnium approbatione applicatur. Ergo etiam in proposito locũm habere potest.

Respondeo, potentiam aliquando comparari ad actum vti affectam ea dispositione aut qualitate, quæ incompossibilis sit cum ipso actu: vt cùm dicitur paries albus potest esse niger: cum actu enim nigredinis incompossibilis est albedo: Aliquando verò comparari, vt affectam dispositionẽ quã actus ex propria sua ratione, & essentia secum postulet, coniunctã: vt cũ dicimus homo iussus hoc vel

vel illud facere poteſt obedire. Actus.n.obedientiæ ex propria ſua natura,& eſſentia eſt talis, vt in eum duntaxat cadere poſſit, in quo iuſſum, & præceptum coniunctum habeat: quãdocunque ergo diſtinctio de ſenſu diuiſo, & compoſito rectè applicatur, vt verè dicatur fieri aliquid poſſe ſolùm in ſenſu diuiſo: tunc actus non includit illam diſpoſitionem cum qua enunciatur potentia, ſeu res, quæ dicitur potens, ſed potiùs eſt omnino incompoſſibilis cum illa, vt inductione conſtare poteſt, & videtur etiam ex ſe manifeſtum: quando verò actus includit ex ſua ratione compoſitionem cum illa diſpoſitione potentiæ, tunc nullatenus ea dici poteſt actum facere poſſe in ſenſu diuiſo ab illa diſpoſitione, quia hoc implicat contradictionem, vt patet ex ſuprà dictis, ex quibus conſtat actum diſſentiendi gratiæ includere ex ſua eſſentia compoſitum cum gratia; & ideò falſum eſſe vt voluntas habens gratiam poſſit gratiæ diſſentire in ſenſu diuiſo. Qua etiam ratione ob eandem cauſam falſum eſt hominem iuſtificatum in ſenſu diuiſo perſeuerare poſſe. Aut hominem lapſum in ſenſu diuiſo poſſe reſurgere. Quia, nimirum, actus perſeuerandi ex eſſentia ſua includit coniunctionem, & compoſitionem cum iuſtificatione præcedenti; & actus reſurgendi, cum præexiſtenti lapſu.

Atque ex his videtur vndequaque reiecta ſatis ſecunda reſponſio, quam retulimus, eâque corruente ratiocinatio noſtra tota firmiſſima, & validiſſima relinquitur.

CAPVT

CAPVT VII.

Probatur secunda sententia suprà relata ex Can. 6. eiusdem sextæ sessionis.

SEntentiam Aduersariorum de gratia sufficienti ac efficaci hactenus (vt opinor) satis oppugnauimus: ideò reliquum est, vt sicut in calce cap.2. polliciti sumus contra physicam prædeterminationem ad entitatem actus moraliter mali disseramus. Eruemus autem argumenta ex Can. 6. eiusdem 6. sessionis, vbi canonis verba retulerimus, qui sic habet: *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala, ita vt bona Deum operari, non permissiuè solùm; sed etiam propriè, & per se, adeò vt sit proprium eius opus non minùs proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.*

Tres propositiones damnat his verbis Concilium.

Prima est: Non est in potestate hominis vias suas malas facere.

Secunda, Deus operatur mala hominum opera permissiuè solùm.

Tertia, eodem modo operatur Deus mala opera, quo operatur bona, & ideo vtraque illi æquè tribuenda sunt.

HÆ autem propositiones omnes videntur ex Aduersariorum sententia colligi, ex quo sequitur, vt eadem sententia ex huius Can. doctrina reiiciatur.

Et quidem quod prima propositio deducatur ex illa opinione, videtur satis probari posse ex iis, quæ attulimus cap. 5. dum probabamus non relinqui ab Aduersariis auxilium verè sufficiens ad non peccandum: hoc enim ipso fit, vt qui pecat, non habeat in sua potestate vias suas malas facere, quia ita eas peccando malas facit, vt non possit non facere. Idem ostendi etiam potest ex iis, quibus cap. superiori probare contendimus ab auxilio efficaci, iuxta eandem sententiam non relinqui veram potentiam ad dissentiendum, & consequenter nec libertatis vsum. Hinc enim etiam fit, vt nullus dum benè operatur potestatem habeat non benè operandi, vt vias suas malas faciendi.

Argumenta ex secunda propositione à Concilio damnata.

SEcunda verò propositio ex eadem sententia videtur apertè colligi, quia cùm Auctores illius contendant; Deum physicè prædeterminare ad actus etiam intrinsecè malos quatenus actus, & ens sunt. Nulli dubium esse potest, quin physicè prædeterminare; sit operari non promissiuè solùm, sed etiam propriè, & per se. Hoc enim ex terminis euidens est: & clarius etiam redditur ex iis, quæ communiter docent omnes de promissione diuina, iunctis iis quæ de physica prædeterminatione tradunt Auctores ipsius: Theologi enim in 4 d. 45. quæst. 1. cum Magistro ibidem cap. Permissio diuinam promissionem circa mala opera versantem à diuina operatione contradistinguunt; ita

ita vt Deus permittendo vt sic non operetur, sed sinat, vt nos operemur. Hinc Scot.in 1.d.47.q.1.§. Respondeo, vt explicaret diuinam permissionem; ait. *Illud permitto, quod scio ab alio malè fieri, & displicet: si non prohibeo, hoc permitto, si tamen posse prohibere.* Scotum hac in re sequuntur Lich. ibidem. Bassol. & alij. Et similem etiam doctrinam tradit Durand.in p.d.46.q.5. & Greg.in p.d.46. & 47.q.1.ar.1. Ad hæc S. Thom.p.p.q.19.art.vlt. vult permissionem Dei eatenus esse signum diuinæ voluntatis, quatenus Deus facit aliquid indirectè, id est non impediendo ne fiat: quo etiam modo permissionem accipit Caiet. p.p.q.22.ar.2.in fi. & q.23.art. 5. non longè à fi. Ac propterea S.Thom. etiam & Caie. apertissimè contrà distinguunt diuinam permissionem à propria Dei operatione, vt eam contrà distinguit S. August.in Enchir.cap. 96 illis verbis (à S. Thom. loco citato approbatis) hoc est. *Nihil fit nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel ipse faciendo.* In quam sententiam plura habentur apud eundem August.de diuinatione Dæmonum paulò pòst initium. Hic ergo est communis omnium sensus, vt promissio sit negatio impedimenti, & cohibitionis. Ex quo rectè infertur illud, quod traditur communiter de voluntate Dei circa ea; quæ ab ipso permittuntur. Scot. enim in 1.d.47.q.1.§. si autem: loquens de permissione ait: *Huic autem non correspondet aliquid, in ipsa voluntate diuina, nisi non velle prohibere illud fieri, siue non velle, quod est negatio actus diuini positiui, & per consequens non est actus positiuus.* Similia docet Greg. ibidem, & Aquar.in Addit. in Capreol.in p.d.47. in fi. S.Thom. verò passim docet mala, quæ à Deo

permittuntur, fieri Deo nec volente, nec nolente, vt fiant: sed permittente. Ita in p. d.46.q.1.ar.4.ad 2.p.p.q.19.ar.9.ad 3.& 1.2.9.39.ar.2.ad 3. Ita etiam Caie.p.p. q.22.ar.3. in fi. & alij. Ex quibus omnibus patet; duo ex communi consensu conuenire permissioni diuinæ. Quorum alterum est, vt actualis permissio non sit actio, per quam Deus faciat, vt operemur; sed sit negatio impedimenti respectu illius operationis, quæ ex libera nostra determinatione pendet. Alterum verò, vt non importet in voluntate diuina decretum absolutum de actu permisso; sed actum negatiuum, quo Deus intelligatur, nec velle illum actum esse, nec nolle. His ergo si adiungamus duo contradictoriè opposita, quæ de sua physica prædeterminatione passim tradunt oppositæ sententiæ Auctores: hoc est, vt ea sit actio, qua Deus effectiuè faciat, vt faciamus actum, ad quem prædeterminat: Vtque huiusmodi actioni respondeat in diuina voluntate absolutum decretum, & præfinitio actus prædeterminati efficax, & prior quacumque præuisione etiam ex hypothesi liberi consensus nostri. Euidens omnino videtur fieri, vt Deus non operetur in Aduersariorum sententia permissiuè solum actus, quibus peccamus cùm ad eos physicè prædeterminet.

Responsio Aduersariorum.

NEque valet si dicas, Concilium dum ait operari Deum solum permissiuè opera mala: loqui de illis absolutè, hoc est quatenus à malitia denominantur; seu de illis præcisè quantum ad malitiam moralem quam habent.

Prima

Prima oppugnatio allatæ responsionis.

COntra hanc enim responsionem est. Primò, quia illud vult Concilium à Deo effici permissiuè solùm quod Deus ipse nobis prohibet; opera enim mala (de quibus agit Concilium) & opera nobis à Deo vetita synonima sunt: & præterea ideò vult Concilium (vt satis ex contextu patet) huiusmodi opera fieri à Deo permissiuè solùm; vt in nostra potestate relinquatur vias nostras ex nobis malas facere: quod non contingeret, si Deus non permitteret modò, sed efficaciter etiam faceret, vt faceremus, quod vetat. At verò Deus non prohibet nobísne actui intrinsecè malo cum perfecta cognitione ex efficacia diuinæ motionis elicito annexam habeamus formalem malitiam; sed prohibet, ne hîc, & nunc singula cognoscentes, in quibus est actio hanc entitatem actus producamus, cum qua est inseparabiliter coniuncta malitia moralis. Dum enim dicitur, Non concupisces. Non est sensus. Caue ne dum actum liberum concupiscentiæ produces; ad illum sequatur malitia moralis: fieri enim nulla ratione potest, vt non sequatur: sed sensus est: Abstineas omnino à libero illo actu concupiscentiæ propter inseparabilem malitiam deformi: seu, ne liberè feraris in hoc obiectum, quod actui speciem tribuit rectæ rationi contrariam. Quare Concilium vult; Deum permissiuè solum concurrere, non ad consecutionem malitiæ moralis ad entitatem actus: sed ad liberam arbitrij creati determinationem ad producendam ipsam actus mali entitatem.

Confirmatur, quia si Deus ad entitatẽ actus mali concurrit non permissiuè solùm, sed physicè prædeterminando; Deus absolutè, & efficaciter pro sua libera voluntate absque vllo ordine ad vsum etiã ex hypothesi præuisum libertatis creatæ vult, vt homo cum perfecta cognitione singulorum, in quibus est actio liberè feratur in hoc obiectum (exempli causa) furtum. Cùm ergo homini etiam à Deo prohibeatur, ne feratur in idem obiectum, & grauiter conqueratur Deus, & puniat, si huiusmodi prohibitioni homo non pareat: se qui omnino videtur, vt Deus quantum est ex se, & absque vlla præuisione etiam ex hypothesi liberi concursus nostri; idem eodem prorsus modo velit, & nolit.

Secunda oppugnatio eiusdem responsionis.

SEcundò contra eandem responsionem est, quia cum Concilium docet, Deum permissiuè solũ operari nostra mala opera; de eo loquitur quod Deus posset non permittere, & impedire, quominus fieret, huiusmodi enim potentia impediendi est omninò de ratione permissionis, vt patet ex iis, quæ suprà ex pluribus Auctoribus attulimus: & satis etiam expresè docet August. in enchir. citato, cap. 96. Sed nulla ratione potest Deus efficere, vt ad entitatem actus intrinsecè mali liberè elici non sequatur malitia moralis, quia implicat contradictionem, vt actus intrinsecè malus. v. g. actus odij Dei liberè eliciatur & malus non sit, seu malitiam formalem coniunctam non habeat. Ergo id, quod Deus

Deus iuxta Concilij decretum operatur permissiuè solum est libera ipsi hominis determinatio ad producendam entitatem actus mali: non autem, sola consecutio formalis malitiæ ad huiusmodi entitatem. Alioqui enim si diuina permissio respectu peccatorum attendenda esset solum penes hanc malitiæ consecutionem; quam Deus posito actu, vel ipsius prædeterminatione nullatenùs impedire potest: non solùm non operaretur mala nostra opera permissiuè solùm: sed ea etiam nullo modo permitteret. Hinc equidem non video qua ratione probetur, aut probari ab vllo possit, quod aliqui recentiones dicunt: Nimirum vt aliquod peccatum sit futurum; atque vt illud certò, & infallibiliter Deus cognoscat esse futurum, vltra prædeterminationem actus peccati; necessariò requiri, vt Deus permittat eius malitiam. Vt enim omittam, permissionem hanc post prædeterminationem actus peccati liberè eliciendi implicare contradictionem ex iis, quæ suprà attulimus. Ex sola certè præfinitione absoluta, & prædeterminatione entitatis actus, verbi gratia. Odij Dei liberè eliciendi fit ex Aduersariorum sententia, vt entitas illius actus liberè ex parte hominis; & cum perfecta cognitione sit futura: eo ipso autem quod huiusmodi entitas liberè futura est, abstrahendo ab omni alio, est futura cum eo quod ad essentiam ipsius sine vllius agentis actione intermedia ita sequitur; vt implicet contradictionem, eam esse sine illo, cúmque hac ratione sequatur malitia moralis: Ex eo præcisè quod entitas illius actus ex vi solius præfinitionis, & prædeterminationis est futura: est etiam futura huiusmodi malitia con-

ſequens: & Deus qui independenter ab omni ſuo libero actu ſcit connexionem ſummè neceſſariam inter entitatem ab homine liberè productam actus odij diuini; & malitiam moralem: Eo ipſo quod per ſuam præfinitionem abſolutam ſcit entitatem illius actus liberè ab homine emanaturam; ſcit præſcindendo à permiſſione, & quocumque ab illa præfinitione diſtincto; Malitiam moralem eſſe futuram. Ex cognitione enim illius inſeparabilis connexionis: & cognitione illius entitatis liberè futuræ; à nobis ipſis (ſecluſo omni alio) per diſcursũ certò cognoſceretur futura malitia moralis, & futurum peccatum formaliter. Ergo multò certiùs hoc ipſum (ſecluſo ſimiliter omni alio & abſtrahendo à permiſſione illi præfinitioni ſuperaddita) cognoſcetur à Deo abſque vllo diſcurſu.

Tertia oppugnatio eiuſdem reſponſionis.

TErtiò, contra eandem reſponſionem eſt, quia ſi Concilium vellet, vt permiſſio diuina verſaretur ſolùm circa formalem actuum malitiam poſt actus præfinitos, & prædeterminatos; falſum eſſet: Deum ideò peccata permittere, vt plenum vſum libertatis nobis relinquat; néve potentiam noſtræ voluntatis ad vtrumlibet ſe habētem ligare quodammodo videatur: Nam vſus libertatis conſiſtit in libera determinatione ad producẽdam entitatem actus: non autem in conſecutione malitiæ moralis circa quam per accidens duntaxat libera potentia verſatur; hoc eſt mediante actus entitate. Ea verò diuinæ permiſſionis ratio communiter

muniter ab omnibus approbari solet, eámque exprimit S. Tho. in 1. d. 47. q. 1. ar. 2. ad 4. Cùm enim sibi obiecisset ad Deum, vtpotè innocentissimum pertinere, vt omnia peccata impediat. Respondet his verbis. *Ad 4. dicendum quod officium innocentis non est prohibere peccata, nisi secundùm conditionem illorum: non enim debet ligare homines ne peccent: sed per admonitionem prohibere ita, & Deus saluata conditione humanæ libertatis peccata prohibet suis legibus.* Illam eandem rationem affert Caiet. p. p. q. 23. ar. 5. in quæst. Num Iustitia punitiua sit finalis causa totius reprobationis, dum ait. *Suauis dispositio creaturarum rationalium, & hominum manifestè est causa permißionis peccatorum, dum homines quidam relinquuntur in manu proprij Concilij.* Et p. p. q. 22. ar. 2. vbi ait, *Subest etiam naturalis ratio cur malum culpæ permissum fuerit, scilicet, suauis rerum dispositio: potentia namque peccandi ab vniuerso subtrahi non potuit sine illius maxima iactura in amißione omnium creaturarum intellectualium, vt alibi patet. Actus autem peccati ab huiusmodi potentia progrediens, quamuis prohiberi, id est, non permitti potuisset. Suauis tamen dispositio liberi arbitrij creati hoc non exigit, sed magis, vt sua vi se ipsum agat. Et quoniam ad Prouidentiam diuinam spectat disponere omnia suauiter: sapientißimè eligit Deus permißionem malorum culpæ.* Ex quibus S. Tho. & Caie. verbis liquidò constat eos velle, ideò peccata à Deo permitti, vt saluetur conditio libertatis humanæ, vtque per suauem dispositionem creati arbitrij naturæ accommodatam arbitrium ipsum solutum relinquatur, vt sua vi se ipsũ agat: quæ sanè respectu malitiæ moralis, ad quam non est immediatus influxus, attendi non pos-

sunt,sed solũ respectu realis entitatis actus,seu determinationis ad illum producendũ, vt clarissimè expressit etiam Caiet. in verbis paulò antè relatis ibi. *Actus autem ab huiusmodi potentia progrediens.*

Confirmatur, quia si Concilium vellet permissionem attendendam solùm esse ratione formalis malitiæ actus : falsum esset quod de permissione docet S. Tho. in 1. d. 47. quæst. 1. ar. 2. in corp.& 3. In corp.enim hæc habet. *Potest fieri oppositum eius quod permissum est, quod tamen fit secundùm permissionem , quia permissio respicit potentiam causæ ad vtrumque oppositorum se habentem. Vnde neutrum oppositorum contra permissionem est. Sed vtrumque secundùm eam.* Eandem repetit ibidẽ in respons ad 3.si autem permittitur solùm malitia moralis actus prædeterminati , permissio non respicit potentiam causæ ad vtrumque oppositorum se habentem , sed potentiam per actum secundum ad vnum determinatam , imò verius respicit vnum ex ipsis actibus oppositis.Nec præterea potest fieri oppositum eius quod permissum est, quia permissio malitiæ huius actus supponit in Aduersariorum sententia præfinitionem absolutam , ac efficacem , & prædeterminationem intrinsecam ad entitatem actus, cum quibus coniungi non potest negatio huius entitatis , & in hac ipsa entitate , vt liberè producta; bonitas malitiæ morali opposita , nullatenus esse potest : ex quibus patet esse contra propriam rationẽ permissionis diuinæ , vt versetur solùm circa formalem malitiam ,ac proinde in hoc sensu Concilium intelligendum non esse. Cùm præsertim ab omnibus dicatur Deus eatenùs permittere peccata , quatenùs auxilium non confert quo vitarentur.

tur. Quod tamen auxilium non quidem faceret vt ad entitatē actus odij Dei liberè productam malitia moralis non sequeretur, sed faceret, vt entitas illa liberè non produceretur.

Quarta oppugnatio eiusdem responsionis.

QVartò, denique contra eandem respōsionem est, quia si Concilium dum ait mala nostra opera fieri à Deo permissiuè solum, intelligendum esset loqui solum de formali eorum malitia, non contradiceret hæresi illi Caluinianæ, quæ Deum peccati faciebat auctorem. Quam tamen hoc loco exprofessò damnat, vt fatentur etiam Aduersarij. Quamuis enim Caluinus in Antidoto in hunc canonem, particulam illam, qua Deus dicitur mala nostra opera permissiuè solùm operari, agnoscat vt suæ hæresi contrariam, eámque proptereà oppugnet pro viribus, dum ait. *Sed permissiuè tantùm agere Deum in malis, cui persuadeant, nisi qui totam scripturæ doctrinam ignorat: magis enim vrgent sententiæ, quæ reprobos testantur sanctificatos esse ad opus Dei exequendum: esse eius retia, gladios, & secures, quæ manu eius reguntur excitari eius sibilo: Conuenire ad peragenda, quæ Dei manus, & Concilium decreuit, & Christum à Iudæis definito eius consilio interemptum: quam vt permissionis suffragio elidi queant.* Quamuis (inquam) hæresis Caluini (vt patet ex his verbis) contradictione opponatur huic Canoni, quatenus declarat Deum in malis permissiuè solùm operari: non tamen opponitur si ita explicetur Concilium, vt permitti velit non quidem actum peccati, seu liberam determinationem ad illum; sed solam

formalis malitiæ consecutionem: vis enim Caluini in eo est, vt homines, quatenus peccant, sint gladij, & secures Dei manu directæ ad aliquid peragendum: quod sanè non contradicit permissioni solius malitiæ formalis, sed permissioni realitatis ipsius operis, & actus.

Et quod ad hoc attinet; tolli videtur omnis difficultas ex verbis, quæ Caluinus subiicit, inquiens. *Melius ergo August. qui citatis scripturæ locis, vbi, & Pater Filium tradidisse dicitur, mox subiicit. Quid ergo fecit Iudas nisi peccatum?* Et posteà, *Nec verò* (inquit) *iure reprehendetur quod alibi scribit August. operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocunque voluerit, siue ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro meritis eorum. Idq; iudicio suo interdum aperto, interdum occulto: semper autem iusto. Siquidem addatur exceptio, quam continuò adhibet. Malitiam non ipsius esse opus.* Ex his (inquam) verbis tolli videtur omnis difficultas: exprimit enim Caluinus in terminis illam distinctionem de peccato sumpto pro formali malitia, ac de eodem accepto pro ipso opere, atque actu materialiter: cúmque velit, peccatum formaliter, seu malitiam non esse opus Dei, hanc ipsam satis expresse concedit à Deo esse permissiuè solùm: ac propterea quod negat permissiuè solùm esse à Deo, est ipsa inclinatio, seu determinatio voluntatis ad malum, & actus ipse secundùm suam realem entitatem. Quò fit, vt cum Concilio non pugnet, nisi quatenus in eo permissiuè tantùm fieri à Deo dicatur ipsamet entitas actus mali, & oppositum damnetur: quod sanè, si damnatum non esset, Caluinus in proposito egregius Catholicus videretur.

Occasione

Occaſione cuiuſdam obiectionis explicatur concurſus Dei ad entitatem actus mali.

SEd obiicies, ſi actus peccati non ſolùm quoad formalem malitiam: ſed etiam quoad ſuam realitatem, ac entitatem eſſet à Deo permiſſiuè ſolùm, reperiretur aliquod ens: cuius Deus non eſſet cauſa efficiens etiam per concurſum generalem, cùm permiſſio, vt dictum eſt, ab operatione, atque efficientia contrà diſtinguatur.

Reſpondeo, negando ſequelam: permiſſio enim diuina contrà diſtinguitur ab illa Dei operatione, qua ipſe pro ſua libera voluntate faciat nos facere ita, vt ſic auctor, & prima radix determinationis, vt hic actus ſit potiùs quàm alius: non verò contrà diſtinguitur ab illa operatione, quæ in ſenſu infrà explicando ſequatur determinationem noſtram. Deus enim vt auctor naturæ tenetur ſe voluntati creatæ paratum præbere ad concurrendum ad oppoſita, vt ipſa vti poſſit ſua naturali libertate, & quia quantum eſt ex ſe vellet ſolum (voluntate antecedenti, & conditionata) concurrere ad actum bonum: ideò cùm ad productionem actus mali concurrit, eatenùs concurrit, quatenùs muneri auctori naturæ de potentia abſoluta deeſſe non vult, impediendo per ſubtractionem ſui concurſus vſum libertatis creatæ, ac propterea concurrit, quatenùs ſinit, vt influxus oblatus ab ipſo in actu primo ad oppoſita, per libertatem creatam determinetur ad hunc actum ſecundum, quantum eſt ex ſe, hoc eſt, voluntate antecedēti nollet eſſe. Quò tandem fit, vt huiuſmodi generalis Dei concurſus

ratio

rationem habeat negationis impedimenti,& optimè cum ratione permissionis concilietur.

Tota hæc solutio nititur communi scholasticorum doctrinæ, & præsertim S.Thomæ, qui 1. 2. quæst.80.ar.1.ad 3.ait, *Ad 3.dicendum quod Deus est vniuersale principium omnis interioris motus humani: sed quod determinetur ad malum consilium voluntas humana hoc directè quidem est ex voluntate humana: A diabolo autem per modum persuadentis,& appetibilia proponentis*: quibus verbis apertè S.Tho.docet determinationem voluntatis humanæ ad actum malum directè tribuendam esse voluntati solùm humanæ, nullatenus autem Deo cum quo tamen consistere putat generalem concursumDei, vt vniuersalis,& primæ causæ ad huiusmodi actum.

Confirmantur hæc ex eadem S.Tho.in 1.d.46. quęst.1.ar.4.ad 3.vbi ad 3.(inquit)*dicēdum quod mala culpæ non fieri vult Deus voluntate antecedente.non autē voluntate consequente, nisi de illis,quos scit mala non velle facere, quia voluntas consequens recipit conditionem creaturæ.*His verbis agit S.Tho.de malis culpæ,non præcisè quoad formalē malitiā, sed quoad ipsam entitatem, ac realitatem actus: quos enim Deus scit mala non velle facere, scit non quidem vellē, vt ad entitatem actus mali moralis malitia non sequatur:sed velle ipsum actum malum,illiúsve entitatem liberè non perducere.Hoc autē posito cùm S.Tho. doceat Deum antecedenter velle, vt mala culpæ non fiant: & diuinam voluntatem, creaturæ conditionem in proposito recipere: satis etiā apertè docet determinationem ad producendam huius actus entitatem esse à volūtate humana: non autem à Deo, & Deum ita nolle antecedenter,

denter, vt hęc entitas ſit; vt eam etiam eſſe patiatur, ſuum concurſum non ſubtrahendo : ſi conditio id exigat ex creaturæ libertate oppoſita.

Huc ſpectant quæ tradit Greg. in 2. d. 34. & 37. quæſt. 1. ar. 3. ad 8. cuius verba optimè explicāt quod initio Reſponſionis diximus, Deum ſequi in his determinationem voluntatis noſtræ : ſic igitur habet dum de actu peccati loquitur. *Deus ſequitur determinationem voluntatis, non quod determinatio voluntatis ſit aliqua entitas diſtincta à voluntate, & actu eius, quæ primo fiat à voluntate, ſicut imaginari videtur argumentum, nec etiam intelligendo, quod priùs natura volūtas agat actum illum, quàm Deus propriè loquendo de priori natura, quoniam tunc ſequeretur, quod poſſet illum agere, Deo non coagente, ſicut patet ex definitione prioris ſecundùm naturam. Sed ad hunc ſenſum dico, Deum ſequi determinationem voluntatis: quoniam ideò Deus agit illum actum, quia eum voluntas agit. Et non ideò, quia Deus agit, ideò voluntas agit: Et ideò magis propriè dicitur Deus coagere voluntati in talem actum cauſando, quàm voluntas dicatur coagere Deo.* Et rurſus ibidem reſpondens ad auctoritates contra ſe allatas, præmiſſa diſtinctione de nomine Auctoris, vt primò ſignificet agens totale, vel particulare, ſecundò vt ſignificet principale in agendo, & mouens aliam partialem cauſam ſpecialiter agens totale, vel particulare ſubdit. *Ad propoſitum cùm Deus negatur auctor malæ voluntatis, vel operationis accipitur nomen Auctoris ſecundo & non primo modo, quoniam licèt talem volitionem cauſet : non tamen ſicut totalis eius cauſa, ſed ſicut partialis : nec tamen in ſic agendo principalis, ita vt moueat voluntatem noſtram*

nostram ad agendum, etiam faciat eam facere talem volitionem : aut modo aliquo suadeat, vel excitet : hoc enim opinari detestanda, & abominanda opinio est : & ad hunc sensum ibidem (id est ad articulos sibi falsò impositos ar.10. *)locutum fuisse Aug. euidenter patet.* Quibus omnibus verbis nihil ad rem nostram accommodatiùs excogitari potest : apertissimè enim tradit hic auctor determinationem totam ad mali actus entitatem liberè producendam esse à sola voluntate creata,& Deum ideo solum ad illam ipsam entitatem concurrere, quia creata voluntas illam producit,cúmque permissionem diuinam à diuina operatione contrà distinguat, vt suprà vidimus:& tamen hoc loco simultaneum Dei concursum ad actum malum concedat : atque ex professo explicet, in quo sensu negari, aut concedi debeat, vt Deus sit Auctor malæ operationis : satis profectò docet diuinam permissionem cum ea solum Dei operatione pugnare quæ faciat, vt faciamus : cum simultaneo verò concursu qui modo explicato nostram determinationem sequatur optimè cohærere.

Eandem tradit doctrinam idem Greg.in 2.d.26. 27. & 28. quæst 1.ar.3. ad 12. Quam approbat Capreol. ibidem quæst. 1. ar. 3. ad 22. Eandem etiam satis exprimit Scot. in 2. d.37. quæst. 2. §. Ad solutionem,& per totam. Et alij complures quorum verba refert, atque optimè expendit Suarez in opusc.lib.2.de concursu Dei ad act. mal.c.3.sub tit. Quid Scholastici senserint de concursu Dei ad actum malum. Atque ex his videtur satis confirmata nostra responsio.

Alia

Alia obiectio contra nostram responsionem proponitur, & dissoluitur.

Contra eam tamen obiicies, quia ad generalem concursum Dei vt causæ primæ non est satis concursus duntaxat simultaneus, sed necessaria est physica prædeterminatio. Ac propterea non potest per illum tantummodò concursum explicari; qua ratione Deus concurrat ad realem entitatem actus mali.

Respondeo, negando antecedens: Et quamuis hoc loco probare non debeam ex professo, in quo consistat generalis concursus causę primę omninò necessarius ad actionē omnem cuiuscunque causæ secundæ. Quæ tamen superioribus cc. attuli, sicut probare videntur nostram libertatem cum physica prædeterminatione non consistere, ita etiam videntur satis ostendere prædeterminationem illam non includi in generali concursu: quo Deus libertatis vsum nobis non adimit, sed tuetur.

Illud tamen hîc addi potest, concursum Dei generalem ad entitatem actus peccati producendam, cum à Deo vt ab Auctore naturæ præbeatur, talem omnino esse, qualem exigit natura causæ secundæ cui præbeatur. Quæ tamen in proposito nullā exigit prędeterminationē. Dum enim homo in ancipiti versatur an liberè ferri debeat in oblatum à Dæmone sibi propositum, nec ne, & meliùs esse iudicat illud reiicere quàm amplecti, vel saltem æquè bonum. Quid quæso fingi potest esse in natura voluntatis, ratione cuius ipsa exigat prędeterminationem physicam ad actum malum? Quod

Quod si dicas voluntatem elicere non posse actũ malum quandiu iudicat meliùs esse illum non elicere, aut æquè bonum: Ac propterea in casu proposito priùs debere moueri intellectum ad considerandam magis, ac magis rationem boni delectabilis, ac iudicandum hîc, & nunc obiectum hoc anteponendum esse opposito; vt voluntas postea liberè in ipsum fieri possit. Si hoc (inquã) dicas: difficultas nulla ex parte minuitur. Quicquid enim sit de necessitate huiusmodi iudicij: si Deus ipse, aut per se, aut per aliam causam ab homine distinctam intellectum prædeterminat ad illam maiorem considerationem obiecti delectabilis: vel in natura intellectus humani, aut natura totius hominis ostendendum est aliquid, quod hîc, & nunc huiusmodi prædeterminationem requirat: vel fatendum est eam à Deo nullatenus esse vt ab Auctore naturæ: si verò dicatur intellectus moueri ab ipsa hominis voluntate; Cùm ad hoc in Aduersariorum sententia requiratur physica voluntatis prædeterminatio: quæri iterum potest quid fingi possit in voluntatis natura, vt ea dici possit hîc & nunc exigere hanc prædeterminationem ad hoc potiùs quàm ad oppositum. Cúmque nihil ad rem videatur excogitari posse; videtur effici, vt generalis Dei concursus in solo concursu simultaneo constituendus sit.

Argumenta ex tertia propositione à Concilio damnata, Can. sexto.

HActenus de secunda Propositione à Concilio damnata superest iam vt de tertia subiiciamus

ciamus nonnulla. Ex quibus vberiùs & confirmari possent quæ circa secundam allata sunt.

Tertia igitur & postrema propositio in hoc Canone à Concilio damnata illa erat. Deus eodem modo operatur bona hominum opera, & mala, & ideò vtraque illi æquè tribuenda sunt.

Hæc ipsa propositio ex Aduersariorum sententia deduci videtur: Vt enim ipsi sentiunt bona opera nostra eatenùs operatur Deus, quatenus per auxilium physicè prædeterminans facit vt illa faciamus: quia ergo iidem Auctores volunt nos physicè prædeterminari à Deo etiam ad actus malos pro tota eorum entitate; concedere etiam debent, æquè efficaciter à Deo fieri, vt hos ipsos actus faciamus: ac ipsum proinde horum, atque illorum eodem modo esse causam. Cùm præsertim sicut Deus est qui nos discernit dum bona operamur; ita ipsi concedant eum, qui actum intrinsecè malum producit (addunt quatenùs actus est) discerni à Deo per auxilium actuale à non producente eundem actum.

Prima solutio propositi argumenti reijcitur.

PRima euasio esse potest si dicatur discrimen in modo, quo Deus efficit bona, & mala hominum opera in eo esse, quod ad bona opera concurrat non solùm efficienter ex parte potentiæ; sed etiam moraliter ex parte obiecti suadendo, atque alliciendo. Ad mala verò efficienter duntaxat ex parte potentiæ.

Sed contrà est, primò; quia ex Aduersariorum sententia motio moralis non tribuit rationem ve-

ræ,& propriæ, sed metaphoricæ tantùm causæ ad quam vtpote non influentem agenti ipsum agere; non sequatur effectus. Quare per huiusmodi motionem non facit Deus, vt faciamus, quia vt ibidem contendit Aluarez, si Deus moueret nos solùm moraliter; ipsi dum operamur, discerneremus nosmetipsos à non operantibus: non verò discerneret Deus. Quamuis ergo ad bonum actũ Deus ipse concurrat cùm moraliter, tum etiam physicè prædeterminando. Ad malum verò; physicè tantùm prædeterminando: relinqui tamen videtur idem operandi modus in eo quod adeò præcipuum est, vt ipsum duntaxat spectandum videatur, quippe quod veram per se tantum Deo tribuat rationem causæ, eúmque constituat primam, ac perfectam originem determinationis vt hic actus sit potiùs quàm non sit.

Secundò contra est, quia motio moralis nihil est aliud nisi actus quidam intellectus quem à Deo esse, vt primo Auctore illi negare non possunt, qui ad illum requirunt physicam Dei prædeterminationem; quare merito. Modernus ille cuius sæpe mentionem fecimus concedit tandem huiusmodi actum esse à Deo vt actus est. Cùm ergo in Aduersariorum sententia ad actum peccati concurrat Deus, hominem physicè prædeterminando ad producendam totam ipsius entitatem; atque ad producendam etiam totam realitatem cuiuscumque alterius actus præiequisiti:& præterea prædeterminando, & applicando Diabolum, & aliam quamcumque causam de facto concurrentem ad proponendum obiectum rationi contrarium, atque ad alliciendum ad illud: nulla

nulla sanè causalitas moralis, aut physica deesse videtur; vt propterea Deus dici possit alio, atque alio modo bona hominum opera, & mala operari.

Refellitur secunda solutio eiusdem argumenti.

Secunda euasio est, vt dicatur ideò Deus non esse causa mali operis nostri sicut boni, quia dum benè operamur non solùm influit voluntati nostræ agere, sed etiam bene agere: Secùs autem in actibus peccatorum, quia cùm ad hos non sequatur malitia moralis, vt procedunt à Deo: sed solùm quatenus sunt à voluntate deficiente. In his Deus licet influat nobis agere, non tamen influit malè agere.

Contrà tamen est, quia bonitas etiam moralis bonorum actuum non sequitur ad entitatem ipsorum, vt procedunt à Deo, sed solùm quatenùs procedunt à voluntate creata liberè operante iuxta præscriptum rationis; bonitas enim illa moralis fundatur in libertate, quam habet ille actus respectu voluntatis creatæ, quæ libertas non est in illo, vt procedit à Deo; sed solùm ex modo, quo procedit à causa creata: quò fit vt cum idem planè actus emanat ab amante, desit illi bonitas moralis; quamuis Deus eadem prorsus ratione influat in entitatem illius, qua influit quando à causa creata liberè producitur, & cum bonitate morali: si ergo Deus ideò non est causa peccati, quia malitia non sequitur ad entitatem actus, vt producitur à Deo; ita eadē ratione, neq; erit causa actus boni, quia bonitas moralis non sequitur ad entitatem illius actus vt procedit à Deo, sed so-

lùm vt procedit à causa libera creata. Et sicut Deus verè est causa simpliciter nostri actus boni, quia facit, vt versemur cum perfecta cognitione hîc, & nunc circa obiectum honestum: ita eodem modo erit simpliciter causa nostri actus mali: quia, vt concedunt Aduersarij, Deus est causa prima, & prima radix determinationis, vt homo hîc, & nũc cum tali aduertentia rationis eliciat actum circa obiectum rationi contrarium. Nec refert, quod Deus malitiam formalem actus mali, non intendat verò bonitatem actus boni; quia hic solùm quæritur de modo, quo Deus efficit actum bonum, & malum; non verò de intentione qua vtrumque efficit: præterquàm quod non requiritur, vt aliquis sit Auctor, & causa peccati alterius; vt intendat formalem malitiam ipsius actus, vt patet in eo, qui ex intentione solius participationis lucri aliquem inducit ad furandum: & in sexcentis aliis exemplis: vix enim vnquam continget, vt homines tam improbi sint, vt ex intentione malitiæ moralis aliquem ad peccandum impellant.

Tertia solutio Aduersariorum confutatur.

TErtia denique euasio esse potest, vt dicatur non sequi ex eo quòd Deus sit Auctor actus peccati, & prima origo determinationis ad illum secundùm totam ipsius entitatem, vt sit absolutè causa peccati, quia ad hoc requiritur vt attingat ipsam formalem malitiam, cuius tamen Deus non est causa.

Sed contrà est primò, quia si debet quis immediatè efficere malitiam formalem, vt sit Auctor,

ctor, vel causa peccati alterius; neque Diabolus, neque vllus hominum suadens alteri peccatum; erit causa illius vlla ratione, quia nullus attingit malitiam moralem immediatè; sed eatenùs tantùm eius est causa, quatenùs mouet, ac impellit ad actum quem ipsa inseparabiliter comitatur. Quod ipsum si non esset satis, nullus etiam videretur esse causa peccati in se ipso, quia nullus producit maliciā formalē sui actus praui, nisi quatenùs entitatē actus producit; cui malitia illa annexa est.

Secundò, contrà est, quia vbi quæritur absolutè, & simpliciter causa peccati alterius non quæritur causa immediatè attingens malitiam moralem, sed causa mouens; atque inducens aliquem ad liberum actum cuius obiectum sit rationi contrarium. Sic enim S. Tho. de malo, quæst. 3. ar. 1. & 3. & 1. 2. q. 75. per totam, & quæst. 80. art. 1. 2. & 3. dum agit de causa peccati, solum agit de causa inducente ad actum ipsum peccati liberè eliciendum; & cum perfecta cognitione singulorum in quibus est actio: qua de causa quæst. 80. citat. ar. 1. sic habet. *Respondeo dicendum quod peccatum quidam actus est. Vnde hoc modo potest esse aliquid directè causa peccati per quem modum aliquis directè est causa alicuius actus: quod quidem non contingit nisi per hoc, quod proprium principium illius actus mouet ad agendum: proprium autem principium actus peccati est voluntas. Vnde nihil potest directè esse causa peccati, nisi quod potest voluntatem mouere ad agendum.* Quibus verbis expresfè docet illud agens facere alterum peccare (in quo de malo quæst. 3. ar. 1. dixerat consistere rationem Auctoris peccati alieni) quod voluntatem ipsius moueat, ac inducit ad malum actū,

seu mali actus entitatem producēdam. Hinc enim tum hoc ipso ar. 1. tum aliis citatis ex eo probat nec Dæmonem, aut hominem proponentem obiectum rationi contrarium, ac suadentem, & allicientem ad illud nec obiectum ipsum propositum, nec appetitum sensitiuum esse sufficientes causas peccati, quia cùm satis non sint ad efficiendum vt homo se determinet ad actum peccati non sunt satis vt faciant illum peccare. Quamuis ergo Deus non efficiat immediatè, & per se formalem malitiam nostri actus praui: si tamen efficaciter inducit nos ad motum auersionis ab ipso: tam verum est eum esse nostri peccati auctorem, quàm verum est ipsum facere, vt voluntas nostra eo ipso quod elicit illum motum ab vltimo fine auertatur: vt patet ex S. Tho. de malo quæst. 3. art. 1. Et tantum abest, vt requiratur in proposito propria, & immediata effectio ipsius malitiæ moralis, vt, si S. Tho. credimus 1. 2. quæst. 75. ar. 1. huiusmodi malitia non aliā possit habere causam quàm per accidens, cùm sequi debeat ex illa causa, quæ si ad actum ipsum illiúsve entitatem referatur; est causa per se. Ex his verò potest obiter explicari, quod præter alios Scholiasticos passim docet S. Tho. actum scilicet peccati quatenus ens est, esse à Deo: non enim frustrà vtitur terminis mouendi, ac inducendi ad actum; quando agit de causa peccati; nec frustra eorumdem terminorum mentionem omittere solet, cùm quærit: an actio peccati sit à Deo. Ne enim Deus Auctor efficiatur peccati, negat ipsum inducere voluntatem humanam ad producendum cum perfecta cognitione actum peccati, seu entitatem illius. Ne verò ens aliquod creatum

tum esse concedatur, quòd à Deo non pendeat: fatetur actum prauum, quatenùs ens est, esse à Deo; non vt inducente ad illum, sed vt non subtrahente suum necessarium concursum voluntati, quæ dum ad illum se determinat abutitur sua libertate, & influxu diuino in actu primo ad opposita sibi ablato. Quam distinctionem satis expressit S. Tho. in respōsilla ad 3. alias citata p. 2. q. 80. art. 1. Vbi ait, licèt Deus sit vniuersale principium omnis intentionis motus humani, quòd tamen determinetur voluntas humana ad malum consilium, hoc non esse à Deo, sed ab ipsa in quo S. Tho. secum ipse consentit de malo, quæst. 3. ar. 2. Vbi docet non à motione diuina, sed à dispositione voluntatis creatæ oriri, vt malæ potiùs actiones quàm bonæ sequantur. Atque ex his videtur satis reiecta postrema illa euasio, pro qua tamen.

Instantia quædam Aduersariorum proponitur, & reiicitur.

OBiicies, quia licèt Deus sit Auctor generationis humanæ, non tamen est Auctor culpæ originalis, quę per generationem contrahitur, quęque in anima rationali est, vt in subiecto; quam solus Deus liberè creat. Ergo similiter quamuis Deus Auctor sit entitatis actus quo actualiter peccātur: poterit tamen non esse Auctor formalis malitiæ, quæ illi entitati inhæret.

Respondeo negando consequētiam, quòd enim fieri non possit, vt Deus Auctor sit entitatis peccati actualis liberè elicitæ, seu vt ad illam inducat; & tamen non sit causa peccati, satis constare ducimus ex iis, quæ paulò suprà attulimus, præser-

tim ex S.Tho.agente de causa peccati actualis.Nō tamen simili ratione sequitur, vt Deus sit causa peccati originalis, quia est causa humanæ generationis, & animæ rationalis. Nam,vt omittam,animam rationalem non ita se habere ad peccatum originale, sicut entitas liberè producta peccati actualis ad peccatum actuale: tum quia huiusmodi entitas componit ipsum peccatum actuale; & ipsamet, seu actus cuius est entitas denominatur peccatum actuale; quod animæ rationali; respectu peccati originalis, non conuenit: tum quia non ita sequitur ex natura rei culpa originalis ad animam rationalem ex humana generatione; sicut ad entitatem actus intrinsecè mali cum perfecta cognitione elicitam sequitur malitia moralis: nam hanc non sequi (præscindendo etiam ab omni extrinseco)implicat contradictionem: culpam verò originalem non sequi ad animam rationalem ex communi hominum generatione, non implicat, si à præuaricatione Adæ præscindamus: quæ præuaricatio generationi humanæ,ac ipsi animæ extrinsecum quid est, ac per accidens. Vt hæc (inquam)omittam,animaduertendum est ad peccatum originale proprium cuiusque hominis qui nascitur, intrinsecè requiri, vt illi sit voluntarium voluntate saltem illius cum quo quilibet particularis homo vnum aliquo modo constituit, vt explicant S. Tho. & Caiet. 1. 2. q. 81. ar. 1. Hinc enim fit vt Deus creando animam rationalem, & concurrendo ad generationem humanam non faciat hunc hominem genitum originaliter (vt ita dicam) peccare, vel non sit causa peccati originalis in hoc homine genito: quia non facit, vt huic homi

homini ipsum originale peccatum voluntarium sit: Est enim duntaxat voluntarium, vt explicat Caie. loco citato quatenùs hic homo genitus est aliquid voluntatis Adæ, vt liberè elicientis actum illum ratione cuius primò, & per se voluntarius Adæ fuit huiusmodi defectus; quamuis autem dici possit Deus facere per creationem animæ rationalis simul cum concursu ad humanam generationem, vt hic homo sit membrum Adæ tanquam capitis: & consequenter sit aliquid voluntatis illius. Non tamen facit vt sit aliquid illius voluntatis quatenùs illi est voluntarius huiusmodi defectus; quia hoc ab eo tantum fieri potest, qui efficiat vt hic ipse defectus sit voluntarius Adæ: Deus autem nulla ratione dici potest Auctor inducens ad illam volitionem Adæ ratione cuius hic defectus originalis per se primo fuit voluntarius illi, & per illum posteris omnibus. Ex quo tandem fit vt Deus non faciat, vt hic homo contrahat peccatum originale, seu non faciat peccatum originale in hoc homine, licèt creet animam illius, & concurrat ad ipsius generationem. Cùm tamen in peccato actuali optimè sequatur, vt diximus, vt Deus sit Auctor illius si physicè prædeterminat ad entitatem ipsius cum perfecta cognitione producendam, quia eo ipso facit, vt homini sit voluntarius defectus actualis eo modo, quo voluntarius esse debet, vt homo actualiter peccet.

Atque hęc de Canone 6. & tota 6. seff. quantum ad causam propositam facere videbatur. Omnia autem, & sapientiorum iudicio, S.R.E. correctioni libentissimè subiicio.



OPVSCVLVM THEOLOGICVM FRANCISCI DIOTALLEVII.

De scientia, quam Deus habet de contingentibus sub conditione futuris priùs ratione quàm liberè quidquam decernat.

PROEMIVM.



VPERIORI Opusculo, dum egimus de concursu Dei ad actus liberos volũtatis creatæ; adiumento nobis aliquoties fuit scientia illa, quia Deus nouit ante liberam quamcumque suæ voluntatis operationem futura illa contingentia, quæ conditionata dicuntur. Sed quoniam de hac ipsa scientia, non minor est inter Catholicos controuersia, quã de ipsomet concursu diuino: ideò ne aliqua ex iis, quæ attulimus, nutare quodammodo videantur, contendendum est in præsentia, vt ostendamus huiusmodi scientiam Deo nequaquam esse denegandam: cùm præsertim tàm eximius sit illius in Theologica facultate vsus, vt quæstiones alioqui

obſcuriſſimæ, atque ineſtimabiles eius beneficio apertiſſimè & planiſſimè explicentur. Poſſet autem controuerſia hæc in plures quæſtiones diſtribui, vt ſcilicet primo loco in dubium vocaretur: An Deus contingentia ſub conditione futura ſimpliciter præſciat: deinde, an de illis cògnitionem habeat omninò certam. Tertiò denique, in quo ſigno rationis huiuſmodi cognitio illi inſit: num ſcilicet ante omnem liberam voluntatis operationem; an poſt aliquam, ex qua eorumdem futurorum obiectiua veritas ortum ducat: ſed quia in prima, & ſecunda quæſtione cum Auctoribus phyſicæ prædeterminationis nulla eſt nobis in pręſentia diſſenſio. Hinc fit vt ad inſtitutum noſtrum tertia duntaxat quæſtio pertineat, in qua magna nobis ſupereſt cum eiſdem auctoribus diſceptatio, qui ad phyſicam prædeterminationem tuendam aliqua illius fundamenta in huius quæſtionis tractatione iacere conantur. Hac igitur de re ſolùm agemus, An ſcientia, qua Deus contingentia conditionaliter futura nouità libera aliqua ipſius operatione pendeat, qua de his ipſis futuris quidpiam decernat: An verò liberam omnem operationem anteuertat; Diſputabimus autem de re ipſa, non de nomine, hoc eſt, An huiuſmodi ſcientia appellanda ſit ſcientia media, necne: dum enim rem teneamus, facilè aliorum arbitratui nomen relinquemus; quamuis non dubitem (vt hos obiter attingam) ſcientiã hanc in antiquis diuinæ ſcїẽtiæ diuiſionibus omninò contineri: Non enim intermedia eſt inter ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, quia cùm feratur in res ſub ea ratione, ſub qua non includunt exiſtentiã actu, & realiter
exerci

exercitam, hoc ipso sub scientia simplicis intelligentiæ continetur: nec rursùs dici debet intercedere inter scientiam naturalem,& liberam:quia si liberam scientiam vocemus eam, cuius obiectum sub ea ratione, sub qua est obiectum, potest aliter se habere: hec scientia conditionalium erit libera; nam contingentia, quæ de facto sunt sub conditione futura, & sub hac ratione terminant diuinam cognitionem; potuerunt pro causæ secundæ contingentia, & libertate, sub eadem conditione non esse futura: si verò ea tantùm dicatur libera scientia, quæ libero aliquo diuinæ voluntatis decreto posterior est: omnis planè scientia, quæ liberum quodcumque decretum antecedat, (qualis est hæc, de qua agimus) naturalis: ac proinde huiusmodi scientia nulla ratiōne erit media; sed sub alterutro membro continebitur: sed iam quæstionem de re ipsa aggrediamur, in qua illud potissimùm nobis propositum erit: vt sententiam S. Tho. accuratissimè inuestigemus, ac explicemus.

CAPVT I.

Refertur opinio negans habere Deum certam scientiam horum futurorum priùs ratione quàm aliquid de ipsis decernat. Et ordo in ea confirmanda seruandus innuitur.

DOctores qui causas secundas etiam liberas à Deo prædeterminari putant ad singulas actio

actiones, cùm animaduertant diuisionem gratiæ in sufficientem, & efficacem, & prædestinationis certitudinem, atque alia permulta, omni prorsus prædeterminatione reiecta egregiè explicari posse huius scientiæ beneficio, si Deo inesse dicatur priùs ratione quàm vllum actum liberum habeat: hinc omnes neruos in eo contendunt, vt suadeant scientiam contingentium sub condictione futurorum Deo tribui non posse, nisi post liberum aliquod ipsius decretum, à quo ratio conditionalis futuri in ipsa contingentia deriuetur. Vt, nimirum, sublato scientiæ huius vsu ad explicanda ea, quæ commemorauimus, colligere ipsis liceat physicæ prædeterminationis necessitatem. Aiunt ergo futura conditionata, quæ significantur per conditionales propositiones, in quibus dictio (si) accipitur illatiuè in rigore consequẽtiæ: si consequentia sit bona cognosci certò à Deo per scientiam merè naturalem, quæ liberum omne decretum antecedit: quia scilicet cùm sit ex natura rei necessaria connexio inter antecedens, & consequens, futura huiusmodi conditionalia sub hac ipsa ratione sunt necessaria, non autem contingentia: ex quo fit, vt ne fingi quidem possit, opus esse ad ea cognoscenda libero vllo decreto. Atque hac in re nulla est controuersia.

Alia verò futura conditionata, in quorum propositionibus dictio *(si)* non importat necessariam illationem; sed concomitantiam antecedentis cum consequente, eò quòd antecedens in rerum natura futurum non sit sine consequente. Quæ in ratione conditionalis futuri contingentia sunt, quia consequens cum antecedente, seu cum conditio-

ditionibus necessariam connexionem non habet: Huiusmodi (inquam) futura ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis, vt adimpleta conditione hoc aut illud sit, contendunt hi Auctores nullatenus à Deo certò cognosci vt futura, sed solùm vt possibilia: ita vt quos actus producturus esset quilibet homo, si in hoc, vel illo ordine rerum constitueretur: non aliter Deus intelligat quàm per liberum suum decretum, quo statuit, vt homo in hoc, vel illo ordine collocatus hos, aut illos actus eliciat. Hanc verò sententiam pluribus probare conantur: non tamen omnia (ni fallor) attingunt ad eam, saltem in speciem confirmandam aptiora, quæ sanè in medium afferenda sunt, vt pluribus iisque validioribus argumentis posteà dilutis oppositæ opinionis veritas faciliùs appareat. Proferam igitur ea, quæ mihi iamdiu difficultatem visa sunt continere non spernendam, in quibus licèt magna saltem ex parte contineãtur argumenta ab aliis allata, si qua tamen prætcrita videbuntur, ea sigillatim afferemus posteà, & dissoluemus: quamuis facilè mihi persuadeam futurum, vt sua sponte corruant, refutatis iis, quę grauiora mihi, ac firmiora videntur. Hæc autem tripartitò distribuam, vt primo loco afferam argumenta ab auctoritate S. Th. petita. Posteà rationes Theologicas proponam: Tertiò denique oppugnem ea, quæ ad oppositam sententiam explicandam, aut confirmandam ab Auctoribus ipsius excogitata sunt. Rem ipsam ergo aggrediamur.

CAPVT

CAPVT II.

Proposita sententia probatur aucto-ritate S. Thomæ.

HÆc opinio non sine magna quadam specie probabilitatis videtur ex doctrina S. Tho. probari posse hoc pacto.

In sententia ipsius nulla alia ratione Deus potest certò cognoscere futura contingentia absoluta quàm intuendo illa per visionem, quæ in ea feratur ab æterno vt coëxistunt æternitati pro certa differentia temporis; atque ab æterno ea respiciat, prout in sua differentia temporis actu sunt extra causas. At hoc falsum esset, si Deo inesset certa scientia contingentium sub conditione futurorum ante omnem actum liberum. Ergo in sententia S. Tho. falsum est huiusmodi scientiam ea ratione Deo esse tribuendam. Maior accipi posset tanquam concessa à sectatoribus opinionis contra quam argumentamur; Illi enim (vt patet ex Suarez in Opusc. lib. 1. de concursu Dei cap. 14. sub titulo scholasticorum testimoniis eadem veritas roboratur) ex hac ipsa propositione probare solent physicam prædeterminationem S. Thomæ prorsus ignotam fuisse, quia, nimirum, ignotus eidem fuit modus alius certò cognoscendi futura cõtingentia absoluta ab æterna visione actualis ipsorum existentiæ distinctus, quem physica prædeterminatio suppeditaret: sed non desunt prætereà S. Thomæ ac Thomistarũ clarissima testimonia, quæ maiorem illam propositionẽ certissimã reddant.

Vtrum

Vtrum verò argumentum quod vngemus: ad hominem præsertim firmissimum est, quia (vt indicauimus) eadem prorsus ratione agimus contra eos qui scientiam illam conditionalium Deo tribuunt ante decretum: quia ipsi contra Auctores physicæ prædeterminationis scientiam hanc pro eo rationis signo negantes agere solent. Iam quod attinet ad maiorem nostram propositionem; vt, scilicet, Deus eatenus tantùm futura contingentia absoluta cognoscat, quatenus ea videt vt præsentia æternitati, atque extra causas. Illa conceptis verbis haberi videtur apud S. Thomam vbicunque agit de cognitione diuina huiusmodi futurorum, hoc est in 1. dist. 38. ar. 5. & 1. contra gen. c. 67. quæst. 2. de verit. ar. 12. quæst. 16. de malo ar. 7. & p. p. quæst. 14. ar. 13. Hinc p. p. loco citato ad secundum pro eodem accipit, vt futurum contingens subsit certę scientiæ Dei, atque sit in sua præsentialitate, seu extra causas inquiens. *Et similiter si dicam: si Deus scit aliquid illud erit: consequens intelligendum est, prout subest diuinæ scientiæ, scilicet, prout est in sua præsentialitate: & sic necessarium est, sicut & antecedens, quia omne quod est dum est, necesse est esse, vt dicitur in 1. Periherm.* Et propterea in 1. sent. ar. 5. citato, dum vult Deum certò cognoscere futura contingentia intuendo illa, vt actu sunt extra causas, excludit expresse per particulam (nisi) quemcunque alium modum ex certo cognoscendi. In resp. enim ad tertium, dum loquitur de futuro contingenti ait. *Ideò dicitur quod in se cõsideratum est contingens, sed relatum ad Dei cognitionem est necessarium, quia ad ipsam non refertur, nisi secundùm quod est in esse actuali: & ideò simile est: sicut si ego videam sortem præsentialiter currere.*

currere. Et rursus in resp. ibidem ad quartum agens de eadem re, ait: *Quia ista res non ponitur subiacere scientiæ diuinæ, nisi dum est in actu secundùm quod determinationem, & certitudinem habet: ipsam enim necesse est esse dum est.* Denique in resp. ad 6. vbi agit de respectu, quo diuinus intellectus per certam sciẽtiam hæc ipsa contingentia futura respicit, vt obiecta: sic habet. *Ad sextum dicendum quod, quamuis iste respectus ad rem, sit inseparabilis secundùm quod attingit eam; non tamen attingit eam, nisi prout est in esse actuali suo præsentialiter considerata.* In his igitur ita continetur nostra illa maior, vt nihil clariùs atque expressiùs videatur optari posse.

Huc accedit quod idem S. Thom. p.p. quæst. 14. ar. 13. citato hæc scribit. *Contingens aliquod dupliciter potest considerari vno modo in seipso secundùm quod iam in actu est: & sic non consideratur vt futurum, sed vt præsens, neque ad vtrumlibet contingens; sed vt determinatum ad vnum: & propter hoc sic infallibiliter subdi potest certæ cognitioni, vtpote sensui visus, sicut cùm video sortem sedere. Alio modo potest considerari contingens, vt est in sua causa: & sic consideratur, vt futurum, & vt contingens nondum determinatum ad vnum: quia causa contingens se habet ad opposita: & sic non subditur per certitudinem alicui cognitioni.* Quibus apertè docet S. Thom. rem contingentem eatenùs esse futuram, quatenùs est in potentia, & in causa, quæ ad vtrumlibet se habet: ac proinde ab ipso etiam Deo eatenùs solùm posse certò cognosci, quatenùs videtur, vt est extra causas actu existens, & præsens æternitati. Qua de causa quæst. 2. de verit. ar. 12. ait: *Ex quo patet quod contingens, vt futurum est per nullam cognitionem, cui falsi-*

tas subesse non possit, cognosci potest; vnde cùm diuina scientia non subsit falsitas, nec subesse possit impossibile esset quod de contingentibus futuris scientiam haberet Deus, si cognosceret ea vt futura sunt. Atque eandem omnino doctrinam tradit S. Thom. aliis locis suprà citatis : ex qua videtur exploratissimum illud esse, vt in sententia S. Thom. non aliter possit Deus certò cognoscere futura contingentia absoluta, quàm cognoscendo illa, vt non ampliùs futura, hoc est, vt non sunt in potentia caussarum, sed vt actu existunt præsentia æternitati. Quod ipsum, vt magis ac magis confirmetur, addi potest communis Scholasticorum consensus in intelligenda sententia S. Thom. in sensu à nobis explicato. Ex Thomistis enim ita eam intelligit Capreol. Princeps Thomistarum in 1. d. 38. quæst. 1. ar. 2. per totum, vt constat legenti. Ita etiam eam intelligit Ferrar. 1. contra gen. cap. 66. §. ad 2. dub. & cap. 67. Ita præterea eam intelligit Caie. p. p. q. 14. ar. 13. §. Dicit 2. Dersa Hyspalen in p. d. 38. quæst. 1. ar. 1. concl. 2. & 3. & ar. 4. ad 7. Aureoli contra tertiam conclusionem, & in præmissis pro responsione ad argumenta Grego. contra quartam conclusionem Aquar. in addit. in Capreol. lib. 1. sent. dist. 38. conclu. 6. & sequentibus. Cathar. toto libello de præscientia & Prouidentia Dei : Franciscus à Christo in p. dist. 39. quæst. 6. & Palat. dist. 38. quæst. 2. Aureol. cap. 1. dist. 38. ar. 1. Scot. in 1. dist. 39. quæst. 1. & ibi Lichett. atque alij Scotistæ. Ex quibus patet sententiam S. Thomæ à nobis explicatam adeò perspicuam esse, vt de ea inter antiquos, & doctissimos S. Thomæ discipulos omnis planè suspicionis expertes, atque inter ipsos etiam

S. Thom.

S. Thom. Aduersarios nulla vmquam potuerit esse dissensio. Maneat ergo, verissimam esse illam maiorem propositionem, vt, scilicet, in sententia S. Thom. hac vna ratione certò cognoscat Deus futura contingentia absoluta, quatenùs ea intuetur ab æterno, vt actu existentia in certa differentia temporis; atque vt præsentia æternitati.

Iam redeamus ad minorem, in qua dicebamus falsum esse id quod in maiori continetur, si Deus habeat scientiam contingentium sub conditione futurorum ante omnem liberum actum. Minor hæc probatur, quia propter illam scientiam conditionatorum alio modo potest Deus certò cognoscere futura contingentia absoluta quàm intuendo actualem eorum existentiam.

Si enim Deus nouit futurum, vt Petrus hoc tempore liberè loqueretur; si hæc vel illa occasio sese offerret: sicut priùs purificatur conditio quàm actu existat loquutio, quæ ab ea conditione pendet; ita priùs videt Deus adesse conditionem, quàm videat loquutionem actu existentem: Dum verò videt adesse conditionem, hoc ipso cognoscit futurum conditionale transisse ad rationem futuri absoluti: ac propterea abstrahendo à visione loquutionis vt actu existentis, ipsam loquutionem scit certò futuram absolutè ex eo præcisè quod videt ipsam conditionem: quam videt non modò priùs quàm videat loquutionem existentem, sed etiam priùs quàm videre possit liberum suum decretum de concurrendo simul cum Petro immediatè ad actum loquutionis: cuiusmodi decretum antecedere omninò debet tanquam

causa, existentiam loquutionis, & cognitionem illius. Ad hanc enim duo diuina decreta requiruntur: Alterum, quo Deus liberè statuat concurrere, vt Petrus in ea occasione collocetur, in qua liberè est loquuturus: Alterum verò quo liberè statuat immediatè cooperari Petro in ea occasione constituto ad actum loquutionis: quod posterius decretum adeò diuersum est à primo, vt ab illo seiungi possit. Eo ipso igitur quod primum decretum adest nihil ampliùs requiritur, vt iuxta sententiam S. Thom. Petrus intelligatur à Deo, vt in illa ipsa occasione actu existens, cúmque nondum intelligatur esse secundum decretum: sed adhuc pro diuina libertate posse esse, & non esse: fit vt à Deo videatur purificata conditio priùs quàm sit illud decretum, quod ad efficiendam & videndam loquutionis existentiam prærequiritur.

Confirmatur eadem minor, quia posita huiusmodi scientia futurorum conditionatorum Deus ante omnem liberum actum suum certò cognoscit, exempli causa, hanc maiorem propositionem, si Petrus constituatur in his circumstantiis loquetur. Rursus posito decreto de concurrendo ad Petrum in illis ipsis circumstantiis constituendum, eo ipso præcisè abstrahendo à visione actualis loquutionis, & quocumque alio; cognoscit Deus hanc minorem: Petrus est in his circumstantiis. Ergo eo ipso præscindendo ab actuali existentia loquutionis, & visione illius, ac alio quocumque, scit in eo signo rationis (in quo nondum est decretum absolutum de concurrendo ad Petri loquutionem) Petrum ipsum absolutè esse

loquu-

loquuturum. Consequentia est satis euidens: nam si in intellectu creato, qui naturaliter non potest priùs quàm res existant; habere actum quo earum existentias videat; ponatur certa cognitio illarum duarum propositionum per reuelationem; eo ipso ille intellectus in eodem signo rationis cognoscet Petrum certò, & absolutè loquuturum, etiamsi loquutionem ipsius vt actu existentem minimè intueatur. Ergo multò magis hoc ipsum tribuendum est Deo qui earum præmissarum veritatem longè perfectiùs percipit, quàm possit ab vllo intellectu creato percipi per reuelationem, aut quacumque ratione. Et sanè satis per se absurdum apparet, vt qui habet euidentem cognitionem maioris, & minoris propositionis alicuius Argumenti in recta forma constituti, non habeat eo ipso euidentem cognitionem (semoto quocumque alio in præmissis non contento) consequentis, quod per bonam consequentiam ex illis præmissis infertur. In proposito autem illæ propositiones; si Petrus constituatur in his circumstantiis loquetur: Petrus est in his circumstãtiis: sunt maior, & minor argumenti optima forma præditi. Ex quibus per optimam consequentiam infertur, vt Petrus absolutè sit loquuturus: Et loquutio, vt actualis, est ratio obiectiua posterior nullo modo in præmissis contenta. Reliquum ergo est, vt si Deus antequàm videat loquutionem Petri actu existentem, certam habet illarum præmissarum cognitionem; certò etiam cognoscat Petrum absolutè loquuturum, priùs quàm videat ipsius loquutionem, vt actu existentem, ac præsentem æternitati: Ac proinde vt contra senten-

etiam S.Thom.alia etiam ratione Deus certò cognoſcat futura contingentia abſoluta quàm intuendo illa quatenus actu ſunt extra cauſas. Id quod expreſsè fatetur Molina p.p.quæſt. 14.ar.13. diſp.14.§.2. Deus. Vbi ex eo quod Deus nouerit ante omne decretum contingentia futura ex hypotheſi, ſi ipſe hunc,aut illum ordinem rerum cum his,aut illis circumſtantiis creare vellet: infert,vt eo ipſo quod liberè elegit hunc ordinem rerum quem re ipſa elegit; in ipſamet electione priùs noſtro intelligendi more cum fundamento, in re cognouerit contingentia abſolutè futura,quàm aliquid non modò in tempore,ſed etiam in æternitate extiterit, & videri potuerit,vt præſens,ac extra cauſas.

Reijcitur prima reſponſio, quæ ad vim allati argumenti eneruandam afferri poſſet.

AD hoc argumentum ſatis iam (vt opinor) confirmatum reſponderet fortaſſe quiſpiam; rectè quidem per ipſum probari modum quẽdam certò cognoſcendi futura contingentia abſoluta diſtinctum à viſione quæ in ea feratur, quatenus æternitati præſentia ſunt: ſed tamen quia in hoc modo intrinſecè includitur imperfectio diſcurſus: non poſſe ipſum tribui Deo: Ac propterea licèt in Deo conſtituatur ſcientia contingentium ſub conditione futurorum ante omnem actum liberum, iuxta ſententiam tamen S. Tho. dici debere futura contingentia abſoluta, non aliter ab eo certò cognoſci, quàm per æternam viſionem, quæ ab æterno ea reſpiciat, vt in ſua differentia temporis ſunt

fint sunt extra causas: quia scilicet hæc sola ratio cognoscendi superest expers eius imperfectionis, quæ nequeat cum diuinitate consistere.

Sed contrà est, quia non minùs pugnat cum perfectione intellectus diuini, vt ab eo ratio aliqua obiectiua non cognoscatur, quæ in se cognoscibilis sit, & percipiatur ab intellectu creato quam vt ab eodem aliquid intelligatur per discursum. Quò fit, vt responsio allata retorqueri possit. Ex dictis enim suprà satis constat, si scientia illa contingentium sub conditione futurorum concedatur, negari non posse quin eadem contingentia apta sint cognosci sub futuri absoluti ratione vt contra distincta à ratione præsentis, & coëxistentis æternitati: ex quo etiam sequitur, vt hæc ipsa ratio futuri diuersa à ratione præsentis & coëxistentis æternitati attingi debeat ab intellectu diuino, quem latere non potest vlla obiectiua ratio. Si ergo hæc ipsa ratio futuri absoluti nonnisi per discursum intelligi potest; vt videtur velle illa responsio: Hoc ipso quod admittimus scientiam illam conditionalium ante omnem actum liberum: incidimus in hoc absurdum, vt Deo tribuere debeamus notitiam aliquam discursiuam: ac proinde scientia illa omnino videtur ante actum liberum neganda.

Sed vt eadem responsio nullius planè momenti esse demonstretur: animaduertendum est, cognitionem in eo quod discursum inuoluat, aut excludat non tam pendere à ratione obiecti quàm à natura intelligentis magis, aut minus perfecta, qua de causa omnia, quæ nos per discursum intel-

ligimus, non Deus modò, sed Angeli etiam intelligunt, absque vllo discursu: & quicquid in se tale est, vt possit esse obiectum certæ cognitionis discursiuæ ab imperfectiori intellectu manantis: potest etiam esse obiectum certæ cognitionis, quæ pro nobiliori natura sui intellectus omni discursu careat. Nostrum igitur argumentum probat quidem contingentia sub ratione futuri absoluti quatenus hæc ratio diuersa est à præsentia, & coexistentia æternitati certò cognosci posse per discursum ab intellectu imperfectiori: sed hoc ipso etiam probat, posse eadem sine discursu sub eadem ratione certò cognosci à Deo. Cùm enim præmissæ illæ (si Petrus ponatur, in his circunstantiis loquetur: Petrus est in his circumstantiis) ex quibus infertur loquutio Petri sub ratione futuri absoluti contra distincta ab eius actuali existentia: priùs ratione veræ sint quàm eadem loquutio esse possit præsens, & coexistens æternitati: eo ipso etiam in re verum est Petri loquutionem esse absolutè futuram: quia impossibile est, vt sit connexio extremorum cum medio absque connexione extremorum inter se: & ideò sicut Deus perfectissimo suo intelligendi modo in illarum præmissarum veritate intuetur connexionem extremorum cum medio, ex quo per optimam consequentiam inferri potest loquutio Petri sub futuri absoluti ratione diuersa ab eius actuali existentia, & præsentia in æternitate, eámque intuetur priùs ratione, quàm eadem loquutio concipi possit, vt existens: ita necesse est, vt cum eadem cognitionis perfectione intueatur connexionem extremorum inter se; hoc est, loquutionem Petri, vt absolutè futuram priùs

ratione

ratione quàm videre possit eandem, vt extra causas, & coexistentem æternitati: si enim intuetur connexionem extremorum eo prorsus modo quo est; videt eandem connexionem esse nexum etiam, & connexionem extremorum inter se. Quare frustrà obiicitur non posse Deo tribui propter imperfectionem discursus modum illum cognoscendi futura contingentia absoluta, quem S. Tho. non modò non admisit, sed etiam expresse exclusit.

Secunda responsio ad idem argumentum refellitur.

ALij forsan existimabunt argumentum propositum alia ratione dilui posse: si, nimirum, dicamus in maiori illa propositione (si Petrus constituatur in his circunstantiis loquetur) subintelligendam esse aliam conditionem: hoc est, si illi non desit concursus diuinus. Hoc enim posito fit, vt quamuis Deus videat Petrum in his circunstantiis constitutum: cùm tamen absolutè loquuturum non priùs videat, quàm videat suum decretum circa loquutionem, & concursum ad illam: quo decreto posito statim videt Deus loquutionem illam, non vt futuram, sed vt præsentem æternitati, ac extra causas.

Sed contra hanc responsionem videntur vrgere plura. Primò enim si tota responsio admittatur: Argumentum tamen propositum satis retinet roboris ad probandum modum aliquem certò cognoscendi futura contingentia absoluta, qui sententiæ S. Tho. aduersetur. Hæc enim responsio

satis apertè concedit contingens, vt non est præsens, non esse quantum, ex ipso est, & causa ipsius proxima incapax certæ cognitionis sub ratione futuri, aut non futuri propter indeterminationem ad esse, atq; ad nō esse: sed totam rationem incertitudinis oriri quodāmodo extrinsecùs ex eo, quòd necessarius concursus causæ primæ deesse possit. Quò fit, vt sicut dicitur De⁹ ante omne decretum sciuisse Petrum quantum ex ipso esset (vel nisi Deus necessarium concursum subtraheret) loquuturum, si in his circumstantiis constitueretur, ita tribui etiam Deo debeat ante decretum immediatum circa loquutionem, vel concursum ad illam certissima cognitio, qua sciat Petrum in his circumstantiis positum pro sua libertate absolutè loquuturum, nisi ipse eidem Petro desit in necessariis ad eandem loquutionem: quem cognoscendi modum cum S. Thom. sententia non cohærere satis ostendunt ea quæ suprà attulimus initio huius cap. 2. in probatione maioris propositionis. Dum enim S. Tho. negat futura contingentia absoluta posse aliter certò cognosci quàm per visionem, quæ in ea feratur, vt existentia sunt: non ideò id negat, quia pro libertate diuina fieri potest, vt causæ liberæ creatæ desit concursus necessarius ad actum: sed quia causa contingens, & libera se habet ad opposita, & eius effectus vt non est præsens; est in ipsa, & ratione ipsius abstrahendo ab omni extrinseco & indeterminatus vt sit, aut non sit.

Confirmatur, quia futura necessaria dicuntur simpliciter certò cognosci eo ipso, quod per comprehensionem causæ ipsorum cognoscuntur, quatenus

tenus futura sunt ex parte ipsius causæ proximæ, quamuis ea incertitudo quasi ab extrinseco supersit; an scilicet defuturus sit necessarius concursus causæ primæ, necne. Ergo similiter cum S. Tho. negat, posse etiam à Deo certò cognosci futura contingentia absoluta vt futura sunt: loquitur de illa certitudine, quæ attenditur ex parte effectus; vt est in sua causa proxima, ita vt abstrahendo etiam à libertate voluntatis diuinæ ad concurrendũ, & non concurrendum: incertum omninò sit in quam partem futurum sit, vt se moueat libertas creata. In eodem enim sensu negat S. Tho. certò cognosci posse contingentia vt futura sunt: quo ipse & alij passim concedunt certò cognosci posse necessaria similiter, vt futura sunt: Ac proinde falsum omnino est in sententia S. Tho. posse certò cognosci loquutionem Petri in his circunstantiis constituti esse absolutè futuram, quantum est ex parte ipsius Petri.

Secundò, contra eandem responsionem est, Quia admissa etiam in illa maiori (si Petrus constituatur in his circunstantiis loquetur) alia conditione; nimirum, nisi illi desit concursus diuinus: integrum tamen manet argumentum initio propositum: quia si Deus ante omnem liberum actum scit, contingens sub illa duplici conditione esse futurum; eo ipso videt in alio signo rationis idem contingens, vt absolutè futurum non intuendo ipsum vt præsens, & coëxistens æternitati: Post cognitam enim illam maiorem propositionem duplici conditione suspensam, accedente decreto de concurrendo ad Petrum in his circunstantiis constituendum; videt Deus purificatam

primam

primam conditionem, dum videt Patrum in his ipsis circunstantiis constitutum. Posteà verò eo ipso quod Deus Petro ita constituto non vult deesse in necessariis ad ipsius loquutionem, certò scit Petrũ obsolutè loquuturũ abstrahendo à visione loquutionis, vt existentis,& pręsentis:solâ enim purificatio illarũ duarum cõditionũ præcisè considerata est satis, vt veritas futuri conditionalis transeat in veritatem futuri absoluti, atque sub hac ratione abstrahendo ab alio quocunque cognosci possit. Quare etiamsi per impossibile res in aliqua differentia temporis existentes non viderentur à Deo ab æterno, vt in suo tempore existentes: hoc ipso tamen quod ab æterno videret Deus purificatam duplicem illam conditionem inclusam in propositione conditionali nota ante omne decretum, certò sciret loquutionem Petri absolutè futurã:quo modo etiam eã sciret quilibet intellectus creatus non attingens loquutionem, vt existentem,antequam existat:cui maior illa propositio conditionalis, atque vtriusque cõditionis purificatio reuelaretur: & de facto Deus si habet huiusmodi scientiam conditionatam duplici illa conditione: etiamsi contingentia futura videat ab æterno vt existentia:eadem tamen in aliquo priori signo rationis cum fundamento in re videt sub ratione futuri absoluti: in exemplo enim proposito priùs est Deum velle non deesse Petro in his circunstantiis constituto in necessariis ad ipsius loquutionem, quàm loquutio ipsius rationem habeat præsentis & coëxistentis æternitati. Ex quibus omnibus liquidò constat illam aliam conditionem, cui nititur responsio, quam oppugnamus,

non efficere, vt hæc ſcientia conditionalium ante decretum Deo non ſuppeditet modum certò cognoſcendi futura contingentia abſoluta diſtinctum ab æterna viſione actualis ipſorum exiſtentiæ, atque à S.Tho. excluſum. Qui cognoſcendi modus nō eſt ille ipſe, quo Scot in 1. diſt.39. viſo de contingentia, & alij dixerunt futura contingentia abſoluta à Deo cognoſci in ſuo decreto. Hi enim putāt rationē totā futuri abſoluti in decreto diuino niti, vt in antecedenti, ac infallibili cauſa determinationis cauſæ ſecundę: & totam certitudinem cognitionis oriri ex cognitione huius decreti. Nos autem ex ſua ſcientia conditionata inferimus in contingentibus rationem quādam futuri abſoluti, quæ pendeat ab vſu libertatis creatæ: ita vt decretum diuinum ſe habeat ſolum, vt cauſa alicuius concomitantis neceſſarij, id eſt, generalis concurſus: & certitudo, qua huiuſmodi contingens abſolutè futurum cognoſcitur, nitatur illi obiectiuæ ipſius veritati in ratione futuri abſoluti, quam apertè demonſtrat veritas futuri conditionalis ab eodem priùs ratione habita.

Confirmatur hæc ſecunda eiuſdem reſponſionis oppugnatio, quia ſi Deus circa Petrum vna cum decreto ipſum creandi haberet etiam hoc decretum: quod nullatenus eſt impoſſibile, nimirum: Nolo vnquam illi denegare concurſum meum, eo ipſo quòd videret illum in his circunſtantiis conſtitutum, in quibus ante omne decretum præuiſus fuerat loquuturus, ſi in illis poneretur, nec deeſſet neceſſarius concurſus cauſæ primæ: eo ipſo, inquam, purificata eſſet omnis conditio, & perfectiſſima certitudine ſciret illum abſolutè

lutè loquuturum seclusa etiam omni visione loquutionis, vt existentis, ac præsentis æternitati. Quare constat omnino alium cognitionis modum à nobis illatum non impediri per additionem illius conditionis (nisi desit concursus diuinus.)

Tertiò, contra eandem responsionem est, quia subintellecta etiam in illa maiori propositione (si Petrus constituatur in his circunstantiis loquetur) illa alia conditione (nisi desit concursus diuinus) certò tamen poterit Deus cognoscere loquutionem absolutè futuram alio modo quàm intuendo illam, vt existentem: idque non solùm post decretum immediatum circa loquutionem, vel concursum ad illam, vt paulò antè in secunda oppugnatione diximus, sed etiam ante huiusmodi decretum. Nam si Deus ante quodcunque decretum prævidet sub conditione actus liberos nostros futuros: ante quodcunque etiam decretum actuale prævidet, vt conditionaliter futuros actus liberos suæ voluntatis. Quare sicut dicitur prævidere Petrum, quantum ex ipso est loquuturum, si ponatur in his circumstantiis: ita etiam dici potest prævidere sub eadem conditione constitutionis Petri in his circunstantiis, se non denegaturum eidem Petro concursum ad loquendum. Quo posito, eo ipso quòd Deus videt Petrum esse in his circunstantiis, antequàm actu decernat cum illo concurrere, videt suũ concursum Petro absolutè non defuturum; ac proinde purificata omni conditione videt loquutionem Petri nondum existentem esse, omnino absolutè futuram.

Neque enim refert quod Molina p. p. quæ. 14. ar.

ar.13.disp.17.& in Concord.ibidem asseruerit actus liberos diuinos, vt conditionaliter futuros ab ipso Deo, non cognosci licet sub ea ratione ab illo cognoscantur actus arbitrij creati. Hæc enim opinio reiicitur à Suarez in Opusc.lib.2.de scient.condit. futur. conting. & aliis Auctoribus huius scientiæ conditionalium ante decretum quam in præsentia oppugnamus. Quorum auctoritas hac in re pluris facienda est, cùm satis ostendant Molinam in proposito non philosophari consequenter: nulla enim probabili ratione explicari potest veritas futuri conditionalis in actibus liberis creatis, quin eadem reperiri possit in actibus liberis diuinis, quibus si huiusmodi veritas insit, implicat contradictionem, vt sub ratione futuri conditionalis intelligibiles non sint ab intellectu diuino.

Refutatur tertia Responsio, quæ ad idem argumentum dissoluendum afferri posset.

TErtio tandem loco videbitur fortasse alicui propositum argumentum ita solui posse; si, nimirum, dicatur Deus post scientiam futurorum omnium contingentium ex hypothesi priùs quidem ordine executionis velle, vt sint conditiones, postea verò à fit illud contingens quod sub illis conditionibus erat futurum: sed ordine intentionis priùs velle, vt sit ipsum contingens, quàm velit, vt sint conditiones, à quibus ipsum contingenter pendet: ita vt in exemplo proposito sæpiùs cùm præuiderit Deus Petrum loquuturum, si ex his circunstantiis constitueretur: ideò statuat Petrum in his circunstantiis collocare, quia vult vt ipse loquatur,

quatur, & consequenter, quia vult cum ipso concurrere ad loquutionem. Hinc enim sequitur primò vt priùs videat Deus se actu velle cum Petro concurrere ad ipsius loquutionem, quàm videat purificatam conditionem ratione cuius dicebatur à nobis suprà, videri vt futurus conditionaliter, & postmodum, vt futurus absolutè ipsemet actus liber diuinæ voluntatis.

Seruandò sequitur vt admissa etiam in Deo hac scientia contingentium sub conditione futurorum ante decretum, futura contingentia absoluta iuxta sententiam S. Tho. non aliter à Deo certò cognoscantur, quàm per visionem, quæ illa respiciat vt existentia sunt, & præsentia æternitati. Cùm enim post scientiam huius conditionalis (si Petrus constituatur in his circunstantiis loquetur) sit decretum, quo Deus statuit, vt Petrus loquatur, & statuit cum eo ad loquutionem concurrere, & ob hanc ipsam voluntaté statuit, illum in his circunstantiis collocare: in signo rationis quod huiusmodi decreto hæc omnia certo ordine complectente posterius est, non potest videre Deus Petrum actu constitutum in his circunstantiis, videndo loquutionem ipsius, non vt existentem & præsentem, sed vt futuram; quia hæc loquutio in hoc instanti rationis verè est extra causas & præsens æternitati, cùm ad actualem ipsius existentiam & æternam visionem, quæ in eam feratur, vt existentem, nihil aliud prærequiratur, nisi decretum diuinum de constituendo Petro extra causas in certis circunstantiis, & de concurrendo ad actum loquutionis. Quare simul videtur purificata conditio, dum videtur Petrus in his circunstantiis constitu-

tus:

tus; & ſimul videtur loquutio ipſa vt actu exiſtens extra cauſas; ac proinde non inuenitur modus vllus cognoſcendi hanc loquutionem & alia contingentia quæcumque in ratione futuri abſoluti diſtinctus ab eo, quem agnouit, atque approbauit S. Thom.

Sed contra hanc reſponſionem eſt; primò, quia ad tuendam ſententiam S. Thom. non eſt ſatis, vt Deus futura contingentia abſoluta certò præſcire nequeat, niſi quatenùs præſentia ſunt æternitati ex eo quòd hic vel ille ordo liberè ſit inter actus diuinæ voluntatis. Quod enim huiuſmodi futura certò aliter cognoſci non poſſint, non pendet iuxta ſententiam S. Thom. initio huius cap. explicatam, ex libertate diuina, quæ priùs ordine intentionis verſetur circa hoc, quàm circa illud. Nam totum huius opinionis fundamentum eſt in natura rei contingentis, & cauſæ ipſius ad oppoſita ſe habentis; quod ſanè per hanc reſponſionem euertitur; quia innititur ſolùm ordini actuum liberorum diuinæ voluntatis. Quare ſi Deus alium ordinem in his actibus liberè conſtitueret; nullatenùs immutata rei contingentis, & cauſæ ipſius natura; ſtatim oriretur S. Thom. omnino reclamante alius modus certò cognoſcendi futura contingentia abſoluta. In noſtro enim exemplo: ſi poſt præuiſionem huius conditionalis (ſi Petrus ponatur in his circumſtantiis loquetur) dicatur Deus non decreuiſſe abſolutè ex ſe, vt Petrus loqueretur, ita vt propter hanc voluntatem; abſolutè etiam voluerit ipſum in his circumſtantiis collocare: ſed ex ſe noluiſſe potiùs loquutionē Petri quàm

illius negationem: Ac propterea liberè statuisse quidem Petrum in his circumstantiis constituere; non tamen in eum finem vt infallibiliter loqueretur: & ea tantùm de causa voluisse ad Petri loquutionem concurrere, ne vsum libertatis ipsius impediret, si hoc (inquam) quod possibile omnino est, ponatur: prius simpliciter erit decretum de Petro in his circumstantiis constituendo, quàm decretum immediatum circa ipsius loquutionem, & concursum ad illam, atque ante huiusmodi decretum immediatum loquutio à ratione futuri contingentis conditionalis transibit ad rationem futuri contingentis absoluti. Ac proinde posito ordine illo possibili actuum diuinorum, sequetur hoc in sententia S. Thom. impossibile, vt huiusmodi contingens purificata conditione statim post primum decretum circa antecedens propositionis conditionalis, certò prænoscatur vt futurum absolutum seclusa quacumque visione ipsius sub ratione existentis, & præsentis æternitati, vt clariùs, & fusiùs intulimus suprà. Ex quo patet quantum hæc responsio aberret à sententia S. Thom.

Adde quod retento etiam inter actus liberos voluntatis diuinæ ordine illo quem responsio constituit: non tamen euitatur difficultas argumenti. Nam licet Deus priùs habeat decretum immediatum (vt intentionem quandam finis) de loquutione Petri & concursu ad illam; posteà verò habeat tamquam voluntatem mediorum; decretum de Petro in his circumstantiis constituendo; loquutio tamen ipsa priùs transit ad rationem futuri absoluti, quàm acquirat rationem existen

existentis extra causas: Ex decreto enim de Petro in his circumstantiis collocando statim intelligitur sequi actualis ipsius constitutio in eisdem circumstantiis, ita vt in instanti rationis post illud decretum immediatè sequenti purificata omnino sit conditio illa per quam dicebatur conditionaliter futura loquutio; si, nimirum, Petrus in his circumstantiis constitueretur: Quare hoc ipso habebit loquutio rationem futuri absoluti in illo instanti rationis immediato post illud decretum, & in eo incipiet vera esse maior, & minor argumenti per optimam consequentiam inferentis loquutionem, vt absolutè futuram, iuxta ea quæ suprà diximus fusè. In hoc ipso autem instanti loquutio eadem habere non potest rationem existentis extra causas; loquutio enim hæc vtpote actus secundus & effectus Petri in his circumstantiis constituti non potest esse simul natura & ratione cum eo: & ideò cùm in hoc instanti rationis intelligatur primò esse, Petrus extra causas in his circumstantiis constitutus; loquutio ipsius pro hoc ipso instanti non potest dici esse, nisi in voluntate ipsius, tamquam in causa apta illam producere; non autem, existere actualiter in se ipsa. Quamuis ergo constituatur ordo ille inter actus liberos diuinos, cui nititur responsio; priùs tamen transit loquutio ad rationem futuri absoluti quàm ad rationem actû existentis: & ideò non vnica tantùm ratione à S. Thom. approbata certò sciri potest à Deo res contingens absolutè futura: sed duplici, quia, nimirum, in aliquo priori signo rationis cognosci potest sub ratione absolutè futuri contradistin-

cta à ratione præſentis:in alio verò ſigno poſteriori videri poteſt vt exiſtens,& præſens æternitati. Secundò,contra eandem reſponſionem eſt, quia multa ſunt futura contingentia, quorum præuiſioni hæc reſponſio nulla ratione applicari poteſt: Quamuis enim Deus præuiderit futuros actus malos ſub ea conditione, vt homines conſtituerentur in illis circumſtantiis, in quibus eos eliciunt, Non tamen in eum finem eos in illis circumſtantiis collocat, vt ipſi cum perfecta cognitione liberè eliciant actus prauos: id quod paſſim admittitur ab iis Auctoribus, qui hanc ſcientiam conditionatam Deo tribuunt ante omne decretum:Et videtur etiam expreſſa ſententia S. Auguſt. lib.3. contra Iulian. cap. 9.vbi ait; Non ideò Deum creare pecora in gregibus impiorum, vt Dæmonibus immolentur, quamuis hoc nouerit eos eſſe facturos. Hæc ergo contingentia dici non poſſunt à Deo non cognoſci ſub ratione futuri abſoluti priùs ratione quàm cognoſcantur vt exiſtentia, eò quòd ordine intentionis priùs ſit decretum quo Deus velit illa eſſe, quàm decretum, quo velit eſſe conditiones, ſub quibus præuiſa fuerant, vt conditionaliter futura. Quare neque etiam congruit hæc reſponſio ſententiæ S. Thom. cuius doctrina res omnes contingentes eadem prorſus ratione complectitur.

Ex his omnibus conſtare videtur, fatendum omnino eſſe, vt Deus futura contingentia abſoluta alia etiam ratione certò prænoſcat quàm per viſionem, quæ ab æterno in ea feratur, vt exiſtentia ſunt:ſi illi tribuatur ſcientia eorundem

ante decretum sub ratione futuri conditionalis: cúmque hæc alia præuisionis ratio à S. Thom. exclusa fuerit, vt satis supérque ostendunt ea, quæ attulimus initio huius cap. Reliquum est vt argumentum propositum optimè inferat, huiusmodi scientiam conditionatam ante diuinum decretum sententiæ S. Tho. aduersari. Quod ipsum aliis etiam argumentationibus colligi potest.

Subduntur alia argumenta, quæ eidem S. Thom. auctoritati nituntur.

SEcundo loco hæc scientia conditionata ante decretum probatur pugnare cum opinione S. Thom. quia futura contingentia absoluta in sententia ipsius sciri non possunt ante decretum, quod immediatè circa ipsa versetur: in primo enim dist. 39. quæst. 1. ar. 1. ad 5. dum agit de huiusmodi decreto, atque de scientia futurorum ait, *scire secundùm rationem sequitur voluntatem.* Id quod reperit in eadem quæst. 1. ar. 2. ad 2. At si in Deo est scientia illa contingentium sub conditione futurorum ante decretum; sequitur omnino, vt videat futura contingentia absoluta ante decretum immediatum circa ipsa: quia ante huiusmodi decretum per solum decretum circa conditiones purificatur omnis conditio, & res transit ad rationem futuri absoluti, vt suprà ostendimus; ergo.

Tertiò denique idem deducitur, quia iuxta sententiam S. Thom. futurum contingens absolutum per nullam cognitionem certò cognosci potest vt futurum est, quia sub ratione futuri nul-

iam habet determinationem. Docet hoc S. Tho. verbis suprà relatis initio capitis: Ergo in sententia eiusdem futurum etiam contingens conditionale certò sciri non poterit quatenus futurum est; cùm de vtroque sit eadem omnino ratio : sed futurum conditionale contingens non potest à Deo videri ante decretum, nisi quatenus futurum est; Ergo in sententia S. Tho. futurum contingens conditionale ante decretum certò sciri non potest. Assumptum patet ex doctrina S. Tho. locis citatis initio capitis: & præsertim p. p. quæst. 14. ar. 13. & quæst. 2. de scientia Dei ar. 12. sentit enim futurum contingens cognosci, vt futurum, quatenus cognoscitur, vt non est præsens, ac extra causas, sed vt est in causa. Quare cùm contingens sub ratione futuri conditionalis cognosci à Deo nequeat ante decretum, vt extra causas, ac præsens æternitati, certum relinquitur, vt in sententia S. Tho. pro eo signo rationis huiusmodi futurum cognosci non possit nisi sub ratione futuri; hoc est, sub ea ratione, sub qua, teste eodem S. Tho. contingens quodcumque pugnat cum certitudine cuiusuis scientiæ. Atque hæc de sententia S. Tho. Iam ad Theologicas rationes veniamus.

CAPVT III.

Eadem opinio negans in Deo ante decretum scientiam contingentium sub conditione futurorum Theologicis rationibus comprobatur.

AD hanc ipsam sententiam confirmandam non desunt rationes Theologicæ complures,

res,quibus multum ponderis inesse videatur. Probatur itaque.

Primò, quia vt ante omnem actum liberum Deus sciat aliquod contingens conditionaliter esse futurum, aliquod verò conditionaliter non esse futurum opus est vt priùs ratione quàm hoc sciat; diuina essentia, vt gerens vicem speciei intelligibilis vnius ex his contingentibus alio modo determinet intellectum diuinum, quàm vt gerens vicem speciei intelligibilis alterius. Hæc enim est illa vnio obiecti cum potentia cognoscitiua, quam ad omnem actum cognitionis optimè docuit prærequiri S. Tho. p.p. quæst. 12. ar. 2. At huiusmodi diuersa determinatio in eo signo rationis esse non potest. Patet; quia eam antecedere debet diuersa ratio entis in obiecto: ideò enim essentia diuina determinat in ratione speciei intelligibilis intellectum diuinum ad cognoscendum hoc obiectum vt album; illud verò vt nigrum: quia hoc album est, ac vt album postulat cognosci: illud verò nigrum; & non aliam sui, quam vt nigri cognitionem requirit: In proposito autem non est vlla diuersa ratio entis in obiecto, quæ postulet diuersam illam determinationem intellectus diuini, & diuersam cognitionem: Positis enim duabus causis liberis in quibuscumque conditionibus, cùm vtraque maneat indifferens ad operandum, & non operandum; indifferens etiam manet operatio sub illis vt sit, & non sit: ac proinde non potest operatio vnius causæ per ordinem ad illas conditiones habere obiectiuam rationem diuersam ab ea, quam habeat operatio alterius. Quod vt clariùs ostendatur; Ponamus id quod

facilè concedunt Auctores huius scientiæ conditionatæ ante decretum. Ponamus, inquam, Deum ante omnem actum liberum præuidisse futurũ, vt Petrus, si in his certis circumstantiis loci, tẽporisq; cõstitueretur, liberè vellet loqui; Paulus verò idem liberè non vellet, etiamsi in eisdem prorsus circunstantiis collocaretur, & corpore, & animo in actu primo eadem planè ratione, ac Petrus affectus esset. Hoc enim posito nulla omnino videtur posse reperiri obiectiuæ rationis diuersitas, ob quam loquutio Petri diuersam determinationem intellectus, & diuersam cognitionem exigat in instanti rationis antecedente omne decretum diuinum ab ea, quam exigit loquutio Pauli. Quod enim attinet ad Petrum, pro eo signo rationis nihil aliud considerari potest, nisi Petrus abstrahens ab existenti, & ratione absolutè futuri. Hæ circunstantiæ loci, temporis, & volitio ipsius in eiusdem voluntate, vt in causa determinata, atque indifferenti contenta: quæ omnia apta sunt ex natura sua non solùm seorsim concipi; sed etiam inuicem comparari: præter hæc nulla alia ratio obiectiua realis in proposito excogitari potest. Simili autem ratione totidem solùm considerari possunt circa loquutionem Pauli, quæ cùm ab illis suprà enumeratis solo, vt posuimus, numero differant; constat eam illis non inesse diuersitatem, ratione cuius oppositam cognitionem requirant.

Occurri

Occurritur cuidam responsioni, quæ ad infirmandam rationem propositam afferri posset.

AD rationem propositam aliquis forsan responderet diuersitatem illorum obiectorum in eo esse, quòd volitio Petri sub illis conditionibus futura sit: sub eisdem verò non sit futura volitio Pauli.

Sed contrà est, quia hæc ratio futuri, & nõ futuri, vt tribuat his obiectis veram diuersitatem ratione cuius postulẽt diuersam cognitionẽ debet esse aliquid reale existens in ipsis rebus priùs ratione, quã intellectus diuinus circa illas versetur. In rebus autem hanc rationem futuri, & non futuri non reperiri satis constat ex enumeratione allata eorum omnium quæ circa hæc obiecta considerari possunt. Quòd enim volitio Petri veram in se habeat rationem futuri conditionalis per ordinem ad has conditiones, seu circumstantias; dici potest solùm oriri ex determinata connexione volitionis cum his circumstantiis, non quòd ex natura rei sit hæc determinatio, vt nequeat esse oppositum: sed quòd de facto ponendæ non sint hæ circunstantiæ sine volitione Petri, in qua ratio futuri conditionalis idem sit realiter, atque hæc connexio: sed tamen propter libertatem Petri explicari nequit, in quo hæc ipsa connexio consistat: & vnde in eo instanti rationis oriatur: Cùm præsertim eadem pro eodẽ signo dicatur non conuenire volitioni Pauli, cui nihil deest eorum, quæ pro illo signo insunt Petro: impossibile enim est, vt ex quatuor terminis omninò similibus duo diuersimodè se habeãt

ad inuicem, atque alij duo. Nam quod duo comparentur inter se vt similia, vel dissimilia. Æqualia, vel inæqualia prouenit ex proprio esse cuiusque. Ideò namque hoc vel illo modo vnumquodque se habet ad alia externa, quia hoc vel illo modo se habet in se ipso. Quare cùm in instanti rationis antecedente omnem liberum actum diuinum Petrus, & Paulus in se eodem omnino modo se habeant ex suppositione: & conditiones, seu circumstantiæ sint eædem: volitio verò vtriusque non sit in seipsa, sed in causa æquè indifferenti: fit vt Petrus sub his conditionibus, ac volitio ipsius; & Paulus sub eisdem conditionibus, atque ipsius volitio sint quatuor termini omnino similes? Ac propterea, vt pro eo signo nulla diuersa connexio intercedere possit inter Petrum in illis circumstantiis collocatum, ac volitionem ipsius: atque inter Paulum in eisdem circumstantiis collocatum, ac volitionem eiusdem.

Ex quibus etiam patet, vel non esse ad rem, vel esse falsum, quod aliqui dicere solent; nimirum, assignandam non esse nullam maiorem rationem quare hoc sit conditionaliter futurum, nō illud: sed satis esse rationem vtriusque afferre sufficientem petitam ex libertate causæ quæ potest vtrumlibet: sicut similiter accidit in futuris contingentibus absolutis, in quibus absque vlla maiori ratione vnum verè est futurum: Aliud verò non futurum.

Si enim id intelligatur de maiori ratione motiua, & determinatiua causæ liberæ; seu de maiori ratione antecedente ipsum esse futuri conditiona-

lis:

lis:licet verum sit : quod tamen attinet ad argumentum propositum non est ad rem : quia difficultas vrgetur de ratione futuri conditionalis formaliter accepta : non verò de causa ipsius antecedenti.

Si verò sit sensus, vt exempli causa in volitione Petri, quæ dicitur conditionaliter futura nulla sit assignanda maior ratio formalis, & quiditatiua ipsius esse futuri conditionalis, quàm in volitione Pauli, quæ dicitur conditionaliter non futura. Falsum id sanè est, quia alioqui ex hoc capite vtrique actui eodem modo conueniret essentia futuri conditionalis: ex suppositione verò suprà facta, non eodem modo conueniret: ac proinde in manifestam conditionem laberemur.

Neque valet quod additur de futuris contingentibus absolutis: cùm enim ipsa quatenus futura sunt sub certam cognitionem non cadant, non est mirum vt nullo modo possit afferri vlla maior ratio, quare hoc sit certò futurum, non illud: quia tamen eadem certò cognosci possunt, vt æternitati præsentia sunt: ideò in illis assignatur existentia actu exercita in certa differentia temporis, quæ ratio est formalis, & quiditatiua præsentiæ, respectu æternitatis: per quam realem rationem differunt nullo cogitante ea, quæ nobis contingenter futura sunt ab iis, quæ nulla ratione sunt absolutè futura.

Secunda ratio proponitur.

SEcundo loco eadem sententia probari potest, quia de obiecto variabili, atque indeterminato

secun-

secundùm eam rationem, secundùm quam variabile, atque indeterminatum est: nulla potest esse cognitio omninò certa: vt enim optimè deducit Aristot. 1. Periherm. capit. vlt. in fi. & ibi S. Thom. & alij: Quia cognitionis, & orationis veritas ab obiecto pendet, fit necessariò vt si obiectum ad vtrumlibet se habeat, vel contraria suscipiat, siue ea æquè contingere possint singula, siue alterum, vt in pluribus: fit (inquam) vt eadem ratione se habeat cognitio, & oratio ad veritatem & falsitatem: ac proptereà vt cognitionis veritas certa, & fixa esse nequeat, si in eam rationem obiecti feratur, quæ suapte natura firma non sit, sed variabilis, & inconstans. Contingens autem sub conditione futurum, quatenùs sub conditione futurum est, est quid variabile, & indeterminatum. Ergo &c. Assumptum patet quia contingens sub ratione futuri conditionalis determinationem habere nequit, nisi in causa, in qua tantùm habet esse: causa verò, etiamsi quæcunque conditiones ponantur, suam contingentiam, & libertatem retinet, hoc est in defferentiam ad agendum, & non agendum, & proptereà ipsi etiam effectui indeterminationem ad esse, & non esse.

Præcluditur euasio.

NEque valet si dicas, vt aliquid futurum sit, & quatenùs futurũ cognoscatur non esse opus determinatione præsẽti & existẽti in obiecto cùm primũ cognoscitur: sed satis esse determinationem futuram, vt videtur constare in futuris contingentibus absolutis, quæ cùm à Deo ab æterno cognoscantur, determinationem tamen non habent nisi

in certa differentia temporis, in qua actu existunt extra causas. Hoc (inquam) non valet, quia cùm cognitio ejúsque veritas, & certitudo ab obiecto pendeat: quicquid sit de alia quauis duratione: spectata duratione, seu ordine rationis cum fundamento in re, priùs debet obiectum habere in se actu rationem stabilem, ac fixam, quàm secundùm illam rationem certa cognitione cognoscatur: quia, vt ex *Arist.* 9. Metha. tex. 21. docet S. Tho. 1. Periher. cap. vlt. lect. 14. prope finē, nihil est cognoscibile, nisi secundùm quod est in actu. Quare vt futura contingentia conditionalia sub hac ratione cognosci possint à Deo certa cognitione ante decretum, opus est vt in instanti rationis antecedente decretum, & cognitionem actu habeāt determinatam rationē futuri potiùs quàm non futuri, quam tamen habere nequeunt: vt constat ex prædictis, quia sub ratione futuri conditionalis abstrahunt à determinatione actualis existentiæ, ad quam multa ex ipsis nunquam peruenient, & remanent in determinatione causæ ad opposita se habentis: in quo apparet latum discrimen inter ipsa, & futura contingentia absoluta ratione, cuius instantia ab his desumpta nullius est roboris. Futura enim contingentia absoluta cum actu existant in sua differentia temporis, hoc ipso habent rationem determinatam per quam cognosci possunt, quando futura sunt, certissima cognitione non quidem sub ratione futuri, sed sub ratione præsentis: quia vt præsentia sunt in actu dicuntur habere rationem necessarij quoad statum, vt loquitur Caie. p. 1. quæst 14. ar. 13. §. Aduerte hîc: & huiusmodi præsentia intellectui diuino ab æterno obiicitur, ita vt li-

cet hæc futura spectata duratione temporis, multò pòst habeant in se determinationem actualis existentiæ, quàm à Deo certò sciantur: spectato tamen ordine rationis priùs insit ipsis actualis existentia, & status determinationis, & necessitatis, quàm in ea feratur intuitus diuinus.

Tertia Ratio.

TErtia ratio ad eãdem opinionem confirmandam esse potest, quia ratio futuri conditionalis in re contingenti, vel est ipsa entitas effectus, qui dicitur conditionaliter futurus præcisè accepta: vel eadem entitas simul cum entitatibus causę, & conditionum: vel aliquid his omnibus superadditum: vel denique hæ ipsæ entitates non quomodocunque, sed vt certo modo se inuicem respicientes. Non primum, neque secundum, quia in hoc futuro conditionali (si Petrus poneretur in his circunstantiis vellet loqui) nulla facta mutatione in entitate volitionis, & causæ & conditionum, eadem planè volitio posset ad easdem circunstantiis referri, vt nõ cõditionaliter futura, vel vt cõditionaliter non futura: vt de facto etiam contingit, iuxta sententiam quam oppugnamus in aliis volitionibus, quæ simillimam causam, & simillimas conditiones habeant, hoc est, solo numero diuersas. Neque dici potest id quod tertio loco enumerauimus: vt, scilicet, huiusmodi ratio conditionalis futuri consistat in aliquo superaddito: id enim ostẽdi non potest quidnam sit: & causæ liberæ ante productionem effectus nihil addi potest, quod ex se effectum reddat certò futurum, vt con-

tendunt ipſimet Auctores opinionis huius, contra quam argumentamur, qui per huiuſmodi infallibilitatem, ſeu neceſſitatem ex ſuppoſitione antecedenti vbique clamant deſtrui libertatem: effectui autem, ſeu ipſius entitati, quatenus ille eſt conditionaliter futurus, nihil fingi poteſt ſuperaddi, quia nullum habet eſſe, in quo ſuperadditum illud recipi poſſit. Conditionibus verò ſi quid ſuperadderetur habens infallibilem connexionem cum effectu, præterquàm quod iuxta eorundem Auctorum doctrinam tolleret cauſæ libertatem, effectus falsò diceretur conditionaliter futurus ſub quibuſvis conditionibus nominatis, ſed deberet dici futurus ſub hac conditione, ſi his, aut illis circunſtantiis illud ſupperadditum adueniret. Denique nec dici poteſt illud poſtremo loco propoſitum, vt, nimirum, futuri conditionalis ratio conſiſtat in entitatibus cauſæ effectus, & conditionum, quatenùs certo modo ſe habent inter ſe: nullus enim alius modus inter illa fingi poteſt, qui ſit ad rem, niſi dicatur cauſa ita reſpicere effectum, vt illum debeat producere, ſi coniungatur cum his conditionibus. Hoc ipſum tamen, vt cauſa debeat effectũ producere, nihil aliud eſſe poteſt niſi determinatio ipſius cauſæ in actu primo, quæ ab eiuſdem indifferentia, & libertate omnino excluditur. Cùm ergo ratio futuri conditionalis in re contingenti omninò fixa & capax certiſſimæ cognitionis ſita non ſit in vlla re ex quatuor à nobis propoſitis: & ad huiuſmodi rationem futuri conditionalis nihil faciat euentus, qui poſteà conditionibus concurrentibus in tempore ſequatur, ſiquidem permulta dicuntur eſſe conditionaliter futura,

futura, quæ numquam euenient. Nihil sanè videtur ostendi posse, quod rei contingenti rationem illam tribuat, quam quærimus; ac propterea contingens in ratione futuri conditionalis sub certissimam Dei cognitionem cedere non potest. Hæc vero ratio non modò probat huiusmodi futura conditionalia carere obiectiua veritate necessaria: quippe quæ ortum non habeant à determinatione causæ, & conditionum antecedentium, sed probat etiam eadem carere illa veritate contingenti, quam aliqui dicunt his futuris in esse secundùm euentum contingentem dependentiæ consequentis ab antecedente ratione cuius putant effectui in se tribui debere rationem futuri conditionalis. Nam procul dubio euentus dependentiæ consequentis ab antecedente, quatenùs actu reperitur in re, veritatem futuri conditionalis nullo modo constituit, vt patet ex iis, quæ suprà diximus. Vbi etiam tetigimus discrimen inter hæc futura, & futura contingentia absoluta: quorum euentus in certa differentia temporis emanatus aptissimus est, vt sub certissimum intuitum cadat: quatenùs verò idem euentus eiusdem dependentiæ abstrahit ab esse actuali cùm sit indifferens vt sit, & non sit, quia consequens pro eo statu æquè potest ab antecedente pendere, ac non pendere: ne concipi quidem potest quo pacto certam futuri conditionalis rationem constituat.

Quarta ratio.

QVartò, eadem sententia probatur; quia in exemplo suprà sæpè proposito, si Deus ante quod,

quodcumque decretum sciuit hæc futura conditionalia (si Petrus in his circumstantiis collocaretur vellet loqui,& si Paulus eodem planè modo in actu primo affectus in eisdem circumstantiis constitueretur non vellet loqui, aut vellet non loqui) si hæc (inquam) Deus sciuit, sciuit etiam in aliquo alio instanti rationis priori hæc, vt merè possibilia, atque inter se nullatenus discrepantia; nimirum (si Petrus poneretur in his circumstantiis indifferens esset ad volendam loquutionem: atque ad oppositum,& æquè posset vtrumque, & si Paulus eodem modo affectus in eisdem circumstantiis collocaretur eodem modo ad vtrumque se haberet) concedit hoc apertè Suarez in Opusc. lib. 2. de scientia Dei futur. contingent. capite octauo, in explicatione veræ sententiæ: & patet ex natura rei, nam ratio futuri conditionalis in re contingenti est quid contingens; vt enimtradit Molina prima parte quæst. 14. articul. 13. disputat. 14. §. 2. Deus: id quod data aliqua hypothesi futurum est ab arbitrio creato eadem hypothesi data poterat non esse futurum: Cùm ergo sit quid contingens, posterius omnino est omnibus necessariis, inter quæ est illa mera possibilitas, quæ propter indifferentiam,& libertatem arbitrij æquè conuenit volitioni loquutionis, & nolitioni Petri,& Pauli, si vterque in eisdem circumstantiis collocetur. Hoc autem constituto, vt Deus in aliquo instanti rationis videatur, si Petrus, & Paulus in eisdem circumstantiis ponantur æquè vtrumque se habere ad volitionem, & nolitionem loquutionis: quia pro eo instanti nulla est veritas ob-

iectiua futuri, sed possibilis tantùm in vtroque oppositorum, ad quæ causa libera est indeterminata: fit necessariò, vt in instanti rationis posteriori non possit Deus certò scire volitionem Petri conditionaliter futuram, & volitionem Pauli conditionaliter non futuram: nisi aliqua mutatio in his obiectis facta sit, eò quòd aliquid illis insit in hoc posteriori instanti rationis, quod non inerat in priori. Si enim vt res se habet ad esse, ita se habet ad cognosci; cùm in posteriori instanti hæc obiecta tam diuersa ratione cognoscantur, opus omnino est vt alio modo se habeāt, quàm in instanti priori.

Huiusmodi autem mutatio horum obiectorum explicari non potest in quo consistat. Vel enim consistit in aliquo quod pertineat ad actum primum, vel in aliquo quod pertineat ad actum secundum. Primum dici non potest, quia quæ ad actum primum pertinent, necessaria sunt: & propterea in priori instanti obiiciuntur præterquàm quod ponimus circa vtrumque futurum in actu primo esse omnia paria: neque dici potest secundum, quia nullus actus secundus creatus est ante quodcumque liberum Dei decretum, cùm pro eo signo nulla etiam causa creata, vel actu sit, vel etiam absolutè futura sit. Neque hîc vlla potest afferri instantia de futuris contingentibus absolutis: Quamuis enim Deus ea priùs ratione intelligat, vt possibilia, quàm vt futura nobis, & sibi suæque æternitati præsentia; sicut tamen alia atque alia secundùm rationem est cognitio; ita etiam præcedit mutatio rationis obiectiuæ: dum enim res contingens cognoscitur, vt possibilis,

cogno

cognoſcitur quatenus eſt in ſua cauſa, quæ poteſt illam producere: & priùs ratione quàm cognoſcatur, vt abſolutè futura nobis, & Deo præſens, intelligitur facta in re ipſa mutatio, eò quòd cauſa tranſierit ad actum ſecundum, & effectus amiſſa ratione entis in potentia cauſæ contenti, factus ſit ens actuale, atque in ſe ipſo pro certa temporis differentia exiſtens.

Confirmatur tota hæc ratio, quia vnumquodque eſt cognoſcibile ſecundùm quod eſt actu, vt docet S.Thom.p.p.quæſt.12.ar.1.quæſt.14.ar.13.quæſt.84.ar.2.quæ.87.ar.1.& alibi, & nihil habet vt explicat Caiet. quæſt.87.citata ar.1. rationem alicuius entis, & veri, niſi quatenus actu rationem illam habet, aut participat. Ergo, vt in poſteriori illo inſtanti rationis volitio Petri ſit futura conditionaliter, & ſub hac ratione certò ſciri poſſit, debet in hoc inſtanti actu habere huiuſmodi veritatem obiectiuam, quam in priori inſtanti rationis non habebat; quámque in hoc etiam poſteriori non habet volitio Pauli, quæ in priori inſtanti numerica ſolùm ſui, & cauſæ differentia diuerſa erat à volitione Petri, ac proinde opus omninò eſt, vt ſit facta realis mutatio; & per hanc mutationem; noua ratio obiectiua, quæ tamen ratio ab eſſentia diuina, aut eſſentia arbitrij creati non emanat, cùm ab illis ſola poſſibilitas huius, & oppoſiti effectus oriatur: neque emanat à ſcientia diuina, quæ hac ipſa ratione obiectiua ſecundùm noſtrum intelligendi modum cum fundamento in re poſterior eſt: neque à diuina libertate cùm illius vſum antecedat: neque à libertate creata, cùm huius opus

quodcumque, & arbitrij creati existentiam, & diuinæ libertatis vsum prærequirat. Quare, aut hæc ratio obiectiua certæ cognitionis capax sui ipsius origo est,& causa,aut certè rei contingenti tribuenda non est.

Quinta ratio.

QVintò, eadem opinio probatur; quia contingentia dicuntur futura ex hypothesi,seu suppositione conditionũ antecedentium ipsum effectum, atque ipsius productionem: Ergo, si sunt infallibiliter futura sub huiusmodi conditionibus,seu ex earum suppositione;hoc ipso habent infallibilitatem emanántem à suppositione antecedenti, quam infallibilitatẽ Auctores, contra quos agimus in præsentia, putant libertati nostræ quàm maximè aduersari iuxta doctrinam S. Anselmi de concord. præscient. & prædestin. capit.1.

Quod si dicas contingentia non esse infallibiliter futura sub certis conditionibus, & sola conditionum suppositione: sed prætereà debere supponi vt effectus, qui sub his conditionibus posset non esse; sub his ipsis liberè sit futurus: quo posito infallibiliter, & necessariò futurus est ea necessitate, qua omne quod est, dum est, necesse est esse; & propterea est etiam aptus, vt sit obiectum certissimæ cognitionis. Si hoc (inquam) dicatur contra est,quia iuxta hanc doctrinam; post suppositionem illam antecedentem ipsarum conditionum opus esset aliquo, ex quo suppositio alia consequens oriretur; & aliqua

reali ratione obiectiua, in qua ipsa formaliter consisteret: sicut quia sola suppositio antecedens, vt ego sim in his circumstantiis realiter constitutus, non est satis, vt mea volitio habeat rationem absolutè futuri nobis; & præsentis Deo: hinc est, vt post illam suppositionem; antequàm mea volitio videatur à Deo, vt præsens; intelligatur intercedere concursus generalis Dei, & particularis influxus meæ voluntatis in ipsam volitionem: à quibus influxibus manat existentia actualis volitionis, eiúsque præsentia, in qua consistit suppositio consequens, ratione cuius certò sciri potest. In proposito autem & id vnde oriatur suppositio illa consequens futuri conditionalis; & id in quo formaliter consistat, nec ostendi, nec esse potest: quod patet tum ex iis quæ suprà diximus, præsertim in proxima ratione, tum quia si esset aliquid ex quo suppositio illa consequens oriretur; non posset ab eo oriri necessariò: alioqui non esset futurum conditionale contingens, & liberum (de quo agimus) sed necessarium. Nec rursus ab eodem posset oriri liberè, quia huiusmodi suppositio consequens ratione cuius dicitur à Deo infallibiliter sciri contingens ante omne decretum, vt sub conditione futurum; debet esse in instanti rationis antecedente decretum diuinum; In quo tamen instanti nullus esse potest vsus libertatis: ex quo etiã patet (præter ea quæ colliguntur ex superioribus) quare ostendi non possit, in quo verè, & formaliter consistat hæc suppositio cõsequens futuri conditionalis contingentis, quia, nimirum, quod nullam causam habere potest, nihil est.

Atque ex his constat non esse satis quod aliqui dicunt; ideò futura hæc certò cognosci à Deo v.g. vt mea volitio infailibiliter sit futura, si hæ conditiones ponantur; quia reuera si hæ conditiones sint, ipsa futura est: quia ergo pro mea innata libertate me ipsum liberè mouerem, & determinarem ad meam volitionem eliciendam, si hæ conditiones existerent. Hoc (inquam) non est satis; quia hoc ipsum, quod, scilicet, ego me liberè determinarem ad volendum, si hæ conditiones existerent: non est aliqua ratio, quæ debeat præexistere solùm in mente alicuius; sed antequàm in mentem vllam venire possit, debet esse veritas obiectiua realis ab alio pendens, vtpote ens creatum, & non à se: & posterior alia ratione obiectiua reali; quæ est mea indifferentia ad me sub his cōditionibus determinandum, & non determinandum. Quare cùm pro signo antecedente omne decretum diuinum (in quo dicitur mea volitio esse conditionaliter futura) ostendatur nihil esse posse à quo realis illa ratio conditionaliter futuri in meam volitionem deriuetur: & nihil in quo huiusmodi obiectiua veritas formaliter consistat: hoc ipso ostenditur mea volitio in eo instanti rationis verè non esse conditionaliter futura per ordinem ad has conditiones: nec aliquid esse in re, à quo moueri possit in eodem instanti rationis vllus intellectus ad certam præscientiam meæ volitionis, vt futuræ, si hæ conditiones existerent. Quò fit, vt dum dicitur mea volitio certò præsciri à Deo ante omne decretum, vt conditionaliter futura, quia re vera futura est, si conditiones ponantur; videatur

tur

tur pro ratione afferri illud ipſum quod eſt in quę-ſtione; & principium apertè peti.

Sexta ratio.

SExtò probatur, quia futurum conditionale cõtingens, quatenùs tale eſt non poteſt cognoſci, niſi in cauſa, ſed in ſua cauſa, vel præcisè accepta, vel ſimul cum quibuſuis conditionibus non poteſt certò cognoſci: ergo ſimpliciter certò cognoſci non poteſt vllum contingens ſub ratione futuri conditionalis. Maior probatur, quia res contingens, quatenùs dici poteſt habere rationem futuri conditionalis, nullum habet eſſe, niſi in cauſa, quia ſub ea ratione abſtrahit non ſolùm ab exiſtentia ſui, ſed etiam ab exiſtentia cauſæ, & conditionum omnium, quæ ad ipſius productionem prærequiruntur: ex quo ſequitur, vt cognoſcibilitatem etiam non habeat, niſi in cauſa, cum cognoſcibilitas ſit paſſio quædã ſola ratione diſtincta ab eo cuius eſt paſſio: cúmque certum ſit contingens, quatenùs eſt conditionaliter futurum, non eſſe ens actu, ſeu extra cauſas: nec eſſe cognoſcibile, vt exiſtens: hoc ipſo conſtat illud ſub ea ratione eſſe ens in potentia, & cognoſcibile ſolùm in cauſa, non modò quia illationem hanc expreſsè approbat S. Tho. p. p. quæſt. 14. ar. 13. & aliis locis ſuprà citatis: ſed etiam quia diuiſio entis in ens actu, atque ens in potentia eſt omninò adæquata, quippe quæ facillimè reducatur ad mẽbra contradictoria, cùm idem ſit eſſe ens in potentia, atque eſſe ens, quod non ſit actu. Quò fit, vt etiamſi actualiter exiſtant conditiones omnes ſub quibus dicitur effectus contingens eſſe

futurus: in primo tamen instanti rationis, in quo intelliguntur existere; effectus ipse in causa tantùm habeat esse, & cognoscibilitatem, quia in eo instanti est solùm actus primus vndequaque perfectus, nondum autem est actus secundus: Quare multò magis fatendum est, cognosci posse solùm in causa quodcumque contingens, quatenùs est conditionaliter futurum, hoc est, quatenùs abstrahit etiam ab existentia quicquid pertinet ad actum primum.

Huc accedit quod esse aliquid possibile nihil est reale, nisi potentia causæ, quæ potest illud producere; siquidem possibilitas est solùm denominatio extrinseca à potentia productiua: ex quo fit, vt non aliter cognosci possit ipsa posibilitas, vel effectus vt possibilis, quam per cognitionem potentiæ ipsius causæ, quatenùs ad effectum refertur: esse ergo conditionaliter futurum, cùm sit intra ambitum entis possibilis (extra quem nihil constituitur nisi per actualem existentiam) erit etiam tale possibile sub genere possibilis; & talis denominatio extrinseca à potentia productiua ita se habente ad effectum: ac propterea cum genere possibilis retinebit etiam limites cognoscibilitatis, ita vt sit cognoscibile in causa tantùm: Nec refert quod cùm aliquid intelligitur futurum, antequàm de eo feratur iudicium, apprehendatur vt quid coniunctum ex essentia, & existentia: & huic coniuncto tribuatur posteà ratio futuri conditionalis, vel absoluti. Ex quo inferebat aliquando quidam vir doctissimus futura hæc cònditionalia ratione illius apprehensionis cognosci, vt includentia existentiam; ac proinde non cogno-

ſci in cauſa. Hoc (inquam) non valet: nam cùm calefactio (exempli cauſa) cognoſcitur, vt abſolutè futura in igne approximato tanquam in obiecto primario mouente & determinante intellectum; adeſt illa apprehenſio futuræ calefactionis ante iudicium vt alicuius conflati ex eſſentia, & exiſtentia. Et tamen verè ac ſimpliciter dicitur calefactio non cognoſci in ſe, ſed in cauſa: Ratio autem quare nihil impediente eiuſmodi apprehenſione futura omnia cognoſcantur in cauſa eſt, quia ad rationem futuri pertinet illud eſſe quod formaliter eſt eſſe futuri; & præterea aliud eſſe quod eſt quodammodo futuritionis (vt ita dicam) terminus: eſſe enim futurum eſt eſſe in cauſa determinata ad ſe producendum, ſibíque tribuẽdum eſſe aliud actuale extra omnem cauſam, ſed hoc eſſe actuale eſt id quod reſpicit, vt terminum formalis ratio futuri; quæ eſſentialiter eſt illud eſſe in cauſa, in qua ſolùm poteſt cognoſci, cùm illud cognoſcatur in cauſa, quod attingitur in cognitione & penetratione ipſius cauſæ. Ex his ergo fit, vt dum concipitur res vt futura, licèt aliquo modo concipiatur etiam eſſe ipſius extra cauſas, non tamen propterea dici poſſit, quatenùs futura eſt non cognoſci in cauſa: vera eſt igitur illa maior. Futurum, ſcilicet conditionale contingens, vt tale eſt, non niſi in cauſa cognoſci poſſe. Minor verò, vt, ſcilicet, in cauſa certò cognoſci nequeat. Probatur, quia cauſa futuri conditionalis contingentis & liberi ex ipſiſmet Auctoribus ſententiæ quam oppugnamus; tum ſecundùm ſe conſiderata, tum etiam quibuſcumque conditio-

nibus antecedentibus actum secundum est indifferens ad operandum, & non operandum, ac propterea effectus, vt est in illa indifferens, omnino est ad esse & non esse, cum qua indifferentia rationem futuri certò cognoscibilem habere non potest: sicut enim determinatio causę tribuit effectui certam rationem producendi, & futuri; ita eiusdem indifferentia ad producendum, & non producendum efficit, vt effectus, neque sit futurus, neque positiuè non futurus; ac proinde, vt quatenus in ea cognoscitur futurus sub certam, & infallibilem cognitionem non cadat, quia in causa cognoscitur eo modo, quo cum ipsius causę vi, & cognoscibilitate est connexus. Neque vrgere videtur quod Deus perfectissimam quandam cōprehensionem habeat arbitrij creati, atque eorum omnium, quæ ad actum allicere, aut ab illo impedire, vel retardare possit; ex perfectione enim cognoscentis, & cognitionis fieri non potest, vt cognoscatur illa determinata ratio, quæ in obiecto reperitur. Nam quò intellectio perfectior est, eò magis est obiecto conformis; & sicut impossibile est, vt qui lancem videt æquilibrio constitutam quantacumque cognitionis perfectione in illam feratur; eam videat in vnam magis quàm in aliam partem propendere, ita impossibile est, vt qui causam liberam videt in his circumstantiis constitutam, in quibus retinet indifferentiam ad vtrumlibet: videat illam etiam cum infinita cognitionis perfectione determinatam ad vnum, vel videat in ea aliquid quod effectui tribuat determinationem ad esse, certámve rationem futuri, aut absoluti, aut conditionalis, quare vera etiam est

minor

minor illa ſubſumpta, vt futurum conditionale contingens in cauſa etiam accepta cum quibuſuis conditionibus certò cognoſci nequeat: ex quo reliquum eſt, vt huiuſmodi futurum nulla certa cognitione ſciri poſſit.

Septima ratio.

SEptimò probatur, quia qui perfectiſſimè videt cauſam liberam in quibuſcumque circunſtantiis, ſeu ſub quibuſuis conditionibus actu exiſtentibus, & purificatis, abſtrahendo ab actuali operatione illius; non poteſt certò videre quid illa liberè, & abſolutè operatura ſit, non modò ex ſententia S. Thomæ, vt conſtat ex ſuperiori capite, ſed etiam ex ſententia omnium ferè Theologorum, vt teſtatur Suarez in Opuſc. lib. 2. de ſcien. futur. conting. cap. 7. vbi citat complures: quia, nimirum, cauſa libera ſimul cum quibuſcumque circumſtantiis, aut cōditionibus non eſt niſi principium indifferens ad operandum, & non operandum; atque ad operandum hoc, & illud: & ſublata determinatione cauſæ nihil videtur fingi poſſe, in quo ſita ſit formalis ratio futuri contingentis abſoluti certò cognoſcibilis ſub hac ratione contradiſtincta à ratione exiſtentis, & præſentis. Ergo ſimiliter impoſsibile eſt, vt certò præſciatur quid eadem cauſa libera abſtrahens ab exiſtentia conditionaliter operatura ſit, habita ratione earumdem circumſtantiarum, tanquam conditionum, & nullo præcedente primæ cauſæ decreto cui certitudo nitatur. Nulla enim ratio afferri poteſt, quare ſit aliqua maior connexio inter hanc

volitionem vt conditionaliter futuram, & causam liberam ex hypothesi cōiunctam cum his circumstantiis & conditionibus, quàm sit inter eamdem volitionem, vt absolutè futuram, atque eandem causam liberam, vt reuera in his ipsis circūstantiis &conditionibus existentibus constitutam. Qua etiā de causa si in futuro conditionali contingenti ante omne diuinū decretū esse posset vlla suppositio consequens, ob quam res contingens in ratione futuri conditionalis dici posset necessaria, ea necessitate qua omne quod est, dum est, necesse est esse: similis etiam suppositio consequens reperiretur in futuris contingentibus absolutis, quia suppositio illa in futuro conditionali solùm fingi potest consistere in connexione contingenti inter antecedens, & consequens propositionis conditionalis, ob quam de facto antecedens in rerum natura constituendum non sit absque consequenti: quæ connexio, posito quod antecedēs eiusdem conditionalis re vera existat, non modò non desinit, sed magis ac magis viget, cùm suum effectum sortiri debeat, alioqui enim cōuinceretur, non præcessisse, dum antecedens abstrahebat ab existentia. Quare in huiusmodi etiam connexione constituenda erit suppositio consequens, ratione cuius futurum contingens absolutè seclusa omni determinatione causæ, atque ipsius contingentis existētia, necessariū sit in ratione absolutè futuri necessitate ex suppositione cōsequenti, ita vt hęc necessitas conueniat contingenti antequā existat ob coniunctionem quam habet cum conditionibus, quando de facto existit. Quod totum ne concipi quidem vlla ratione potest, & prætereà si ita se res habet

habet futurum necessarium non modò cognosci à Deo poterit certò vt absolutè futurum ob determinationem causæ proximæ, & ob actualem sui existentiam in certa differentia temporis Deo notam ab æterno, sed etiam præscindendo ab vtraque hac ratione ob eam connexionem effectus cum certis conditionibus, quæ neque à determinatione causæ, neque ab existentia effectus formaliter constituitur, & conuenit rei futuræ, antequam existat ex eo solùm quod in re dum existit sit actualis coniunctio effectus cum illis conditionibus, quæ tamen à communi omnium sensu abhorrent.

CAPVT IV.

Eadem sententia negans Deo scientiam contingentium sub conditione futurorum probatur ex refutatione eorum, quæ in oppositæ opinionis explicationem, & confirmationem afferri solent.

VT confirmationi propositæ sententiæ nihil desit, præcipua oppositæ opinionis fundamenta, quibus ipsiusexplicatio, at probatio nititur, funditus euertere conabimur. Quod ergo attinet ad explicationem.

Primo loco, vt suam in hac re sententiam explicet Valentia. p. p. q. 14. ar. 13. puncto. v. sub tit. *Vnde habeat certitudinem diuina cognitio futurorum*, ait, modum agnoscendi futura contingentia conditionalia esse secundùm rationem actuali eorum existen

existentia,& omni respectu ad illam: cognosci autem eadem futura à Deo non in causis,aut illarum dispositione,sed in suæ potiùs diuinæ scientiæ infinitate. Cui consentit Molin.p.p.q.14.ar.13.disput. 14.& 15.vbi asserit, Deum cognoscere futura contingentia conditionalia in sua essentia ex infinita atque eminentissima comprehensione arbitrij creati,ita vt ratione infinitę perfectionis suæ scientiæ,ac propter eminentissimam quandam , & vndequa que illimitatam comprehensionem arbitrij creati certò cognoscat , quod suapte natura & vi suæ entitatis non est certò cognoscibile , sed est quid omnino incertum:quod etiam habet eadem ar. 13. disput. 17. & eadem p.p. q. 22. ar. 4.in fine, & alibi.

Sed contra Valentiam est,quia posita quacumque infinitate scientiæ sub illam cadere non potest id quod ex se non habeat veritatem obiectiuam præexistentem in instanti rationis antequàm per scientiam repræsentetur , quia scientia quæcumque in ratione imaginis prærequirit obiectum sub illo esse , quod sciendum est ex Arist. in Postprædicam. cap.de priori, & 1.Perhiermen.cap.vlt. Cúmque ipsemet Valentia ibidem fateatur,huiusmodi futura non cognosci ex suis causis , aut earum dispositione tanquam in ratione obiectiua, & exploratissimum sit infinitatem scientiæ rationem obiectiuam sui ipsius esse non posse:ostendere omnino debuisse in re contingenti rationem obiectiuam futuri conditionalis quæ per scientiam etiam infinitam percipi possit. Nam summa perfectio scientiæ non in eo consistit vt intelligenti repræsentet obiectum sub ratione aliqua,quæ in illo

illo verè non reperiatur: nam hoc est potiùs summa imperfectio; sed consistit in maxima conformirate ipsius scientiæ cum obiecto secundùm rationem, quam ex se verè habeat: ita vt non ideò sit tale, quia vt tale cognoscitur, sed ideò vt tale cognoscatur, quia tale est. Quod confirmatur egregiè ad hominem ex doctrina ipsius Valentiæ, & cæterorum Auctorum huius scientiæ conditionalium contingentium ante decretum: omnes enim contendunt à libertate creata pendere, vt hæc potiùs pars quàm opposita videatur esse conditionaliter futura, ita vt non ideò sit futura res, quia vt futura cognoscitur, sed contrà ideò vt futura cognoscatur, quia re vera futura est: Ita Valen. p.p.q.14.ar.13.puncto 5.sub titulo vlt. Illustrissimus Bellarm. de gratia & liber. arbitr. lib. 4.cap.13. Molin.p.p.q.14. ar.13.disput.17.q.23.ar.4. & 5.disput 1.membro 9. Suares in Opusc. lib. 1. de absol. scien. futur. conting. cap. 2. sub tit. *Futura hæc determinatam habent veritatem*, & ibid. cap. v. sub tit. *Scientia Dei, vt efficax, non est sufficiens ratio futura cognoscendi*: & cap. 9. sub tit. *Aduersus prædicta difficultates nonnulla*. Et deniqueVasquez p.p.q.14.ar.13.disput.68.cap.6. Qui Auctores vel expresse loquuntur (vt præsertim Molin.) de hac ipsa scientia conditionalium, vel quamuis loquantur de scientia futurorum contingentium absolutorum, quia tamen est eadem ratio etiam de scientia contingentium sub conditione futurorum satis ostendunt, in his etiam ab ipsismet admittendam esse determinatam rationem obiectiuam priorem secundùm nostrum modum intelligendi cum fundamento in re, illa scientia qua cognoscuntur. Contra ea verò quæ retulimus

ex Molina, quatenus ipse asserit certò à Deo cognosci quod in se incertum est, vrgent quæ modo attulimus contra Valentiam, quatenus autem hæc futura conditionalia contingentia cognosci ait ex comprehensione arbitrij creati, reiicitur satis ex ratione 6. cap. superiori allata.

Secundò, ad eandem sententiã explicãdam pertinet quod ait Suarez in Opusc. li. 2. de scien. condit. futur. conting. cap. 7. sub titulo, *vera sententia*. Nimirũ, huiusmodi futura sciri à Deo nõ in causa, sed quatenùs immediatè intuetur veritatem, quæ in ipsis est: quam veritatem suprà cap. 5. sub titulo. *Tertia sententia*, ait, consistere non in vi illationis ex virtute antecedentis, sed in eo solùm quod effectus fuisset de facto cum illa causa & conditionibus coniungendus, si extitissent.

Sed contrà est, quia hoc ipsum, quod, scilicet, effectus fuisset coniungendus cum causa & conditionibus: debet esse aliquid reale in obiecto, & aliquis realis nexus inter antecedens, & consequens existens ante omne decretum diuinum priùs ratione cum fundamento in re, quàm sit scientia diuina huiusmodi conditionalium, qui nexus pro eo instanti rationis nullus esse potest. Atque hæc omnia satis probata videntur cap. superiori: sublato ergo huiusmodi nexu nulla potest esse veritas determinata in propositione conditionali contingenti, quæ tanquam vna accipitur, & explicatur à Suarez tit. cap. 5. sub eod. tit. Tertia sententia & tanquam vna verè esse non potest determinatè sine constanti nexu inter antecedens & consequens, ex quibus conflatur.

Adde quod si in hac sententia retineatur explicatio

explicatio hæc à Suarez allata sequitur omnino, vt non ea tantùm ratione Deus certò cognoscat futura contingentia absoluta quatenùs ea intuetur vt sibi præsentia, sed pluribus modis vt expressè fatetur idem Suarez cit.lib.2.cap.8.sub titulo. Ad fundamenta contraria sententiæ. Quod tamen nos cap. 2.satis ostendimus aduersari sententiæ S.Thomæ.

Hæc de explicationibus illius opinionis, quam oppugnamus.

Expenduntur Probationes sententiæ asserentis, scientiam diuinam contingentium sub conditione futurorum ante diuinum decretum.

IAm quod attinet ad probationes: illas dumtaxat expendemus quæ sunt à priori, quia, scilicet, cò spectant, vt ostendant veritatem obiectiuam cognoscibilem eorum futurorum: clarissimum enim est, nulla alia ratione satis probari posse huiusmodi scientiam, si veritas illa obiectiua minimè probetur.

Primo igitur loco expendi potest illa probatio explicationi etiam satis admixta, quam affert Vasquez p.p.q.14.ar.13.disput.67.cap.3.& Suarez in Opusc.lib.2.de scientia condit. futur.conting. cap.5. prope fin.dum ait, quemadmodum euẽtus rei, qui in certo tempore de facto accidit: ostendit rem illam tempore antecedenti veram habuisse rationem absolutè futuri, & verè dici potuisse futuram, ita euentum rei contingentis per concursum, & influxum aliquarum condi-

tionum satis ostendere, eam rem per ordinem ad illas conditiones, quarum impulsu, & influxu de facto euenit, verè fuisse conditionaliter futuram, priùs ratione quàm futura esset absolutè. Ex quo rursus colligi putat, huiusmodi veritatem conditionalem esse etiam in iis contingentibus, quæ numquam exeunt extra causas.

Contra hanc autem probationem est primò, quia etiamsi faciamus ita esse quod asseritur de futuris contingentibus absolutis. Non tamen inde valet illatio de futuris contingentibus conditionalibus. Nam cum futura absoluta actu existant in aliqua differentia temporis, eo ipso habent rationem aliquam obiectiuam determinatam, quæ sit terminus constantis conformitatis, quæ inter cognitionem, & ipsa intercedat: futura verò conditionalia contingentia, quia abstrahunt ab actuali existentia: & priùs quàm existant, sunt indeterminata ad esse, & ad non esse. Hinc fit, vt careant obiectiua ratione determinata, quam respicere possit cognitio omnino certa & infallibilis.

Secundò contra eamdem probationem est, quia ex eo quod effectus contingens aliquando eueniat: non proinde fit, vt antequàm existeret, vera esset propositio de ipso futuro sub ratione futuri, vt sensit Arist. 1. Perhierm. cap. vlt. ibi *Amplius si est album nunc*, vt post antiquiores Peripateticos explicant, inter cæteros S. Thom. & Toletus, ibid. in fine. Sicut enim euentus rei, quæ in certa differentia temporis producatur non efficit, vt in tempore anteacto ex parte obiecti vlla fuerit determinatio ad esse potiùs quàm ad non esse,

esse,seu vlla ratio obiectiua distincta ab indifferentia ad vtrumlibet,& capax certæ cognitionis, ita idem euentus non efficit, vt eo tempore propositio de futuro, vt sic sit vera & certa. Quod confirmatur, quia si sola existentia rei contingentis esset satis,vt propositio de illa sub ratione futuri esset vera,& certa ante ipsius existentiam, futura contingentia absoluta ratione existentiæ à tempore posteriori,saltem à Deo certo cognosci possent in ratione futuri,& in causa quod tamen vbique negat S. Thom. vt vidimus cap.2. Reliquum est ergo, vt euentus non ostendat veritatem determinatam rei contingentis in ratione futuri absoluti. Cúmque in futuris conditionalibus,vt ex superioribus patet, nulla alia ratio quàm futuri considerari possit, quia abstrahunt ab existentia & ratione præsentis;omnino sequitur vt nullus euentus quidquam in ipsis ostendat determinatæ veritatis. Quid verò sentiendum sit de communi hominum sensu, quo iudicari solet verum dixisse, qui aliquid contingens futurum esse prædixit ; cùm euentus ipse cernitur,attingemus infrà,cap.6.

Alia eiusdem opinionis probatio reijcitur.

AB iisdẽ Auctoribus locis suprà citatis;nimirum , à Vasquez p.p. disp.67.c.3.&Suarez li.2.de scien.cond.futu.contin.c.5. probatur eadẽ sententia ex natura contradictoriarũ, quarũ vna esse debet determinatè vera,& altera determinatè falsa,sicut in futuris contingentibus absolutis, ita & in conditionatis:non enim potest vlla esse,

aut intelligi contradictio absque huiusmodi diuisione veritatis, & falsitatis, quia eo ipso quod vna ex contradictoriis non est conformis obiecto, nec vera est conformis & vera opposita: quò fit vt obiectum quodcumque, de quo possunt proferri propositiones contradictoriæ veritatem obiectiuam habere debeat vni parti contradictionis determinatè respondentem: Ex quo sequitur, vt huiusmodi obiectiua & determinata veritas in his futuris contingentibus conditionatis omnino admittenda sit.

Sed contrà est primò, quia licèt ex contradictoriis de præsenti & præterito necesse sit hanc determinatè esse veram; illam autem falsam: secùs tamen est in contradictoriis de futuro contingenti absoluto, vt docet Arist.1.Perhierm.cap. vlt. & ibi post Antiquiores Peripateticos. Sanct. Thom. Tolet. & alij; Ergo multò minùs admittenda erit illa diuisio determinatæ veritatis à falsitate in contradictoriis de futuro contingenti conditionato.

Secundò, contra eamdem probationem est, quia eadem prorsus ratione contra S. Thom. & rei veritatem, & contra plerosque Auctores eius opinionis quam oppugnamus, probari possent, futura contingentia esse certò cognoscibilia, prout sunt in causa. Cùm enim voces immediatè significent conceptus, & res prout conceptibus substant ex Arist. 1. Perhierm. initio, cúmque futura contingentia nos concipiamus tantum, secundum illud esse quod habent in causa, vt sæpè docet S.Thom. loc. sup. cit. initio cap. 2. sequitur omninò, vt contradictoriæ propositiones, quæ

nobis

nobis vſurpantur de futuris contingentibus ſint contradictoriæ de ipſis, quatenùs futura ſunt,& prout ſunt in cauſa. Si ergò ex quibuſcumque contradictoriis etiam de futuro contingenti hæc determinatè vera eſt, illa autẽ falſa; Vna etiam ex noſtris contradictoriis de futuris contingentibus determinatè erit vera, & altera falſa; & conſequenter contingentia ipſa, ſecundùm illud eſſe quod à noſtris contradictoriis reſpicitur, hoc eſt, ſecundùm illud eſſe quod habent in cauſa, habebunt determinatam veritatem obiectiuam: ac proinde ſub ea ratione certò & infallibiliter cognoſci poterunt ſaltem à Deo.

Tertiò contrà eſt, quia ex natura contradictoriarum probari non poteſt, vt Deus certò præſciat conditionales indefinitas contingentes, vt ſi in communi proferantur abſtrahendo à ſingularibus perſonis, vel circumſtantiis, vt expreſsè tradit Suarez in Opuſc. lib. 2. de ſcien. condit. futur. conting. cap. 6. in reſp. ad 2. Ergo ex eadem etiam contradictoriarum natura probari non poterit præſciẽtia earumdem conditionalium quatenùs indefinitæ nõ ſunt, nec abſtrahunt à ſingularibus, quia aut vis illa contradictoriarum vniuerſalis eſſe debet, aut ipſa per ſe nihil probat. Et ſicut inter antecedens illarum conditionalium, & conſequens dicetur nulla eſſe connexio, ita etiam quicumque negant hanc ſcientiam ante decretum Dei, contendunt inter antecedens quantumuis definitè, & cum omnibus ſingularibus acceptum, & conſequens nullam omnino eſſe connexionem.

Quartò contra eamdem probationem eſt, quia

ipsa sua sponte corruit ex eo solùm quod veræ contradictoriæ de futuris contingentibus ex hypothesi afferantur. In his enim propositio negatiua continere debet negationem ante particulam, si, Quare non sunt contradictoriæ hæ propositiones, si Petrus constituatur in his circũstantiis volet ambulare: si Petrus constituatur in his circumstantiis nolet ambulare, vel volet non ambulare: vtraq; enim est affirmatiua, cùm vna affirmet futuram volitionem ambulationis propter illas conditiones. Alia propter easdem conditiones affirmet futuram negationem volitionis, aut volitionem oppositam. Ideò ad veram negatiuam in proposito requiritur, vt negetur dependentia effectus à conditionibus, quæ dependentia affirmatur in parte contradictionis affirmatiua. Hoc non autem accidit nisi cùm particulæ, si, præponitur negatio, vt si dicas, Non si Petrus cõstituatur in his circũstantiis volet ambulare; per hanc enim propositionem negatur illa connexio volitionis Petri cum illis conditionibus, quæ affirmata fuerat in propositione affirmatiua; & ideo hæc sola est vera contradictoria illius. Tota hæc doctrina est eorum etiam Auctorum, quorum sentẽtiam in præsentia oppugnamus. Eam enim expresè tradit Vasquez p. p. q.14.art. 13. disput. 67. cap.3.in fine, & cap. 4. & Toletus libr. 1. Introductionis in Dialecticam Arist.c. 21. Hoc autem constituto, vt contradictoria negatiua in proposito sit solum quando particulæ, si, præponitur negatio. Ab iis qui Deo negant præscientiam futurorum contingentium conditionatorum ante decretum; facilè concedi poterit

ex contradictoriis de huiusmodi futuris, vnam determinatè veram esse, alteram verò determinatè falsam, ita, nimirum, vt negatiua semper vera sit, quia negat quamcumque connexionem inter antecedens, & consequens conditionalis contingentis. Affirmatiua autem quæ aliquam connexionem affirmat semper ante decretum fit falsa. Ex quo patet, quomodo hæc probatio, contra quam argumentamur; sua, vt diximus, sponte corruat, quia non probat esse in Deo ante decretum præscientiam partis affirmatiuæ in his conditionalibus, sed partis negatiuæ tantùm: cuiusmodi præscientia non est illa quam probare contendunt Auctores, contra quos agimus: neque vsui esse potest illis ad conciliandam arbitrij libertatem cum efficacitate gratiæ, in qua tamen conciliatione explicanda huic potissimum præscientiæ niti solent, cùm per eam velint à Deo cognosci connexionem quandam contingentem inter vocationem hanc, vel illa ratione accommodatam humano affectui, & futurum consensum.

Tertia eiusdem sententiæ probatio oppugnatur.

TErtio loco veritas obiectiua futuri conditionalis contingentis probari potest ex Suarez in Opusc. lib. 2. de scien. condit. futur. conting. cap. 5. sub tit. Tertia sententia, Posito enim quod in propositionibus de huiusmodi futuris locum non habeat vis illationis ex virtute antecedentis; sed solùm adesse possit veritas simplicis affirmationis vnius de alio, per quam affirmetur talis effectus coniungendus fuisse de facto cum tali causa, si in

illis conditionibus extitisset. Quod huiusmodi veritas futuri conditionalis contingentis distincta à necessitate consequentiæ verè sit in re, probat, quia viri etiam docti non statim reiiciunt propositiones affirmatiuas conditionales de futuris contingentibus tamquàm falsas, sed vel ambigui sunt; vel coniecturis ducũtur ad assentiendum alteri parti; quod signum est in his loquutionibus affirmari solam coniunctionem vnius cum alio in tali euentu; & ratione huius coniunctionis adesse veritatem obiectiuam, quia alioqui omnes huiusmodi propositiones essent euidenter falsæ.

Sed contrà est primò, quia tantùm abest, vt ambiguitates, & assensus coniecturales, ac deliberatiui Doctorum ac prudentium virorum ostendant in his futuris conditionalibus contingentibus determinatam illam veritatem respondentem infallibilitati cognitionis diuinæ, quam Suarez & alij probare contendunt: vt potiùs illam omnino excludant: si Aristotelis ingenio in diiudicandis illationibus quidquam concedendum est. Is enim 1. Perhierm. cap. vlt. ex prudentium ambiguitate, consultatione, ác deliberatione circa futura contingentia absoluta illud existimauit demonstrari, vt, scilicet, neutra contradictoriarum de illis futuris per se considerata determinatè sit vera, aut falsa; Quem ibi sequitur præter alios complures S. Tho. Patet autem eandem omninò esse in proposito rationem de consultatione ac deliberatione, circa contingentia, siue vt absolutè futura, siue vt futura sub conditione.

Secundò contrà est, quia si argumentum ex Suarez allatum valeret ad probandam veritatem obie

obiectiuam determinatam in futuris contingentibus conditionalibus, eadem prorsus ratione, non modò contra S. Tho. & rei veritatem, sed etiam contra ipsummet Suarez in Opusc. lib. 1. de absolut.scien. futur. conting. cap. 3. probare possemus futura contingentia absoluta quatenùs futura sunt, atque vt sunt in causa, habere veritatem obiectiuam determinatam quæ possit esse terminus infallibilis cognitionis, vt in simili etiam suprà deduximus contra secundam probationem. Cùm enim propositiones nostræ de huiusmodi futuris (vt suprà probauimus) versentur circa illa solùm, vt futura sunt & secundùm esse, quod habent in causa: Illis tamen auditis docti & prudentes viri ad ipsammet causam, & esse quod in ea habent contingentia respicientes, eas non statim reiiciunt vti falsas. Sed vel ambigui sunt, vel exprobabilibus coniecturis vni parti potiùs quàm alteri assentiuntur, si hoc igitur satis est ad ostendendam veritatem; quæ per infallibilem cognitionem sciri possit in futuris contingentibus conditionatis: erit etiam satis ad similem veritatem demonstrandam in futuris contingentibus absolutis vt futura sunt, & secundùm esse quod habent in causa cum hoc ipsorum esse in causa ambiguas reddat prudentes viros, & in diuersas coniecturas trahat absque iudicio certè falsitatis in illis propositionibus, quæ hæc futura respiciunt solùm quatenùs sunt in causa. Quod si hæc illatio nulla est, illa etiam quam appugnamus, nulla erit. Ratio autem quare neutra illatio bona sit, ea videtur esse, quia sicut determinata veritas futuri absoluti in ratione futuri cōsistit in determinatione causæ quæ necessariò producit

ducit effectum ex S. Thom. p. p. q. 14. ar. 13. & aliis locis initio cap. 2. citatis; ita etiam determinata veritas futuri conditionalis consistit in vi illationis ex virtute antecedentis, & necessitate consequentiæ, & quia in contingentibus, neque est illa determinatio causæ, neque hæc necessitas consequentiæ ex vi antecedentis, quod in propositione conditionali constituitur; ideò contingentia determinatam veritatem non habent siue futuri absoluti; siue conditionati. Quia tamen eatenùs aliquid participat rationem futuri, quatenùs causa ipsius in vnam potiùs quàm alteram partem propendet: Et contingentia (verbi gratia actus arbitrij humani) vel ex propria, & intrinseca constitutione alicuius hominis, vel ex conditionibus aut circumstantiis extrinsecis sortiri possunt causam, quæ pensatis omnibus in hanc potiùs quàm in oppositam partem inclinetur, ideo rationem aliquam futuri sine perfecta determinatione causæ, & sine illa consequentiæ necessitate habere possunt: sed quia huiusmodi inclinatio causę coniuncta est cum potentia omninò proxima ad oppositum; ideo sicut non reddit causam omnino determinatam ad agendum, ita non tribuit effectui veritatem futuri determinatam, & cognoscibilem per eam cognitionem, cui falsum subesse non possit. Hinc ergo fit, vt consultationes, coniecturæ, & deliberationes prudentium (quæ, vt probat loco cit. Auct. inutiles omnino essent posita determinata veritate futurorum) probent quidem reperiri aliquam veritatem obiectiuam futuri absoluti distinctam à determinatione quam habet causa necessaria, & aliquam veritatem futuri conditionati distinctam à necessi

à necessitate consequentiæ ex virtute illius antecedentis quod in propositione conditionali collocatur, sed tamen non probent hanc esse illam veritatem, quam probare contendunt Auctores, contra quos disputamus; imò positiuè probent eam non esse, quia cùm illi Auctores colligere velint veritatem determinatam, quæ possit esse terminus infallibilis cognitionis Dei: huiusmodi consultationes ac deliberationes veritatem ostendunt obiectiuam futuri indeterminatam; quæ omnes hominum conatus & consilia fallere possit.

De aliis probationibus eiusdem sententiæ.

EAmdem opinionem Molina p. p. q. 1. ar.13. disput.14. probat ex eminentissima quadam supercomprehensione, quam Deo tribuit respectu arbitrij creati: sed probatio hæc non est cur hîc fusiùs expendatur, cùm satis oppugnata sit in superioribus, si enim in arbitrio creato actus ipsius haberent determinatam rationem futuri conditionalis cognoscibilem infallibili cognitione, non esset opus altissimo illo comprehensionis modo, qui supra veram comprehensionem quamcumque addere potest perfectionem solum entitatiuam cognitionis ratione subiecti cognoscentis, non verò perfectionem in ratione imaginis, & repræsentationis ipsius obiecti, sed satis esset quæcumque vera comprehensio, cùm hæc sit cognitio æqualis vndequaque ipsius obiecti cognoscibilitati.

Mitto etiam alias probationes quæ vel ex perfectione prouidentiæ diuinæ, vel ex conciliatione libertatis creatæ cum eadem prouidentia, prædestinatione

ſtinatione & gratiæ donis colliguntur, quia cùm determinata veritas obiectiua horum futurorum contingentium cõditionatorum ex dictis videatur excluſa; huiuſmodi probationes, ac aliæ quæcumque facilè corruunt nullo impellente.

Hactenus de oppugnationibus illius ſententiæ, quæ ſcientiam contingentium ſub conditione futurorum Deo tribuit ante decretum, ſeu de probationibus oppoſitæ opinionis, quæ ſcientiam hãc ante decretum negat. Hæc omnia afferre libuit, tum quia difficultatem (vt opinor) continent explicatu dignam, & quæ (vt ingenuè fatear) iam diu ingeniolum meum ſatis ſupérque torſitum etiam, quia ex horum argumentorum ſolutione veritas (ni fallor) longè manifeſtior fiet, ſed iam opinionem oppoſitam audiamus.

CAPVT V.

Proponitur, & probatur opinio, quæ Deo tribuit ante liberum quodcumque decretum ſcientiam contingentium ſub conditione futurorum.

SEcunda ſententia eſt eorum, qui putant, contingentia abſque vlla neceſſitate conſequentiæ ex virtute antecedentis collocati in propoſitione conditionali habere poſſe veritatem obiectiuam ita determinatã, vt certa ac infallibili cognitione præſciri poſſint futura ex hypotheſi: Et de facto quàm plurima eſſe contingentia, quæ licet abſolutè nunquam futura ſint; verè tamen eſſent, ſi certæ quædã conditiones exiſterẽt. Cúmq; huiuſ

huiusmodi obiectiuam veritatem in eo solùm constituant, vt antecedens propositionis conditionalis, seu conditiones de facto non ponantur, nec ponenda sint sine consequenti, & effectu, hanc ipsam veritatem minimè arbitrantur pendere à libero vllo Dei decreto actuali, ac propterea docent, huiusmodi contingentia sub conditione futura prius nostro modo intelligendi cum fundamento in re à Deo præsciri quàm actum vllum liberum habere intelligatur. Hanc sententiam docent Illustrissimus Cardinalis Bellarminus lib. 2. de amissione gratiæ, cap. 17. in responsione ad 1. Caluini. Gregor. Valen. p. p. q. 14. ar. 13. puncto 1. §. sequitur 2. quæstio. Suarez in Opusc. toto lib. 2. de scient. condit. futur. conting. Vasquez p. p. q. 14. ar. 13. disput. 66. Thomas Stapleton. in cap. 11. Mat. ad illa verba si in Tyro, & Sidone & in cap. 9. ad Roman. §. Deum altitudine, & Domin. Soto lib. 3. Hemularum cap. 8. lect. 3. cuius tempore tam extra controuersiam erat hæc opinio, vt eam inter prima Dialecticæ rudiméta absque vlla disceptatione, vt quid ab omnibus facilè receptum tradiderit. Quamuis enim dum propositiones de futuro contingenti conditionali à solo Deo sciri posse docet, nullam mentionem faciat decreti diuini; eo ipso tamen quod in his propositionibus asserit veritatem esse non ex vi illationis, sed ex eo solum quod de facto Antecedens verum non sit sine consequenti, eo ipso (inquam) cum Auctoribus huius opinionis contradicit Auctoribus prioris sententiæ, qui non aliam veritatem propositionis conditionalis agnoscunt, quàm consequentiæ necessitatem, cúmque doceat in huius-

modi

modi futuris esse veritatem à Deo cognoscibilem, quæ distincta sit à necessitate illationis, apertè satis fatetur hanc veritatem esse & cognosci ante diuinum decretum, quia si à diuino decreto oriretur hæc veritas, verbi gratia, in hac propositione, si Petrus constituatur in his circumstantiis volet loqui, hæc, vt Auctores etiam prioris sententiæ contendunt, consisteret in necessitate illa consequentiæ qua effectus à Deo volitus ex ipsius voluntate, vel volitione infertur. Ideò enim verum esset positis illis conditionibus, vt Petrus vellet loqui, quia statuisset Deus vt positis illis conditionibus vellet. Ac propterea locum non haberet doctrina ipsius Soti.

Dico igitur in hac sententia continentur; Primum est, vt Deo insit certissima, & prorsus infallibilis præscientia contingentium sub conditione futurorum: alterum est vt huiusmodi præscientia intelligenda sit Deo inesse in instanti rationis antecedente quodcunque liberum decretum diuinum, de prima huius opinionis parte nulla, vt initio diximus, superest iam controuersia cum Auctoribus physicæ prædeterminationis, eámque paulò suprà citati Auctores innumeris ferè sacrarum literarum, & Patres testimoniis egregiè confirmant, ideò non est cur in illa immoremur. Tota igitur nonnullorum Catholicorum dissensio est in 2. huius sententiæ parte, quatenùs, nimirum, asseritur Deus ante omnem liberum actum certò præнosse huiusmodi futura contingentia conditionata. Ego verò hanc etiam postremam huius sententiæ partem verissimam esse existimo, ac proptereà mihi videtur optimè probari posse.

Primò

Primò ex iis scripturæ locis, in quibus ostenditur peccatum aliquod à Deo præuisum tanquam futurum sub conditione, vt 3. Reg. ij. vbi cùm Salomon accepisset vxores ex Gētibus de illis narratur dixisse Dominus filiis Israël. *Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras, certissimè enim auertent corda vestra, vt sequamini Deos earum.* & 1. Reg. 23. cùm Dauid conditionati, & contingentis futuri notitiam à Deo petiisset his verbis. *Si tradent me viri Ceilæ & viros qui sunt mecum in manus Saul.* Dixit Dominus, *Tradent*, quæ tamen proditio absolutè non contingit, quia Dauid hoc audito repentè aufugit, ideo sensus illius responsi (teste S. Hieronymo lib. de traditionibus Hebraicis in cap. cit. Abulen. in hunc locum q. 13. Gloss. ordinaria, & Nicolao de lira) is erat, si descenderit Saul, & hîc te inuenerit, tradent. His ergo locis cùm apertè ostendatur diuina præscientia quorundā contingentium sub conditione futurorum, ea tamen dici non potest niti decreto diuino actuali, & conditionato ex parte obiecti: quo, scilicet, Deus ipse decreuerit vt positis conditionibus quarum habetur mentio, contingentia illa euenirent. Neque enim volebat Deus, vt filiæ Gentilium Iudæos seducerent, & eorum auerterent corda, vt sequerentur Deos earum. Neque vt viri Ceilæ Dauidem proderent: quia nullæ fingi possunt conditiones antecedentes, quibus positis Deus ex se velit aliquod malum culpæ, neque satis est, si dicatur Deus ex se velle actum malum secundùm totam suam entitatem, & quatenus ens est. Et ideò in locis allatis admitti posse decretum diuinum quo Deus ex se statuerit, vt si filij Iudæorum acciperent

perent filias ex Gentibus,esset actus seductionis secũdùm totam suam entitatem & sub ratione entis, & sic de aliis. Hoc(inquam) satis non est, nam Deus non modò non vult præcisè formalem malitiam peccati; sed neque etiam vult ex se, vt sit actus ille qui est subiectum malitiæ in illis circumstantiis, in quibus sine libertate & consequenti malitia exerceri non potest, vt satis constare videtur ex iis quæ attulimus in opusc. super cap. vlt. vbi etiam fusè ostendimus à Deo nos physicè non prædeterminari ad producendam cum perfecta cognitione, & libertate illius actus entitatem, quæ liberè producta necessariò est mala moraliter: quæ tamen prædeterminatio admittenda omnino esset, si Deus ex se decerneret vt huiusmodi entitas liberè produceretur. Nam physica prædeterminatio intrinseca, & voluntati creatæ inhærens per euidentem consequentiam infertur ex prædeterminatione Dei extrinseca, seu decreto quod Deus habet ex se, ipsismet Aduersariis testibus. Qua etiam de causa hic animaduertendum est propterea: ideò Aduersarios velle vt veritas propositiuum conditionalium de futuro contingenti pendeat à diuino decreto, quia contendunt necesse omnino esse, vt quilibet actus à causa etiam creata qúantumuis libera producendus, siue bonùs, siue malus à Deo pro sua libera voluntate absque vllo ordine ad nostrum consensum prædefiniatur, & per intrinsecam motionem physicè prædeterminetur. Hinc enim fit, vt ea omnia quæ superiori opusculo attulimus ad refellendam physicam prædeterminationem suum integrum robur in hac ipsa quæstione retineant ad probandam scientiam diuinam contingen

tingentium sub conditione futurorum, quæ diuinum decretum non prærequirat.

Secundo loco eadem sententia probari potest ex verbis illis Matt.11.& Luc.10. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro,& Sidone facta essent virtutes,quæ facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Per hæc animi apertè ostenditur certò præscita à Deo contingens,& libera Tyriorum, & Sidoniorum pœnitentia, vt futura sub conditione. Vel ergo Deus illam pœnitentiam præsciuit, quia ex se decreuerat Tyriis, & Sidoniis conferre gratiam ex se efficacem, & physicè prædeterminantem, si apud eos fierent virtutes,quæ factæ sunt in Ciuitatibus Corozain & Bethsaidæ,quam gratiam hominibus qui in his Ciuitatibus degebant conferre noluit. Vel eamdem pœnitentiam futuram præsciuit eo ipso quod Tyriis,& Sidoniis virtutes illæ ostēderentur, quas aliæ Ciuitates viderant addita etiam illa interiori inspiratione,& gratia qua donati sunt viri illi Corozain & Bethsaidæ degentes, itá vt præsciuerit Deus futurum, vt Tyrij & Sidonij agerent pœnitentiam si in actu primo eo modo pensatis omnibus constituti fuissent, ac de facto constituti fuerant viri illi, quos Christus Dominus alloquebatur, si dicatur 2. habemus quod volumus. Primum autem dici non potest: quia pugnare videtur cum verbis ipsius Scripturæ Matth.11.& cum interpretatione S. Augustin.eum locum; Sacræ enim litteræ loc. cit. hæc habent. *Tunc cœpit exprobrare Ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida,* &c. Hæc autem

 verba

verba exigere omnino videntur vt Tyriorum, & Sidoniorum pœnitentia futura fuerit constitutis omnibus paribus inter ipsos, & viros illarum Ciuitatum, quibus Christus Dominus dicitur cœpisse exprobrare; cùm enim per exprobrationem arguatur aliquis, eò quòd non faciat id quod alius faceret, nullius planè momenti est; si is qui reprehenditur careat ea faciendi facultate, aut opportunitate, quæ adest alteri, cuius exemplo hic redarguitur. Id quod locum habet in proposito propria quadam ratione. Siquidem auxilium illud Tyriis & Sidoniis conferendum, si apud eos factæ essent virtutes; quod populis Corozain, & Bethsaidæ negatum est; necessarissimum erat ex opinione Aduersariorum ad pœnitentiam agendam; Ridicula autem videtur ea exprobratio, qua reprehenditur quispiam, quod non præstiterit illud ad quod auxilio carebat planè necessariò; cùm tamen illud ipsum præstaturus fuerit alius; si eodem auxilio non careret.

Adde, quod frustrà videretur Christus Dominus vim fecisse in virtutibus, quæ ostensæ fuerāt illis vrbibus: illa enim per exiguum erant donum habita ratione motionis physicè ad Pœnitentiam prædeterminantis, & ad pœnitentiam necessariæ; & Tyrij & Sidonij si vnà cum his virtutibus physicam illam prædeterminationem obtinuissent: non ex eo pœnitentiam egissent quod apud eos fierent virtutes, sed ex eo quod physicè ad pœnitentiam prædeterminarentur. Quamobrem viri Corozain & Bethsaidæ Christo Domino viderentur potuisse iure respondere; Tyrios & Sidonios nobis antecellere asseris tamquam magis

perpen

propensos in virtutem pœnitentiæ quippè qui pœnitentiam in cinere, & cilicio acturi fuissent, si apud eos factæ essent virtutes quæ factæ sunt in nobis, & cum hac ostensione virtutum physicam prædeterminationem ad pœnitentiam agendam recepissent. Hos tamen adeò prompti sumus ad pœnitentiam peragendam, vt etiam si apud nos factæ non fuissent hæ virtutes semper in cinere, & cilicio acturi fuerimus pœnitentiam statum atque ad eam solùm auxilium physicè prædeterminans obtineremus. Neque enim valet si cum aduersariis dicas, Viros Corozain & Bethsaidæ degentes à Christo Domino iure increpari, quia maiora impedimenta præstiterunt gratiæ, & magis indigni extiterunt. Hoc (inquam) non valet, quia Christus Dominus non confert impedimenta gratiæ ad pœnitentiam prædeterminantis præstita à viris, quos reprehendit cum impedimentis, quæ Tyrij & Sidonij præstiterunt; sed comparat pœnitentiam sub conditione futuram Tyriorum & Sidoniorum cum exclusione libera pœnitentia in populis aliarum Vrbium, eósque arguit non ex eò quòd peiores sint quàm de facto fuerint Tyrij & Sidonij, sed quia magis obfirmati sunt in criminibus quàm Tyrij & Sidonij futuri fuissent, si apud eos factæ essent eædem virtutes. Huc accedit quod iuxta oppositam sententiam quodcumque impedimentum, quod gratiæ dici aut fingi possit præstari ortum habere videtur ab absoluta Dei voluntate, & physica ipsius prædeterminatione per ea quæ superiori Opusculo cap. vltimo attulimus, vbi etiam probauimus denegatio-

nem gratiæ prædeterminantis in primo actu peccati ex nullo creato, & libero impedimento oriri posse. Ex quibus omnibus totum exprobrationis fundamentum in proposito videtur euerti. Atque hæc de repugnantia, quæ videtur esse inter verba relata ex Matth. 11. & Aduersariorum opinionem quatenus contendunt præscitam fuisse à Deo pœnitentiam Tyriorum, & Sidoniorum sub conditione futuram ob decretum conditionatum de conferenda illis gratia physicè ad pœnitentiam prædeterminante.

Iam quod attinet ad interpretationem Diui Augustini de bono perseuer. cap. 14. vbi ex instituto explicat testimonium illud, si in Tyro, & Sidone, optimam ex eo doctrinam colligit his verbis. *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant.* His autem nihil videtur excogitari posse accommodatiùs ad eam explicationem reiiciendam illorum verborum, *si in Tyro & Sidone*, &c. quæ nostræ sententiæ aduersatur. Si enim Deus Tyriorum, & Sidoniorum pœnitentiam futuram præuidit ob decretum diuinum quo statuit, gratiam illis physicè ad pœnitentiam prædeterminantem conferre, si mira illa signa, & prodigia apud eos facta fuissent. Quo pacto inde colligi potest, diuinum intelligentiæ munus ingenio naturaliter inditum, cùm intelligentiæ actus à quocumque ingenio idem planè fit ex virtute diuinæ prædefinitionis, & prædeterminationis physicæ. Qua etiam ratione quidam in hac re secerni possunt ab aliis, cùm eadem

diuina prædefinitio, & prædeterminatio physica in omnibus quantumlibet diuersis causis liberis creatis eodem planè modò operetur. Ex his ergo constare videtur, præscientiam illam conditionatam pœnitentię Tyriorum & Sidoniorum vnà cum simili præscientia aliorum omnium sub conditione futurorum, quocunque libero decreto Dei priorem esse, vt ducem illius; non verò post decretum aliquod consequi; perinde ac si ab eo aliqua ratione penderet.

Tertia eiusdem sententiæ Probatio.

Tertiò eadem sententia probatur ex doctrina SS.PP. Complures enim eorum Deo tribuunt conditionatam scientiam futurorum peccatorum, vt August. de bono perseueran. cap. 9. *Certè*, inquiens, *poterat Deus præsciens illos esse lapsuros auferre de vita.* & de correctione & gratia, cap. 8. dum loquitur de illis qui aliquandiu in gratia perseuerant, & postea eam amittunt. *Respondeant* (inquit) *cur priùs quàm peccarent non rapuit illos Deus, an quia non potuit, vel quia eorum mala non præsciuit? Nihil horum nisi peruersissimè: atque insanissimè dicitur.* Quibus in locis dici non potest sermo esse de præscientia futuri non conditionati, sed absoluti, eò quòd homines illi, de quibus loquitur August. absolutè lapsuri essent: eadem enim res quæ est absolutè futura priùs ratione fuit futura solùm sub conditione, & cùm S. Aug. de illa scientia loquatur, per quam Deus peccata præuisa impedire poterat auferendo alioqui lapsuros de vita; sanè intelligi non potest, nisi de scientia conditionata: nam scientia peccati absolutè futuri vsui esse non potest

ad destruendam veritatem sui obiecti, & supponit voluntatem diuinam permittendi peccatum, quæ mutari non potest; eaque non mutata fieri nequit, vt peccatum non sit: simillima verò iis, quæ retulimus habet non modò August. pluribus aliis in locis, sed etiam Greg. Nissen. lib. de his qui præmaturè arripiuntur post med. Cirillus Alex. lib. 3. Iulian. circa med. & alij. Huc referri potest quod ait Anselmus in cap. 6. Matth. in illa verba, fiat voluntas tua, vbi docet Deum per dulcedinem conferre gratiam illi, quem scit non consensurum. Hi ergo Patres cùm apertè doceant cognosci à Deo peccata sub conditione futura, huiusmodi tamen præscientiam dici non possunt referre ad aliquod diuinum decretum etiam conditionatum, tum propterea quæ paulò suprà attulimus in primo argumento ducto ex sacris litteris, tum etiam quia id expressè pugnat cum verbis Aug. in lib. 3. contra Iulianum cap. 7. vbi, *Non ideò* (inquit,) *creat*, scilicet Deus, *pectora in armentis & gregibus impiorum, vt Dæmonibus immolentur, quamuis hoc eos nouerit esse facturos.* Hîc enim satis apertè loquitur August. de ea Dei præscientia, quæ est ante creationem pecorum, ac proinde non est nisi conditionata: cùm ergo idem Aug. neget ideò poni à Deo in rerum natura conditionem illam creationis ouium, vt sequatur effectus ille sacrilegę immolationis, apertissimè etiam negat decreuisse Deum ex se, vt huiusmodi effectus esset posita illa conditione, ac proinde nulla ratione vult vt præscientia conditionata eius immolationis ab illo decreto pendeat. Constat igitur ex hac Patrum doctrina diuinam scientiam futurorum sub conditione contingentium

tuum à nullo Dei decreto etiam conditionato pendere; ac proinde collocandam in Deo esse priùs ratione quàm vllum decretum in eo intelligatur. Quod ipsum confirmari optimè potest ex sententia illorum Patrum qui docent, Deum quos ad se trahit, ita vocare quomodo scit aptum illis esse,& vocantem non respuant; & tunc vocare, quando eos scit obtemperaturas: apertè enim loquuntur de scientia, quæ decretum vocationis antecedit vt dirigens ad illud: cùm tamen effectus ille contingens in ratione futuri absoluti; & consequenter scientia ipsius posterior sit ipsa vocatione, à qua effectus pendent: loquuntur ergo de præscientia rei contingentis futuræ, solum sub conditione, eamque non ex eo tribuunt Deo quod certum aliquod conditionatum decretum habuerit in ordine ad has circumstantias potiùs quàm alias, sed ex eo quòd corda scrutetur, & occulta mentium prospiciat,& homines pro sua libertate in his, aut illis circumstantiis obtemperaturi sint,aut non obtemperaturi. Totam hanc doctrinam videre est apud S.August.lib. potissimùm 1. ad Simplic. q. 2. Chrisost. hom. 31. & hom. 65. in Matth. Hieronym. in epist.adGalat.apud Auctorem Commentariorum in Paulum, quæ nomine Hieronymi circumferuntur ad Roman.8.& alios. Quibus omnibus addi possunt locupletissima Patrum testimonia, quæ inter cæteros huius opinionis nostræ auctores refert, ac optimè expendit Suar. in Opusc. lib. 2. de scien. condit. futur. conting. cap. 2.

Quarta Probatio.

QVartò probatur ex ſententia S. Thomæ, tum ex argumentis ſuprà cap. 2. propoſitis, quæ contra primam ſententiam retorquentur, vt conſtabit infrà cap. 7. tum ex doctrina alibi tradita: Is enim 3. par. q. 1. ar. 2. in corp. & ad 1. ait, Deum diſtuliſſe Incarnationem, vt natura cognita ſua infirmitate clamaret ad Medicum, & gratiæ quæreret auxilium, atque alia huiuſmodi, & ibidem ar. 6. docet, Deum veniſſe quando ſciuit gratum futurum beneficium: ſi enim vſque ad finem mundi Incarnatio dilata eſſet futurum fuiſſe ait, vt honeſtas ac fides penitus abolerentur, & plura his ſimilia tradit alibi S. Thom. & Patres omnes paſſim. Ex his autem optimè colligitur, ſcientia diuina contingentium ſub conditione futurorum ante diuinum decretum; cùm enim aliquid Deus facit vt aliquis euentus aut ſequatur, aut euitetur; certò ſcit, finem intentum à ſe eſſe comparandum; alioqui enim timidæ eſſent etiam cogitationes ipſius, & incertæ prouidentiæ; certò ergo ſciebat Deus ex ſententia S. Thomæ futura illa contingētia conditionata ante decretam Incarnationem pro eo tempore, in quo facta eſt: futurum ſcilicet, vt natura humana clamaret ad medicum, & gratię quæreret auxilium: ſi Incarnatio differretur vſque ad tempus, in quo Chriſtus de facto ad nos de Regalibus ſedibus venit: Et prætereà futurum vt omnis honeſtas ac fides abolerentur; ſi vſque ad finem mundi ipſa Incarnatio protraheretur. Hanc autem ſcientiam, vt patet ex locis cit. non refert. S. Thom. in decretum aliquod diuinum, ſed in propriam

condi

conditionem, propensionem, atque imbecillitatem naturæ humanæ: ideò intelligendus est, illam ante quodcumque decretum constituere.

Sed ad hoc ipsum probandum clariùs: expendendum est præterea egregium aliud S. Thomæ testimonium, quo suam in proposito, ac S. Aug. sententiam manifestè declarat. Is igitur 3. par. q. 1, ar. 5. Cùm quæstionem proposuisset; An conuenientius futurum fuisset, vt Christus incarnaretur ab initio mundi, & pro parte affirmatiua argumentum 2. loco attulisset ex eo, quod plures lumine fidei adiuti veritatem cognouissent; ac salutem adepti essent. In responsione ad 2. affert ad hoc argumentum dissoluendum doctrinam S. August. in lib. de sex quæstionibus Paganorum, vbi ait, ideò post tam longa tempora Christum Dominum incarnatum fuisse, quia his temporibus & locis, quibus Euangelium eius non est prædicatum, tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat; quales multi in eius corporali præsentia fuerunt, qui in eũ, ne suscitatis quidẽ ab eo mortuis credere voluerint. Postea verò hanc solutionẽ reiicit S. Th. verbis eiusdẽ S. Aug. de bono perseuerantiæ, c. 10. aientis. *Numquid possumus dicere etiam Tyrios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse si fierent, cum eis ipse Dominus attestetur quòd acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum?* Hinc tandem, vt argumentum propositum soluat, hæc addit. *Proinde, vt ipsemet soluens subdit, sicut Apostolus ait, Non vt volentis, neque currentis: sed miserentis Dei, qui his quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibusdam subuenit, quibusdam non*

subuenit, de quibus aliud occultè quidem, sed iustè in sua prædeterminatione iudicauit. Hæc S. Thom. ex quibus in ipsius, ac S. August. sententia clarissimè ostenditur scientia diuina contingentis sub conditione futuri, hoc est fidei quam permulti haberent, si apud eos fierent miracula, quę fides habita ratione eorum, quibus Deus noluit subuenire per ostēsionem miraculorum: Est præterea ex iis contingentibus sub conditione futuris, quæ numquam absolutè erunt. Quod igitur huiusmodi scientia ab his Patribus Deo tribuatur ante quodcumque ipsius decretum, quippe quæ à nullo decreto pendeat; Patet primò, quia S.S. Aug. & Thom. falsam putant doctrinam illam traditam in lib. de sex quæstionibus Paganorum, vt ante aduentum Christi omnes homines tales futuri essent, quales aliqui fuerunt in corporali eius præsentia, qui visis quibuscumque miraculis credere noluerunt. Falsum, inquam, id putant ob diuinam reuelationem de Tyriis & Sidoniis, qui talis futuri non erant, cùm visis miraculis fuerint credituri. At si hi credituri fuissent visis miraculis, quia si miracula vidissent, Deus ex se decreuerat physicè illos prædeterminare ad credendum: inter Tyrios, ac Sidonios, & alios quoscumque nullum planè fuisset discrimen, quia alij etiam quicumque visis miraculis, & habita præterea physica prædeterminatione ad credendum fuissent credituri, & ideo tales omnino fateri fuissent Tyrij, & Sidonij, quales alij quicumque. Non ergo subintelligendum est decretum illud conditionatum circa Tyrios, & Sidonios, cùm præsertim inter propositionem affirmatiuam & negatiuam discrimen tantummodò esse debeat propter affirmatio

mationem, & negationem, non ob variationem aliorum; quod satis ostendit Tyrios & Sidonios, cùm dicuntur visis miraculis fuisse credituri, intelligendos esse prædictos æqualibus auxiliis cum iis, qui, visis eisdem miraculis, dicuntur non fuisse credituri.

Secundò, quod iidem Patres scientiam illam conditionatam noluerint ab aliquo diuino decreto pendere probatur, quia S.S.Thom. & August. inde confirmant pronunciatum illud Apostoli. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, quia licèt aliquos credituros præsciuerit ea conditione, vt apud eos fiant miracula, hæc tamen aliis ostendit, aliis non ostendit, ac proinde parum refert promptitudo illa futura voluntatis humanę, nisi Deus per ostensionem miraculorum velit subuenire. Si autem Deus ideò aliquos credituros præuidisset sub conditione miraculorum, quia sub eadem conditione ipse physicè prædeterminaturus erat, eos ad credendum: ratio quare non esset volentis, neque currentis, non ea esset, quia Deus ostendit miracula, quibus vult ex iis, qui, visis miraculis, credituri essent, sed quia ideo hi, si apud eos fierēt miracula credituri essent, & præuisi sunt, credituri, & non alij: quia his & non aliis, si miracula ostenderentur, daturus esset Deus pro suo arbitratu physicam prædeterminationem ad credendum. Atque hæc sola esset prima, perfecta, & adæquata ratio, quare non esset volentis, aut currentis, sed miserentis, vel potiùs physicè prædeterminantis Dei? Nulla enim esset vis in eo quod hi, & non alij essent credituri, si viderent miracula, nam hoc discrimen esset solùm ex præfinitione &

præde

prædeterminatione diuina, quicumque enim æquè atque alij credituri essent si cum ostensione miraculorum habituri etiam essent physicam prædeterminationē ad credendum. At per hæc videtur ex horum Patrum sententia excludi decretum illud conditionatum circa Tyrios, & Sidonios, cui conditionata illa reuelatio futuræ ipsorum pœnitentiæ nitatur.

Subduntur rationes Theologicæ ad eandem sententiam confirmandam.

QVintò, eadem sententia probatur ratione. Nam decretum illud conditionatum circa omnia contingentia, quæ Deus præscit sub conditione futura, nulla ratione videtur admittendum, tum quia inauditum semper fuit, & secundùm nomen, & secundùm rem ipsam inter scholasticos ante exortam hanc controuersiam, tum verò, quia si Deus oblatis sibi per intellectum omnibus hominibus, decreuit quosdam physicè prædeterminate ad credendum, si apud eos fierent miracula, alios verò non prædeterminare etiam si miracula viderent. Vel conditionatum hoc decretum ordine rationis cum fundamento in re fuit in re prius decreto absoluto de perducendis ad fidem aliquibus ex iis, circa quos versatur illud conditionatum decretum, & de permittenda infidelitate aliorum; vel fuit posterius, vel omnino simul. Non potest dici fuisse vel posterius, vel simul, quia vt constat ex verbis paulò suprà relatis SS. Augustini & Thomæ, præscientia conditionata, vt aliqu sint credituri antecedit decretum absolutum illis subueniendi,

ueniendi per ostensionem miraculorum, hoc est, decretum absolutum eos ad fidem perducendi, vel deserendi in infidelitate; si autem huiusmodi scientia antecedit, opus omnino est, vt eadem absoluto decreto prius sit decretum illud conditionatum quod illa scientia prærequirit vt constitutiuum sui obiecti. Non ergo erit simul cum decreto absoluto, vel posterius: sed tantummodò poterit (si datur) esse prius. Quod autem nec possit esse prius probatur, quia ordo rationis qui inter actus diuinos constituitur à Theologis non est ordo quidam pro arbitratu confictus, sed pendet ex nostro modo intelligendi cum fundamento in re, ita vt sit ordo quidam naturæ virtualis, vt quemadmodum quod naturæ posterius est, verè pendet ab eo quod est prius ex Arist. in Postprædicam. cap. de Priore, ita quod ordine naturę solũ virtuali posterius est, virtualiter etiam pẽdeat, quia ex se tale est vt postulet cõcipi post aliud à quo verè pẽderet, si ab vllo verè pendere posset. His ergo ita cõstitutis, vt decretũ illud conditionatũ prius sit decreto absoluto de aliquibus ad fidem perducendis, opus est vt hoc decretum absolutum virtualiter pendeat ab illo, & illud prærequirat, hoc autem maximam videtur constituere imperfectionem in Deo, quia nulla ratio potest afferri cur decretum absolutum exigat ante se ipsum aliud decretum conditionatum, nisi ex eo quod Deus antequam aliquid absolutè ac firmiter statuat, deliberare quodammodò debeat, atque animi pendere, & more nostro actus illos indeliberatos præmittere, si hoc facerem, expediret facere illud, & vellem illud ipsum executioni demandare, etsi hunc re-

rum

rum ordinem constituerem, hæc aut illa eidem annectere vellem: quasi verò per hos tandem actus gradum facere debeat ad absolutum decretum. Quod sanè nullus (ni fallor) audebit asserere, cùm infinita perfectio voluntatis diuinæ postulet, & sicut certissimam, aut immutabile iudicium diuini intellectus nullos alios imperfectiores actus admittit, quos exigat vlla ratione vt priores se, ita nec firmum, absolutum, & perpetuò constans decretum illos alios eiusdem voluntatis indeliberatos actus prærequirat.

Sextò, eadem opinio probatur, quia ex S. Tho. 3. p. quæst. 1. ar. 2. verissima est hæc conditionalis contingens si Adam non peccasset, Filius Dei incarnatus non fuisset, & consequenter vera est etiam hæc, si Adam non peccasset: non habuisset Deus liberum illud, & absolutum decretum de Incarnatione verbi, quod habuit de facto; & ab æterno vtraque propositio fuit vera, vt concepta sub terminis de futuro: Harum autem propositionum veritas non pendet ab aliquo Dei decreto conditionato, sed quocumque diuino decreto est prior: Ergo scientia contingentium sub conditione futurorum in Deo est ante decretum. Assumptum probatur, quia si hæc scientia pendet ab aliquo decreto conditionato, vel hoc antecedit decretum illud absolutum, quo Deus de facto decreuit Incarnationem propter peccatum præuisum (vt Aduersarij putant) absolutè futurum: vel simul est cum illo, vel denique est post illud. Quod decretum huiusmodi conditionatum non fuerit priùs absoluto decreto Incarnationis expresè videtur nonnulli concedere dum aiunt. *Illud futurum conditionatum,*

si Adam

si Adam non peccasset, filius Dei incarnatus non fuisset, est verum, & cognitum à Deo in decreto suæ diuinæ voluntatis, quo statuit incarnari supposito peccato primi Parentis, & non aliàs. His enim verbis apertè ostendunt decretum conditionatum ex sua sententia vel fuisse aliquo modo idem cum decreto Incarnationis, vel certè fuisse omninò simul cum illo: sed prætereà quod hoc decretum conditionatum non fuerit prius absoluto decreto Incarnationis: Probatur, quia decretum, quo Deus statuit creare Adamum, attingere debuit omnes circumstantias creationis, & ea omnia, quæ ad huius creationis finem pertinebant, & ideò decretum de Adamo creando, déque eo creando in tali ordine rerum, talibus circumstantiis, & cum talibus auxiliis vnicum fuit, & secundùm rem, & secundùm rationem. Si ergo decretum conditionatum à quo dicitur habuisse veritatem illa conditionalis: si Adam non peccasset, Christus incarnatus non fuisset, fuit prius absoluto decreto Incarnationis, vel intercessit inter hocipsum decretum Incarnationis, ac inter decretum creationis eiusdem Adami: vel fuit prius ipso etiam decreto creationis. Non primum, quia vt patet ex opusculo superiori cap. vlt. in ipsomet decreto, quo Deus statuit creare Adamum in tali ordine rerum cum motione physicè prædeterminante ad entitatem volitionis, qua Adam liberè voluit vetito pomo vesci. In huiusmodi (inquam) decreto vidit Deus præuaricationem Adami absolutè futuram, ac proinde non potuit voluntatem conditionatam habere hoc aut illud faciendi, aut nō faciendi, si Adā non peccasset, post vitam huiusmodi conditione satis superque purificatam.

tam. Neque dici potest secundum, vt, scilicet, decretum illud conditionatum fuerit prius ipso etiam decreto de Adamo creando: Nam ante hoc decretum Adam erat ens possibile, ideò si circa illum pro tali signo rationis admittatur illud decretum conditionatum: similia etiam decreta conditionata admittenda erunt circa alia omnia possibilia, quæ sanè superuacanea sunt, circa ea præsertim possibilia, quæ de facto nunquam erunt: neque videntur vllatenùs decere infinitam perfectionem diuinæ voluntatis. Relinquitur ergo vt decretum conditionatum circa Incarnationem non fuerit prius absoluto eiusdem Incarnationis decreto.

Rursus quod hæc duo decreta nec potuerint esse aliquo modo vnum; nec simul: Probatur, quia ex sententia Aduersariorum decretum absolutum Incarnationis fuit post præuisum Adæ peccatum absolutè futurum: si ergo decretum conditionatum fuit simul ratione cum hoc decreto absoluto, decretum etiam conditionatum fuit post illam præuisionem peccati absolutè futuri: hoc autem est impossibile, nam postquam Deus sciuit conditionem purificatam; hoc est peccatum absolutè esse futurum non potuit habere voluntatem conditionatam per ordinem ad hanc conditionem: si, nimirum, peccatum non esset. Ideò in eo instanti rationis post illam præuisionem solùm habere potuit decretum absolutum Incarnationis limitatum ad hunc finem redemptionis humanæ, ita vt ob hanc solùm eam vellet: & cum huiusmodi actu potuit etiam habere velleitatẽ quodammodò, seu volitionem conditionatam tunc existentem, quæ

ferre

ferretur in negationem Incarnationis per se consideratæ, & seiunctæ ab ea occasione redimendi genus humanum: qua simili ratione, qui absolutè vult proiicere merces in mare, vt facilius ferrè possit tempestatem, nollet alioqui proiectionem illam. Hic tamen actus conditionatus voluntatis diuinæ, seu voluntas secundùm quid non est decretum illud conditionatum, quod tribuere possit infallibilem veritatem huic conditionali (si Adam non peccabit, Filius Dei non incarnabitur) quia talis voluntas secundùm quid habet potiùs rationem cuiusdam conuersionis ab obiecto præsenti, quod hîc & nunc propter certas conditiones simpliciter eligitur, quàm propositi etiam conditionati circa obiectum, vt futurum. Et prætereà, quia Deus habens absolutam voluntatem Incarnationis propter præuisum peccatum; si simul habuit (vt dicitur) voluntatem illam secundùm quid, qua ferretur in negationem eiusdem Incarnationis secundùm se consideratæ; eam sanè nonnisi liberè habuit; ac proinde non solùm potuisset illam de facto non habere simul cum decreto Incarnationis in remedium peccati; sed etiamsi non præuidisset peccatum absolutè futurum, nec voluisset Incarnationem in remedium ipsius; potuisset tamen liberè carere omni actu amplectente, quodammodò negationem Incarnationis, & liberè velle ipsam Incarnationem, tanquam secundùm se bonam, & eligibilem. Quod satis confirmari potest ex eo quod hic homo, qui hîc & nunc ad mortis periculum euitandum, voluntariè simpliciter, & inuoluntariè secundùm quid proiicit merces in mare; hic ipse homo (in-
N quam)

quam) hoc eodem tempore, si omne periculum abesset; liberè posset ob alium finem, vt ob inanem aliquam gloriam &c. easdem merces proiicere: neque hic actus dici potest omnino certò futurus non fuisse, si abfuisset periculum; propter illum actum nolleitatis, quem de facto ponitur habere hic idem homo dum periculum imminet: nam hæc nolleitas versatur solum circa hoc obiectum præsens, vt est sub hac præsenti conditione periculi: & ideò si periculum non esset; neque esset hæc ipsa nolleitas: sed voluntas pro sua libertate indifferens esset ad eandem proiectionem mercium ob alium finem volendam & nolendam; quia actus qui de facto sunt imminente periculo, inepti sunt ad tribuendam determinationem ad aliquid faciendum, si periculum absit: in quo euentu ipsi non essent. Ergo multò minùs in Deo ex nolleitate illa Incarnationis, quàm dicatur de facto habuisse simul cum absoluta voluntate eiusdem, certum esse poterit futurum fuisse vt Incarnationem non vellet; si peccatum abfuisset; cùm præsertim Incarnatio secundùm se non sit malum quoddam respectu Dei, quemadmodum iactura mercium secundùm se malum quoddam est respectu hominum.

Relinquitur ergo, vt conditionatum illud decretum tribuens infallibilem veritatem propositioni conditionali de futuro contingenti; quod inuehit prima sententia, non fuerit simul cum absoluto Dei decreto, quo voluit Incarnationem in remedium peccati Adæ.

Ex his multò magis euidens videtur illud ipsú decretum conditionatum non fuisse ordine rationis

tionis posterius absoluto decreto Incarnationis: ea enim, quæ hactenus attulimus; ad hoc probandum maiores quodammodò vires acquirunt.

Cùm ergo propositio illa cōditionalis, si Adam non peccasset, Filius Dei incarnatus non fuisset: vel, si Adam non peccabit, Filius Dei non incarnabitur: certam veritatem ab æterno habere non potuerit ex vi decreti diuini conditionati, quòd fuerit ante decretum absolutum Incarnationis, aut simul cum illo; vel aliquo modo idem; aut post illud: reliquum sanè est vt certam veritatem habuerit à nullo diuino decreto actuali etiam conditionato manantem; ac proinde vt scientia ipsius & aliarum similium propositionum conditionalium in Deo fuerit quocumque decreto prior.

Probationes aliæ huius sententiæ ex nonnullis testimoniis Scholasticorum : ex perfectione diuinæ Prouidentiæ, atque aliis huiusmodi legi possunt apud Auctores quos pro hac opinione suprà retulimus; & præsertim apud Suarez lib. 2. de scient. condit. fut. conting. Nos enim iis, quæ hactenus allata sunt; eam tantùm rationem addere statuimus, quam vbi attigerimus, explicabimus fusiùs, & vndequaque confirmare conabimur.

Septimo igitur loco nostra opinio probatur, quia exploratissimum est; si contingentia certam veritatem habent obiectiuam futuri conditionalis ante diuinum decretum; ea sub illa ratione futuri conditionalis à Deo ante decretum certò præsciri: nam intelligibilitas, quæ est passio illius veritatis, vel potissimum, vel solum referri debet

ad infinitam intelligendi vim, quæ est in intellectu diuino, qui tamquam potentia necessaria statim percipit quicquid in re aptum est vt percipiatur: sed contingentia certam illam veritatem habent ante omne decretum diuinum, ita vt pro eo signo rationis non minùs sint conditionaliter futura; quàm sint absolutè futura post decretum; Ergo verè Deus certissimam habet præscientiam contingentium sub conditione futurorum priorem ordine rationis cum fundamento in re quocumque suo actuali decreto etiam conditionato.

CAPVT VI.

Veritas obiectiua rei contingentis sub conditione futuræ explicatur: ac probatur ex veritate futurorum contingentium absolutorum.

VT in hac re à nostris sensibus remotissima ex notionibus nobis philosophemur animaduertendum est, quid nobis ex fide ac Theologia constet de obiectiua veritate futurorum contingentium absolutorum, déque eorum diuina præscientia: Nam si ex iis, quæ de huiusmodi futuris certa esse debent apud omnes, probare possimus omnino inferri eam veritatem contingentium sub conditione futurorum, quæ possit esse terminus infallibilis cognitionis Dei ante quodcumque ipsius decretum: ita vt sententia,

quæ

quæ huiusmodi cognitionem Deo tribuit pro illo signo rationis, nullam propriam difficultatem habeat, quæ ab omnibus soluenda non sit ad tuendam scientiam futurorum contingentium absolutorum; optimam (vt opinor) videbimur iuisse viam ad hanc quæstionem enodandam: in qua non id nobis frustrà contendendum est, vt difficultatem omnem, atque obscuritatem remoueamus: cùm enim conclusionibus omnibus Theologicis id commune sit, vt in eas deriuetur obscuritas principiorum fidei, à quibus deducuntur: scientia tamen diuina futurorum contingentium etiam absolutorum tantam habet obscuritatem sibi propriam; vt quamuis à Catholicis omnibus asseratur; Scholastici tamen passim clament in hac vita percipi non posse quo pacto Deus hæc futura certò, atque infallibiliter præsciat. Hìc ergo dum tractamus quæstionem solùm, An sit huiusmodi præscientia diuina ante decretum; satis erit nobis, si ostendamus contingentia tam determinatam, ac certam veritatem habere ante decretum diuinum, quatenùs dicuntur sub conditione futura; quam certam eam habent post decretum, quatenus dicuntur futura absoluta: hoc enim ipso constabit euidenter, scientiam hanc conditionatam Deo inesse ante decretum; quamuis modum ipsius vtpote nostris sensibus nullo modo subiectum distincta percipere nequeamus.

Vt ergo rem totam altiùs repetamus, accuratiùs inquirendum est quid, & quotuplex sit ratio futuri in vniuersum; & quot modis concipi possit res quamdiù est absolutè futura: Ex his

enim faciliùs explicabimus ea, quæ de obiectiua contingentium absolutè futurorum veritate, atque eorum præscientia omnes fateri debent.

Primum igitur illud extra omnem controuersiam esse debet; veram rationem futuri contradistinctam à ratione præsentis, & præteriti non inesse rei nisi quatenus est in causa: futurum enim esse id omnes intelligunt, quod nondum productum est; sed habet causam, quæ ipsum productura sit, quæque illud intra se, atque in sua virtute ita contineat, vt illud posteà extra se ipsam constituere debeat. Atque hæc est apertissima, & optima doctrina S. Thom. 1. Periherm. c. vlt. lect. 13. in fi. p. p. quæst. 14. ar. 13. quæst. 2. de verit. ar. 12. & aliis locis suprà initio cap. 2. citatis. Quam doctrinam non modò approbant Thomistæ omnes ibidem relati; sed neque vllus videtur esse, qui aut dissentiat, aut cum aliqua probabilitatis specie dissentire possit. Hinc tamen non licet inferre, hoc ipso præcisè rem esse futuram, quod sit in causa; ita vt esse futurum idem omnino sit quod esse in causa abstrahendo ab omni alio. Ex eo enim præcisè quod res sit in causa, seu in virtute, & potentia illius, solum habet rationem possibilis, quæ distincta est à ratione futuri. Quare ad rationem futuri certus quidam modus requiritur quo res sit in causa; ita vt esse futurum non sit esse in causa quomodocumque, sed certo quodam modo. Quem modum explicauit egregiè S. Tho. 1. Periher. cap. vlt. lect. 13. propè finem his verbis. *Cum autem aliquid est in præsenti habet esse in se ipso, & ideò verè potest dici de eo quod est: sed quamdiù aliquid*

quid est futurum nondum est in se ipso; est autem aliqualiter in sua causa. Quod quidem contingit tripliciter vno modo vt sic sit in sua causa, vt ex necessitate ex ea proueniat; & tunc determinatè habet esse in sua causa: vnde determinatè potest dici de eo quod erit. Alio modo aliquid est in sua causa, vt quæ habet inclinationem ad suum effectum, quæ tamen impediri potest: vnde hoc determinatum est in sua causa, sed mutabiliter: & de hoc verè dici potest: hoc erit: sed non per omnimodam certitudinem. Tertiò aliquid est in sua causa purè in potentia, quæ etiam non magis est determinata ad vnum, quàm ad aliud: vnde relinquitur, quod nullo modo potest de aliquo eorum determinatè dici, quod sit futurum. Eadem ferè habet S. Tho. quæst. 16. de malo art. 7. in 1. dist. 38. quæst. 1. ar. 5. & alibi. Ex quibus colligitur 1. ad rationem futuri in vniuersum acceptam non requiri perfectam determinationem causæ ad producendum effectum; sed satis esse sub disiunctione vel huiusmodi determinationem: vel certè propensionem in vnam partem potiùs quàm in aliam.

Quid formaliter sit ratio futuri.

COlligitur secundò in quo consistat formalis ratio futuri, cùm enim in ipsius conceptu duo includantur: nimirum determinatio perfecta, aut imperfecta causæ; & esse actuale ipsius effectus in ratione termini respectu illius determinationis, & propensionis: Certum videtur 1. huiusmodi determinationem siue perfectam, siue imperfectam non pertinere ad formalem rationem futuri quatenùs afficit causam ipsam, eámque denominat

perfectè denominatā aut propēsam ad agendum: sed quatenus afficit, & denominat ipsum effectū habentem in causa tale, aut tale esse: agimus enim de ratione formali, quæ conueniat effectui, non verò de ea, quæ tribuenda sit ipsi causæ.

Secundò certum videtur, formalem futuri rationē nō consistere in solo esse actuali ipsius effectus in tempore posteriori: hoc enim est formaliter esse præsens, & extra causas: quod tantùm abest, vt sit essentia futuri, quatenus futurum est; vt potiùs sit aliquid oppositum ratione cuius desinat ratio futuri, vt docet Capreol. in 1. dist. 38. quæst. 1. ar. 2. Ad argumenta 1. loco ab Aureol. contra septimā conclusionem inducta in respons. ad 1. Qua de causa S. Thom. p. p. quæst. 14. ar. 13. & aliis locis initio cap. 2. citatis ex eo negat à Deo cognosci futura contingentia, quatenùs futura sunt; quia ab eo certò cognoscuntur ab æterno solùm, quatenus habent esse extra causas in certa differentia temporis: Et verbis paulò suprà relatis ex 1. Periher. lect. 13. docet nullo modo esse futurum quod in sua causa est purè in potentia, cùm tamen hoc etiam sæpè acquirat esse actuale.

Tertiò, certum videtur, rationem formalem futuri sitam non esse in solo illo esse quod habet res in causa: siue hæc sit omnino determinata ad vnū: siue magis ad vnum quàm ad oppositum propensa: si enim in hoc esse tantummodò constitueretur ratio futuri; contingentia quæcumque futura, non coniecturaliter tantùm, & cum formidine erroris (vt præter quotidianam experientiam docet S. Tho. p. p. quæst. 14. ar. 13. & alibi passim) sed certò ac euidenter à nobis cognoscerentur; cùm facillimè,

mè, ac euidentissimè intelligamus quàm plurimas res contingentes habere illud esse in causa; ratione cuius non sint omninò ad vtrumlibet, sed magis ad vnum, quàm ad oppositum. Et sanè si ad rationem futuri non pertineret etiam euentus rei. ratio futuri non satis distingueretur à ratione præsentis; esset enim formaliter præsens quoddam esse effectus in causa; quod ex præsenti causæ constitutione oriretur. Quare non esset cur dicerentur procul videre, qui futurum aliquod prænunciant: neque videretur illud fuisse iure prolatum; *Annunciate nobis futura, & dicemus quod Dij estis vos.*

Formalis ergo ratio futuri vtrumque rei esse, tãquam vtriusque quodammodo nexus includit: & esse, nimirum, quod res habet in causa, & esse præterea, quod ab illo esse in causa respicitur tanquam terminus. Neque breuiùs, aut clariùs mihi videtur explicari posse: Quid sit formaliter aliquam rem esse futuram; quàm illis verbis quibus Italicè vti solemus: hoc est, *E per essere.* Verè enim eatenus res est futura, quatenùs ita de facto est in sua causa, vt illud esse quod habet in causa tale sit, quale requiritur, vt res habeat in tempore posteriori esse actuale extra illam: ita vt solus decursus temporis expectandus sit, vt ex illo esse in causa sequatur esse actuale. Quamobrem formalis ratio futuri est ratio ita essendi in causa, vt ex vi illius esse in tempore posteriori sequatur esse actualis existentiæ: cuiusmodi ratio conuenire potest effectui ex perfecta determinatione causæ: quo pacto res est necessariò futura, & certò cognoscibilis, quatenus futura est: & præterea ex mutabili solùm dispositione causæ, ac maiori propensione illius ad

vnum quàm ad oppositum: qua solùm ratione futura sunt, quæcumque contingentia sunt. Hinc autem oriuntur assensus cum formidine coniecturæ, & consultationes circa hæc futura: quia licèt nota nobis sit præsens affectio causæ, & satis intelligamus quodnam esse in illa habeat affectus; ambigimus tamen an hoc ipsum esse sit satis, vt ex vi ipsius sequatur euentus in tempore, in quo res dicitur futura: & quia proportionem hanc, & connexionem interesse rei contingentis in causa, & esse eiusdem actuale in tempore posteriori; ante ipsam productionem actualem semper impedire potest aut contingens externarum rerum mutatio, aut innata causæ libertas: ideò quamuis verisimilius ac verisimilius in infinitum sciri possit res contingens esse futura; numquam tamen ad superiorem gradum perfectę certitudinis peruenire potest: sicut nec peruenire potest ad perfectam causæ determinationem: qua etiam de causa iure optimò Arist.1.Periher.cap.vlt.dixit propositiones de futuro contingenti singulares contraria suscipere, sicut & res, hoc est aptas esse vt sint veræ vel falsæ: sicut esse illud quod res contingens habet in causa (quacumque propensione posita) aptum est, vt ex eo sequatur, & non sequatur esse actuale ipsius.

Hinc etiam patet quo pacto intelligenda sit communis illa omnium opinio secundùm quam viso rei contingentis euentu dicere consueuimus verum prædixisse eum qui rem illam futuram prænunciauit. Non enim sensus est, vt prædictio illa statim, atque prolata est, certæ, ac inuariabilis fuerit veritatis: sed sensus est propositionem illā, quæ toto tempore anteacto apta fuit, vt esset ve-

ra;

ta, ac falsa; ex ipso rei euentu accepisse constantem veritatem, non quidem pro tempore ipsius euentus, ita vt cùm res actu est, sit verum dicere, erit; sed pro tempore antecedente euentum; ita vt propositio quæ pro illo priori tempore euentum enunciabat sub ratione futuri non antea caruerit, potentia susceptiua falsitatis, quam res actu euenerit; cùm enim enunciaret nexum quendam interesse rei in causa, & esse eiusdem actuale pro tempore posteriori, quasi res in causa illud haberet esse, per quod certo tempore pergeret quodammodo ad esse actuale, ac tandem ad illud perduceretur: quamdiu potuit hic transitus impediri, tamdiu propositio potuit non esse conformis obiecto, & esse falsa, quia nexus interesse rei in causa, & esse actuale potuit non esse talis qualis enunciabatur, hoc est, talis, vt esse actuale verè sequeretur, in re, & prout facilior, aut difficilior erat ille transitus; eadem etiam ratione probabilior erat, minúsve probabilis, ac verisimilis enunciatio. Vbi verò absolutus est transitus, & res ad esse actuale peruenit, cœpit esse in re immutabiliter totum id quod enunciabatur; ac propterea ob conformitatem inuariabilem cum obiecto cœpit propositio esse ita vera; vt non haberet ampliùs potentiam susceptiuam falsitatis: ex his denique constat quid sibi velit S. Thom. 1. Periher. cap. vlt. lect. 13. post medium, cùm ait, *Deeo quod est magis determinatum ad vnam partem possumus determinatè verum dicere, quod hoc erit, vel non erit: sicut Medicus de conualescente verè dicit; iste sanabitur, licet fortè ex aliquo accidente eius sanitas impediatur.* Hoc enim loco, & aliis vbi similia tradit,

dit, loquitur de futuro non simpliciter, sed secu dùm quid, hoc est, de eo quod futurum est spec ta præsenti causarum dispositione, secundi quam res habet illud esse in causa, quod, nullo al superueniente vel extrinsecus, vel ex innata ca libertate: nexum aliquem habeat cum esse actu li: In quo distingitur huiusmodi futurum à futu simpliciter, quod ex communi omnium hominu sensu illud tantum est, quod pensatis omnib quæ adsunt, & quæ superuenire possunt, futuru est, ita vt actuali euentu verè non careat: Cumqu S.Th. hac ipsa lect. 13. prope finem, & alibi passim vt suprà retulimus, dicat, contingentia, quæ a vnam partem magis se habent quàm ad aliam, no posse certò cognosci, satis apertè docet, proposi tionem de ipsis, vtpote incertam, & falsitatis capa cem non esse simpliciter veram, nec propterea ob iectum ipsius esse simpliciter futurum: sed tollitu præterea omnis difficultatis species, quia distin ctionem à nobis allatam affert quasi in terminis ipsemet S.Tho. de verit. quæst. 12. ar. 10. ad 7. dum ait, *Aliquid potest dici esse futurum non solùm ex hoc quod ita erit, sed quia ita ordinatum est in causis suis, vt sit futurum, sic enim Medicus dicit: iste sanabitur, & iste morietur: & si aliter contingat non falsum di xit, sic enim tunc futurum erat ex ordine causarum, quod tamen poßibile est, impediri.* Vbi satis constat id quod dicitur futurum ex eo quod simpliciter erit, esse simpliciter futurum, quod verò fu turum est ex ordine causarum, esse tale secun dùm quid, hoc est spectata causarum dispositione. Hinc 1. contragen. cap. 68. dum loquitur idem S.Tho. de cognitione futuri simpliciter, ad illius

veri

veritatem requirit euentum, inquiens. *Contingens enim cum futurum est, potest non esse, & sic cognitio æstimantis ipsum futurum esse, potest falli, falletur enim si non erit quod futurum esse æstimauit.*

Quotuplex sit ratio futuri.

COlligitur tertiò, rationem futuri formalem duplicem esse: alteram quidem certam, determinatam, & constantem, per quam certa, atque infallibili cognitione res cognosci possit esse futura. Alteram verò suapte natura incertam, ratione cuius res, vt futura cognosci non possit, nisi cum formidine, ac periculo erroris. Vtramque expressit S. Tho. in verbis suprà relatis ex 1. Perihet. lect. 13. & aliis locis ibi citatis: Ac vtraque prætereà satis patet ex doctrina eiusdem p. p. quæst. 14. ar. 13. & aliis locis citatis initio cap. 2. vbi docet contingentia esse futura, quatenùs sunt in causa, & ideò, quatenùs futura sunt, cognosci non posse nisi coniecturali, atque incerta cognitione, quia causam habent indeterminatam, atque indifferentem ad opposita: ex his enim satis patet, negari à S. Tho. rationem illam futuri in contingentibus, quæ ortum habet à perfecta determinatione causæ, admitti verò illam, quæ nititur propensioni eiusdem causæ in vnam partem potiùs, quàm in oppositam, quod ipsum est aperta explicatio duplicis in vniuersum rationis futuri. Et sanè si ea tantum reperiretur ratio futuri, quæ propria est futuri omninò necessarij, quippe quæ ortum ducat à perfecta determinatione causæ, propositiones omnes de futuro contingenti absoluto essent euidenter falsæ, cùm

cùm euidens sit causam ipsorum non esse determinatam ad vnum:& cùm sapientes,ac prudentes viri diuturna meditatione coniiciunt, an aliquod contingens futurum sit absolutè,necne:id tantùm inuestigarent:an causa ipsius ad vnum determinata sit,vel non determinata,quò nihil absurdius. Ex dictis tamen constat argumentum hoc, & similia probare quidem veritatem futuri, quæ non pendeat à perfecta determinatione causæ, non tamen probare,contingentia sub huiusmodi veritate certò præsciri etiam à Deo, quia res sub huiusmodi ratione non subditur alicui cognitioni per certitudinem, vt docet S.Tho.p.p.quæst.14.ar.13.sæpè citato,& alibi passim.

Quot modis concipi possit res quæ nondum existit, vt præsciatur.

EXplicata ratione formali futuri, eiusque diuisione superest, vt explicemus quibus modis concipi possit res quamdiu est futura,vt præsciatur antequàm sit.Potest autem concipi.

Primò quidem prout est in sua causa, qua ratione consideratur res formaliter,vt futura est.

Secundò,quatenus est actu in se ipsa extra causas:qua ratione si consideretur antequam sit, licèt respectu durationis coexistentis huiusmodi considerationi,& conceptioni,& antecedentis existentiam ipsius rei,hæc dicatur futura:non tamen consideratur,vt futura,sed vt præsens : atque hæc conceptio præsentiæ ipsam rei præsentiam sua reali duratione anteuertens in Deo opt. max. reperitur ob infinitam intelligendi vim , & ob eximiam illam

Iam diuinæ intellectionis mensuram, ratione cuius incipere non potest conceptio cum res ipsa creata incipit, sed opus est eam antecedat per æternitatem. Tota hæc doctrina est S. Tho. locis suprà citatis, vt legenti constabit. His autem positis.

Propositiones de futuris contingentibus absolutis.

Prima Propositio.

DIco primò, Thomistæ omnes fateri omninò debent futura contingentia absoluta non aliter à Deo certò cognosci nisi, quatenùs ipse ab æterno illa intuetur, vt actu in se ipsis existentia in certa differentia temporis, & quatenùs æternitati præsentia sunt. Patet ex testimoniis S. Tho. Thomistarum omnium antiquiorum, atque aliorum etiam Auctorum, quæ attulimus initio cap. 2. Illa enim hoc euidentissimè probare videntur.

Neque valet si cum nonnullis dicas ex S. Tho. p.p. quæst. 14. ar. 13. Deum non ea tantùm ratione cognoscere futura contingentia, quatenus sunt in se ipsis, sed etiam vt sunt in causis suis. Quod clarius videtur exprimere 2.2. quæst. 171. ar. 6. ad 2. vbi ait Deum dupliciter intueri effectus contingentes, & futuros: vno modo vt sunt in seipsis præsentes in æternitate: Alio modo vt sunt in suis causis secundis determinatis. Hoc (inquam) non valet. Respondeo enim si textus omnes quos vidi mirum in modum corrupti nõ sunt, tantùm abesse, vt apud S. Tho. habeatur verbum illud (determinatis) vt aliquid potiùs planè oppositum legatur

tur:citata enim quæſt.171.2.2.ar.6.ad 2.S. Tho. ſic habet. *Ad ſecundum dicendum quod diuina præſcientia reſpicit futura ſecundùm duo, ſcilicet, ſecundùm quod ſunt in ſe ipſis, in quantum, ſcilicet, ipſa præſentialiter intuetur; & ſecundùm quod ſunt in ſuis cauſis, in quantum, ſcilicet, videt ordinem cauſarum ad effectus: Et quamuis contingentia futura, prout ſunt in ſe ipſis ſint determinata ad vnum, tamen prout ſunt in ſuis cauſis, non ſunt determinata, quin poßint aliter euenire.* Hæc S.Thom. ex quibus patet ipſum non modò non aſſerere determinationem cauſarum futurorum contingentium, in qua poſſint certò à Deo cognoſci; ſed eam expreſsè etiam excludere. Et ſanè non poſſet S.Thom. admittere hoc loco huiuſmodi determinationem; quin euidenter ſecum ipſe pugnaret; Nam ſexcentis aliis in locis initio cap.2.adductis totus in eo eſt, vt Deus contingentia certò præſcire nequeat, quatenus futura ſunt,& prout ſunt in cauſis ſuis propter ipſarum indeterminationem; ſed ſolùm quatenus extra cauſas exiſtunt præſentia æternitati. Quam certè doctrinam more ſuo ſibi conſtans S. Thom.expreſsè retinet in hac ipſa reſponſ. ad ſecundum ait reuelationem propheticam eſſe aliquando impreſſam quandam ſimilitudinem diuinæ præſcientiæ, prout reſpicit ipſa futura contingentia in ſe ipſis,& tunc ea quæ prædicantur, ſic euenire ſicut prophetantur ſecundùm illud Iſaiæ 7. *Ecce virgo concipiet*: quandoque verò eandem reuelationem eſſe impreſſionem ſimilitudini diuinæ præſcientię, prout cognoſcit ordinem cauſarum ad effectus:& tunc quãdoque aliter euenire, quàm prophetetur. In quo euentu explicat poſteà quomodo Pro-

phetia

phetia falsa non fit. In his ergo apparet constans S. Thom. doctrina; ideò enim vult Prophetiæ semper euentũ respondere, vt est similitudo diuinæ præscientiæ sub illa prima ratione quia diuina præscientia prout respicit contingentia futura in se ipsis certissima est, & infallibilis: ideò verò fatetur euenire aliquando aliter quàm prophetetur, dum Prophetia est impressio similitudinis diuinæ præscientiæ sub posteriori ratione explicata: quia diuina præscientia vt respicit contingentia in suis causis, vel vt per eam cognoscitur ordo causarum ad ipsa, non est (vt alibi passim tradit idem S. Thom.) certa prænotio euentus futuri. Sed præter hæc quæ attulimus ex S. Thom. adest etiam adeò clarum, atque egregium testimonium Principis Thomistarum, vt satis supérque constet doctrinam S. Thom. allatam ex p.p. quæst. 14. ar. 13. & 2.2. quæst. 171. ar. 6. ad 2. cum Propositione nostra nullatenùs pugnare. Capreolus enim qui meritò Princeps Thomistarum dici solet, in 1. dist. 38. quæst. 1. ar. 2. Ad argumenta contra secundam conclusionem in resp. ad 7. hæc habet. *Ad septimum dico quod Deus cognoscendo futurum duo cognoscit, scilicet esse rei futuræ quod habet in seipsa, & esse quod habet in suis causis propter quod dicitur futura, hanc enim duplicem cognitionem habet Deus de quolibet futuro quod ponetur inesse pro aliqua mensura vt allegatum est in conclusione tertia de 2.2. quæst. 171. art. 6. Verumtamen licèt isto duplici modo cognoscat futurum; tamen ratione secundi modi non subest diuinæ scientiæ per certitudinem; sed solùm quia subest primo modo.* Hæc Capreolus de futuris contingentibus in explicationem doctrinæ

S. Thom. suprà nobis obiectæ, quam non aliter ac ipse interpretamur.

De sententia Aristotelis quod attinet ad veritatem futurorum contingentium.

Ex his obiter explicari potest sententia Arist. 1. Periherm. cap. vlt. perperam enim aliqui, vt eum in suum sensum traherent vel inuitum; dixerunt ab ipso non negari determinatam veritatem in singularibus propositionibus de futuro contingenti nisi quoad nos: S. Thom. enim ibidem cum Peripateticis antiquioribus docet eam simpliciter, atque ex natura rei negari: id quod contextus ipse manifestè aperit.

Alij verò licet hunc Arist. sensum aliqua ex parte perceperint; iniuria tamen eum reprehenderunt quasi hac in re deceptus sit, atque errauerit contra principia fidei: nulla enim erroris suspicio esse potest in ea opinione, quam approbat optimus sentiendi Magister S. Thom.

Arist. igitur agit de futuris contingentibus sub formali ratione futuri contradistincta à ratione præsentis; & ideò ipsis negat inesse eam veritatem, quæ subiici possit per certitudinem alicui cognitioni; non tamen negat illam veritatem ratione cuius cognosci possint coniecturaliter, seu per cognitionem, quæ ad veritatem magis quidem propendeat, sed tamen ante euentum apta sit etiam recipere falsitatem. Hinc duabus contradictoriis de futuro contingenti negat ita diuidi verum à falso vt in vna sit veritas ab initio cõstans sine aptitudine ad falsitatem. In alia verò ab initio

initio fit falſitas ſine aptitudine ad veritatem. Hæc ſingillatim facilè probari poſſunt. Et quidem quod Ariſt. loquatur de contingentibus ſub formali ratione futuri contradiſtincta à ratione præſentis probatur.

Primò, quia futura ſub alia quam ſub formali ratione futuri hoc eſt prout actu ſunt in ſeipſis, ſunt formaliter præſentia, & à præſentibus nullatenùs diſtinguuntur: Ariſt. autem initio illius cap. vlt. expreſsè contradiſtinguit futura contingentia à præſentibus, & profitetur, agere ſe de contradictoriis propoſitionibus de futuro quatenùs diuerſæ ſunt à contradictoriis de præſenti, & præterito.

Secundò probatur, quia quod contingentia cognoſci poſſint quatenùs ſunt extra cauſas, & præſentia, illa cognitione quæ fit antequam ipſa exiſtant; nos lumine fidei adiuti vix aliqua ratione poſſumus concipere, quamuis de re minimè dubitemus: Ideò Ariſt. hoc ipſum ne ſomniare quidem potuit: & ex contextu ipſius apertè conſtat eum loqui de futuris contingentibus prout à nobis cognoſcuntur; déque propoſitionibus contradictoriis circa illa quatenùs à nobis emanant, quæ immediatè ſignificant noſtros conceptus de huiuſmodi futuris; & ipſa futura vt noſtris conceptibus ſubſtant ex eodem Ariſt. 1. Periher. initio: hoc eſt ipſa futura quatenùs ſunt in cauſa, & quatenùs ſunt formaliter futura, & contradiſtincta à præſentibus, quia hac ſolùm ratione à nobis cognoſcuntur vt ſæpiſſimè citato ar. 13. p. p. quæſt. 14. & alibi paſſim docet S. Tho. Ex quo etiam fit vt dum aliquam propoſitionem noſtram

de his futuris contingentibus confirmamus; rationē semper petamus ex circumstantiis causæ, ex seu modo quo res in illa habet esse: Ex his ergo videtur satis constare Arist. loquutum esse de futuris contingentibus sub formali ratione futuri.

Quòd verò idem Arist. neget huiusmodi futura sub formali ratione futuri eam habere veritatem, per quam certò, & infallibiliter cognosci possint futura, ita vt contradictoriæ de ipsis verum à falso diuidant modo explicato. Probatur, quia totus in eo est vt ex contradictoriis de futuro contingenti hæc determinatè accepta non semper fuerit vera; illa autem falsa: quia hinc putat sequi, vt res non potuerit, non esse futura, ac proinde sit necessaria: Hinc prope finem capitis hæc habet. *Quare cùm similiter orationes veræ sint, quemadmodum & res, manifestum est, quod quæcumque sic se habent, vt sint vtrumlibet contingit; & contraria suscipiant; necesse est similiter se habere & contradictionem.* Vbi manifestè exprimit aptitudinem illam, quam ante euentum rei habent singulæ contradictoriæ ad veritatem & falsitatem: ita vt sint susceptiuæ contrariorum; hoc est veritatis, & falsitatis. Quæ sanè aptitudo esse nequit vbi sit obiectiua veritas in quam ferri possit cognitio omnino certa, & infallibilis.

Denique quòd Arist. non negauerit his futuris eam obiectiuam veritatem ratione cuius coniecturali, & probabili; simpliciter tamen incerta cognitione cognosci possint in ratione futuri. Patet, quia pro absurdo infert ex veritate horum futurorum omnino certa, & constanti, tolli coniecturas, & consultationes circa illa. Ideò expressè

negat

hegat veritatem ratione cuius cognitione simpliciter certa cognosci possint in ratione futuri: affirmat verò illam veritatem per quam sub eadem formali ratione futuri cognosci possit, cognitione quadam incerta,& coniecturali.

Arist.igitur sententia in proposito vere consistit in iis,quæ paulò suprà tetigimus, & singillatim ex ipso hactenus confirmauimus. Quæ sanè optimam continent doctrinam vt constare potest ex dictis,quia sicut ab euentu pendet vt esse rei contingentis in causa trahat secum esse eiusdem actuale extra causas in certa differentia temporis; & ante euentum ipsum esse quidem potest maior,ac maior propensio in re; non tamen perfecta determinatio:Ita etiam ab euentu pendet, vt propositio affirmans huiusmodi rem esse futuram(quippe quæ affirmat quendam quasi nexum inter esse in causa,& esse actuale) sit determinatè vera,aut falsa:atque ante euentum licet esse possit magis, ac magis verisimilis; non tamen potest esse omnino certa.Neque hæc vllatenus pugnant cum principiis fidei,cùm à S. Thom. (vt patet ex suprà relatis) ita approbentur, vt simul egregiè explicetur qua alia ratione Aristoteli prorsus ignota, vel saltem hoc loco minimè tacta Deus certissima cognitione præsciat futura contingentia absoluta.

Secunda Propositio de futuris contingentibus absolutis.

Dico secundò Theologi omnes opinionem S. Thom. vt ego quidem arbitror verissi-

mam, in proposito amplecti necessariò debent, sin minùs quatenùs excludit alios modos, quibus Deus certò præsciat futura contingentia absoluta: saltem quatenus includit modum illum à S.Thom. approbatum, hoc est quatenùs Deo tribui ab æterno clarissimum, & certissimum intuitum illius esse actualis, quod res in tempore acquirit, dum producitur extra causas; ita vt Deus rem vt existentem, ac præsentem videat non solùm cum de factò existit; sed etiam tota æternitate anteà quia intuitus diuinus qui in temporalem rei existentiam fertur; ab æterno existit.

Probatur hæc propositio ratione S. Thom. quam affert in p. dist. 38. quæst. 1. ar. 5. his verbis. *Dico igitur quod intellectus diuinus intuetur ab æterno vnumquodque contingentium non solum prout est in causis suis: sed prout est in esse suo determinato; cum enim re existente ipsam rem videat prout in esse suo determinato est, aliter cognosceret rem postquam est, quam antequàm fiat; & sic ex euentibus rerum aliquid eius accresceret cognitioni.* Hanc rationem approbat (Capreol. in 1. dist. 38. quæst 1. art. 2. conclu. 2. Scot. in 1. dist. 39. quæ. 5. §. Auctoritates omnes sanctorum Bassol. in 1. dist. 45. quæst. 2. ar. 3. §. Contra istam opinionem Durand. in 1. dist. 38. quæst. 3. ar. 2. num. 11. §. quantum ad secundum in fine. Et quod caput est eandem fusè vrget S. Aug. lib. 2. ad Simplic. quæst. 2. paulò post initiũ. Et sanè ratio hęc videtur assensum omninò extorquere. Nam cùm res est præsens ab ipsismet hominibus vt præsens cognoscitur. Ideò multò magis sub eadem ratione cognoscitur tum à Deo, quem latere non potest vlla ratio cognoscibilis. Si ergo intuitus ille diuinus,

hus, quo res videtur sub formali ratione præsentis non erat, antequàm res existeret; sed tunc primò incipit esse: sciētia Dei in tēpore ex nō intuitiua fit intuitiua; & ideo aliquid ei accrescit per temporalē mutationem; quod cùm absurdissimum sit, dicenda est scientia Dei sub ratione etiam intuitus huius rei hoc tempore existentis fuisse ab æterno.

Confirmatur, quia propria cuiuscumque cognitionis diuinæ mensura est æternitas; ergo quæcumque cognitio diuina aliquando existit; illa eadem semper, & ab æterno fuit: sed tunc cum res contingens de facto existit, existit etiam intuitus diuinus quo res illa contingens cognoscitur sub formali ratione præsentis: Ergo ille idem intuitus ab æterno fuit, & per eum ab æterno cognouit Deus eandem rem vt in hoc certo tempore actu existentem. Hæ sanè rationes non innituntur principiis propriis Thomistarum, sed iis quę ab omnibus admittuntur: ideò videntur propositionem nostram optimè probare.

Proponitur, ac diluitur argumentum contra primam & secundam Propositionem.

CVm in prima Propositione dixerimus futura contingentia absoluta ex sententia S. Thom. nulla alia ratione à Deo posse certò cognosci, quàm per intuitum, qui in ea fertatur ab æterno, vt actu existentia sunt extra causas: Cúmque hanc opinionem tum in secunda propositione, tum alibi passim in hoc opusculo approbemus: contra obiici potest, quia certissimum est illud esse absolutè futurum quod Deus liberè & abso-

lutè decreuit vt esset. Ergo eo ipso quod Deus cognoscat hoc suum decretum circa aliquod contingens, certò sciet illud esse absolutè futurum abstrahendo ab actuali eiusdem contingentis existentia: Ergo nec S. Tho. nec vllus alius opinari potest hac vna ratione Deum certò præscire futura contingentia absoluta; quatenùs nimirum ea intuetur vt actu existentia.

Respondeo de sententia S. Tho. satis supérque constare ex iis, quæ retulimus initio c. 2. Ipse enim per particulam exclusiuam (nisi) expressè excludit quemcumque alium modum, quo Deus dici possit certò cognoscere futura contingentia absoluta, aliter quàm intuendo illa vt actu existentia extra causas. Nec tamen contra hanc sententiam vrget argumentum propositum, quia si decretum diuinum Deo suppeditare posset alium modum certò cognoscendi huiusmodi futura; posset etiam decretum ipsum à Deo ita videri vt simul contingentia non viderentur in eodem instanti rationis, in quo vt actu extra causas constituta; sed solùm vt contenta in causis suis; & præsertim vt contenta in vi & libera determinatione eiusdem decreti. Hoc autem in sententia S. Th. est falsum; cum enim ipse p. p. quæst. 25. ar. 1. ad 4. in solutione illius quarti argumenti vtatur postremo loco ea opinione, quæ in Deo ne ratione quidem distinguit voluntatem à potentia executiua, hoc ipso videtur hanc opinionem probabiliorem iudicare: & ideò doctrina in aliis quæstionibus tradita cum hac ipsa opinione concilianda est; nec opus omnino est vt concilietur cum ea quæ potentiam à voluntate ratione distinguit. Hac autem distinctione negata, fateri

etiam

etiam debemus actualem volitionem diuinam ab actu potentiæ executiuæ secundum id quod importat in Deo nulla ratione distingui. Ex quo sequitur vt sicut in huiusmodi actu non potest intelligi res quæ producitur tanquam in causa, quia secundùm rationem existentiæ per ipsum acceptæ est terminus illius. Ita etiam res contingens non possit cognosci futura in decreto diuino actuali, quod ab actu potentiæ Dei executiuæ nullatenùs distinguitur; sed in eodem instanti in quo solum cognosci possit vt actu existens extra causas.

Sed prætereà vt responsionem afferamus quæ vndequaque satisfacere videatur; animaduertendum est; in decreto diuino duo in omnium sententia inuolui: entitatem scilicet diuinam; & prætereà vel mutationem aliquam ad extra in creaturis, vel respectum rationis: vel quid simile: Neque enim sola entitas diuina per se considerata habere potest rationem liberi decreti cùm sit necessaria, & æquè se habeat ad hanc rem quam Deus vult esse, & ad aliam, quam non vult esse. Si ergo contingentia cognosci debeant futura in decreto diuino: vel cognoscentur in illo, quatenùs importat solum entitatem Dei necessariam: Et hoc dici non potest: Quia hæc per se accepta, vt diximus, necessaria est, & eodem modo respicit omnes creaturas; & propterea non potest ex illis futuram ostendere hanc potiùs, quàm aliam: vel cognoscentur in decreto vt inuoluente respectum rationis, aut aliquid simile. Et hoc ipsum dici nequit, quia respectus huiusmodi inter Deum, & hanc creaturam non consurgit nisi facta mutatione in creatura per transitum ab esse possibile ad

esse actuale:& ideò cùm ipsa in se cognoscibilis sit, vt actu existens extra causas, non potest per decretum cognosci vt in illo contenta,& abstrahens ab esse actuali: Et vniuersaliter quicquid est quod intelligitur importari à decreto diuino pręter diuinam entitatem includit vel supponit huiusmodi transitum creaturæ ab esse possibili ad esse actuale: & ideò non est aliquid prius & magis cognoscibile quàm res ipsa in se vt actu existens extra causas;ac proinde res ipsa non potest in illo vt nō includens actualem existentiam cognosci tanquā in obiecto primario. Ex quibus patet diuinum decretum non efficere quin à S. Thom. & aliis iure negetur fieri posse vt aliter Deus certò cognoscat futura contingentia absoluta quàm ab æterno intuendo ipsorum existentiam vt in certa differentiā temporis exercitam.

Tertia Propositio, de futuris contingentibus absolutis.

DIco tertiò, etiamsi per impossibile effectus causæ creatæ contingentis, & liberæ nullatenùs penderent à diuina voluntate; dummodò tamen in Deo esset eadem perfectio, quæ nunc est in parte intellectiua, atque eadem mensura æternitatis eorum quæ sunt in ipso: In eodem esset ab æterno certissimus, & clarissimus intuitus omnium futurorum absolutorum in se ipsis, & quatenus existentia, & præsentia sunt, sicut est de facto.

Vt hæc propositio clarior fiat; animaduertendum est, de facto omnes actus causæ creatæ contingentis,

tingentis,& liberæ (ficuti etiam omnia entia creata) pendere à diuina voluntate, & à libero ipfius decreto. Ex quo fit, vt fcientia diuina intuitiua, de qua agimus; cùm prærequirat in priori rationis cum fundamento in re exiftentiam contingentis futuri; multò magis prærequirat etiam ipfum liberum Dei decretum,à quo pendet illa rei contingentis exiftentia. Hinc iam dicimus, quamuis de facto fcientia hæc intuitiua requirat hoc pacto diuinum decretum;hoc tamen non requiri tanquam immediatum quoddam determinatiuum Intellectus diuini ad certam rationem: fed requiri folùm quafi remotè, quatenùs, nimirum, concurrit ad effectiuè conftituendum ipfius vifionis obiectum: ita vt licet ex intrinfeca perfectione Dei, atque intrinfeca dependentia creaturæ à voluntate diuina liberum hoc decretum requiratur: quod tamen idem decretum requiratur per accidens quodammodò fe habeat ad intellectum diuinum præcisè fpectatum, quatenùs habere debet huiufmodi vifionem: intellectui enim vt videat contingens futurum in fe ipfo atque vt præfens, fatis eft ipfius contingentis exiftentia vndecumque proueniat: Et quod hæc pendeat à decreto diuino: id non exigit diuinus intellectus formaliter quatenùs intellectus; & quatenùs videre debet ab æterno res exiftentes in tempore. Quare vt in conclufione diximus. Etiamfi per impoffibile nullum in propofito adeffe deberet liberum Dei decretum fi id effet abfque vlla mutatione aliarum diuinarum perfectionum; fcientia intuitiua Dei eadem omnino effet, quæ nunc eft. Hæc conclufio ad inueftigandam propriam rationem eximiæ
hu.us

huius visionis Dei ita explicata.

Probatur euidenter illa eadem ratione,qua p bata est conclusio proxima: sicut enim cùm existit,eam nos intuemur, quamuis illa nequ nostro decreto pendeat, neque decretum d num à quo verè pendet, vllatenùs videamus: etiam Deus illam videret, etiamsi nihil de ea cerneret, dummodò infinitam illam intellige vim retineret; qua de facto posset: Neque hic tuitus ab illo etiam decreto seiunctus incipere p set cum existentia rei creatæ, si Dei scientia in pax esset ex suppositione (vt nunc de facto est)m tationis, atque augmenti, eiúsque mensura e æternitas:ex his colligitur,quamuis ordine natu vel rationis cum fundamento in re obiectum se per cognitionem præcedat; Quia ex eo quod est, vel non est cognitio, & propositio est ve aut falsa: ordine tamen temporis, vel etiam æte nitatis quatenùs est virtualiter diuisibilis, & su cessiua ratione coëxistentiæ inadæquatæ cum ho vel illo tempore cognitionem in proposito e priorem obiecto: cuius rei attulimus suprà firm simas rationes à posteriori, atque ab absurdo. R tio autem à priori, sed non immediata ea videt esse, quia antequàm existat obiectum (hoc est a æterno) essentia diuina in ratione speciei intellig bilis determinat ad cognitionem diuinum inte lectum, qui cùm species non accipiat à rebus:no indiget ipsarum existentia vt determinetur ad illa videndas,sed quia ratio etiam afferri potest cur e sentia diuina ea ratione determinet intellectum Ideò hæc, vt diximus, non est immediata.

Ratio igitur quantùm haberi potest hac in r à prior

à priori,atque immediata est, quia cùm infinita perfectio intellectus diuini postulet determinationem à diuina essentia in ratione speciei intelligibilis ad cognoscendum quodcumque obiectum pro tota ea duratione pro qua cognoscibile est; & sub omni ea ratione sub qua est cognoscibile: Res quæcunque aliquando existens, cognoscibilis est vt existens etiã ab æterno. Nam hoc ipso quod res existit in certa differentia temporis, respondet vt similis imagini etiam ab æterno existenti, quæ ipsam, vt in sua differentia temporis existentem repræsentet; similitudo enim inter cognitionem, & obiectum: in qua consistit veritas cognitionis: non debet conuenire cognitioni quatenùs entitas quædam est, sed formaliter quatenùs imago est. Hinc fit vt licet entitas cognitionis, aut cuiusuis alterius imaginis sit in loco diuerso à loco obiecti: si tamen obiectum repræsentat vt in suo loco existens:habeat cum eo (quod attinet ad locum) eam similitudinem in ratione imaginis, quæ requiritur ad veritatem: eadem ergo ratione quamuis cognitio ab æterno existat: si tamen repræsentat rem vt existentem in sua certa duratione; hoc ipso habet eam similitudinem cum obiecto (quod attinet ad durationem) quam requirit veritas imaginis, & cognitionis: & ideò hoc ipso quod res aliquando existit apta est videri clarissimo ac verissimo intuitui ab æterno existenti.

Quamuis autem hîc fateri debeamus nos perfectè explicare, aut concipere non posse; quo pacto essentia diuina apta alioqui ad determinandum in ratione speciei intelligibilis diuinum intellectum ad cognoscendum hoc, & illud contin-

gens

gens futurum; atque ad hoc cognoſcendum futurum nobis, atque vt non futurum; præſent quodammodò ab æterno exiſtentiam huius certa differentia temporis; vt de facto determin ad cognoſcendum hoc potiùs quàm illud, atq ad hoc cognoſcendum potiùs vt nobis futuru quàm vt non futurum. Hoc tamen non oſten rationes iam allatas firmiſſimas non eſſe, & pr poſitum euidenter non probare: ſed ſolùm oſte dit; hoc ipſum quod eſſe demonſtramus; nos du mortales ſumus intelligere vndequaque non po ſe quo modo ſit.

Ex quibus patet, data illa hypotheſi impoſſib li vt ad actus contingentes, & liberos cauſaru ſecundarum diuinum decretum, & conſequente diuinus cõcurſus non requiratur: ad præſcientia diuinã (exempli cauſa) volitionis, quã habuit Eu prohibitę comeſtionis pomi, opus tantum fuiſſe Eua in aliquo priori ſigno rationis eſſet, conſtitut in Paradiſo terreſtri in illis circũſtantiis, in quib de facto volitionem habuit, & præterea vt priù etiam ratione quàm hæc volitio ſciretur à Deo, in telligeretur Eua ipſa eo modo in Paradiſo conſti tuta: ſolutio enim illa vtpote effectus Euæ in illi circumſtantiis, debuit eſſe poſterior: & cùm effe ctus hic immanens videri non potuerit non viſ cauſa, ordo actuum cognitionis imitari debuit or dinem ipſorum obiectorum. Vbi autem Eua in illi circumſtantiis conſtituta fuerit, atque à Deo viſa: ſi cut ipſa potuit quantumuis circumſtantiæ allice rent, volitionem illam producere, & non produ cere: ita Deus potuit illam volentem, ac nolentem in eiſdem circumſtantiis videre, neque in eo ſigno

ratio

rationis in quo ipsam in illis circumstantiis vidit, neque ex vi illius visionis certò sciuit ipsam volituram, sed quia Eua in posteriori signo rationis per actualem vsum libertatis se determinauit ad illam volitionem, eámque elicuit: ideò Deus post visam Euam in illis circumstantiis constitutam, vidit etiam in quodam signo rationis posteriori volitionem ipsius. Atque ex dictis in hoc exemplo proposito constare potest vniuersaliter, data illa nostra hypothesi: vt Deus certò præsciat ab æterno futurum aliquod contingens absolutum solum prærequiri, vt videat causam ipsius in certis circũstantiis actu existentem: de hac enim constituta in oratione liberè volendi, & liberè nolendi eo ipso formari possent propositiones contradictoriæ de præsenti, hoc est, vult, aut non vult: quarum vna determinatè est vera, & altera determinatè falsa, & ideò vtraque à Deo suo modo cognoscibilis infallibiliter. Et cùm causa ita constituta pro primo instanti rationis, in quo ita se habet, sit in actu primo, & indifferens ad volendum, & nolendum: in posteriori tamen instanti rationis esse omninò debet in actu secundo, & per actum secundum determinata; cũque nõ possit in hoc posteriori signo habere vtrumque actum secundum oppositum, vt patet vel neutrum (quia vbi propositum est voluntati obiectum liberè eligendum, aut respuendum impossibile est, vt non sit aliquod exercitium libertatis) vel alterum indeterminatè: quia omnis actus secundus in suo signo rationis in quo actu esse debet vt actus secundus extra causas, est determinatus: cùm hæc (inquam) ita sint, oportet vt causa illa in posteriori illo signo rationis sit in actu secun

ſecundo certo determinato : hoc eſt in illo quen ipſa pro innata libertate elegerit. Et ideò hoc ipl quod Deus, vt diximus, videt cauſam liberam certis circumſtantiis conſtitutam, videt poſteri ordine rationis actum ipſius liberum certum, determinatum, idque accidit ab æterno præſen tiente quodammodo eſſentia diuina liberam, actualem electionem, qua cauſa in hanc potiu partem quàm alteram fertur:ita vt ad hanc ipſan electionem videndam intellectum diuinum de terminet in ratione ſpeciei intelligibilis.

Hactenùs explicauimus ſcientiam contingen tium futurorum intuitiuam, quam Deus habere data hypotheſi,vt abſque aliarum perfectionum detrimento nihil ipſe decerneret de actibus libe ris creatis,neque ad illos concurreret; Hinc autem facilè conſtare poteſt qualis ſit illa intuitiua ſcien tia quam de facto habet, & vndénam certitudo ipſius petenda ſit:quamuis enim Deus de facto li berum habeat decretum, & liberum concurſum circa huiuſmodi contingentia abſolutè futura, quia tamen decretum, & concurſus ipſius nullam horum contingentium perfectam determinatio nem inducunt in actu primo,vt conſtat, tum ex opuſculo ſuperiori, tum ex iis quæ retulimus ex S.Tho. circa ſcientiam huiuſmodi futurorum.Ideò Deus etiam de facto anteà rationis ordine, quàm ab æterno vllum futurum contingens præſciuerit, intelligendus eſt vidiſſe cauſam ipſius in certis cir cumſtantiis conſtitutam vt principuum indiffe rens ad oppoſita per indifferentiam nullatenus impeditam à decreto diuino de concurrendo : & quia in poſteriori ſigno rationis cauſa fuit in actu

ſecun

ſecundo certo, & determinato pro innata libertate electo; ideò Deus hunc actum ſecundum ab æterno vidit vt ſuo tempore exiſtentem, & præſentem, determinante intellectum diuinum ad hanc viſionem eſſentia diuina in ratione ſpeciei intelligibilis non quidem propter diuinum decretum (ſaltem proximè) quod indifferentiá non aufert à proximo principio rei contingentis, ſed propter actualem exiſtentiam rei contingentis, & effectus; quæ ipſi tribuit eam determinationem, & neceſſitatem qua omne quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe.

Quarta Propoſitio, de futuris contingentibus abſolutis.

DIco primò, ex iis quæ hactenus diximus de veritate formali ſimplicium enunciationum de futuro contingenti, déque determinatione, ac veritate obiecti earumdem explicari debet quæ veritas obiectiua reſpondeat hypotheticis de huiuſmodi futuro, & qua ratione illæ à Deo ſciantur certò, atque infallibiliter. Hæc enim hypothetica exempli cauſa de futuro contingenti: quia Eua conſtituetur in Paradiſo terreſtri, & in his circumſtantiis ita tentabitur à ſerpente, &c. liberè eliciet volitionem comedendi pomum vetitum & peccabit, poteſt accipi tripliciter.

Primò quidem tamquam propoſitio coniunctione vna, ita vt vtraque eius pars formaliter ſit de futuro ſub ratione futuri.

Secundò, ita vt prior pars licet quoad ſonum

vocis sit de futuro, quod tamen attinet ad modum cognitionis formaliter sit de præsenti: quo pacto dum de contingentibus nos dicimus, hoc erit. In mente diuina solùm est hæc apprehensio. Hoc est in tali differentia temporis.

Tertiò denique accipi potest, ita vt vtraque pars verè, & formaliter sit de præsenti ex modo cognitionis; & hypothetica illa cognoscatur non vt propositio coniunctione vna; sed per modum duarum distinctarum apprehensionum ordinem inter se habentium prout exigit connexio, quam habent obiecta ipsa inter se. Iam si hypothetica illa accipiatur primo modo, cùm vtraque pars ipsius sit de futuro contingenti sub ratione futuri; neutra sigillatim poterit certò & infallibiliter cognosci per ea quæ fusè tradita sunt in superioribus ex Arist. & S.Thom. Ac propterea multò minùs tota illa hypothetica causalis certò sciri poterit. Si verò accipiatur secundo modo. Prior quidem pars; illa, nimirum, quia Eua constituetur in his circumstantiis, quatenus importare dicitur actualem existentiam Euæ in his circumstantiis certò cognoscetur; quia illi respondebit visio Euæ vt in se ipsa existentis extra causas in Paradiso terrestri in illis circumstantiis, & laqueis serpentis antiqui. Posterior verò pars erit solum cognoscibilis coniecturaliter, & cum formidine ac periculo erroris instar aliarum omnium propositionum de futuro contingenti formaliter sub ratione futuri: quare tota etiam hypothetica, vt vnum quid certò, atque infallibiliter cognosci non poterit.

Si denique accipiatur tertio modo, ita vt volitio

litio vetitæ comestionis non videatur futura ex vi visionis Euæ in illis circumstantiis constitutæ; vel per modum illationis ex illis circumstantiis, sed videatur sub ratione existentis, & præsentis contradistincta à ratione futuri : hac sanè ratione hypothetica illa tum ratione partium sigillatim acceptarum, tum ratione totius erit certò cognoscibilis : cúmque Deus, vt suprà probauimus ex S. Thom. futura contingentia certò cognoscere nequeat sub ratione futuri, vel sub quacumque ratione diuersa à formali eorumdem existentia, & præsentia : Is profectò hypotheticam illam, & alias quascumque similes de futuro contingenti tertio duntaxat modo suprà explicato dicendus est certò cognoscere. Ita scilicet vt hypothetica de futuro contingenti absoluto, prout à Deo cognoscitur, non sit formaliter de futuro, sed de præsenti, neque sit formaliter hypothetica, seu complexum quoddam, aut propositio vna per coniunctionem duarum, & illationem vnius ex alia : sed potiùs sit duplex apprehensio simplicissima; quarum vna rationis ordine cum fundamento in re sit alia prior, & per priorem quidem videatur à Deo Eua actu existens, & præsens in Paradiso terrestri laqueis diabolicis obsessa, & in aliis omnibus circumstantiis actu constituta : per posteriorem verò Deus videat volitionem vetitæ comestionis ab Eua ex euasione serpentis, & concursu aliarum circumstantiarum elicitam, & actu existentem, & præsentem. Quare sicut cum de futuro contingenti absoluto dicimus, Deus scit hoc esse futurum, potiùs dicere deberemus Deus scit esse,

 hoc,

hoc, quod nobis est futurum, vt patet ex traditis suprà, & docet Capreol. in 1. dist. 38. quæst. 1. ar. 2. ad argumenta contra secundam conclusionem in resp. ad 7. Ita etiam cùm dicimus, Deus scit hoc futurum esse, quia illud erit vel est; potiùs dicere deberemus, Deus videt actu illud esse; & actu esse hoc vt effectum ex illius influxu productum: non enim ex eo quòd viderit Deus Euã in Paradiso terrestri in illis circumstantiis à Dæmone illectam, vidit illam consensuram, quasi consensum in prætiis illis dispositionibus præuiderit: sed vbi vidit Euam in illis circumstantiis constitutam, vidit posteà eius actualem consensum, cúmque vidit actu esse ex eo quod Eua actu in illis circumstantiis ita esset à Dæmone tentata; quatenùs, nimirum, eadem visione qua consensum vidit vt actu existentem, vidit etiam actualem ipsius productionem, & ea à quibus pendebat: licèt enim nulla sit certa connexio inter Euam in illis circumstantiis constitutam, & eius consensum in vetitam comestionem; quia tamen de facto per vsum libertatis Euæ productus est consensus concurrentibus etiam suo modo circumstantiis illis, Dæmonis, nimirum, tentatione, &c. Ideò de facto verè consensus fuit, quia Eua fuit in illis circumstantiis; hoc est consensus hic fuit effectus Euæ ita constitutæ, & ideò vt talis à Deo visus est ab æterno. Ex quibus patet quo modo effectus contingentes, & liberi ex esse possibili in re, atque in mente diuina, transeat (vt abstrahamus in præsentia ab esse conditionaliter futuro) ad esse futurum nobis absolutum, ita vt cadant sub diuinam visionem in

ratione præſentis. Ante enim omne decretum Eua in circumſtantiis, in quibus peccauit: Adam in illis circumſtantiis, in quibus conſentit Euæ ſuadenti vetitam pomi comeſtionem: Cain in ea excitatione inuidiæ, quæ fratris occiſionem illi perſuaſit, &c. res erant, ſeu rerum coniunctiones quædam poſſibiles, & à Deo ſub hac ratione cognitæ; cum quibus effectus ipſi qui de facto prodierunt, comparabantur vt poſſibiles, ita vt ſimul pro cauſarum libertate poſſibiles etiam eſſent effectus oppoſiti. Vbi verò adueniente decreto diuino de producendis illis cauſis liberis in illa circumſtantiarum complexione; cauſæ ipſæ fuerunt abſolutè in eiſdem circumſtantiis futuræ, vidit Deus Euam de facto in Paradiſo terreſtri conſtitutam, & dolis diabolicis obſeſſam: Adamum coram Eua ſuadente lethalem pomi comeſtionem: & Cainum inuidiæ ſtimulis aduerſus fratrem agitatum. Hac verò viſione poſita, ſequuta eſt in poſteriori ſigno rationis viſio conſenſus, quem Eua præſtitit ſerpenti vt effectus eius ſuaſionis, quam adhibuit Dæmon: viſio conſenſus ab Adamo præſtiti vt cuiuſdam effectus muliebris deceptionis. Et denique viſio volitionis Caini ab inuidia emanatæ, qua fratrem occidere decreuit. Quare ex reali productione, & exiſtentia cauſarum in prædictis conditionibus, & circumſtantiis emanauit de facto realis exiſtentia liberorum effectuum, licèt potuerit emanare oppoſitum: Et ex viſione illius realis exiſtentiæ cauſarum ortum aliquem habuit viſio liberorum actuum, qui viſi ſunt exiſtere per influxum à cauſis præſtitum concurrentibus, atque

impellentibus etiam illis circumstantiis; quamuis potuerit similem ortum habere ob libertatem causarum opposita visio, quia in illis ipsis circumstantiis causæ poterant facere oppositum; vidit ergo Deus modo suprà à nobis explicato has hypotheticas (quia Eua in Paradiso terrestri constituta ita à serpente tentabitur, consentiet : quia Adam hoc pacto ab Eua allicietur; volet vetito pomo vesci : quia Cain hac occasione ad inuidiam excitabitur; & ab inuidia ad occisionem fratris volet ipsum occidere) vidit, inquam, non quidem videndo certam connexionem inter hæc, quæ ex aliqua hypotheticæ parte ab actuali existentia abstraheret : sed vidit videndo actualem coniunctionem causæ cum illis circumstantiis, & post interiectum quodammodò libertatis vsum, videndo actualem existentiam actuum liberorum manantium à causa ita constituta circumstantiis ipsis allicientibus, & concurrentibus : hanc verò, sicut nos cum de facto est in tempore ideò videmus, quia est, ita etiam, quia est in tempore, eam vidit Deus esse in hoc ipso tempore; sed visio ipsius semper, & ab æterno fuit, quia propria eius mensura est æternitas incapax initij, & finis. Libuit hęc in omnem partem versare; quia licèt contendere quis possit has hypotheticas contra verissimam, vt ego arbitror, sententiam S. Tho. aliter etiam à Deo certò cognosci; quod tamen modo explicato infallibiliter cognoscantur ab omnibus concedi debet. Et hoc ipso admisso: veritatem obiectiuam, quam indagamus, futurorum contingentium conditionalium, quæ cognosci possit certa cognitione antecedente diuinum decretum, facilè

cilè explicari & probari posse existimo.

Propositiones de futuris contingentibus conditionalibus.

Prima Propositio.

EX futuris contingentibus absolutis gradus iam faciendus est ad futura contingentia conditionata.

Dico igitur primò, ea omnia, quæ diximus de futuris contingentibus absolutis, vt sunt sub formali ratione futuri contradistincta à ratione præsentis, dicenda omnino esse de futuris quoque contingentibus conditionatis; ita vt hæc etiam eatenùs habeant rationem formalem futuri conditionati, quatenùs sunt in causa sub illis conditionibus considerata, ratione quarum dicuntur conditionata: vel quatenùs sunt in causa, & simul aliquo modo in conditionibus vt in aliquo pertinente ad actum primum. Præterea vt hæc ratio futuri conditionalis diuersa sit ab ea futuri cōditionati ratione, quæ nititur necessitati consequentiæ ex vi antecedentis, seu determinationi necessariæ ad effectum per conditionem importatæ. Denique vt hæc ratio futuri conditionalis, quæ tribui potest contingentibus, ea sit, per quam cognosci possint esse conditionaliter futura cognitione coniecturali solùm, & incerta.

Hæc omnia optimè probantur ex iis, quæ allata sunt ad eadem probanda de futuris contingentibus absolutis formaliter acceptis in ratione futuri: quæ non est cur inutiliter repetamus.

Secunda Propositio, de futuris contingentibus conditionatis, quæ vnà cum suis confirmationibus totam difficultatem propositæ quæstionis dissoluere videtur.

DIco secundò, quemadmodum futura contingentia absoluta cõsiderari possunt vt absolutè existentia extra causas, & præsentia : & sub hac ratione habent determinatam veritatem, ratione cuius certissima Dei cognitione præsciri possunt, vt explicauimus; ita etiam futura contingentia conditionata, seu ex hypothesi considerari possunt ante quodcumque decretum diuinum, vt existentia, & præsentia ex hypothesi; & sub hac ratione habeat obiectiuam veritatem, quæ certissimæ præscientiæ Dei subiici possit in instanti rationis antecedente omnem actum liberum voluntatis diuinæ. Et nemo hoc negare potest; qui de futuris contingentibus absolutis id concedat, quod non modò à Thomistis, sed ne ab vllo quidem Theologo negari posse probauimus propositione secunda de futuris contingentibus absolutis.

Propositio hæc quæ totius difficultatis nodum dissoluere videtur accuratiùs explicanda est; Deinde verò probanda: animaduertendum ergo est futura conditionata, & futura ex suppositione, seu ex hypothesi nullatenùs differre : quò fit, vt huiusmodi futura alio, atque alio modo considerari possint, si hypothesis aliam atque aliam rationem habeat. Hypothesis autem in vniuersum duplex est.

Quædam enim est hypothesis, quæ simul cum eo,

eo, quod ex hypothesi affirmatur, vnam constituit propositionem, quę nihil est aliud nisi consequentia, & illatio in cõditione posita; vt cùm dicimus; si sol est, dies est: In hoc enim exẽplo ex hypothesi, & non absolutè affirmamus esse diem: ita tamen affirmamus, vt tam hypothesim quàm id quod ex hypothesi asserimus, complectamur vnica propositione, quæ neque solem esse, neque diem esse absolutè affirmet; sed solùm affirmet vnum inferri ex alio; ita vt existente altero, verum omninò sit alterum quoque existere. Ac per hypothesim hac ratione acceptam propositiones efficiuntur verè hypotheticę à simplicibus diuersæ, quia semper proferuntur cum quadam coniunctione, & nexu, qui plures propositiones simplices, & cathegoricas simul iungit ad conflandam, & constituendam vnam propositionem hypotheticam, hoc est propositionem ex pluribus simplicibus compositam, & coniunctione vnam. Dum enim dico; si sol est, dies est: per illam particulam, si, simul iungo has duas propositiones simplices. Sol est, dies est: atque vnam ex vtraque conflatam propositionem profero.

Alia rursus est hypothesis, quæ constituitur quodammodo seorsim ab eo, quod ex hypothesi affirmatur: quia alia est propositio per quam hypothesis constituitur: alia verò per quam aliquid ex eadem hypothesi enunciatur. Talis hypothesis aliquando fit per quandam inter se consentientium conditionem: si enim de constitutione rerum corporalium disputemus; & tibi demonstrare velim corporalia omnia materiæ formæque concursu subsistere: petam à te vt ex communi con-

ſenſu faciamus hanc hypotheſim; vt ſcilicet ponamus formam ſeparatam eſſe à materia: vt quod naturaliter eſſe nequit in re; conſtituamus aliquantiſper in mente, donec ratio ad ſuum terminum perducatur: Hac verò hypotheſi conſtituta cùm concedas mihi formam eſſe à materia ſeiunctam; facilè colligam nihil rerum corporalium ſupereſſe: ex quo; rurſus oſtendam huiuſmodi res per coniunctionem materiæ ac formæ conſiſtere: hæ verò propoſitiones ab hypotheſi illa pendebunt quidem, eamque vt priorem ſupponent: non tamen eam in ſe ipſis includent: ſicut concluſio cuiuſlibet Syllogiſmi ſimplicis, & prædicatiui licèt pendeat à quibuſdam poſitis, & conceſſis: ipſa tamen eſt ſimplex propoſitio, & non compoſita ex illis prioribus propoſitionibus à quibus pendet: non enim profertur cum illa coniunctione vt ſi illa poſita, & conceſſa vera ſint, hoc ſequatur: ſed profertur vt ſimpliciter enuncians hoc ſequi. Similis eſt hypotheſis & ſuppoſitio in ſcientiis circa illa principia, quæ cùm abſolutè probari poſſint à priori; non tamen probari poſſunt ab ea ſcientia cuius ſunt principia, ſed ſolùm à ſubalternante: omnes enim propoſitiones illius ſcientiæ ab hac hypotheſi pendent, eámque vt priorem ſupponunt, non tamen eam includunt: quia in hac ſcientia proprietates obiecti ſimpliciter enunciantur; non autem conditionaliter: vt ſi principium ſuppoſitum verum ſit, verè etiam conueniat obiecto hæc vel illa proprietas.

Quò fit vt hypotheſis hac poſteriori ratione accepta propoſitiones non reddat verè hypotheticas, hoc eſt compoſitas ex pluribus ſimpli

ſimplicibus: nam per eam non proponuntur plures propoſitiones vt in vnam coniũctæ, ſed vt diſſolutæ, & plures, per quarum alteram conſtituitur hypotheſis: per alteram verò enunciatur aliquid, quod ab ea hypotheſi ducit originem: & ideò propoſitiones, quæ ab huiuſmodi hypotheſi pendent verè ſimplices ſunt, & cathegoricæ: atque eatenùs tantùm dici poſſunt hypotheticæ, quatenùs earum veritas non innititur rei vt eſt in ſe, ſed vt eſt conſtituta per præcedentem hypotheſim, vel vt eſt aliquid quod ab ea pendet. Totam hanc doctrinam veriſſimam (ni fallor) tradidit antiquus, idémque egregius Philoſophus Eudemus, quem refert, & ſequitur Boët. lib. 1. de ſyllogiſmo hypothetico, cap. 2. Ac per hanc doctrinam explicauimus hactenùs hypotheſim duplicis rationis, & naturæ: ſupereſt iam vt hinc aliqua colligamus ad rem noſtram accommodata.

Ex dictis ergo colligitur primò, hypotheſim in poſteriori ſenſu explicato fieri poſſe tam in rebus poſſibilibus, quàm in impoſſibilibus, & tam in iis quæ pertinent ad eſſentiam, & proprietatem rerum, quàm in iis quæ pertinent ad exiſtentiam, cùm ratio diuerſitatis nulla excogitari poſſit: quò fit vt ſupponere poſſimus, exiſtere de facto id quod aut exiſtere non poteſt, aut licèt poſſit, non tamen exiſtit. Hac ratione cùm illuminatio ſolis in præſentia ſit apud nos, ſupponere poſſumus illam actu eſſe apud Antipodas: & hac hypotheſi conſtituta intelligimus etiam ex hypotheſi colores ibi actu eſſe viſibiles, actu apud illos exiſtere calorem à ſole productum per lumen &c.

Vt

Vt enim ex hypothesi aliqua fit aliud quidpiam ex hypothesi possibile, impossibile, aut necessarium, ita etiam aliqua est hypothesis, per quam fit aliquid aliud ex hypothesi existens.

Colligitur secundò, rem aliquam posse cognosci, & de facto cognosci etiā à nobis his omnibus modis, nimirū, vt possibilē, vt futurā, vt actu, & realiter existentē, ac prætereà vt existentem solum per hypothesim; vel tanquam id quod immediatè supponitur esse; vel tāquam id quod ex hac suppositione resultat, aut pendet. Primò enim cognoscitur res vt possibilis quatenùs intelligitur per cognitionem ipsius causæ, atque ex cognoscibilitate eiusdem, quæ perfectè intelligi nequit non intellecto termino potentiæ ipsius, qui terminus est res possibilis. Secundò concipitur res vt futura, quatenùs cōcipitur vt habens aliquod esse in causa determinatum aliquo modo ad esse extra causas, vt suprà ostendimus, dum explicabamus quid, & quotuplex sit ratio futuri. Tertiò concipitur res vt actu, & realiter existens quatenùs cognoscitur non ex vi cognitionis causæ, sed in se ipsa vt conflata ex essentia, & existentia actu exercita incerta differentia temporis, ita vt iudicetur in tali differentia temporis actu, & simpliciter esse. Quartò cognoscitur res vt existens solùm ex hypothesi tanquam id quod immediatè supponitur esse cùm intelligitur non ex vi causæ cognitæ, & per cognitionem ipsius, sed apprehenditur per actum qui in ipsam immediatè feratur, eámque intelligenti repræsentet ad modum existentis, & vt conflatam ex essentia, & existentia actu exercita: absque iudicio tamen, & affirmatione huiusmodi exercitij: quo modo

modo cognoſcitur illuminatio ſolis in tempore præſenti apud Antipodas quatenùs ponitur ibi eſſe, cùm tamen verè, & abſolutè non ſit: ſed ſit apud nos. Quintò denique cognoſcitur res vt ex hypotheſi exiſtens, tamquam id quod non immediatè ſupponitur eſſe, ſed habet exiſtentiam ab hypotheſi pendentem, cùm intelligitur ſimiliter per cognitionem, quæ non feratur immediatè in cauſam illius, ſed in ipſam, eámque abſque iudicio, & affirmatione repræſentet ad modum actu exiſtentis, ita tamen vt hæc exiſtentia non ponatur eſſe per illam cognitionem, per quam cognoſcitur, ſed ſit prior hac ſua cognitione, vt quid reſultans in re independenter ab immediata operatione intellectus, poſt factam hypotheſim alicuius rei antecedentis: quo modo vbi poſuerimus, illuminationem nunc actu eſſe apud Antipodas, intelligimus etiam apud illos actu eſſe calorem per lumen productum: non quod poſteriori hac cognitione ponamus eſſe hunc calorem, ſicut per aliam priorem cognitionem ſuppoſuimus eſſe illuminationem, ſed quia facta huiuſmodi hypotheſi dependenter ab ipſa verè conuenit huic obiecto, nempe calori ratio exiſtentis ex hypotheſi, ſub qua ratione propterea determinat intellectum ad ſui cognitionem: quamuis enim propter neceſſariam connexionem inter illuminationem ſolis, & calorem poſſit cognoſci in propoſito hæc vera hypothetica iuxta priorem vſurpationem hypotheſis, nimirum, ſi illuminatio eſt apud Antipodas; apud eoſdem eſt calor: in qua propoſitione abſtrahimus ab exiſtentia vtriuſque partis, & ſolùm ſignificamus connexionem inter vtram

vtramque poſſumus tamen idem cognoſcere per duas ſimplices propoſitiones ex hypotheſi ſecundo modo ſuprà explicato accepta, ita vt per alteram ſimplicem propoſitionem conſtituamus hypotheſim, qua ponamus illuminationem actu exiſtere apud Antipodas: per alteram verò cognoſcamus calorem, vt actu ex hypotheſi exiſtentem, & per lumen à ſole productum.

Oſtendimus iam circa quæ verſari poſſit hypotheſis ſuprà ſecundo loco explicata, & quot modis res aliqua cognoſci poſſit.

Vt ergo ad rem noſtram reuertamur: ex dictis explicari poteſt noſtra concluſio: futura enim contingentia conditionata, ſeu ex hypotheſi, conſiderata, quatenùs ſunt obiectum cognitionis importatæ per veram hypotheticam iuxta primam vſurpationem hypotheſis, conſiderantur ſub formali ratione futuri vt contradiſtincta à ratione præſentis, quia in hac hypothetica, ſi hoc erit, illud erit: conſequens cognoſcitur vt abſtrahens ab exiſtentia, & actualitate cùm cognoſcatur quatenùs ex antecedenti infertur, & ratione connexionis cuiuſdam, quam cum illo habet, quæ eſt omnino prior ipſius actualitate, & exiſtentia, ſeu præſentia. Et ideò ſub hac ratione huiuſmodi futura contingentia ex hypotheſi non videntur ſubeſſe poſſe niſi coniecturali cognitioni, vt ſuprà diximus de futuris contingentibus abſolutis formaliter conſideratis quatenùs futura ſunt, & contradiſtincta à præſentibus, ac exiſtentibus.

Hæc ipſa verò contingentia ex hypotheſi futura relata ad hypotheſim ſecundo modo explicatam

tam habent rationem præsentis, & existentis ex hypothesi: & ideò certissimam habent rationem obiectiuam, ratione cuius sub certissimam cognitionem cadant.

Dato enim per hypothesim vt causa libera, quæ absolutè, & realiter non existit, actu existat in certis circũstantiis, in quibus certũ habeat obiectum sibi cum perfecta cognitione propositum: pro primo quidem instanti rationis quod est instans actus primi, libertas ipsius intelligitur indifferens ad amplectendum illud obiectum, atq; ad illud positiuè, aut negatiuè per liberam suspensionem actus reiiciendum: Ex hac tamẽ ipsa hypothesi ex natura rei sequitur, vt in sequenti instanti rationis sit certus, & determinatus vsus libertatis eiusdem causæ eligentis illud obiectum liberè aut liberè respuentis. Non quod ex illa hypothesi inferatur immediatè, & determinatè volitio, aut nolitio, aut libera suspensio vtriusq;: sed quia cum illa hypothesi incompossibile est, vt causa libera in secundo instanti rationis non sit in actu secundo libero, qui tamen non potest esse nisi certus, & determinatus.

Ex vi igitur illius hypothesis sequitur ex natura rei, vt causa libera in secũdo instãti rationis debeat esse extra statũ indeterminationis per actualem determinationẽ in actu secũdo, ita vt pro illo instanti verè debeat habere aliquem actum secundum, in qua propositione terminus ille (aliquem actũ) supponit ex vi hypothesis suppositione confusa: neque enim propter illam hypothesim oportet vt sit hic actus determinatè; neque oppositus, neque libera suspensio vtriusque; sed aut hæc, aut alter

ex duo

ex duobus actibus positiuis: Et ideò illa hypothesis relinquit plenam indifferentiam, & libertatem, vt causa habeat actum illum secũdum quem malit: quia tamen in ipsamet actualitate rei, & actu secundo non potest esse cõfusio, sed opus est vt sit determinatio; ideò pro eodem secundo instanti rationis est ex hypothesi ille actus secundus certus, & determinatus, quem voluntas pro sua libertate eligit, cùm potuerit alium eligere: qui actus certus, & determinatus non potest certò cognosci ex vi hypothesis per illationem; sed solùm post factam & cognitam hypothesim potest cognosci per propriam cognitionem, quæ immediatè in ipsum feratur vt actu existentem ex hypothesi. Et licèt nos, facta tali hypothesi, non possimus posteà ob imbecillitatẽ intellectus nostri peruenire ad certam hanc cognitionem, quæ immediatè feratur in actum secundum, vt ex hypothesi existentem: ex hac tamen ratiocinatione scire possumus huiusmodi actum sub tali ratione habere, quantum est ex se rationem obiectiuam certissima cognitione cognoscibilem, cùm videamus ex vi actualis exercitij libertatis quod esse debet in secũdo instanti rationis, fieri debere transitum, quoad illum terminum (aliquem actum) à suppositione confusa, cum qua infertur ex vi hypothesis, ad suppositionem determinatam manantem ab actualitate rei, eò quòd ex parte obiecti vera esse debeat hæc propositio. Causa libera in hoc secundo instanti rationis actu habet aliquem actum secundum liberum: quæ suppositio est determinata sicut cùm dicimus. Est nunc aliquis homo actu currens: quia in re verè est vnus cur

currens, de quo verificari posset hæc propositio. Hic homo determinatè currit; licèt nos hanc non proferamus, quia non videmus quínam ille sit.

Declarauimus transitum qui in his contingentibus ex hypothesi futuris fit à suppositione confusa ad suppositionem determinatam; quod ipsum, vt clariùs reddatur, illustrabimus exemplo satis accommodato.

Similem ergo transitum à suppositione confusa ad suppositionem determinatam cernere possumus in aliis: exempli causa, facta hypothesi, vt ego immutabiliter nunc sim determinatus ad scribendum, ita vt immediatè post verum infallibiliter futurum sit, vt ego actu scribam, & adhibeam calamum: ex vi quidem huius hypothesis verum erit me immediatè post vti aliquo calamo, ita tamen vt terminus ille (aliquo calamo) supponat confusè; neque enim vllus est certus calamus, qui ex vi illius hypothesis infallibiliter adhibendus sit: quia tamen immediatè post actus scribendi actualiter existet extra causas: immediatè post verum erit me vti aliquo calamo, ita vt terminus (aliquo calamo) supponat determinatè, non ex vi hypothesis, sed ex vi actualitatis rei cum confusione, atque indeterminatione pugnantis: sicut enim cùm dicimus; Aliquis homo currit; est aliquis certus homo in re, de quo determinatè affirmari possit. Hic homo currit: ita in proposito erit in re certus calamus, de quo determinatè dici possit. Hic calamus adhibetur; licèt alius adhiberi potuerit.

Hac ergo eadem ratione dicimus: facta hypothesi, vt causa libera actu existat in certis circum-

ſtantiis in quibus ſibi propoſitum ſit cum perfecta cognitione obiectum ; verum omnino eſſe debere vt in inſtanti rationis ſequenti ſit in actu ſecundo; ita vt hic non ſit certus, & determinatus ex vi hypotheſis , ſed ex vi ſuæ actualitatis tollentis in re confuſionem; ex quo patet huiuſmodi actum eſſe certò cognoſcibilem vt exiſtentem ex illa hypotheſi. Quæ ſanè omnia faciliùs intelliguntur veritati conſentanea eſſe ; ſi animaduertamus hypotheſim facere vt ex parte obiecti gignatur ex hypotheſi quicquid à parte rei fieret abſolutè, & realiter : ſi realiter eſſet id, quod per hypotheſim ponitur eſſe : dum enim ponimus aliquid eſſe , mente conſtituimus illud in rerum natura,vt de illo agamus ac ſi verè eſſet à parte rei nullo cogitante : & ideò ab illo ea omnia emanant , ac pendent ex hypotheſi , quæ realiter emanarent,ac penderent,ſi realiter eſſet: conſtituta autem realiter cauſa libera in eſſe , ita vt in certis circumſtantiis realiter exiſtens perfectam habeat cognitionem de certo obiecto ſibi propoſito ; hæc ipſa cauſa in poſteriori inſtanti rationis omnino eſt in illo actu ſecundo libero determinato , quem pro ſua libertate elegerit: qui certò cognoſcibilis eſt vt actu, & realiter exiſtens : Ergo ſimiliter facta conſtitutione illa eiuſdem cauſæ per hypotheſim;ab ea in poſteriori inſtanti rationis pendebit ex hypotheſi ille actus ſecundus determinatus, quem ipſa pro ſua libertate elegerit : ac propterea poſt illam hypotheſim reſultabit in obiecto veritas actus ſecundi liberi præſentis, & exiſtentis ex hypotheſi; & ſub hac ratione certò cognoſcibilis.

Ex

Ex his omnibus,quæ hactenus attigimus facilè iam explicabimus quo pacto Deus huiusmodi contingentia ex hypothesi futura certò cognoscat ante decretum.

Ante illud enim cognoscit se ipsum suámque essentiam,& creaturas omnes,sub omni ea ratione, sub qua ita cognoscibiles sunt, vt in hac cognoscibilitate à diuino decreto non pendeant: Creaturæ autem independenter à decreto diuino cognoscibiles sunt; primò quidem vt possibiles, & contentæ in omnipotentia diuina, ex cuius penetratione, & comprehensione attinguntur tamquam ipsius omnipotentiæ terminus,sine quo illa comprehendi nequit. Præterea cognosci possunt vt existentes,non quidem realiter, & absolutè, sed ex hypothesi; nam Deus præter cognitionem quam habet,exempli gratia, causæ liberæ creatæ vt possibilis ex vi penetrationis suæ omnipotentiæ, eamdem causam liberam etiam ante decretum cognoscere potest cognitione, quæ immediatè feratur in ipsam, eámque attingat, non ex vi penetrationis omnipotentiæ, sed immediatè in se ipsa,eam repræsentando vt conflatam ex essentia, & existentia ad modum rei existentis realiter extra causas; ita tamen, vt hæc diuina cognitio non æquiualeat iudicio, & affirmationi, vt res absolutè existat, sed eminenter contineat illam solùm apprehensionem rei per modum existentis quam sine absoluto & affirmatiuo iudicio nos habemus, dum per hypothesim ponimus esse actualiter rem,quam scimus actualiter à parte rei non esse: & quia huiusmodi cognitio à nullo prorsus actu libero Dei pendet; ideò

ideò non solùm esse posse, sed etiam de facto esse ante decretum dicenda est. Neque enim vllam inuoluit imperfectionem, cùm dici nequeat cognitio falsa, quippè quæ neque formaliter, neque æquiualenter affirmet, aut neget: imò repræsentatio obiecti omni eo modo quo ex se repræsentabile est perfectionem intelligentis arguit non imperfectionem: & in proposito satis etiam videtur tolli difficultas ex eo quod Deus dum cognoscit cognitiones nostras, & hypotheses, quibus ponimus actu existere quod verè, & realiter non existit, eo ipso cognoscit terminum harum cognitionum, hoc est, res ipsas non existentes per modum existentium absque affirmatione, tamen & iudicio etiam eminenter contento in diuina cognitione, vt eædem res existant. Quod satis ostendit huiusmodi cognitionem cum diuina perfectione satis consentire. Hac ergo cognitione in Deo ante decretum constituta, qua causa libera cognoscatur vt existens, seu, vt more nostro loquamur, ponatur existere actualiter in certis circumstantiis cum certi obiecti perfecta cognitione; hoc ipso causa libera ex hypothesi existit & ex hypothesi habet omnia ea, quæ ad actualem vsum libertatis requiruntur: ex quo rursus fit (vt ex superioribus constat) vt in signo rationis posteriori actu etiam habeat illum certum & determinatum actum secundum ex hypothesi existentem, quem pro sua libertate maluerit: quæ est ratio obiectiua huius contingentis ex hypothesi futuri, certissima cognitione ante decretum cognoscibilis, & resultans in ipso obiecto dependenter ab hypothesi: à qua ita pendet, vt ea non consti

constituta non sit:non tamen ita vt ea constituta infallibiliter sit, hæc ipsa ratio præsentis ex hypothesi in hoc certo actu, quia post illam hypothesim poterat pro causæ libertate fieri ex hypothesi præsens actus oppositus, aut libera suspensio vtriusque, sicut post realem constitutionem eiusdem causæ in eisdem circumstantiis in quibus de facto actu elicitur hic actus secundus potuisset actu elici oppositus, aut vterque suspendi:atque hæc satis clara redduntur ex iis quæ suprà diximus de suppositione confusa & determinata:constitutio ergo illa causæ per hypothesim ex vi sua solum gignit hanc certitudinem vt in signo rationis posteriori esse debeat aliquis actus secundus liber quatenus hoc nomine continetur etiam libera suspensio actus:sicut si illamet constitutio eiusdem causæ liberæ sit realis, pro primo signo rationis gignit solum hanc certitudinem vt in secundo signo esse debeat aliquis actus liber realiter, & absolutè existens, ita vt nullus determinatus actus sit, qui infallibiliter inferatur. Et sicut post huiusmodi realem constitutionem causæ liberæ extra causas in illis circumstantiis tota infallibilis certitudo euentus, quo ad hunc potiùs actum ipsius quàm illum pendet ab actuali existentia huius potiùs actus quàm illius in secundo instanti naturæ pro causæ libertate tributa, concurrentibus circumstantiis, ac ita allicientibus vt indifferentiam relinquerent: ita etiam post constitutam eodem modo causam liberam ex hypothesi ante diuinum decretum, infallibilis certitudo qua Deus cognoscit hunc potiùs actum eius quàm illum, vt ex

hypothesi existentem, & nobis futurum, innititur existentiæ quam hic potiùs actus quàm ille pro causæ libertate habet ex hypothesi: & licèt ad hanc conducant circumstantiæ, in quibus causa supponitur esse, quæ similiter ex hypothesi alliciunt, illæ tamen cùm causam indifferentem relinquant, ineptæ sunt ad gignendam perfectam certitudinem quæ solum oriri potest ab actuali existentia, quam actus hic secundus liber ex hypothesi habet, qui vt sic est necessarius ea necessitate qua omne quod est, dum est, necesse est esse. Dicimus igitur cognosci à Deo ante suum decretum contingentia, de quibus agimus cognitione quæ non æquiualeat vnicæ propositioni nostræ verè hypotheticæ & illatiuæ, sed quæ æquiualeat duplici cognitioni, quarum altera ponatur causa libera actu existere in certis circumstantiis certo obiecto sibi proposito: altera verò cognoscatur ille actus liber eiusdem causæ in se ipso immediatè, vt ex hypothesi existens quem libertas causæ in secundo signo rationis ad existentiam ex hypothesi perduxerit: ita vt non videat Deus hunc actum inferri ex illa hypothesi: sed videat illam hypothesim esse, & in posteriori signo rationis actu existere actum qui pendeat quidem ab illa hypothesi, & ab influxu omnium circumstantiarum: sed tamen ita pendeat vt aliis omnibus positis, ipse solus potuerit non esse. In qua re intelligenda; nullam equidem video maiorem difficultatem, quàm in intelligenda visione illa contingentium absolutè futurorum, quam suprà probauimus, non modò à Thomistis, sed ab aliis etiam Theologis concedendam in Deo esse ab æterno, dum neque effectus ipsi futuri,

neque

neque ipsorum causæ vllam habent esse reale: huiusmodi enim visio, vt ostendimus, ita intelligitur esse in Deo vt post visam ab æterno causam liberam in rerum natura pro tali differentia temporis existentem : in posteriori signo rationis huic potius actui libero quàm opposito conueniat pro libertate causæ ratio existentis tali tempore, & propterea sub hac ratione ab æterno cognoscatur à Deo sicut cognosceretur, etiam si per impossibile Deus circa eundem actum nihil decerneret. Hæc autem non minorem videntur continere obscuritatem, & difficultatem quàm ea, quæ diximus de futuris contingentibus ex hypothesi: nam horum præuisionem eodem planè modo explicauimus, & discrimen solum in eo est, quod in his existentia causæ, & effectuum cognosci debet, vt coniuncta essentiæ ipsorum solum ex hypothesi: cùm tamen in futuris contingentibus absolutis cognoscatur, vt coniuncta absolutè & realiter. Vel ergo neganda sunt quæ ex omnium consensu tradidimus de futuris contingentibus absolutis, vel concedenda sunt ea etiam quæ diximus de futuris contingentibus ex hypothesi. Fusiùs hæc à nobis pertractata sunt, quia in re perdifficili conandum videbatur, vt obscuritas potiùs quàm prolixitas vitaretur.

De actibus liberis diuinis conditionaliter futuris.

EX dictis colligitur, an, & quomodo scientia hæc, de qua agimus, versetur etiam circa liberos actus diuinæ voluntatis : cùm enim in ipsis etiam ante quodcumque decretum actuale repe-

riatur obiectiua veritas præſentis ex hypotheſi, dicendi ſunt à Deo ſub ea ratione omnino præſciri; & eo modo præſciri,quo ſuprà diximus de euentibus creatis, & contingentibus ſub conditione futuris. facta enim hypotheſi, vt Deus, verbi gratia, nolit ab æterno permittere peccatum Adæ, & conſequenter vt velit efficaciter omnes homines naſci cum iuſtitia originali, indifferens quidem intelligitur pro primo ſigno rationis huius hypotheſis, vt velit eoſdem homines eſſe, qui de facto ab initio mundi vſque ad finem erunt, nec plures, nec pauciores, & præterea vt velit eſſe alios, aut ex his nonnullos tantùm, ſed in poſteriori ſigno rationis eſt propoſitio perfectiſſima totius obiecti, & inde actus liber Dei certus, & determinatus ex hypotheſi exiſtens, & approbans hanc determinatam partem, illámque reiiciens,& ideò poſt cognitam hypotheſim:alia propria viſione ratione diſtincta intuetur Deus ſuum actum liberum ex illa hypotheſi exiſtentem. Neque verò hæc præcognitio lædere poteſt diuinam libertatem,ſicut ſimilis præcognitio de actibus noſtris libertatem noſtram non lædit:quia ſcilicet hæc præſcientia non determinat libertatem,ſed ab ipſa potius (vt ita dicam) obiectiuè determinatur. Non enim actus hic liber Dei ideo eſt ex hac hypotheſi præſens,quia ſub hac ratione à Deo præſcitur, ſed ideo à Deo ſub hac ratione præſcitur, quia hanc ratione pro diuina libertate habet: & ſi oppoſitam rationem habere ſicut ex vi eiuſdem libertatis habere poſſet, ſub appoſita præſciretur.

Hic verò animaduertendum eſt, hypotheſim per quam actus liberi diuini cognoſci debeant (vt

more

more nostro loquamur) conditionaliter futuri debere esse de re non necessaria: si enim fiat hypothesis de tali cognitione diuina, verbi gratia, rerum possibilium, sicut hæc cognitio verè & realiter est ab æterno, ita quicquid alioqui cognosci posset ex illa hypothesi, cognoscetur ab æterno vt existens, non ex hypothesi, sed verè & realiter & absolutè. Quòd verò actus liberi diuini cognoscantur à Deo vt futuri, seu præsentes ex hypothesi non necessaria, colligi posset ex pluribus Scripturæ locis, satis tamen erunt in præsentia verba illa primo Reg. 13. *Quod si non fecisses iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum.* Quæ verba huiusmodi præscientiam actuum voluntatis diuinæ satis apertè testantur. Atque hæc pro explicatione secundæ conclusionis propositæ.

Conclusio secunda proposita, & explicata probatur.

QVæ hactenus allata sunt ad secundam propositionem explicandam videntur etiam satis eamdem probare, sed tamen vt magis, ac magis confirmetur addemus nonnulla. Probatur ergo primò, quia facta hypothesi in posteriori illo sensu suprà explicato. Propositiones quæ circa ipsum euentum absque formali inclusione hypothesis versantur, sunt omnino simplices, & absque vllo conditionis modo, aut ligamine, licèt ab illa hypothesi pendeant, ideo facta hypothesi ante omne decretum diuinum, vt causa libera in certis circũstantiis existens deliberet de obiecto sibi proposito liberè amplectendo, aut non amplectẽdo, fieri posteà possunt hæ propositiones omnino simpli-

ces,ab ea tamen hypothesi pendentes, nimirum, hæc causa amplectitur hoc obiectum. Hæc causa non amplectitur hoc obiectum. Quæ cùm sint contradictoriæ de præsenti determinatè debent ex omniũ sententia verum à falso diuidere;ita vt hæc determinatè accepta sit vera,illa autem falsa: ideo vtraque erit scibilis certissima cognitione diuina pro signo rationis antecedente omnem actum liberum: ac propterea in hoc signo videbit Deus contingentia, vt ex hypothesi actu existentia, hoc est,ea ratione qua nos contendimus ea videri.

Secundò probatur, quia causa libera vt actu,& realiter existens in his circumstantiis, nullam maiorem connexionem habet cum altero suorum actuũ oppositorũ determinatè accepto,&sub ratione realiter existentis & præsentis,quam habeat eadẽ causa, vt in eisdẽ circumstantiis existens solum ex hypothesi cum eodem actu, vt ex hypothesi tantum existente: realis enim existentia causę superaddita tribuit illi solum esse reale actuale:& nihil aliud addit,aut immutat. Ergo sicut Deus vbi vidit causam liberam in certis circumstantiis realiter constitutam, statim videt actum ipsius determinatum existentem, quia in posteriori signo rationis,actus ille verè est realiter præsens: ita etiam vbi ex hypothesi eadem causa in eisdem circumstantiis existat, idem actus eius liber habebit in posteriori instanti rationis actualem existentiam ex hypothesi, & sub hac ratione certò videbitur à Deo. Et sanè cùm ea, quæ diximus de futuris contingentibus absolutis, eorúmque æterna visione à nullo videantur negari, inter illa tamen, & hæc

quæ

quæ de his conditionatis dicimus nulla videtur assignari posse ratio diuersitatis. Vt enim causa libera realiter existens persistere non potest indeterminata realiter in actu secundo circa obiectum sibi propositum, & ideò post deliberationem opus est vt habeat actu in se existentem realiter actum liberum certum, qui sit cognoscibilis vt præsens, ita eadem causa ex hypothesi existens necesse est eodem modo ex hypothesi determinetur.

Tertiò probatur, quia, vt suprà ostendimus in propositione quarta de futuris contingentibus absolutis, Deus certissimè cognoscit huius propositionis veritatem, quia Petrus constituetur in his circumstantiis liberè volet loqui. In hac autem non minor est illatio, quàm in hac. Si Petrus constituatur in his circumstantiis liberè volet loqui. Et si hæc non potest certò cognosci, propterea quod libera volitio loquutionis à Petro producenda certam connexionem non habet cum existentia ipsius in his circumstantiis. Ob eandem planè rationem illa etiam certò cognosci non poterit: vt verò illa certissima cognitione sciri potest vt resoluta in duas propositiones de præsenti, modo à nobis explicato in præcitato loco, quibus in intellectu diuino respondent duæ simplicissimæ apprehensiones, & visiones: ita etiam hæc conditionalis æquali certitudine ante decretum cognosci poterit vt resoluta ante illud in duas similes propositiones de præsenti, prout suprà traditum est. Ex his omnibus satis probata est secunda nostra propositio, ex qua verissima redditur minor argumenti in fine superioris cap. propositi, in qua contingentia dicebantur non minorē habere verita-

tem

tem obiectiuam futuri conditionalis ante diuinum decretum quàm futuri absoluti post illud. Reliquum ergo est, vt contingentia sub hac ratione futuri ex hypothesi certissima cognitione à Deo præsciantur ante quodcumque actuale decretum.

Obiectio proponitur, & dissoluitur.

SEd contra ea, quæ diximus, obiiciat fortasse quispiam, quia vt causa libera creata actu ex hypothesi operetur, non est satis vt ipsa ex hypothesi in certis circumstantiis existat: sed prætereà requiritur vt sicut cùm ipsa realiter operatur, realiter adest decretum diuinum absolutum, & immediatum circa liberam ipsius operationem, ita etiam cùm operatur ex hypothesi, ex hypothesi adsit simile decretum, quod tamen à nobis concedi non potest adesse: quia ex nostra sententia Deus nihil absolutè decernit de actibus nostris liberis, nisi post scientiam conditionatam. Et ideò si diceremus ad scientiam Dei conditionatam alicuius actus nostri prærequiri hypothesim, qua poneretur esse absolutum Dei decretum circa ipsum: fatendū etiam esset ante illud decretum absolutum prærequiri aliam scientiam conditionatam: ac proptereà dari processum in infinitum.

Respondeo, vt determinatus actus causæ liberæ creatæ sit, aut esse possit actu ex hypothesi existens, prærequiri hypothesim, qua causa libera ita constituta sit in illis circumstantiis, in quibus debet pro innata libertate operari, vt nihil ei desit ex iis, quibus indiget ad vsum libertatis, atque ad actualem operationem: ac proinde in ea hypothesi includi

cludi etiam vt concursus diuinus eidem causæ in illis circumstantiis præstò sit pro quacunque libera operatione, quam exercere voluerit. Et quia cõcursus diuinus præstò esse non potest, nisi per imperium diuinæ voluntatis, ideò in eadem hypothesi includi prætereà huiusmodi imperium, seu decretum. Quod sanè non est præfinitio aliqua, seu decretum, quo Deus ex se ipso absque vllo ordine ad exigentiam libertatis creatæ statuat ad hunc actum potiùs concurrere quàm ad illum: sed est decretum, quo Deus adiungit quodammodo suam omnipotentiam causæ liberæ creatæ, ita vt huic assistat tamquam per libertatem diuinam distinctè, ac definitè determinata ad influendum in vnumquemque illorum actuum, quos voluntas humana in hoc momento cum hoc obiecto, aliisque circumstantiis producere potest. Huiusmodi enim decretum satis omnino est, nam per illud omnipotentia diuina est perfectè determinata ad influendum influente causa secunda: & ad actualem influxum omnipotentiæ nil aliud requiritur nisi actualis influxus creatus, qui tamen præuius non sit; sed concomitans. Nam sicut in causis naturalibus & necessariis, causa efficiens totalis est determinata vt influat, si influat causa materialis, finalis &c. Et ex pluribus causis partialibus eiusdem generis vna est determinata ad influendum in effectum communem, si alia influat: & tamen concursus omnium huiusmodi causarum debet esse omninò simultaneus: ita etiam licet omnipotentia diuina per imperium diuinæ voluntatis determinata sit ad influendum in hunc actum voluntatis creatæ, si ipsa suo creato concursu eum eliciat,

ciat,& ad influẽdum in alium, si alium eadem voluntas producere malit: omnis tamen creatus influxus nullo modo antecedere, sed simul omnino esse debet cum actuali concursu omnipotentiæ diuinę. Per illud ergo decretum iam explicatum omnipotentia diuina ita assistit voluntati creatæ, vt eam reddat perfectè constitutam in actu primo ad se pro sua libertate determinandam ad quamcumque partem maluerit, non secus ac si nullo Dei adiutorio indigeret; sed ab ipsa tantum pendere deberet omnis influxus ad effectum necessarius: & ideò hoc solum decretum prærequiritur in proposito vt ex hypothesi existens, non verò decretum absolutum. Nam licet cum hic actus liber realiter elicitur decretum diuinum de concurrendo ad alios qui de facto non eliciuntur, sit conditionatum: circa hunc autem, qui de facto elicitur, sit absolutum, eò quòd ante hoc decretum iam nouerit Deus hic & nunc à libertate creata exigi concursum ad hunc determinatum actum. Hinc tamen non sequitur, vt decretum omnino simile pręexistere debeat ex hypothesi, vt idem aut similis actus ex hypothesi producatur, atq; ex hypothesi existat: nam ante scientiam conditionatã, atque ante hypothesim, à qua pendet obiectum ipsius, non potest esse cognitio ratione cuius decretum diuinum circa hunc actum sit absolutum: & licèt videantur eadem prærequiri vt præexistentia ex hypothesi, ad hoc vt effectus ex hypothesi producatur, & ex hypothesi actu existat: quæ prærequiruntur realiter, vt idem effectus realiter sequatur: id tamen verum est de iis, quæ augent, & minuunt vires in actu primo (præsertim si talia sint,

vt ipsis sublatis, non supersit principium effectus adæquatum) non verò de iis, quæ absque vlla immutatione virium in actu primo pertinent solum ad certum quemdam modum operationis. In proposito autem voluntas creata cum eisdem planè viribus tum intrinsecis, tum extrinsecis sibi adiunctis, ac assistentibus, & cum eadem indifferentia, & libertate est constituta in actu primo, dum habet omnipotentiam diuinam sibi assistentem, & determinatam ad concurrendum ad quemcumque actum ipsa se determinauerit: siue decretum per quod omnipotentia est determinata, sit absolutum ratione cognitionis præcedentis in ordine ad hunc actum modo suprà explicato, siue non: & ideò variatio hæc in decreto præexistente ex hypothesi: dum effectus ex hypothesi sequitur, & decreto existente realiter, dum effectus sequitur realiter, nihil refert.

Atque ex his omnibus satis iam constare arbitror, ea omnia, quæ contra hanc nostram sententiam suprà attulimus, facilè solui: quamuis enim vrgeant fortasse si propositio conditionalis de futuro contingenti contendatur certò cognosci à Deo ante decretum tamquam propositio coniunctione quadam, atque illatione verè vna, & tamquam vera hypothetica de conditionali futuro sub formali ratione futuri: si tamen eadem scientia intelligatur solū consistere in duplici apprehēsione, & simplicissima visione modo à nobis explicato, nullā omnino videntur habere vim. Quod vt planiùs fiat, ad omnia argumenta nobis aduersaria sigillatim respōdebimus, & doctrinā traditā magis ac magis in ipsis respōsionib. explicare conabimur.

CAPVT

CAPVT VII.

Soluuntur argumenta proposita cap. 2. pro prima sententia, quæ S.Thomæ authoritate innitebantur, & omnia contra Aduersarios retorquentur.

QVæ contra nostram sententiam de præscientia diuina contingentium sub conditione futurorum ante decretum allata sunt cap. 2. ex auctoritate S.Thomæ, non modò facilè soluuntur ex his quæ attulimus in huius sententiæ explanationem, sed omnia etiam ita retorquentur contra aduersarios, vt per ea mirum in modum opinio nostra confirmetur.

Ad primum igitur respondeo, verissimam esse illam maiorem. Vt, scilicet, in sententia S.Thomæ nulla alia ratione Deus certò præsciat futura contingentia absoluta, nisi quatenus ab æterno illa intuetur vt existentia in certa differentia temporis extra causas, & præsentia æternitati. Hanc enim propositionem omnino demonstrant testimonia allata S.Thomæ, Antiquiorum Thomistarum, & aliorum scholasticorum. Nego autem minorem, in qua dicebatur, hæc eadem propositio falsa esse; si Deo insit certa scientia contingentium sub conditione futurorum ante omnem actum liberum? quamuis enim probationes huius minoris, quę subduntur, vehementer vrgere videantur: si propositio conditionalis dicatur certa, & certò cognita à Deo ante decretum, vt illatio quædam, &

vera

vera hypothetica de futuro sub formali ratione futuri, si tamen eadem propositio dicatur certò præcognita à Deo ante omnem suum actum liberum solum quatenus resoluta in duas propositiones de præsenti modo à nobis explicato cap. superiori, tota vis corruit. Ex eo enim quod Deus in instanti illo rationis antecedente visum diuinæ libertatis, vbi per hypothesim viderit causam liberam in certis circumstantiis existentem, & necessario Dei adiutorio non destitutam; intelligatur indifferens ad cognoscendum hunc aut illum eiusdem causæ effectum, donec ex eiusdem causæ libertate hic sit ex hypothesi existens actualiter extra causas, & non ille, & hac existentia in priori rationis constituta videat hunc determinatum actum liberum, vt ex hypothesi existentem: solùm inferri potest vt vbi viderit eamdem causam in eisdem circumstantiis non per hypothesim, sed realiter, & actualiter existentem addito diuino decreto actuali, nullam tribuente determinationem in actu primo, sed statuente concursum suum, iuxta exigentiam libertatis huius ipsius causæ: solùm (inquam) inferri potest; futurum esse vt Deus videat etiam determinatũ eiusdem causæ actum nõ amplius per hypothesim, sed realiter, & actualiter pro sua differentia temporis existentem, qui est ille vnicus modus certò præsciendi futura contingentia absoluta, quem S. Thom. Deo tribuit, quémque nos etiam à S. Thom. ne latum quidem vnguem recedentes, admittimus; omni alio excluso.

Hinc verò argumentum hoc quatenus nobis aduersari videbatur iam solutum, egregiè contra

Aduersarios retorquetur. Ipsi enim dicunt, Deum circa singularia futura contingentia, verbi gratia, circa pœnitentiam Tyriorum, & Sidoniorum habuisse liberum decretum conditionatum, vt illa pœnitentia esset ex efficacia physicæ prædeterminationis (sub eadem conditione conferendæ) si apud eos fierent miracula; atque ex vi huius decreti sciuisse certò & infallibiliter futurum, vt Tyrij & Sidonij in cinere & cilicio pœnitentiam agerent, si apud eos fierent virtutes. Hæc verò scientia sine dubio non est ipsius pœnitentiæ vt vllo modo præsentis, sed vt futuræ, quatenùs ratio futuri à ratione præsentis contradistinguitur: fertur enim in huiusmodi pœnitentiam vt contentam in diuino decreto, & voluntate creata physicè prædeterminata tamquam in causis. Rursus in hac scientia hoc modo explicata propositio conditionalis de futuro contingenti accipitur, vt vera hypothetica, & illatio & consequentia.

His autem ita constitutis primum illud argumentum cap. 2. propositum cum suis confirmationibus totum vrget contra Aduersarios. Si enim Deus ex vi decreti conditionati sciuit hanc propositionem conditionalem, si Petrus constitueretur in his circumstantiis, vellet, eo ipso quod scit illum esse in his circumstantiis; abstrahendo à reali existentia volitionis ipsius; certò scit ipsum absolutè voliturum, vt videtur demonstrari posse ex iis quæ cap. illo 2. subiecimus. Hoc autem loco animaduertendum est modum hunc certò cognoscendi futura contingentia absoluta, quem ex Aduersariorum sententia inferimus, non esse illum, quem ipsi admittere solent, dicentes huiusmodi

iusmodi futura certò cognosci à Deo vel in suo absoluto decreto, vt hic certus nostræ voluntatis actus sit ex efficacia physicæ prædeterminationis: vel in ipsa causa secunda physicè prædeterminata: abstrahendo enim tum ab illo decreto, tum ab actuali causæ prædeterminatione in eo signo rationis, in quo videt Deus suum decretum de Petro in illis circumstantiis constituendo, vel ipsum Petrum vt in illis constitutum eo ipso scit, veram esse maiorem, & minorem argumenti in bona forma constituti inferentis Petri volitionem, vt absolutè futurã: & proptereà in illo eodem signo abstrahendo à quocumque alio illa volitio est cognoscibilis vt absolutè futura, atque vt talis pro eodem signo certò cognosci debet à Deo præscindendo à quacumque alia re, vt constare potest ex iis quæ fusiùs explicauimus citato cap. 2. Atque hæc omnia confirmari etiam possunt ex eo quod subdemus in responsione ad 2. argumẽtum eodem cap. 2. propositum. Interim illud animaduersione dignum est: Aduersarios non modò non excludere cum S. Thom. quemcumque aliũ modum certò cognoscendi futura contingentia absoluta; excepta visione quæ ab æterno in ea fertur, vt in certa differentia temporis existentia extra causas: sed præter hunc modum non vnum tantummodò, sed alios complures inuehere.

Ad secundum argumentum eodem cap. 2. propositum respondeo ex cap. superiori, & ex proxima responsione ad primum constare, non admitti à nobis scientiam contingentium sub conditione futurorum ante decretum in eo sensu, vt sit conditionalis quædam illatio effectus sub ratione

futuri: ac proinde non poteſt in noſtra ſententia ex propoſitione conditionali, tamquam ex maiori, quæ ſit vera hypothetica cõfici Syllogiſmus, qui ſtatim, atque per purificationem conditionum veram minorem contineat, inferat effectum liberum ſub ratione futuri abſoluti. Dicimus enim notitiam ante quodcumque decretum in Deo exiſtentem de futuris contingentibus conditionatis ita ſe habere, vt ſit apprehenſio cauſæ liberæ vt ex hypotheſi exiſtentis in certis circumſtantiis vna cum omnipotentia diuina ex diuino decreto aſſiſtente ad præſtandum illum concurſum quem libertas eiuſdem cauſæ exegerit. Ex hac verò conſtitutione cauſæ oriri dicimus, vt poſtea pro ſua libertate ſe ipſam determinet ex hypotheſi in certo actu ſecundo, qui à Deo, vt ex hypotheſi exiſtens cognoſcatur. Quò fit vt huiuſmodi cognitio non ſit inſtar propoſitionis vnius conditionalis de conditionato formaliter futuro; quòd purificata conditione tranſeat ad eſſe futuri abſoluti, quatenùs futurum à præſenti diſtinguitur; ſed ſit duplex quædam apprehenſio rerum ex hypotheſi exiſtentium, & præſentium. Hoc autem poſito nulla ratione inferri poteſt huiuſmodi euentum contingentem cognoſci vt abſolutè futurum ante immediatum decretum circa ipſum, quia ſicut anteà non fuit cognitum vt formaliter futurum ſub conditione, ſed ſolùm vt ex hypotheſi præſens, & actuale, ita nec poſteà cognoſci poteſt, niſi vt abſolutè & realiter præſens; ſub qua ratione poſita etiam noſtra ſententia de ſcientia illa ex hypotheſi, antecedente decretũ, non poteſt cognoſci, niſi poſterius ratione quã Deus liberum,

& imme

& immediatum decretum habuerit circa ipsum. Nam vt res transeat ad realem præsentiam, vel existētiam debet realiter esse totum id, quod antea positum fuerat esse per quādam hypothesim; hæc autem hypothesis non continebat solùm vt causa libera in certis circumstantiis existeret, sed prætereà vt ex diuino decreto in promptu haberet adiutorium diuinum sibi necessariū ad vsum libertatis. Quare opus est vt non solùm causa libera realiter in illis circumstantiis existat, sed etiã vt velit Deus cum illa concurrere; qui cùm ex scientia illa ex hypothesi cognitam habuerit ante decretum exigentiam huius causæ liberæ, nisi velit miraculosè subtrahere concursum suū; statuit cum ea iuxta ipsius exigentiam ad hunc determinatum actum concurrere, quem præuiderat in alio signo rationis vt ex hypothesi existentem; paratus etiam ex se concurrere ad alios si causa exigeret: atq; hinc postea pro innata causæ creatæ libertate hic determinatus actus sortitur rationē realiter existentis & præsentis, & sub hac ratione à Deo videtur ab æterno in nostra sentētia, nō ante, sed post suum decretum immediatum circa ipsum. Quare secundum illud argumentū contra nos nihil valet: valet tamen contra Aduersarios. Quāuis enim ipsi profiteantur futura contingentia absoluta ante absolutum, atque immediatum Dei decretū cognosci à Deo non posse in sententia S. Thomæ, ac vera Theologia. Tamen in hanc ipsam sententiam quam meritò putant S. Thomæ aduersari, volentes nolētes incidere videntur: cùm enim putent Deum habere, exempli causa, hoc decretū conditionatū, si constituerem

Petrum in his circumſtantiis, vellem illum phyſicè prędeterminare ad hanc liberam volitionem, ita vt ex vi ſolum huiuſmodi decreti cognoſci poſſit à Deo libera illa volitio, vt conditionaliter futura:ſanè hoc ipſo quod Deus decernit Petrum in his circumſtantiis conſtituere, & conſequenter hoc decretum videt, & videt Petrum in illis conſtitutum;in eodem decreto antequàm actu & abſolutè decernat Petrum phyſicè ad illam volitionem prædeterminare, videt ſe abſolutè voliturum eumdem Petrum efficaciter prædeterminare ad eamdem volitionem, & conſequenter certò ſcit volitionem illam futuram priùs ratione quàm abſolutum habeat decretum immediatum circa ipſam.

Ad tertium reſpondeo clariſſimam & veriſſimam eſſe illam S.Thomæ ſententiam,vt futurum contingens ſub ratione futuri per nullam certam cognitionem cognoſci poſſit; ſatis tamen ſuprà explicauimus quomodo contingentia quæ dicuntur ſub conditione futura ſciantur à Deo ante decretum certiſſima cognitione, quæ in ea feratur, non quatenùs in cauſa ſunt & ſunt futura, ſed quatenùs extra cauſas exiſtunt ex hypotheſi. Retorquetur tamen hoc etiam argumentum cõtra Aduerſarios, qui, vt ſuprà in reſponſione ad primum oſtendimus,verè putant huiuſmodi contingentia conditionaliter futura à Deo cognoſci, non quatenùs exiſtentia vllo modo in ſe,ſed quatenùs ſunt in cauſa, & ſunt formaliter futura. Ex quibus omnibus conſtat,tria illa argumenta fusè confirmata cap.2.contra noſtram quidem ſententiam nullius eſſe momenti, ſed potiùs illam ma-

gis,

gis,ac magis confirmare,cùm oftendant certitudinem huiufmodi conditionatæ fcientiæ, quæ decreto conditionato nitatur S. Thomæ fententiæ omnino aduerfari.

CAPVT VIII.

Satisfit rationibus cap.3.propofitis pro prima fententia.

QVa facilitate foluimus argumenta eruta ex doctrina S. Thomæ, eadem etiam foluemus rationes Theologicas, quæ allatæ funt cap.3.

Ad primam igitur refpondeo; illam, (vt etiam alias omnes), habere vim contra eos, qui dicunt contingens ex hypothefi futurum certò à Deo cognofci ante decretum, vt formaliter futurum, & per quandam illationem ex conditionibus, ita vt vnica cognitione cognofcatur antecedens, & ex eo inferatur confequens. Contra nos autem nullam habere vim: dicimus enim facta hypothefi ante diuinum decretum, vt Petrus,& Paulus corpore,& animo eodem planè modo affecti in actu primo actualiter exiftant in eifdem circumftantiis,& Deus cum vtroque iuxta cuiufque exigentiam paratus fit concurrere, & vtrique propofita fit per intelle ctum ambulatio. Dicimus(inquam) pro primo inftanti rationis, in quo fit hypothefis nullam in his obiectis effe diuerfitatem, & ideo pro illo primò inftanti, nullam effe diuerfam cognitionem, fed folùm cognofci vtrumque vt ex hypothefi exiftentem in illis circumftantiis & in-

differentem ad producendam & non producendam volitionem ambulationis. Quia tamen posito quòd ita existant necesse est vt in posteriori signo rationis deliberationem claudant circa ambulationem per actum secundum determinatum, ideò in hoc posteriori signo alter ex illa hypothesi actualiter vult pro sua libertate ambulationem; alter pro sua libertate illam non vult, atque hæc est diuersitas, quæ oritur in illis obiectis ratione cuius postulant diuersam cognitionem, non ob diuersam connexionem harum volitionum cum suis principiis antequam existant, sed ob diuersam, & liberam harum causarum determinationem in actu secundo ex hypothesi existentem. Quare licet pro primo instanti rationis, in quo fit hypothesis nihil in re assignari possit, nisi Petrus, & Paulus ex hypothesi existentes hæ circumstantiæ; & volitio in vtriusque voluntate contenta, vt in causa indifferenti, tamen pro alio instanti rationis posteriori: est præterea volitio vnius ex hypothesi existens, & nolitio alterius eodem modo existens. Neque hîc quærenda est formalis ratio futuri, quia ex eo quòd huiusmodi ratio certò cognoscibilis reperiri nequeat in rebus contingentibus, ideò dicimus eas non cognosci à Deo infallibili cognitione, nisi quatenùs præsentes, & existentes sunt aut absolutè, aut ex hypothesi.

Ad secundam rationem respondeo, satis explicatam esse à nobis determinatam & constantem rationem quam habent futura contingentia conditionata, quatenus à nobis dicuntur sub certam Dei cognitionem cadere: ratio enim existentis ex hypothesi est ratio certa, & inuariabilis, vt

lis, vt potè necessaria ea necessitate, qua omne quod est, dum est, necesse est esse.

Ad tertiam respondeo, nos non debere quidquam ostendere in re contingenti quod illis tribuat formalem rationem futuri etiam conditionalis contradistinctam ab omni ratione præsentis, & certò cognoscibilem: huiusmodi enim futuri rationem putamus inueniri non posse in re vlla contingenti. Quod satis etiam probat hæc tertia ratio: satis ergo nobis est ostendisse in contingenti ex hypothesi futuro certissimam aliam rationem obiectiuam; actualem, scilicet, existentiam ex hypothesi.

Ad quartam respondeo, mutationem illam obiectorum, de qua fit mentio, verè (vt opinor) explicari non posse, si dicatur ibi esse transitus, à ratione possibilis ad rationem conditionati futuri formaliter accepti, vt contradistinguitur à præsenti, quatenùs tamen ex nostra sententia debet solum esse transitus à ratione possibilis ad rationem existentis ex hypothesi; mutationem hanc optimè explicari patet, tum ex cap. 6. tum ex responsione ad primam rationem suprà hoc ipso cap. Quamuis enim in signo rationis antecedente quodcumque decretum diuinum, nullus esse possit actus creatus realiter, atque absolutè existens, potest tamen omnino esse existens solùm ex hypothesi modo à nobis explicato. Et per hæc patet etiam responsio ad confirmationem huius quartæ rationi adiunctam.

Ad quintam respondeo, eam satis vrgere contra eos, qui putent futuro hæc conditionata certò cognosci à Deo ante decretum sub ratione fu-

turi; contra nostram verò sententiam omni prorsus robore carere. Vt enim post realem constitutionem causæ liberæ in suo esse actuali, & in certis circumstantiis aduenire debet necessitas ex suppositione consequenti, quæ fundetur in actuali existentia determinati actus eiusdem causæ, & oriatur à libero eiusdem causæ concursu; vt certum huius liberæ causæ actum certò Deus præuidere possit, vt absolutè futurum nobis: sibi verò, suæque æternitati præsentem. Ita etiam dicimus post factam hypothesim, vt causa libera actu in certis circumstantiis existat non anteà præsciri à Deo certum ipsius effectum quàm intercesserit ex hypothesi certus concursus pro libertate eiusdem causæ tribuens certo actui existentiam ex hypothesi, & necessitatem ex suppositione consequenti, ratione cuius videri possit vt ex hypothesi existens extra causas.

Ad sextam respondeo, per eam optimè probari, futura contingentia conditionata non posse certò cognosci in causa, & sub formali ratione futuri. Nos tamen satis explicauimus quomodo ante quodcumque suum decretum Deus certò cognoscat contingentia, non quidem in causa, quatenus sunt ens in potentia & formaliter futura, sed in se ipsis, quatenùs sunt ens actu ex hypothesi, atque ex hypothesi existunt.

Ad septimam respondeo inter causam liberam actu, & absolutè existentem in quibusuis conditionibus, & certum eiusdem causæ actum nōdum absolutè & realiter existentem; nullam esse connexionem, ratione cuius infallibili cognitione, cognosci possit hic actus, vt absolutè futurus. Atque

que eadem ratione inter causam liberam ex hypothesi in certis circumstantiis constitutam; & certum ipsius actum ex hypothesi nondum existentem; nullam esse connexionem, ratione cuius certa, ac infallibili cognitione cognosci possit, vt formaliter futurus ex hypothesi. Atque hac de causa dicimus, huiusmodi actus liberos à Deo ante decretum non cognosci certò, nisi quatenùs videntur, vt ex hypothesi existentes.

CAPVT IX.

De Argumentis pro prima sententia allatis capite quarto.

CApite quarto ea oppugnauimus, quæ ad nostram sententiam explicandam, & confirmandam allata sunt à doctissimis illis viris, quos in hac quæstione sequimur tamquam optimos Duces: sed quia ita nobis eadem cum illis opinio communis est, vt modus eam explicandi non sit omninò idem, vt ex superioribus capitibus constare potest. Ideò ea quæ loco citato attulimus, quippe quæ non tam ad rem ipsam, quàm ad eius explicationem spectent, nullatenùs nobis aduersari videntur: quamobrem non erit, cur in eorum solutione laboremus.

CAPVT X.

Alia nonnulla Argumenta ab aliis allata proponuntur contra secundam sententiam ab Auctore probatam.

REiectis iis quæ contra nostram sententiam nobis negotium aliquod facessere videbantur:

tur:superest,vt, sicut initio huius opusculi polliciti sumus;proponamus,ac diluamus ea,quæ aduersus eandem sententiam addunt alij. Obiici ergo potest ex ipsorum doctrina.

Primò,quia S. Augus t. de Prædest. Sanctorum, cap. 14. explicans illud Sap.4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius*, ait, id dictum esse secundùm pericula vitę huius,non secundùm præscientiam Dei,quia hoc Deus præsciuit, quod futurum erat,non quod futurum non erat, & lib.primo de ani.& eius orig.cap.12. *Quid* (inquit)*quod ipsa exinanitur omnino præscientia,si quod præscitur, non erit? quomodo enim rectè dicitur præsciri futurum quod non est futurum?* Ex quibus videtur constare, non esse in sententia S. August.cognoscibile ante diuinum decretum,quid fecisset quispiam si diutiùs vixisset, & vniuersaliter quidnam esset ex rebus contingentibus ac liberis futurum, si ponerentur hæ vel illæ conditiones, quæ physicam vllam prædeterminationem non includant.

Secundò, quia Massilienses, vt patet ex epist. Hylarij ad August. & alij hæretici huic sententiæ conditionatorum nitebantur tamquam fundamento sui erroris.Neque valet, si dicas nō propterea negandam esse à Catholicis huiusmodi scientiam, quia hæretici ea abusi sunt, sicut non est neganda sacra Scriptura ,quamuis ea hæretici omnes ad suos errores confirmandos abutantur. Admissa enim huiusmodi scientia in signo rationis antecedente liberum decretum Dei, videtur vitari non posse, quin ex parte prædeterminati detur causa, vel ratio aliqua prædeterminationis, aut saltem conditio, sine qua ratio ordinis mediorum in fi-

nem

nem supernaturalem, quibus Deus huic, vel illi opitulari statuit, non sortiatur rationem Prædestinationis, sed retineat solummodò rationem communis Prouidentiæ supernaturalis.

Tertiò, quia S. Thom. p. p. q. 14. ar. 9. 3. p. q. 10. ar. 2. ad 2. & art. 3. in fine corp. & q. 13. art. 1. ad 2. & aliis pluribus in locis, scientiam diuinam generatim, & vniuersè acceptam diuidit in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis; ergo nullam agnoscit scientiam mediam inter vtramque, quæ in contingentia feratur ante diuinum decretum, vt sub conditione futura.

Confirmari potest, quia à causa indifferẽti, quatenus indifferens est, non exit actus certus & determinatus ex S. Thom. p. p. q. 19. art. 3. ad 5. ergo cùm ante decretum diuinum creata voluntas in quibusuis circumstantiis constituta sit omnino indifferens ad opposita, non potest ante idem decretum certum esse infallibili certitudine, quem actum eadem voluntas productura sit.

Quartò, quia scientia hæc conditionatorum frustra constituitur ante decretum diuinum ad conciliandam libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ Prouidentiæ, & Prædestinationis, ac efficacia auxiliorum gratiæ: sublata enim ab eo instanti rationis huiusmodi scientia, satis explicatur, quo facto hæc inter se cohæreant, & ea scientia in instanti illo antecedente diuinum decretum constituta sequi videtur, vt vsus liberi arbitrij tandem referendus sit in constellationem aliquam vel constitutionem indiuidualem, aut proprietatem huius liberi arbitrij, quæ non sit in potestate hominis, ratione cuius vocatio in his circumstantiis

ita sit congrua & accommodata, vt si per illam moueatur voluntas, infallibiliter sit præstatura consensum. Cùm enim voluntas tum secundùm se considerata, tum etiam cum quibusuis circumstantiis indifferens sit ad opposita, nec ante diuinum decretum oriri possit determinatio, & certitudo, aut à voluntate diuina, aut ab efficacia auxilij physicè prædeterminantis sub certis conditionibus conferendi: quod ab assertoribus huius sententiæ ante decretum omnino negatur: ea solùm radix, quam diximus certitudinis videtur superesse; cùm præsertim nullum obiectum efficaciter moueat voluntatem hominis viatoris quantùm ad exercitium actus, & prætereà de hac certitudine conditionati futuri difficultas sit in primo etiam actu libero voluntatis creatæ, vt proptereà dici non possit certitudo pendere ab actu eiusdem voluntatis priori.

Quintò, quia sicut se habet decretum Dei absolutum ad futurum absolutum, ita se habet decretum Dei conditionatum ad futurum conditionaliter, sed nihil esse potest absolutè futurum, nisi per Dei decretum absolutum existens tamquam præcipua causa in priori naturæ, ergo nihil esse potest conditionaliter futurum, nisi per diuinum decretum conditionatum; ac proptereà tantum abest vt ratio futuri sub conditione esse, & cognosci possit ante quodcumque decretum vt ipsa ex naturá sua exigat, vt decretum conditionatum existat in aliquo signo priori.

Alia omnia argumenta ab aliis allata quæ ad hanc nostram quæstionem pertineant satis videntur tacta, & soluta in superioribus. Aliquas verò confir

confirmationes, quæ potiùs pertinere videntur ad quæstionem, de concursu Dei, atque de efficacia gratiæ libens omitto, ne propositæ quæstionis cancellos egrediar, cùm præsertim illa omnia, & alia permulta optimè videantur à Suarez, & aliis reiectas suis in locis. Quare ea solùm quæ proposuimus diluenda sunt, vt toti disputationi finem imponamus.

CAPVT XI.

Argumenta proximo cap. proposita diluuntur.

EX his quæ fusè in superioribus pertractata sunt facilè constat (ni fallor) argumenta, quæ ex aliis addidimus, atque alia quæcumque nullo negotio solui posse.

Ad primum igitur respondeo, præscientiæ nomen aliquando ita accipi, vt importet antecessionem scientiæ comparatione obiecti ordine durationis, quæ antecessio solùm esse potest, cùm obiectum in posteriori aliqua duratione existit. Patet ex S. Damasceno lib. contra Manich. non longè à fine, vbi, *Aliud (inquit) in Deo est cognitio, aliud prænotio: cognitio enim est ea, quæ sunt, aut fiunt scire: prænotio autem ea, quæ futura sunt antequàm prodeant nosse.* Eadem etiam ratione scientiam à præscientia distinguit. Vgo de S. Victore lib. 1. de Sacramētis, 2. p. cap. 16. Quibus consentire videtur Magister in 1. d. 35. §. ad hoc. Aliquando verò præscientia accipitur ita, vt particula, præ, significet existentiam scientiæ in instanti rationis antecedente diuinum decre

decretum: qua ſcientia cognoſcatur aliquid de effectibus cauſæ creatæ liberæ, priùs ratione quàm ipſa exiſtat, aut ſit abſolutè futura. In quo tantùm ſenſu intelligi poteſt doctrina S. Auguſt. de bon. perſeu. cap. 11. & S. Thom. 3. p. q. 2. ar. 5. ad 2. qui docent, præuidiſſe, & præſciſſe Deum, aliquos credituros, ſi apud eos fierent miracula, qui tamen abſolutè numquam erant credituri, quia Deus illis noluit ſubuenire per oſtenſionem miraculorum. His poſitis facilè conſtat Auguſtinum locis in argumento citatis intelligendum eſſe de præſcientia prima dumtaxat ratione acceptâ, ne alioqui ſecum ipſe pugnet. Et ſanè cum illis locis ageret de præſcientia ratione cuius præmio, aut pœna homines ab æterno decernantur afficiendi, iure potuit præſcientiæ nomen in eo ſenſu vſurpare, vt ſit notitia eorum quæ futura ſunt antequàm prodeant: cùm hæc tantummodò præſcientia locum habeat in iudicio diuino. Quod ſi S. Aug. ex eo quod res abſolutè futura non ſit, negaret ſimpliciter illam præſciri à Deo quacumque ratione, non ſolùm negaret certam ſcientiam contingentium ſub conditione futurorum ante decretum diuinum, ſed abſolutè negaret pro quocumque ſigno rationis omnem planè cognitionem certam futurorum conditionalium, ſiue contingentia ſint, ſiue etiam neceſſaria, dummodò tamen numquam ſint abſolutè futura. Hæc dici poteſt Aug. negare Deo præſcientiam ante omne decretum, qua præſciat peccata illius qui raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius: eò quòd ante decretum hæc peccata non ſint conditionaliter futura: Auguſtinus enim non negat (vt ex ipſius contextu patet) hæc

peccata

peccata à Deo præsciri ante decretum, sed negat simpliciter præsciri: neque hoc negat quia non sint conditionaliter futura; nam oppositum non modò aliis in locis cap. 5. citatis, sed in illis ipsis qui in argumento afferuntur satis expressè tradit: ea ergo peccata ideò solùm præsciri negat, quia non sunt absolutè futura, vt ostendunt illa præsertim verba, quæ habentur de Prædestinatione Sanctorum capite decimo quarto cit. hoc est, *Quia hoc præsciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tentationem subtraheretur incerto; non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset.* Ex his enim clarissimum est agi de absolutè futuris; & peccata negari futura non sub conditione longioris vitæ, sed absolutè. Mors enim immatura quam dicitur Deus fuisse largiturus, absolutè futura erat; quod etiam ille, de quo est sermo, in tentatione mansurus non esset, verum est absolutè quidem; non tamen si intelligatur sub conditione longioris vitæ, sub qua etiam conditione falsum est, ipsum non fuisse peccaturum, vt ibidem sentit August. quia alioqui frustra commendaret beneficium immaturæ mortis. Maneat ergo in prima tantùm præscientiæ significatione suprà explicata, negari ab Augustino præscientiam peccatorum eius qui raptus est, ne malitia mutaret eius intellectum, atque ideò negari; quia peccata absolutè futura non erant. Ex quo reliquum fit, vt idem August. non neget præscientiam contingentium sub conditione futurorum ante diuinum decretum in eo sensu, quem probamus, sed potiùs illam apertè asserat, vt nobis videmur osten-

cap. 5. Atque hinc etiam fit, vt idem S. Auguſt. de correctione & gratia cap. 8. dum agit de illo ipſo teſtimonio, Sap. 4. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius*: cum cuius occaſione dixit de Prædeſtinatione Sanctorum loco in argumento citato Deum non præſciuiſſe quod futurum nō erat, hæc proferat. *Reſpondeant ſi poſſint cur illos Deus cùm fideliter & piè viuerent, non tunc de vita huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum. Vtrum hoc in poteſtate non habuit, an eorum mala futura neſciuit? Nempè nihil horum, niſi peruerſiſſimè, atque inſaniſſimè dicitur.* Quibus verbis ea quæ alio loco dixerat non futura, & ideò nō præſcita, quia ſcilicet non erant abſolutè futura; hic futura vocat, quia, nimirum, ſunt ſub conditione, & ex hypotheſi futura, ac propterea ſub huiuſmodi ratione docet ea præſciri.

Ad ſecundum reſpondeo, Maſſilienſes, & Semipelagianos vſos fuiſſe ad ſuos errores confirmandos, non quacumque ſcientia cōtingentium ſub conditione futurorum: ſed ea, qua putabant à Deo ſub conditione præſciri initia fidei ex naturæ viribus prodeuntia, vt patet ex epiſtolis Sanctorum Proſperi, & Hilarij ad Auguſt. & ex ipſomet S. Aug. de Prædeſt. Sanctorum cap. 17. Huiuſmodi autem conditionatorum ſcientiam cum omnibus Catholicis reiicimus ac damnamus. Dicimus enim cum S. Aug. epiſt. 105. ad Sixtum, & de Prædeſt. Sanctorū cit. cap. 17. (quæ loca quaſi nobis aduerſantia fruſtra nonnulli afferunt.) Dicimus (inquam) credentes, vel credituros non ſic ad diuinam præſcientiam pertinere, vt eis fides ipſa

ipsa desuper non detur; nec Deus eos credentes faciat. Si enim præuidet Deus fidem absolutè futurā, præuidet illā futurā ex vocatione congrua ad credendum absolutè danda; si eā præuidet futurā ex hypothesi, præuidet similiter dandā esse ex hypothesi vocationem congruam ad illam, ratione cuius fides sit ex hypothesi futura; ac proinde per huiusmodi supernaturalē vocationem quam scit ita congruere, vt eam vocatus non respuat, semper ipse daturus est fidem, & facturus credentes eo modo, quo fidem & credentes præuidet. Damnata igitur scientia illa conditionatorum, quam Semipelagiani excogitarunt, dicimus contingentia ante diuinum decretum certò quidem præuideri ex hypothesi futura, vel potiùs præsentia, vt suprà explicauimus c. 6. in fine & seqq. ita tamen vt cognoscantur à suis causis ex hypothesi existentibus pendere, siue supernaturales, siue naturales esse debeant pro natura effectus.

Neque verò ex huiusmodi scientia in signo illo rationis constituta sequitur, vt in Prædestinato sit causa, aut ratio aliqua Prædestinationis. Ex doctrina enim S. August. de Prædestinat. Sanctorum, cap. 13. & 14. & de bono perseueran. cap. 10. & 11. & alibi passim, constat, id solum quod re ipsa, & absolutè futurum est, posse esse rationem aliquid obtinendi à Deo: non autem id quod futurum esset, si certæ quædam conditiones ponerentur. Nam sicut Deus nullam infligit pœnam propter peccata absolutè non futura, quæ tamen facturus quis esset, si in certis circumstantiis constituerentur; ita nec vllum confert beneficium propter bonum arbitrij vsum, quem præuidet conditio-

naliter tantummodò futurum. Nec vlli sanè sunt reprobi, quos non præuiderit Deus, eximia quæq; pietatis opera effecturos, si vocationem suis mentibus congruam haberent. Hinc fit, vt cum S. August. de bon. perseueran. cap. 11. & S. Thom. 3. par. q. 2. art. 5. ad 2. fateamur, quamuis hæc scientia, de qua agimus, Prædestinationem ordine rationis antecedat; non tamen esse volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, quia ex iis quos vidit consensuros, si hac vel illa ratione vocarentur, hos tamen & non illos inscrutabili suo iudicio prædestinauit; & pro suæ Prædestinationis libero decreto, quibus voluit per illius vocationis largitionem subuenit, quibus noluit non subuenit: sed quamuis hæc ita sint, facilè tamen concedi debet, consensum creatum futurum, esse conditionem, sine qua hæc ratio ordinis mediorum in finem supernaturalem non habeat rationem Prædestinationis, sed rationem solùm communis Prouidentiæ supernaturalis. Aliud enim est, vt detur causa, ratio vel conditio, ob quam Deus hunc potiùs quàm illum prædestinet, hoc est velit vt saluus fiat, & ob hunc finem velit executioni demandare illum ordinem mediorum, per quem infallibiliter perducendus est in vitam æternam. Aliud verò vt detur conditio, per quam habere possit, aut sine qua habere non possit ordo hic mediorum simul cum executionis voluntate rationem Prædestinationis. Antequàm enim Deus prædestinet; oportet vt præcognoscat, quisnam ordo mediorum in finem infallibilem habeat cum ipso fine connexionem, sed tamen quamuis per aliquē ordinem præuideat infallibiliter perducendum

ducendum hunc hominem ad finem Prædestinationis, non tamen mouetur ad hunc hominem prædestinandum ab efficacia illius ordinis, sed potiùs, quia ex libera sua voluntate intendit efficaciter huius hominis salutem, ideò eligit medium huic intentioni accommodatum. Ideò non sequitur vt quod est conditio, ratione cuius hic ordo mediorum in finem aptus sit simul cum voluntate executionis constituere Prædestinationis rationem, sit etiam aliquo modo causa, aut ratio Prædestinationis, in eo sensu, qui à Scholasticis communiter excluditur: quamuis enim hic ordo talis sit, respectu huius hominis, atque vt talis à Deo cognoscatur, adhuc tamen intelligitur voluntas diuina omnino indifferens ad hunc hominem prædestinandum, & non prædestinandum. Et si hic numero ordo mediorum, non perduceret infallibiliter hunc hominem ad salutem, si Deus voluisset vllum prædestinare, elegisset alium ordinem, & quamuis de facto talis sit, vt sit congruus ad infallibiliter gignendam huius hominis salutem, si tamen noluisset Deus hunc hominem prædestinare; omisisset hunc ipsum ordinem, sicut de facto circa reprobos omisit multos mediorum ordines, quibus executione demandatis præuiderat illos infallibiliter adepturos salutem. Est ergo consensus arbitrij creati ex hypothesi futurus cōditio, sine qua hæc ratio ordinis mediorum in finem, quæ de facto habet rationem Prædestinationis, huiusmodi rationem non haberet, quia media alioquin non essent congrua & efficacia, non tamen datur ex parte prædestinati aliqua causa, seu

ratio cur hic potiùs quàm ille prædestinetur, sed id ex libera solùm Dei voluntate pendet, qui circa vnum quemque hominum plures vidit ordines mediorum habentes illam conditionem congruitatis, cum qua addito proposito executionis constitueretur Prædestinatio, & tamen pro sua solùm libera voluntate hos prædestinauit per hæc determinata media, illos autem simpliciter non prædestinauit.

Ad tertiam respondeo, scientiam contingentium ex hypothesi futurorum, quam in Deo ante decretum constituimus non esse mediam inter scientiam simplicis intelligentiæ,& visionis, vt patet ex iis quæ tetigimus in procemio huius Opusculi in fine: cum enim hæc scientia respiciat obiecta,quæ,quatenùs ad eam pertinent, non existunt actu, & realiter in certa differentia temporis, hoc ipso est scientia simplicis intelligentiæ, quæ in eo distinguitur à scientia visionis, quòd hæc versetur circa obiecta sub altera contradictionis parte contenta, hoc est,circa ea,quæ,quatenùs ad eam pertinent,formaliter includunt existentiam.

Ad confirmationem respondeo, testimonium illud S. Thomæ non ita intelligendum esse,vt causa libera antequàm exeat in actum secundum, determinationem aliquam requirat in actu primo per aliquid superadditum. Idem enim S.Thom. de malo.q.3.ar.3.ad 5.ait. *Voluntas cùm sit ad vtrumlibet per aliquid determinatur ad vnum,scilicet,per consilium rationis, nec oportet hoc esse per aliquod agens extrinsecum.* Hanc verò eamdem doctrinam habet Ferrar. 3.con.gen.cap.23.§.ad huius euidentiam,in fine. Et 1.con.gen.cap.82.§.Ad primum horum ait,id quod

est

est indeterminatũ per modum materiæ,& potentiæ passiuę indigere determinatione ab extrinseco agente: si quid tamen indeterminatũ sit per modum agentis liberi, & ad vtrumlibet se habentis, hoc non oportere vt determinetur ab extrinseco, sed ipsum se ratione suæ libertatis determinare posse. A causa igitur indifferenti per modum agentis liberi, qualis est creata voluntas, si realiter existat, exit realiter actus determinatus per consilium rationis propter ipsius libertatem. Ab eadem verò ex hypothesi solùm existente ante diuinum decretum exit eodem modo actus determinatus ex hypothesi, qui tam certo pro eo signo videri potest, vt ex hypothesi existens, quàm certò videtur, vt realiter existens, si in alio signo posteriori existentiam realem, atque absolutam acquirat.

Ad quartum respondeo per hanc scientiam ante diuinum decretum constitutam optimè conciliari libertatem arbitrij creati cum infallibilitate diuinæ Prouidentiæ, & Prædestinationis, atque cum efficacia gratiæ, quia certitudo euentus dicitur niti infallibilitati huiusmodi scientiæ: non autem essentiæ motionis physicæ prædeterminantis, quæ videtur libertatis vsui aduersari. Ex his quæ attulimus in Opusc. proximo. Cúmque ad huiusmodi motionem, (vt ipsimet Aduersarij contendunt) recurrendum omnino sit, si certa in Deo scientia negetur existere contingentium ex hypothesi futurorum ante decretum, sequi videtur, vt absque huius scientiæ beneficio in signo illo rationis constitutæ Prouidentia, Prædestinatio, & Gratia efficax satis explicari, & cum libertate creata conciliari non possint. De qua re videri possunt,

quæ fusè, atque egregiè tractant Molin. p.p.q.14. ar.13.& q.23.ar.5.& alij Auctores suprà pro nostra sententia citati, dum agunt de Prouidentia, Prædestinatione, & Gratiæ donis.

Quod verò in eodem argumento additur, hac scientia in signo illo rationis ante decretum constituta, vsum liberi arbitrij tandem referendum esse in contestationem aliquam, aut naturalem proprietatem à qua pendeat certitudo euentus, & cognitionis: satis ex superioribus patet quàm sit falsum. Vt enim actus liber nunc realiter existens non refertur nisi in liberam voluntatem, vt in causam secundam, & Deum vti causam primam, nec certus est antequàm fiat, sed solùm quatenus existit; ita etiam similis actus ex hypothesi existens in easdem causas refertur, vt ex hypothesi existentes, nec certus est, nisi quatenus ex hypothesi existit extra causas: neque sub vlla alia ratione dicitur à nobis certò cognosci.

Ad quintum respondeo, quicquid sit vtrum decretum Dei conditionale ita se habeat ad futurum conditionale, sicut decretum absolutum ad absolutè futurum, quatenùs conditionale futurum accipitur sub ratione futuri contradistincta à ratione præsentis, & asseritur per veram hypotheticam, & per illationem. Quatenùs tamen futurum conditionale resoluitur in aliquid actu existens ex hypothesi modo suprà explicato, cap.6. in fine, & seqq. nullum planè requiritur decretum conditionatum realiter existens, sed satis est decretum existens ex hypothesi, vt ibidem explicauimus. Vt enim aliquid ex hypothesi existat satis vt est si illæ ipsius causæ ex hypothesi existant, quorum realis,

& abso

& abſoluta exiſtentia ſatis eſt, vt idem effectus realiter, & abſolutè exiſtat.

Atque hæc de tota hac diſputatione, de ſcientia quam Deus habet ante omnem actum liberum earum rerum, quæ ex hypotheſi exiſtunt. Quæ omnia Doctorum virorum iudicio, & L.R.S. coniectioni ſpontè ſubiicio.

FINIS.

Errata quæ Typographi insperſit incuria, ſic amabò emendantor.

Pag.8.lin. 25.diſſentiat,lege diſsẽtiatur.p.11.l 22.præſentia,lege præſcientia. p. 15. l. 14. liberum , conuertatur, lege liberum, vt conuertatur. p. 21. l. 13. notione , leg. motione. p. 25. l. 19. efficiens, leg. ſufficiens. p. ead. l. 24. motione atque excitatione, leg. motioni atque excitationi. p. 53. l. 1c. cáque, leg. eámque. p. 57. l. 16. ne coactioni,leg. nec coactioni. p. 59. l. 8 motu, leg. moto. p. 67. l. 14. quod è poſſe illi diſſentirem , leg quod eſt poſſe illi diſſentire. p. 79. l. 18. Deus operatur, lege Deus non operatur. p.ead. l.23.promiſſiuè,lege permiſſiuè, & ſi quæ in hac dictione ſimilia contigerint. p. 84. l.27. elici, lege eliciti. p. 92. l.27.perducere,lege producere. p. 100.l.31. non intendat verò, lege non intendat : intendat verò. p.1c7.l.1. ineſtimabiles,lege inextricabiles. d 127 l.26.poſtne verò , ſit , lege poſteà verò, vt ſit. p.138.l. 23. nullam , lege vllam. p.119.l.14. in magnifeſtam conditionem,lege in manifeſtam contradictionem. p 157. l.vlt. eſſe ſecundùm rationem,lege eſſe priorem ſecundùm rationem: p.172.l.13.torſitum,lege torſit, tum. p.174 l.15.dico igitur , lege duo igitur. p 177.l.7.per hoc animi,lege per hæc enim. p.179.l. 6.hos,lege nos. p.ead.l.22.pœnitentia, lege pœnitentiæ. p.196. l.24.notionibus,lege notioribus. p. 24. l. 29. ratione leg rationem. p. ead. l. 30. habere , lege haberet. p. ead. l. 31. appoſita, leg. oppoſita. p. 259. l. 19. ſubdemus,leg. ſubdimus. p. 265. l. penult. futuro, leg. futura. p. 266. l. 10. præſentes. Ita leg. preſentem; ita. p. 272. l. 28. hæc, leg nec. p. 273. l. 12. tentationem, leg. tentationum. p. 277. l. 26. executione , leg. executioni. p. 280. l.8 conſteſtationem, leg. conſtellationem. p. 281. l. 6. conictioni, leg. correctioni.